

Riksdagens protokoll

2007/08:112

Torsdagen den 15 maj

Kl. 12.00 – 21.03

Protokoll
2007/08:112

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 9 maj.

2 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Sten Bergheden* (m) av sagt sig uppdraget som suppleant i trafikutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Tredje vice talmannen meddelade
att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält *Sten Bergheden* som ledamot i trafikutskottet och *Mahmood Fahmi* som suppleant i trafikutskottet samt

att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält *Rose-Marie Carlsson* som suppleant i justitieutskottet och civilutskottet under *Hillevi Larssons* ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamot i trafikutskottet

Sten Bergheden (m)

suppleant i trafikutskottet

Mahmood Fahmi (m)

suppleant i justitieutskottet
Rose-Marie Carlsson (s)

suppleant i civilutskottet
Rose-Marie Carlsson (s)

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2007/08:618

Till riksdagen

Interpellation 2007/08:618 Ökade inkomstskillnader i Sverige
av Monica Green (s)

Interpellationen kommer att besvaras den 10 juni 2008.

Skälet till dröjsmålet är andra åtaganden som inte gått att ändra på.
Stockholm den 14 maj 2008

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Lilian Wiklund

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2007/08:626

Till riksdagen

Interpellation 2007/08:626 Pensionärsskatten
av Monica Green (s)

Interpellationen kommer att besvaras den 2 juni 2008.

Skälet till dröjsmålet är andra åtaganden som inte gått att ändra på.
Stockholm den 2 maj 2008

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Lilian Wiklund

Expeditions- och rättschef

5 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds- sammanträde

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens
sammanträde fredagen den 11 april inkommit.

Föredrogs

försvarskommitténs betänkande 2007/08:FöU11

Multilateralt samarbete om strategiska flygtransporter (prop. 2007/08:56).

*Multilateralt
samarbete om
strategiska
flygtransporter*

Anf. 1 PETER JONSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår gemensamma reservation med Vänstern och Miljöpartiet och avslag på förslaget i betänkandet.

Detta är dagens första försvarspolitiska debatt, och den ska handla om multilateralt samarbete om strategiska flygtransporter.

Men i dag är det också en dag som försvarspolitiskt sett bär kaos, instabilitet och en känsla av att hela havet stormar. Det finns väl ingen här i kammaren eller hemma i sofforna som inte har förstått att dagens försvarspolitik mer eller mindre har havererat. De senaste veckorna har präglats av Försvarsmaktens vilja att få ordning på sin ekonomi med olika förslag på lösningar, exempelvis överflyttning från försvarsmateriel till förbandsverksamhet. Gång efter annan har ÖB fått kalla handen av försvarsministern och den borgerliga regeringen. Jag skulle inte vilja vara i ÖB:s kläder i dag.

Varför inleder jag med detta? Jo, allting hänger ihop, fru talman. I dag pågår ett antal olika beredningar för Försvarsmaktens framtida inriktning och vilka uppgifter de ska ha. Försvarsberedningen tittar över den långsiktiga förmågan och vad vi ska ha Försvarsmakten till. Genomförandegruppen tittar på försvarsmaterielfrågorna, och Pliktutredningen tittar på hur personalförsörjningen ska se ut i framtiden. Detta ska ligga till grund för regeringens långsiktiga politik på det här området.

Samtidigt står vi här i kammaren i dag och ska fatta beslut om ett avtal som sträcker sig 20–30 år fram i tiden, ett åtagande om ett samarbete vad gäller strategiska flygtransporter till en kostnad av 7,5 miljarder. Då har jag inte räknat med inflation, haverier eller annat som kan hända de flygplan typ C 17 som vi ska använda för att transportera materiel och personal till de internationella insatser vi ska göra nu och i framtiden. Kostnaden på 7,5 miljarder kan alltså bli mycket större, inser man om man tänker på de faktorerna.

Alla som lyssnar inser att de här besluten kommer i fel ordning. Det är detta som vår reservation pekar på. Vi säger också i vår reservation att vi ställer oss bakom att vi måste ha en strategisk flygtransportkapacitet för de internationella militära fredsfrämjande insatserna.

I dag ingår vi i ett civilt sådant samarbete kallat Salis. Det har gjort det möjligt att göra sådana åtaganden som att vara med och stärka möjligheterna för Afghanistans befolkning. Vi är också en *framework nation* i någonting som heter Nordic Battlegroup. Vi vet att det här civila transportsystemet och samarbetet och de flygplanen har ett antal brister som motmedelssystem och att man behöver långa landningsbanor.

Men betänk nu att det handlar om en kostnad som vi binder upp i 20–30 år, om vi skulle fatta det beslut som vi ska fatta i dag i kammaren. Jag tycker att vi kan kräva att vi ska ha ett mycket mer genomarbetat förslag.

Vi har ett antal saker som vi från oppositionen vill ha klarlagda när det gäller det här avtalet. Hur kom regeringen fram till 550 timmar per år? Vi är den näst största användaren efter USA vad gäller flygförmåga. Det kommer att kosta oss 363 000 kronor i timmen, oavsett om vi ska flyga eller inte.

Det finns en sak till man kan påpeka. Det är att om man tittar på avtalet, som handlar om 20–30 år, så verkar det som om regeringen nu försöker fälla in oss i att vi ska vara en ledande *framework nation* när det gäller EU:s stridsgrupper även så många år framöver. I propositionens bakgrundstext står det nämligen att det här avtalet bygger på att vi ska ha en insatsförmåga på kort tid och kunna transportera tungt material och personal inom en insatsradie på 600 mil från Bryssel inom tio dagar. Det är väl så att när det gäller längre tidsintervaller kan man använda fartyg till insatsområdet och därefter använda Herculesplanen, vår egen taktiska flygförmåga, järnväg eller väg, om det finns möjlighet, men också det nuvarande samarbetet Salis.

En sak till som man kan se i betänkandet och det här avtalet är att Finland bara har tecknat sig för hundra timmar. Jag vet att Folkpartiet alltid har hävdat att Finland har många fler soldater internationellt. Varför ska de bara ha hundra timmar i så fall?

På något sätt rimmar inte detta. Risker är att företrädare för majoriteten här i kammaren och försvarsministern i blindo fattar detta beslut och inte tar saker och ting i rätt ordning.

Vi socialdemokrater ser fram emot Försvarsberedningens rapport, Genomförandegruppens arbete och Pliktutredningens förslag. Vi tycker att regeringen sedan bör återkomma till riksdagen med avsevärt bättre underlag i denna fråga och en genomarbetad långsiktig försvarspolitik.

Svenskt försvar och säkerhetspolitik behöver breda uppgörelser för att bli trovärdiga. Vi vill det, men frågan är om regeringen vill det.

Anf. 2 GUNILLA WAHLÉN (v):

Fru talman! Regeringen föreslår i sin proposition att Sverige ska ansluta sig till det multilaterala samarbetet om strategiska flygtransporter, förkortat SAC. Syftet med det är ett svenskt deltagande i att säkerställa det långsiktiga behovet av en strategisk flygtransportförmåga.

Jag beklagar att vår försvarsminister inte är här i denna debatt om något som är mycket viktigt och ekonomiskt kostsamt och gör inlägg och förklarar hur han ser på saken.

För mig handlar denna fråga även om Sveriges möjlighet att i framtiden ha en självständig utrikespolitik och fortsätta vara ett militärt alliansfritt land. Sverige har en lång tradition av framgångsrik säkerhetspolitik som byggt på neutralitet, fredliga lösningar på konflikter, nedrustning, stöd till FN och solidaritet med tredje världen. Vår politik har varit mycket framgångsrik. Vi har inte haft någon invasion i Sverige på 200 år, vilket är unikt i världen. Många svenskar är väldigt stolta över vår neutralitetspolitik och vill fortsättningsvis vara det.

Om Sverige ansluter sig till samarbetet om strategiska flygtransporter blir det ytterligare ett steg från neutralitet mot ett militärt samarbete med Nato. Sedan Sverige gick med i EU har vår militära alliansfrihet sakta men säkert tömts på sitt innehåll. I och med vårt deltagande i den nor-

diska stridsgruppen, NBG, frångick Sverige sitt tidigare krav på att militära utlandsinsatser alltid ska ha ett FN-mandat bakom sig.

Sveriges syfte med att delta i SAC är bland annat att kunna fullfölja sitt åtagande i EU:s stridsgruppskoncept. Snart är dock den operativa tiden slut för NBG och därmed också behovet att delta i SAC för att tillgodose stridsgruppens behov. Vänsterpartiet anser att Sverige inte bör fortsätta att bidra till EU:s militarisering.

Fru talman! Initiativet till SAC kommer från Nato. Förutom Sverige och Finland är de övriga länderna som är aktuella för deltagande i projektet Natoländer. Dessutom kommer Nato att äga och förvalta de tre C 17-planen via sina organisationsenheter som förkortas Namo och Nama.

Flygplanen till samarbetet upphandlas genom amerikanska myndigheter i enlighet med den amerikanska exportlagstiftningen. I de fall prioritering i nyttjandet av flygplanen måste göras kommer USA, med störst volym flygtid, att prioriteras. Det är helt uppenbart att SAC är ett Nato-projekt, och ett svenskt deltagande i samarbetet kommer att knyta oss närmare Nato.

En majoritet av det svenska folket har aldrig varit för ett Natomedlemskap. En Sifundersökning som genomfördes för någon månad sedan visar att endast 29 procent av svenskarna kan tänka sig ett medlemskap, medan hela 53 procent säger nej.

Inte ens det mest positivt inställda partiet, Folkpartiet, har stöd från sina egna väljare. 48 procent av Folkpartiets väljare är nämligen mot ett medlemskap och bara 36 procent för, enligt denna Sifundersökning.

Regeringen har inte stöd från väljarna i Natofrågan. Det är man högst medveten om och väljer i stället att närma sig Nato på andra vägar och i tysthet. Genom att man hela tiden inleder samarbeten inom olika områden kommer snart argumentet att Sverige redan är så involverat i Nato att vi lika gärna kan bli medlemmar att bli en självuppfyllande profetia.

Jag tror inte att det svenska folkets nej till Nato betyder att vi ska samarbeta och vara helt militärt underställda och beroende av militäralliansen. Nej, jag tror att svenska folkets nej till Nato verkligen betyder nej, och detta nej bör vi politiker ta på allvar och respektera.

Fru talman! Det avtal som regeringen föreslår att riksdagen ska godkänna sträcker sig över 30 år och omfattar en driftskostnad på 200 miljoner per år i 30 år. Utöver detta kommer en kostnad på 1 450 miljoner kronor för de första fyra åren. Sveriges sammanlagda kostnad för avtalet blir därmed nästan 7 ½ miljard. Huvuddelen av beloppet ska betalas oavsett om någon flygtid utnyttjas eller inte.

SAC-samarbetet innebär att varje deltagande stat är skyldig att bidra med personal i proportion till anmälda flygtimmar. En svensk militärbemanning på ca 25 personer kommer således att permanent stationeras i Ungern i 30 år för att uppfylla denna uppgift.

Vänsterpartiet anser att det är orimligt att Sverige ska spendera så mycket pengar på detta projekt, särskilt nu när försvarets budget är så ansträngd. Vi ser inte hur avtalet ska finansieras och efterfrågar en prisjämförelse med andra alternativa lösningar.

Vänsterpartiet motsätter sig även att ingå ett avtal som sträcker sig över en så lång tidsperiod, 30 år, när vi inte ens vet hur årets budget ska fås ihop och hur nästa års budget ska klaras ut. Om situationen förändras

och Sverige vill bryta avtalet kan det bli dyrt, eftersom vi är skyldiga att stå för alla direkta kostnader som uppstår i samband med utträdet.

En annan fråga som måste diskuteras är antalet flygtimmar. Medan länder som Tjeckien, Ungern och Bulgarien har bedömt sitt behov av flygtimmar per år till mellan 40 och 65 har Sverige skrivit avtal på 550 timmar. Dessutom gör regeringen bedömningen att om en maximal insats ska genomföras med den nordiska stridsgruppen är det enskilda behovet av flygtid betydligt större. Det framgår inte någonstans i förslaget varför Sverige skiljer sig så markant från övriga länder när det gäller antalet flygtimmar.

I förslaget framkommer det inte heller om regeringen har gjort någon riskanalys av det faktum att hela den strategiska transportkapaciteten är stationerad på en och samma plats. Alla tre C 17-planen planeras ju stationeras i Ungern och vara ungerska statsluftfartyg.

Vänsterpartiet kan inte ställa sig bakom avtalet. Sveriges tradition av neutralitet innebär en rad förpliktelser som gör Sverige lämpat som en fredsbevarande kraft. Ett 30-årigt avtal med Nato och USA genom SAC skulle göra Sverige mindre trovärdigt internationellt och försvåra vårt fredsfrämjande arbete.

Fru talman! Vi ser att det finns ett behov av flygtransportkapacitet för internationella insatser. Det avtal som vi diskuterar i dag har dock alltför många brister. Vänsterpartiet anser att regeringen bör återkomma med ett nytt och mycket bättre genomarbetat beslutsunderlag i frågan. Att Sverige redan har undertecknat avtalet med förbehåll för riksdagens godkännande visar bara att regeringen återigen ignorerat det svenska folkets vilja och bakom ryggen tagit ett jättekliv närmare Nato.

Fru talman! Jag delar de mycket vederhäftiga synpunkter som föregående talare, Peter Jonsson från Socialdemokraterna, framförde. Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet har en gemensam reservation.

När det svenska försvarets ekonomi är minst sagt ansträngd lägger den borgerliga regeringen fram ett nytt oansvarigt förslag som innebär ett bindande avtal i 30 år som kommer att kosta Sverige 7 ½ miljard. Vänsterpartiet vill bygga ett robust försvar som har närvaro i hela landet, som kan garantera vår suveränitet men som också ska kunna delta i fredsbevarande internationella insatser.

Just i dag när vi från Försvarsmakten får förslag om att vi ska lägga ned, skära bort och avveckla försvaret på många platser i landet är ni beredda att besluta om att vi ska öppna en flygbas i Ungern. Ni vill kasta ut barnet med badvattnet. Ni slänger inte bara det, ni slänger i väg tvålen också. Kvar blir handduken som ni inte vet vad ni ska använda den till. Så den klipper ni sönder i bitar som inte går att använda till något vettigt ändamål. Den går inte att sy ihop den dag vi kanske behöver den för att få ett robust försvar för att säkra vårt eget land.

Allianspartierna står för en ekonomisk politik inom Försvaret som styrs av behovet att bidra till EU:s militarisering, att få vara med i de internationella köttgrytorna och underordna sig Natos koncept. Vi gör det med en Natoambassadör i Bryssel och deltagande i Isafstyrkor i Afghanistan. Vi vill vara med och bestämma i de innersta kretsarna. Sverige som är ett mycket litet land i dessa sammanhang kommer aldrig att få en

reell makt och förmåga att styra om i Natos policy och deras krigsstrategier. Vi kan på sin höjd vara en liten god krydda i köttgrytan.

Det är vid dagens votering ni borgerliga partier i riksdagen har chansen att göra skillnad. Om ni röstar nej till att vi ska godkänna detta avtal bidrar ni inte bara till en bättre ekonomi, ni låter nästa generation få möjlighet att själv avgöra hur vi ska lösa viktiga strategiska frågor och tillåter inte dagens makthavare att låsa in oss i avtal som ska gälla tills vi själva är i 80–90-årsåldern.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 3 PETER RÅDBERG (mp):

Fru talman! Miljöpartiet håller med regeringen om att Sverige är i behov av strategiska flygtransporter. Vi har också argumenterat för det behovet när Sverige har gått från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar.

Vi håller också med om att det är bättre att flera länder går samman och delar på kostnaden och ägandet av C 17-planen än att Sverige självt står för anskaffningen. Miljöpartiet säger därför ja till regeringens förslag om att just anskaffa denna kapacitet. Det var den positiva delen.

Däremot är vi starkt kritiska till regeringens förslag. Jag ska nämna fyra punkter.

För det första: Inte någonstans i propositionen beskriver regeringen behovet av ett så omfattande antal flygtimmar som 550 timmar årligen. Inte på en enda rad står det något om det behovet.

Vi kan jämföra med andra länder, till exempel med Tjeckien, Ungern och Bulgarien. De har bedömt att deras behov ligger på 40–65 timmar.

För det andra: Regeringen har inte lyckats koppla ihop behovet av det föreslagna antalet flygtimmar med det svenska deltagandet i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet. Det är väl ganska logiskt att försöka koppla ihop de sakerna. Varför alla dessa 550 timmar när det inte finns någon koppling på internationell basis?

För det tredje: Inte heller har regeringen lyckats förklara den långa bindningstiden, ca 25 år.

För det fjärde: Här gäller kritiken ekonomin. Jag får väl säga att det är en otroligt dålig tajmning. I dag kl. 14.00 kommer ju ÖB att presentera hur han ser på försvaret och nedläggningen där. Samtidigt har vi här framför oss ett förslag som kommer att innebära mycket stora kostnader. Den tajmningen är väl inte speciellt lyckad.

Därför bör regeringen innan det här avtalet ingås återkomma till riksdagen med en behovsanalys. För mig är det fullständigt självklart att man redovisar behovet innan man lämnar en proposition till riksdagen om kostnaden.

Kostnaden är 200 miljoner kronor per år. Under de fyra första åren kommer kostnaden att ligga på 1 ½ miljard. Dessutom tillkommer kostnaden för simulatorer och svensk besättningspersonal, ca 25 personer per år. Den sammanlagda kostnaden är ca 7 ½ miljard. Den kostnaden är inte säker. Det är mycket troligt att den ökar. Huvuddelen av dessa pengar kommer att betalas även om vi utnyttjar bara en enda timme av de 550 timmarna.

Jag vet inte vilken verklighet regeringen lever i när man lägger fram ett sådant här förslag samtidigt som försvarets ekonomi ser ut som den gör. Detta är för mig en gåta.

Prot. 2007/08:112
15 maj

*Multilateralt
samarbete om
strategiska
flygtransporter*

Jag förväntar mig att de borgerliga politiker som kommer upp efter mig här i debatten ger svar beträffande de fyra punkterna, så jag avvaktar de svaren.

Anf. 4 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Det är bra att ärendet om strategiska flygtransporter nu ligger på riksdagens bord. Detta är en fråga som allianspartierna har ärvt från den socialdemokratiska regeringen som inte orkade ta beslut. Jag måste dock medge att jag har förståelse för att den orken inte fanns. På den tiden fanns det ju ett socialdemokratiskt samarbete med Vänstern och Miljöpartiet för att nå majoritet här i riksdagen. Just dessa båda partier är det inte mycket att hålla i handen här i kammaren – definitivt inte i försvarsfrågor och definitivt inte Vänstern.

Majoriteten i utskottet konstaterar att det i Europa finns en stor brist på strategisk flygtransportkapacitet för internationella insatser. Det avtal som nu föreligger i form av ett förslag till riksdagen är ett multilateralt avtal enligt vilket det är 15 länder, stater, som ska samarbeta. Två av de tre partirepresentanter som talat före mig här har intygat behovet av transportkapacitet. Både Vänstern och Miljöpartiet har vitsordat det behovet.

Avtalsförslaget syftar helt till att bemästra rådande brist på flygkapacitet. Försvarsmakten behöver ha tillgång till en strategisk flygtransportkapacitet så att man snabbt kan transportera skrymmande och tung utrustning över stora avstånd och till platser som saknar storflygplatser med terminalkapacitet och där det råder en förhöjd hotbild för flygverksamhet.

Just beträffande det sistnämnda, förhöjd hotbild, skulle det vara intressant att höra vad Socialdemokraterna nu tycker. Man säger ju nej till detta och allierar sig med Vänstern och Miljöpartiet. Hur tänker man sig en lösning på frågan om en förhöjd hotbild när det gäller fortsatt flygverksamhet om framlagt förslag inte skulle gå igenom? Är linjen att fortsätta att flyga med plan utan så kallade motmedel?

Det finns förstås funderingar kring varför Socialdemokraterna inte orkar vara med på det här beslutet. Arbetet med att lösa flygtransportfrågan kommer alltså från den socialdemokratiska regeringen. Men man orkade, som sagt, inte ta beslut. Jag ska lite grann redogöra för bakgrunden i detta ärende.

Jag kommer att tänka på hur det var hemma då barnen var små och man skulle läsa sagor. Jag tänker på boken *Emma Tvärtemot*. Det är den boken jag har i tankarna när jag ser hur Socialdemokraterna agerar i den aktuella frågan. Numera är man emot allt.

Den socialdemokratiska regeringen arbetade på sin tid med frågan. Man bedrev en ganska offensiv lobbingsverksamhet också mot oss som då var i opposition. Det var ganska oblyga och klara inviter om en gemensam överenskommelse – lyssna nu – om köp av två transportplan.

Det handlade då om köp av två egna transportplan. Sverige ensamt skulle köpa dessa. Alla farhågor kring vad som skulle hända med de nu föreslagna planen, Peter Jonsson, gällde väl också de två plan som ni på er tid ville köpa? Kostnaden då var, sades det, ca 4 miljarder för två plan. Dessutom skulle driftkostnaden tillkomma – okänd kostnad.

Det blev inget av detta. Frågan fanns i skrivbordslådan då alliansen tog över Försvarsdepartementet. Behovet var, och är, stort. Det instämmer till och med oppositionen i sina skrivningar i. Men sedan?

Därför är det, fru talman, mycket förvånande att Socialdemokraterna hoppar av. Men självklart har jag kunskap om politiskt spel. Och visst är det enklast att ställa sig åt sidan – det var det där med *Emma Tvärtemot*.

Jag undrar, Peter Jonsson, hur Socialdemokraternas alternativ ser ut. Jag hoppas på att få ett svar i debatten här i dag.

Socialdemokraterna – jag håller mig till det partiet då övriga partier knappast är att räkna med i sådana här ärenden, även om Miljöpartiet har en motion där man delvis säger ja men som slutar i ett nej och en rödgrön röra i en gemensam reservation – tar självklart på sig ett stort ansvar när man nu säger nej. Man säger alltså nej till ett förslag som man själv har lanserat.

Kanske är det ordet ”Nato” som skrämmar och som gör att Socialdemokraterna inte orkar vara med om ett beslut i en fråga som de själva arbetat för. Är det så?

De transportplan som vi i dag nyttjar saknar motmedel. De kräver långa landningsbanor – dessutom landningsbanor av hög kvalitet. De flygplan som ingår i det nu föreslagna projektet har en betydligt längre och bättre räckvidd än tidigare använda transportplan.

Ingen politiker har hittat på detta med 550 timmar per år och de behov som finns. Den summan har Socialdemokraterna tydligen bättre information och kunskap om för att kunna ifrågasätta.

Peter Jonsson, vilken siffra är aktuell för Socialdemokraterna? Vilket underlag har ni haft när ni har kommit fram till en annan siffra än 550? Ni har säkert ett klurigt svar. Jag är spänd på att få det.

Frågan kom också, som det står i protokollet, upp i arbetet med detta betänkande. Svaret blev just att 550 timmar är det bedömda behovet, vad man anser sig behöva.

Som sagt: Vi har inte kunnat diskutera någon annan siffra. Vi kan inte pruta. Det är ingen auktion när det gäller de 550 timmarna. Vi har fått den siffran och tror på den.

Prioriteringen – vem som ska få använda planen – har också diskuterats. Då det är 15 länder som kommer att stå som ägare är prioriteringen att det först gäller länder som behöver planen för att rädda liv. Det är en självklarhet. Det känns också som en viktig trygghet för oss svenskar att det är så i vårt internationella arbete. Därefter ska, enligt det förslag till avtal mellan de 15 länderna som i dag ligger på riksdagens bord, det land som har det största antalet flygtimmar ha tillgång till flygkapacitet. Det tycker vi också är en viktig bit.

Sett till den rödgröna reservationen är det i alla fall positivt att till och med Vänstern delar uppfattningen att det behövs strategisk flygtransportkapacitet för militära insatser, som man skriver i reservationen. Men i deras fall – ni hörde ju nyss Gunilla Wahlén – är spöket självklart Nato. Det partiets stora Natofrossa gör att det är helt omöjligt att ens diskutera frågan. Dessutom har Vänsterpartiet inte en enda spänn, inte en enda krona, att ägna åt den här verksamheten.

Däremot är det Vänstern som ofta ropar högst när det gäller säkerheten vid olika arrangemang. Det här är en säkerhetsfråga, som vi ser saken, när det gäller detta med motmedel. Men den kombinationen håller inte för Vänstern här.

Fru talman! Jag undrar då med riktning till Peter Jonsson:

1. Ni skriver i er motion att genom att flera länder går samman i materielprojekt blir kostnaden lägre. Tycker ni inte att det blir så? Här är det 15 länder.
2. Hur har ni räknat fram flygtimmarna, som jag tidigare var inne på? Kan ni förklara varför den siffra ni har kommit fram till är lägre än den vi har kommit fram till? Det skulle vara intressant att höra det.
3. Vad menar ni med att regeringen, med det förslag som ligger nu, skulle invänta Försvarsberedningens rapport? Det kommer ju ständigt rapporter därifrån. Ska vi ständigt vänta på dem? Då blir det som för er socialdemokrater, att vi inte kommer att orka fatta något beslut.
4. I er motion talar ni om att ett nordiskt samarbete kanske skulle vara att föredra. Det är en positionsförändring mot tidigare, när ni själva skulle köpa in planen – med ”ni” menar jag Sverige – och ni hade egna förslag. Tror ni att ett samarbete med tre fyra länder skulle bli billigare än ett samarbete med 15 länder?
5. Är det Natoengagemanget i den här uppgörelsen som skrämmer er?

Fru talman! En annan spännande läsning, som i och för sig måste beklagas, är snabbprotokollet från interpellationsdebatten i måndags. Det gällde visserligen då hemvärnet, men två riksdagsledamöter från Socialdemokraterna gick in på internationella insatser. Det fick naturligtvis oss att reagera och fundera på vad man menade i den debatten. Är Socialdemokraterna beredda att börja backa ur de internationella insatserna?

Det var som sagt två riksdagsledamöter, partikolleger till Peter Jonsson, som ifrågasatte internationell verksamhet. En ifrågasatte till och med en verksamhet i Kongo som skedde under socialdemokratiskt styre. Jag vill bara fråga om Socialdemokraterna har någon annan inriktning på den här verksamheten än tidigare.

Sedan var det detta med svarta hål, som Peter Jonsson var inne på. Peter Jonsson och jag kom alldeles nyss från ett seminarium, och det är en timme, 60 futtiga minuter, sedan Peter Jonsson fick höra hur devisen svarta hål uppkom. Ja, inte var det under borgarnas tid vid makten. Det var till och med en filosofie doktor som berättade att hon började studera och forska i det här med svarta hål då Socialdemokraterna för exakt tio år sedan råkade ut för detta svarta hål i försvarsbudgeten. Det var också en statssekreterare, socialdemokrat, som var med och refererade till detta svarta hål och att det var under Socialdemokraternas tid.

Jag tycker att vi ska vara lite försiktiga med vem som har orsakat det budgetunderskott som försvaret har just nu och som är högaktuellt dessa dagar.

Fru talman! Jag yrkar med dessa ord bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 5 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Det var många frågor, och jag kommer naturligtvis att försöka besvara dem i en helhet utifrån hur vi ser på just det betänkande som lagts fram.

Det är precis som Rolf Gunnarsson, moderat, säger, att vi diskuterade att ha strategisk flygtransportförmåga i Sverige via köp av två C 17. Men vi kom fram till att det skulle bli alldeles för dyrt, och vi måste gå in och titta på hur vi i framtiden ska verka internationellt.

Det är det här som är den springande punkten i vår reservation, Rolf. Om du läser den och tänker efter: Vad är det vi säger? Jo, vi säger så här: Gör saker och ting i rätt ordning! Det pågår ett väldigt stort arbete nu som ni från majoritetens sida har dragit i gång med förändring i Försvarsmakten. De ska leverera resultat både i år och nästa år.

I dag är vi ute i Afghanistan och i Kosovo, och vi har varit i Liberia. Vi har använt oss av de förmågor som finns redan i dag. Det har fungerat bra även om det, precis som Rolf Gunnarsson säger, saknas några saker när det gäller den flygförmåga som vi använder i Salissamarbetet. Men det har fungerat, så det är ingen ko på isen. Det är bättre att man gör det ordentligt och har ett bra beslutsunderlag för att titta på var och hur vår internationella kapacitet kommer att se ut i framtiden.

Ska vi vara *framework nation* i Nordic Battlegroup i 30 år? Är det meningen att vi ska vara en ledande nation? Det har ju varit en av de mest kostnadsdrivande sakerna när det gäller försvarets budget. Det har vi inte ens diskuterat. Det är det vi menar: Kom! Vi har sträckt ut handen och vill ha en dialog med alliansen och den borgerliga regeringen. Men ni vill ju inte ta den handen för diskussion, utan ni vill köra ett eget race. Då tycker jag att ni ska stå till svars för er egen politik och inte hela tiden i varje debatt i kammaren i två år skylla på socialdemokratin. Stå upp för den politik ni för!

Anf. 6 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Jag står upp för den politik som vi i alliansen för.

Motivet till att ert projekt inte gick i hamn var inte det som Peter Jonsson sade nu. Vi uppvaktades i den frågan ända fram till sommaren inför valet när ni fick lämna departementet. Det sades inte alls att det var motivet till att det inte skulle bli någonting. Det var ett klart, konkret besked från departementet att man ville köpa in två plan, och vi var positiva i den diskussionen, i alla fall i den förberedande diskussionen kring det här.

Att det blev för dyrt var inte motivet till att det avskrevs. Det kom ett val emellan, och ni fick lämna departementet.

Men det finns fortfarande några frågor. I övrigt kan jag instämma i flera av Peter Jonssons kommentarer.

Varför tycker ni att 550 timmar är fel? Hur har ni kommit fram till ert alternativ? Hur har ni räknat fram att det behovet finns, mot det som Försvarsmakten har kommit fram till?

Är motmedelsfrågan viktig i de fortsatta flygningarna? Är det bara en bagatell för er? Vi tycker att det är en viktig sak. Vi har ett stort ansvar när det gäller att flyga utan motmedel.

Den kanske viktigaste frågan av alla är den ideologiska frågan, om det som sades i måndagens interpellationsdebatt var en omsvängning i den socialdemokratiska politiken när det gäller internationella insatser. Var det en omsvängning, eller var det två urspårningar av två kolleger till dig?

Anf. 7 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Interpellationsdebatten får interpellanterna stå för. Jag har själv inte lyssnat på debatten. Men vi har inte gjort någon förändring av vår inriktning när det gäller internationell politik för Försvarsmaktens räkning.

Rolf Gunnarsson nämnde 550 timmar och frågade hur vi kom fram till att det inte ska vara 550 timmar. Du lyssnar inte på vad jag säger, Rolf. Jag säger så här: Gör saker och ting i rätt ordning! Då kanske vi kommer fram till något annat än 550 timmar, beroende på vilken inriktning vi ska ha internationellt. Om vi inte ska vara *framework nation* exempelvis i framtiden kanske vi inte behöver 550 timmar. Vi vet inte det eftersom vi inte har haft en ordentlig diskussion om på vilket sätt vi ska använda den svenska försvarsmakten i framtiden.

När det gäller de insatser vi gör i dag använder vi ju Hercules. Herculesplanen har motmedelssystem, men de kan inte flyga så långt. Det var det jag sade i mitt inledande anförande, att när det gäller långsiktiga insatser som är av längre art, där vi inte behöver stå i beredskap i tio dagar utan kanske 30–90 dagar, har vi en påfyllnad via andra transportmedel. Det är exempelvis båt, som kör till en hamn och att vidaretransporten sedan sker med Hercules, på järnväg eller väg beroende på hur det ser ut i den insatsort där vi är. Det fungerar ju i dag. Det är egentligen inte det som är det stora bekymret.

Vi har sagt i vår reservation: Titta över, diskutera och ta fram ett underlag så kanske vi i framtiden kommer fram till ett förslag som är mer balanserat än ett åtagande på 20–30 år till, när Försvarsmaktens ekonomi är i fullständigt haveri som den är för tillfället. Det får naturligtvis ni i regeringen vara ansvariga för. Det kan ni inte skylla på oss socialdemokrater. Ta tag i politiken på det här området så ska ni se att vi kan föra ett resonemang i framtiden!

Anf. 8 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Om jag tar det senaste om haveriet: Vi har genomgått haverier, så vi kanske har någonting att lära om hur man tar hand om svarta hål. Det är inte första gången på de 14 år som jag har varit i försvarsutskottet som vi har svarta hål, utan de har uppstått med socialdemokratiska regeringar, naturligtvis med Vänstern och Miljöpartiet i släptåg.

Det var ett bra besked att Peter Jonsson i alla fall kan säga att det som sades i interpellationsdebatten av hans kolleger i måndags inte är någon verklighet och att det inte är något värde i det. Det är ett glädjande besked. Vad som fick oss att fundera var att socialdemokraterna i försvarsutskottet inte fanns med på motionen i fråga om strategin för internationella insatser. Det förvånade oss också från början. Allt det här tillsammans gjorde att vi förvånades och starkt funderade på om ni socialdemokrater hade någonting på gång och tänkte börja avvika från den inriktning

ni tidigare har haft. Det fanns flera saker som vi lade ihop, och ett plus ett blev till slut två och gav oss dessa funderingar.

När det sedan gäller detta med motmedel, Hercules och annat är en jämförelse mellan Hercules och de plan som nu föreslås som att jämföra den gamla folkvagnen med en ny mercedes. Och motmedelsfrågan är i alla fall för oss väldigt viktig när det gäller att flyga i områden som icke är säkra.

Anf. 9 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag får börja med att yrka bifall till min reservation, som jag glömde att göra.

Vi behöver flygtimmar, sade Rolf Gunnarsson. Ja, vi håller med om det. Vi är helt överens i sak, och jag tror att alla partier är överens i sak.

Sedan sade Rolf Gunnarsson något som är intressant: Vi har fått den siffran och vi tror på den. Men det står ju inget i propositionen om var de 550 timmar som ni tydligt tror på kommer ifrån. Jag vill ha ett svar på detta.

För mig är det fullständigt självklart att om man ska köpa något för 7 ½ miljard kronor, som är mycket pengar, måste man väl ha ett underlag innan man kan fatta ett bra beslut. Det underlaget finns inte.

Det finns heller ingen koppling mellan antalet flygtimmar och det svenska deltagandet i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet, som är vårt huvuduppdrag.

Jag skulle också vilja ha en kort förklaring, utifrån det ekonomiska läget just nu, till hur man kan binda upp sig 25–30 år för en total kostnad på 7 ½ miljard kronor.

Ni ger inget svar på de här frågorna, och jag skulle vara tacksam för svar.

Anf. 10 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur man jobbar inom Miljöpartiet. Men jag resonerar så här. Om Försvarsmakten bedömer att behovet är 550 timmar, har vi inte i vare sig min partigrupp eller i alliansgruppen någon typ av auktion där vi sitter och säger att det räcker med 450, 475 eller 400, därför att det är kritik mot det här. Jag tror och vi har trott på den siffra som har presenterats. Det är inte vi politiker som är specialister och kan göra den bedömningen. När vi har fått ett underlag som säger att 550 timmar är det svenska behovet har vi trott på det, och jag tror fortfarande på det och på att det är ett riktigt underlag. Jag har inte gått in och gjort någon revision av den siffran, utan den siffran har bedömts som det verkliga behovet, och då har vi stannat vid den utan någon förhandling för att pruta lite grann.

När det gäller det ekonomiska läget just nu är jag tillbaka till det som jag sade till Peter Jonsson. Och Peter Rådbergs parti har ju tillhört en majoritet som har haft svarta hål här, även om man har stått vid sidan om och skickat fram andra partier i svarta-hål-diskussionen. Men Peter Rådbergs parti har ju haft tjänstepolitiker i departementen som övervakat de här frågorna. Trots detta fick man svarta hål, så vi från alliansen kanske inte har så mycket att lära av Peter Rådberg. Men erfarenheter finns det givetvis, eftersom svarta hål har uppstått tidigare.

Prot. 2007/08:112
15 maj

*Multilateralt
samarbete om
strategiska
flygtransporter*

Anf. 11 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Då lever vi i helt olika världar. Rolf Gunnarsson säger återigen att han fått ett papper på att det behövs 550 timmar och ifrågasätter inte detta. Jag kan försäkra dig om att om jag hade suttit i samma situation hade jag penetrerat varje timme och krävt ett riktigt underlag på vad behovet är. Det har inte regeringen gjort och det har inte Moderaterna gjort. Det förvånar mig otroligt mycket.

Det är ju vi som är ansvariga för beslutet. Då kan man väl inte skylla på Försvarsmakten och säga att det är de som har fattat beslut, men det är precis det som Rolf Gunnarsson säger. Men jag är ändå tacksam för att du är så ärlig som du är och säger: Vi har inte gjort någonting, utan vi har tagit de 550 timmarna in blanko, och sedan kör vi på det. Det är precis vad Rolf Gunnarsson står här och säger. Detta tycker jag är oerhört anmärkningsvärt.

För att återgå till den andra frågan som jag ställde, nämligen den om våra internationella uppdrag, har vi gått från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar. Då måste man koppla dessa 550 timmar och behoven till just de internationella uppdragen. Det finns inte en enda rad om just den kopplingen.

När det gäller de 7 ½ miljarderna kan inte jag som riksdagsledamot läsa ut de konkreta behoven. Det är dessa jag vill ha reda på. Vi är ju för att vi ska ha den här typen av flygplan – vi, Socialdemokraterna, Vänstern och de borgerliga partierna – men då måste vi ha ett underlag så att vi har något att ta ställning till. Det underlaget får jag inte.

Anf. 12 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! När man läste Peter Rådbergs motion i den här frågan trodde man att han skulle orka hela loppet ut och stå för det som står i motionen. Då hade han varit med majoriteten i dag i det här ärendet. Men sedan ven tydligen någon partipiska som gjorde att han inte kunde vara med.

Vi tar frågan om de 550 timmarna en gång till. Om jag som politiker får det här ärendet gör jag inte någon egen undersökning av det. Men regeringen har självklart arbetat med den här siffran och penetrerat den från det att man fick den från Försvarsmakten till regeringen. Men när vi sedan fick siffran 550 hade den ju redan gått igenom på departementet. Så jobbar i alla fall vi.

Vi startar inte en till utredning om de 550 timmarna, utan vi litar till fullo på vad departementet har kommit fram till i uppgörelser och diskussioner med Försvarsmakten. Så jobbar vi. Vi kan inte sitta och diskutera varje siffra som kommer, men om vi ifrågasätter något har vi ständiga möten med departementet då vi tar upp det. Men i det här läget hade departementet undersökt siffran och sade att 550 timmar var behovet. Då nöjer jag mig med det, och det kommer jag att göra även fortsättningsvis, för att jag vet att regeringen och departementet har tittat på siffran. Jag ifrågasätter inte mina egna partikamrater på departementet och det underlag som de gör där. Jag litar på dem.

Anf. 13 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Det är bra att Rolf Gunnarsson litar på sin egen regering. Det är ju helt rimligt att man gör det.

Jag tycker också att det är bra att kammaren och Moderaterna har förstått att Vänsterpartiet tycker att vi behöver ha en transportkapacitet. Eftersom vi ska delta i internationella fredsbevarande insatser måste soldater och materiel kunna transporteras dit.

Rolf Gunnarsson frågar om vi lider av Natofrossa. En majoritet av Sveriges befolkning tycker inte att vi ska gå med i Nato, så i så fall är det en majoritet av Sveriges befolkning som har anledning att ha frossa tillsammans med oss. Det här är ett långtgående Natosamarbete. Det går inte att komma ifrån.

Rolf Gunnarsson sade också att det var svårt för den tidigare regeringen att tillsammans komma fram till hur ett förslag skulle se ut. Men det var inte det här förslaget som låg på bordet då. Det är det förslag som er regering har förhandlat fram som vi diskuterar i dag, och det ser inte bra ut.

Vi kan tänka oss andra lösningar. Man kanske ska ha en samnordisk lösning. Man kanske ska kräva att EU ser till att EU:s insatsstyrkor har en transportkapacitet så att det, oavsett vilket land inom EU som ska skicka i väg en *battle group*, finns ett system där man använder transportkapacitet som EU gemensamt står för och som inte är Natoägt. Det kan alltså finnas olika lösningar.

Jag måste fråga vad det finns för skäl till att man anser att 25 eller 30 år är en rimlig tid. Jag skulle säga att det vore rimligt, om man absolut måste få i gång det här snabbt, att ha en avtalstid på fem år. Då kan man omförhandla det. Men 30 år?

Anf. 14 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! När det först gäller detta med Natofrossan är det ju en väldig skillnad, Gunilla Wahlén, på att säga ja, nej eller att tveka till att vi ska ha ett Natomedlemskap. Jag vill påpeka att det inte är något parti som just nu driver att vi ska gå med i Nato.

Vad jag menar med Natofrossa är att när man läser er motion får man känslan att här är det verkligen människor som har Natofrossa. Motionen innehåller så mycket skriverier som visar på Natofrossa. Det är inte den där svensken som säger sig vara tveksam eller som säger nej eller ja. Det är en väldigt stor skillnad.

När 15 länder ska diskutera blir det naturligtvis ett slutresultat. Nu blev det detta. Jag kan också ha synpunkter på om det är för kort eller långt, men när 15 länder hade diskuterat färdigt blev det detta avtalsförslag. Jag har också förståelse för att man kan diskutera om det är för långt eller inte. Ibland är det för korta avtal vi får. Det kan man alltid diskutera, Gunilla Wahlén.

Det här är inte detsamma som Socialdemokraternas förslag. Som jag sade i talarstolen var det att Sverige skulle köpa två egna plan. Det var det man ville diskutera med oss i oppositionen på den tiden. Man kom till oss och frågade för att man ville ha en bred uppgörelse, och vi var positiva. Men sedan kom valet emellan, och det blev inget av det köpet. Det är helt rätt att detta är ett helt annat förslag och ett helt annat koncept. Vi tror mer på detta, annars hade vi fortsatt med egenköpet. Men det gjordes inte, för vi tror att detta är en bättre lösning.

Anf. 15 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Efter det förslag som fanns förra perioden, eller kanske rent av perioden dessförinnan, har man tänkt ett varv till. Jag menar att problemet med detta förslag är att det har kommit så hastigt fram att man inte har tänkt ett varv till.

Vänsterpartiets största invändning mot detta är att det är ett trettioårigt avtal. Vi skulle kunna stå ut med ett avtal på ett par år för att till exempel få fram en transportkapacitet i ett koncept med Nato eftersom vi måste få fram transportmedel till våra styrkor som finns i Afghanistan. Så länge de finns där måste vi ansvara för det.

Varför är det en ko på isen? Varför måste vi bestämma detta i dag? Det står i propositionen att kapaciteten på 550 timmar inte kommer att räcka om vi ska skicka i väg en NBG-styrka 2011. Då måste vi ha ytterligare kapacitet. Varför ska vi bygga ett system som inte är hållbart? Varför kan vi inte fortsätta transportera tunga saker med båt som vi har gjort hittills och ha en längre inställelsetid än tio dagar? Det är det som kostar.

Det går inte att fråga regeringen eftersom försvarsministern inte är här, utan det blir regeringens företrädare Rolf Gunnarsson som ska svara på frågan. Varför är det en ko på isen? Varför måste man fatta beslut om detta i dag?

När det gäller de 550 timmarna kunde man ha valt en samnordisk lösning där de nordiska länderna gått samman om ett paket med timmar eller en lösning där Nordic Battlegroup-länderna hade ett paket. Men Irland finns av någon anledning inte med i paketet. Vad är det som gör att vi måste fatta beslut nu? Vad är det som gör att det måste vara så långvarigt? Varför ska vi låsa 1,5 miljarder de närmaste tre fyra åren i detta projekt?

Anf. 16 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! För tre fyra år sedan dök frågan upp för första gången. När beslut nu fattas fyra år senare kan man inte säga att det är en ko på isen. Någon gång måste man komma till skott. Det är ett viktigt ärende. Vi flyger i dag ännu en gång utan motmedel; vi flyger ett plan som inte är säkert, så att säga. Det här är en viktig fråga att lösa.

Man kan alltid diskutera avtalets längd, om det ska vara på 30 år, 20 år, 10 år eller, om Vänstern ska vara med, bara några år. En sådan uppgörelse är hägrande, men jag tror att den är långt borta.

Ska man till sist säga något positivt om Gunilla Wahlén är det att hon nu börjar tala om att skicka NBG i framtiden. Det är en öppning som Vänstern inte tidigare har gjort. Det tackar jag särskilt för. Där kanske vi kan få en bred uppgörelse i fortsättningen.

Anf. 17 STAFFAN DANIELSSON (c):

Fru talman! Det är viktigt att Sverige tar sitt ansvar för fred och säkerhet, både här hemma och där ute där människor lider vid till exempel inbördeskrig eller andra tillstånd av ofred. Därför har det nya insatsförsvaret utformats för att flexibelt och rörligt kunna sättas in vid internationella fredsfrämjande insatser.

De svenska bidragen i freds- och säkerhetsfrämjande insatser ska öka så att en dubblering av den svenska utlandsstyrkans förmåga åstadkoms. Sverige ska ha förmåga att samtidigt leda och delta i två insatser av batal-

jonsstorlek och tre mindre insatser. Det står i den internationella strategin, Peter Jonsson, så det finns ett underlag för hur mycket vi vill vara ute och främja fred och säkerhet internationellt. Vi ska också kunna delta i EU:s snabbinsatsstyrkor där just nu över 2 000 svenska soldater ligger i tiodagarsberedskap om ett akut krisläge skulle inträffa.

Det är mot denna bakgrund som det är nödvändigt att Sverige säkerställer en tillräcklig strategisk flygtransportkapacitet för att snabbt kunna transportera skrymmande och tung utrustning över stora avstånd till flygplatser där beskjutning kan inträffa.

Peter Jonsson var inne på att det går med tåg i stället. Det är klart att transibiriska järnvägen skulle vara miljövänligare, men det har andra nackdelar och kanske inte är fullt realistiskt.

Den flygkapacitet Sverige i dag disponerar räcker inte. Den finns inte internationellt att få tag på. Vi har ett civilt europeiskt samarbete och Herculesplan, men det räcker inte. När vi ska landa på banor internationellt är det inte asfaltbanor som på Arlanda; det är andra omständigheter. Det krävs säkerhet och trygghet för personal och materiel.

Om Sverige köper egna C 17-plan, vilket Rolf Gunnarsson helt korrekt sade att Leni Björklund och Socialdemokraterna var mycket nära att göra och ville förankra, blir det nog både längre bindningstider och dyrare – om det är det alternativ Vänsterpartiet förespråkar.

Då återstår den realistiska lösning som nu har valts och som jag trodde att riksdagen stod bakom, det vill säga ett multilateralt samarbete där ett antal länder delar på flygplanskapacitet och kostnad. Det är 13 Nato-länder, Sverige och Finland som köper in tre stora C 17-plan som sammantaget kan svar för 3 000–4 000 flygtimmar per år. Jag trodde att vi var överens om det, men jag börjar tvivla. Jag ska återkomma till det.

Givet att vi vill vara med i ett multilateralt samarbete är detta det enda som finns på planen. Det finns inget på gång inom Norden eller EU. Det är detta som finns.

Givet att vi vill ha detta, hur många flygtimmar ska då Sverige boka upp sig för med tanke på det internationella ansvar som vi i bred samstämmighet har förklarat oss villiga att ta?

Försvarsmakten har gjort en beräkning av behovet till 550 timmar per år. Peter Rådberg har flera gånger sagt att det inte står ett ord om detta i propositionen, men på s. 5 står det att Försvarsmakten har gjort en analys där det behövs ett grundbehov om 400 flygtimmar per år till större insatser och 150 flygtimmar per år för att stödja de mindre insatserna. Därtill tillkommer *battle groups* och sådant som Gunilla Wahlén sade. Här finns alltså en bedömning.

Peter Rådberg, vem kan göra bedömningen bättre mot bakgrund av våra internationella strategier och fastlagda mål i riksdagen än Försvarsmakten? Det är möjligt att Peter Rådberg skulle ha gjort det bättre, vad vet jag? Men som Rolf Gunnarsson sade har regeringen fått dessa siffror, haft en dialog och bedömer dem som rimliga. Det är det som står för dimensioneringen.

Skulle Sverige inte utnyttja alla timmar som vi tecknar oss för, och som gör att vi kommer långt fram i kön när vi behöver utnyttja kapaciteten, kan andra länder ta över om de vill köpa kapacitet och betala våra timmar. Det kommer säkert att bli dyrare, Peter. Skulle vi ta det

alternativet skulle det kosta mycket, och vi skulle inte vara säkra på att få det.

Jag trodde att de tre oppositionspartierna ställer sig bakom att Sverige deltar i detta projekt, men det är möjligt att det inte är så. Man verkar definitivt inte acceptera de villkor som faktiskt är fastlagda och beslutade för just den möjlighet som vi nu ska besluta om.

Att det är orimligt att betala även om inte flygtiden utnyttjas säger man i reservationen och efterlyser alternativa lösningar. Ja, vilka då? Ska man riva upp detta projekt och börja om från början? Ska vi inleda ett nytt projekt? Med vilka då? Norge är med; det finns inget underlag för ett nordiskt samarbete om detta.

EU har inga sådana planer. Ska vi gå till andra kontinenter? När är det klart? Det gäller att kunna ta ansvar för det man lovar när man ska bistå internationellt.

Jag tycker att oppositionen är ute på väldigt hal is. Jag är mest förvånad över att Socialdemokraterna är med om detta. De insåg det aktivt när de satt i regeringsställning och Sverige självt ville köpa två C 17-plan. Nu ska vi med i ett samarbete om tre.

Oppositionen tycker också att antalet bokade flygtimmar är för stort eftersom USA bara har beställt 1 000 och Tjeckien, Ungern och Bulgarien bara runt 50–60 timmar per år. Det stämmer i och för sig.

Det är säkert korrekt att USA har ett mångdubbelt större behov av flygtimmar. Men man har också väldigt många egna C 17-plan, 190 stycken.

Man säger att Finland bara bokar 100 timmar. Norge har bokat 400, vilket är relativt sett mer än vad Sverige gör. Finland satsar framför allt på ett invasionsförsvar och inte på ett försvar som kan användas internationellt som ett insatsförsvar.

Jag ska ställa samma fråga som Rolf Gunnarsson. Börjar Socialdemokraterna attraheras av Vänsterpartiets nostalgiska drömmar om en återgång till ett traditionellt invasionsförsvar? Då förstår också jag att vi inte behöver någon flygtransportkapacitet.

Står vi för det ansvar vi har i världen för fred och säkerhet tillsammans med andra måste vi vara trovärdiga och lösa frågan så att våra trupper kommer dit. Det är egentligen min fråga.

Socialdemokraterna ansåg i regeringsställning att det var ett akut behov av att lösa detta. Det har gått några år. Vi har utrett det hela och vill lösa det på ett bättre sätt än att köpa egna plan. Nu ska det utredas ett år till, och vi ska hitta lösningar som inte finns.

Jag har en fråga till oppositionen. Det som står i reservationen från de tre oppositionspartierna är: Vi ställer oss bakom multilateralt samarbete för att göra denna typ av resurs tillgänglig för Sveriges och andra länders behov. Sedan står det till sist: Vi anser att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett avsevärt bättre beslutsunderlag i denna fråga.

Min fråga till vart och ett av de tre partierna är: Innebär det att man kan återkomma och gå med i det här projektet, eller innebär det att detta projekt, som Gunilla Wahlén har sagt, är uteslutet och det handlar om andra projekt som inte finns i dag?

Är det så tar ni på er ett mycket tungt ansvar. Då ska vi ha insatsstyrkor här hemma för beredskap till skyndsamma insatser. Men om de kommer att kunna användas vet vi inte.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Prot. 2007/08:112
15 maj

Anf. 18 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Man förundras lite när man hör Staffan Danielsson. Om det skulle vara som Staffan Danielsson säger, hur kom vi då ned till Afghanistan och Liberia? Cyklade vi då? På något sätt måste det finnas en sanningshalt i det man säger om hur vi har ställt oss till det här avtalet. Det är här avtalets art och hur det ser ut som vi ifrågasätter.

Det finns också en annan sak som är ganska viktig. Den ekonomiska situationen för Försvarsmakten i dag är inte speciellt bra. Det gäller de förslag som ÖB nu försöker lämna med nedläggning av förbandsorter till höger och vänster. Ibland är det Luleå, och sedan är det Ronneby och Revinge.

Det är ett fullständigt kaos och moras. I det läget står vi här i kammaren med skyggglappar och fattar beslut om att vi långsiktigt ska investera 7,5 miljarder och kanske ännu mer i en strategisk flygförmåga som vi i dag använder i ett annat koncept som kallas för Salis.

Det är vad man på något sätt är emot. Vakna, vi har bekymmer i försvarspolitiken! Ni vänder er mot oss och pekar på att vi inte soldariskt ville ställa upp på inriktningen att gå med internationellt. Jag vill säga: Fy skäms!

Vi vill visst solidariskt ställa upp i internationella insatser runt om i världen där behovet finns. Det har vi alltid gjort och kommer alltid att göra med ett FN-mandat i botten. Den politiken ligger fast.

Det diskussionen handlar om i dag är avtalets art och på vilket sätt det ser ut. Det är en bindning 30 år fram i tiden av en förmåga som vi behöver. Det gäller just avtalets art.

Anf. 19 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Det är utmärkt om ni står fast vid det. Jag hoppas verkligen att Sverige ska ta sitt ansvar och använda sitt flexibla och moderna insatsförsvar till att stå upp för fred och säkerhet i världen där de är hotade.

Ansvar kräver också att man fattar beslut. Vi har sagt att det ska vara två bataljoner och tre mindre insatsstyrkor. De ska snabbt kunna dit och underhållas. Det finns behov av den här flygplanstypen. Leni Björklund ville köpa två C 17-plan eftersom man var tvungen att lösa frågan. Det fanns inte att upphandla på marknaden på ett bra sätt.

Nu går vi med i ett flexibelt samarbete om tre plan. Självklart är det bindningstider. Det är det i försvarsfrågorna. Skulle man välja att köpa flygtransporter på hyllan och inte ha egna plan kostar det skjortan, och man kanske inte får tag på dem.

Vad är ert alternativ? Min fråga till Peter Jonsson är: Säger ni nej till det här projektet, som är det enda som finns just nu? Vänsterpartiet gör det i samma reservation som ni står bakom. Utesluter ni också denna lösning? Gör ni det, vad har ni då för lösning i stället?

Nordens länder har inga planer på att upphandla detta. Gunilla Wahlgren föreslog lite överraskande EU:s länder. Det var glädjande. Men de har inga planer på detta. Då återstår bara att köpa två egna C 17-plan i stället för att samarbeta om tre med 15 länder.

*Multilateralt
samarbete om
strategiska
flygtransporter*

Sedan säger ni att vi låser er i 30 år till en kostnad av 200 miljoner per år. Snacka om vad alternativet skulle kosta.

Anf. 20 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Som jag sade förut står Nordic Battlegroup som ingår i EU:s krishanteringsförmåga just nu i beredskap för att kunna åka 600 mil utanför Bryssel med tio dagars beredskap. Det gör vi i dag. Hur kan vi göra det när Staffan Danielsson säger att vi inte har den förmågan?

Vi har i dag den förmågan. Det avtal som vi kommer att besluta om här är ett nytt avtal och ett nytt samarbete som ska skapas. Jag har nu flera gånger sagt att det är avtalets art som vi kritiserar och inte att vi måste ha den här förmågan.

Det finns också en annan fråga. Man måste se försvarspolitiken och försvarsmaterielpolitiken i en helhet. Vi har i dag en Herculesflotta. Jag ska inte säga att den är föråldrad, eftersom den nu håller på att modifieras om. Dess livslängd kanske varar 10–15 år till.

Vi måste ha en taktisk flygförmåga. I diskussionen om C 17 fanns också Airbus med. Airbus är ett nytt flygplan som är medelstort. Det är inte lika stort som C 17 men större än Hercules. Troligtvis är det i så fall det planet som vi måste köpa in för att kunna ha den taktiskt flygförmågan.

Den skulle också kunna användas till strategisk flygförmåga. Den diskussionen har inte varit uppe. Den måste komma upp i framtiden när vi ska ersätta Herculesflottan.

Avtalet gäller så lång tid, 30 år fram i tiden. Förhoppningsvis är det då vi som har tagit över makten. Men vi kommer i så fall att fatta beslut om ytterligare kostnader på materielsidan.

Ni skulle ha genomarbetat detta mycket mer och väntat på de beredningar som nu pågår som ni själva har tillsatt för att se framtidens försvarspolitiska inriktning. Efter det skulle ni ha tagit socialdemokratin i hand och sagt: Nu diskuterar vi hur vi ska lösa detta.

Ni gör precis tvärtom. Då får ni stå där i hörnet med mössan i näven i framtiden. Det här kommer att bli mycket dyrt. Ni kommer att få svårt att hålla ihop försvarspolitiken.

Anf. 21 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Jag känner att vi börjar hitta våra nya roller. Vi tillhör regeringen och vill handla. Ni påminner ibland om oss i våra mindre lyckade stunder i oppositionsrollen när vi vill flytta allt framåt, utreda mer och så vidare.

Jag är för bredare lösningar på det här området. Det är motvilligt som jag tar de här replikerna. Försvaret är viktigt. Det är trist om vi hamnar i för mycket munhuggning om det här. Jag ska kämpa mig igenom en replik till.

Vi har klarat det förr, så det går nog bra i framtiden också. Det finns ju Hercules, vi har båtar och det finns Transsibiriska järnvägen, säger Peter ungefär.

Leni Björklund sade inte det. Hon sade: Det här räcker inte. Vi måste tänka framåt, och det här behövs. Den kloke Peter Rådberg från Miljöpartiet bejakar detta. Vi behöver den här flygplanstypen. Därför är det lite förvånande att ni börjar backa tillbaka och titta på andra transportme-

del. Peter Jonsson har inte svarat på frågan. Är det detta projekt, som 13 Natoländer är med i, som regeringen ska återkomma om? Eller är det nya oklara projekt med nordisk eller internationell bas som ni tänker på? Det vore intressant att få ett svar på detta.

Det finns ekonomiska bekymmer i försvaret nu, Peter Jonsson. Det handlar om 1 ½ miljard. Vi arbetar med en viktig proposition om försvarrets långsiktiga inriktning. Det är en analysfas nu som är viktig, och sedan ska det bli en bra och genomarbetad proposition. Jag tror nog att det här ska bli bra.

Det som bekymrar mig är att när vi tittar på försvarsbudgeten de kommande två åren ser vi att ni har 7 miljarder mindre till försvaret. Om det finns bekymmer med vår framtidsbudget – vad skulle det då innebära om ni vill spara de pengarna?

Anf. 22 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Staffan Danielsson att vi är för de här planen. Jag sade det, och jag kan säga det ett par gånger till i debatten. Men vad jag ställde frågor om är detta att vi har ett dåligt underlag. Jag säger att jag vill ha ett tydligt underlag på de 550 timmarna. Om vi hade det är det mycket möjligt att Miljöpartiet eventuellt skulle kunna köpa det. Jag vill inte säga att det *är* så, men teoretiskt är det så.

Men när man inte har ett underlag har jag svårt att bifalla en proposition. Det gäller också i livet i övrigt. Jag köper inte en bil om jag inte vet att bilen fungerar. Jag kollar upp det först. Jag kan inte göra som regeringen, Rolf Gunnarsson och kanske också Staffan Danielsson och övriga tydligen gör, och lita på detta. De har ju sagt att vi behöver 550 timmar, menar ni. Men jag tar reda på vad som gäller för de 550 timmarna och vad de ska användas till. Det gör jag när jag köper bil också. Jag litar inte på en bilmekaniker som säger: Den här bilen funkar; du får köpa den för 195 000. Då litar jag inte på honom. Jag ser till att bilen funkar först, innan jag betalar 195 000 kronor. Det är skillnaden mellan regeringens sätt att hantera det här och hur vi i Miljöpartiet ser det.

Du ger inte heller något svar på detta, Staffan Danielsson. Frågan är: Hur kommer ni fram till de 550 timmarna? Du litar lite grann blint på Regeringskansliet när man har tagit fram detta.

Jag vill ha en åtgärd och en koppling mellan det internationella och de timmar som finns. Man måste kunna redovisa tydligt om man ska göra en insats på 7 ½ miljard kronor på 25–30 år när det troligtvis kommer att bli mycket dyrare. Vi vet ju hur det är. Ni kräver av oss tre partier att vi bara ska köpa detta rätt av. Det är på gränsen till lite oförskämt, tycker jag. Jag vill ha ett konkret underlag så att jag kan fatta ett konkret beslut.

Anf. 23 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Om jag ställde frågor till Peter Jonsson gjorde jag en miss eftersom han inte hade rätt till fler repliker. Det var inte meningen.

Peter Rådberg ställde en fråga. Vad ska de 550 flygtimmarna användas till? Svaret är: till strategiska flygtransporter. Det tror jag säkert att vi är överens om.

Det gläder mig också att du säger att vi är överens om att de här behövs. Jag känner en viss tvekan om det från andra partier. Om du får

Prot. 2007/08:112
15 maj

*Multilateralt
samarbete om
strategiska
flygtransporter*

borra vidare i siffrorna finns det visst hopp om att du möjligen kan landa åt det här hållet också. Det tar jag också till mig.

Jag kan bara säga att den bedömning som finns nu är Försvarsmaktens, mot bakgrund av vår internationella strategi som säger att vi ska ha två bataljoner och beredskap för tre mindre insatser. Det är detta som är bakgrunden. Vi vill också dubbla insatserna. Det är en tydlig bakgrund. Försvarsmakten har gjort en bedömning. Man tar inte med *battle groups*, som vi har ansvar för nu och då. Då kommer man fram till 550 timmar. Regeringen har gått på det. Vi kan sälja timmarna till andra länder. Vi har tillgång till dem. Detta är bakgrunden. Norge, som är ett mindre land än Sverige, har bokat 400 timmar. Finland, som framför allt satsar på ett invasionsförsvar, har bokat 100 timmar. Det är väl också i relation till vad vi har bokat. Jag tycker att vi i Norden beställer och tar ansvar i förhållande till den ambition vi har internationellt.

Jag tar till mig detta, Peter. Jag tycker att det är bra att Miljöpartiet står bakom internationella insatser och inser att det behövs flygtransporter med C 17-plan.

Jag hade en fråga som jag inte fick svar på från Peter Jonsson, så jag ställer den till dig: Innebär reservationen att ni bejakar multilateralt samarbete om flygtransporter, bara det inte är det här projektet och bara inte några Natoländer är inblandade? Den tolkningen fick jag av en av de tre samarbetsparterna.

Anf. 24 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Det förs en diskussion om huruvida det ska finnas en Nordic Battlegroup 2011 över huvud taget. Den frågan är inte löst utifrån den ekonomiska situation som råder just nu. Kopplar du då ihop den med flygtransporterna så vet vi inte var vi landar.

När det gäller internationella insatser rent allmänt vet vi inte vad vi ska satsa på framdeles på grund av ekonomin. Vi kan ju inte heller vara överallt. Det hänger också ihop med flygtransporterna.

Det finns en massa sådana parametrar som hänger i luften. Därför vill jag ha ett tydligt underlag för vad de 550 timmarna ska användas till. Det är det vi bygger vår kritik på.

Vi har sagt att vi vill ha detta. Sverige kan inte ensamt ha ett sådant här C 17-plan. Vi måste gå ihop med andra länder. Det är vi helt överens om. Men frågan är på vilka villkor, på vilket sätt och hur många timmar? Det är det underlaget som saknas för att vi ska kunna fatta ett bra beslut. Det är det som är hela grejen.

Nu kopplar man ihop den otroligt risiga ekonomin med ett försvar i nästan fritt fall. Det ska bli spännande och intressant att se och höra nu kl. 14 vilka förslag ÖB kommer fram med. Detta rimmar illa, och det blir dålig tajmning. Det är det här jag vill ha svar om från Staffan Danielsson.

Anf. 25 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tror egentligen att Peter Rådberg, Miljöpartiet och alliansen är överens om att Sverige har en långsiktig ambition att ta ansvar för fred och säkerhet internationellt i samverkan med andra länder. Det är ingenting som gäller tre år framåt och sedan tar slut, utan det är en 30-årig avskrivningstid på det löftet.

Tyvärr har vi nog en sådan värld att vi kan vara trygga, eller otrygga, när det gäller att behovet kommer att finnas. Den ambitionen är grunden. Vi ska trygga vår nationella säkerhet genom att ha ett modernt och flexibelt insatsförsvar som ska kunna verka internationellt för att trygga fred och säkerhet, vilket även gagnar oss. Det är den grundläggande ambitionen.

Detaljer – om jag får säga så – som tillfälliga ekonomiska bekymmer ska vi reda ut och lösa. Men de tornar ju inte upp sig till sådana moln att vi ändrar vår grundläggande vilja och strategi.

Jag ser fram emot att vi ska ta vårt fortsatta ansvar här. Jag kände att även Peter Jonsson gör det och att vi är överens om det. Vi är överens med Miljöpartiet. Då behöver vi ha soldater, vi behöver ha vapen och vi behöver ha en strategisk flygtransportkapacitet.

Om vi inte fattar beslutet här i dag utan skjuter det framåt, utreder detta vidare och tittar på nya alternativ som inte finns tror jag att Sverige lever farligt när det gäller våra möjligheter att leva upp till de mål som vi alla är överens om.

Anf. 26 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Staffan Danielsson och övriga borgerliga riksdagsledamöter! Det finns ett skäl till att vi diskuterar detta så djupt och detaljrikt nu. Vi gör det därför att det står i propositionen att Sverige har undertecknat avtalet med förbehåll för riksdagens godkännande. Det är alltså det vi ska fatta beslut om i dag. Om riksdagen säger nej i dag går frågan tillbaka och man får ta ett omtag. Det är nu i dag som man kan besluta om man ska godkänna avtalet eller inte, och det är det avtalet vi diskuterar.

Jag måste ge beröm till regeringen för propositionen. Det står mycket klart och tydligt vilka kostnader och vilka tider som gäller och hur avtalet ser ut. Det var lätt att gå igenom, diskutera och fundera över hur avtalet ser ut. Det är därför vi kan ta upp så detaljerade frågor i dag.

Man kan hitta en annan lösning, menar vi – och inte bara vi i Vänsterpartiet utan också andra. Man skulle kunna ha en samnordisk lösning där man äger planen civilt, men där de är utrustade för att man ska kunna göra militära strategiska transporter.

Problemet med avtalet är att de här tre planen ägs och förvaltas av Nato. Problemet är inte att Natoländer ingår eftersom nästan alla länder i Europa är Natoländer, utan problemet är att de ägs och förvaltas av Nato.

Det finns, precis som Peter Jonsson sade, lösningar redan i dag som man kan ta till för de transporter som behövs i dag. Vi vet inte om det blir någon *battle group* 2011. Jag är helt övertygad om att man efter utvärdering kommer att komma fram till att det koncept som 2008 har kan man inte ha fortsättningsvis, utan man måste ha ett annat koncept.

Anf. 27 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Låt oss titta på Vänsterpartiets lösningar. Ni är tydliga med att ni menar att reservationen ska tolkas så att ni utesluter det här projektet som är det enda som finns på plan just nu. Det utesluter ni. Jag tror inte att det utesluts av de andra partierna, men jag har inte fått besked om detta.

Du tycker i stället att man ska diskutera med de nordiska länderna eller, som du sade tidigare, med EU. Norge är med i det här projektet med 400 timmar. Finland är med i projektet med 100 timmar. Det blir väl Danmark, Island och Sverige kvar då, men det är inte realistiskt, Gunilla. Det är en vacker tanke. Hade vi börjat från scratch och ingen hade bundit sig kunde jag gärna ha varit med på den. Men inte minst när det gäller försvar och att ta ansvar för internationell fred och säkerhet måste man ha substans bakom, och det är min ärliga övertygelse att det här är ett bra framförhandlat avtal. Det är viktigt att riksdagen fattar beslut om det i dag. Jag vill inte använda ordet ansvarslost, men det medför en väldigt stor risk – man ger sig ut på ett gungfly – om vi skulle bifalla reservationen.

Sedan menar du att det är ett väldigt stort problem att det är Nato som erbjuder andra länder att ansluta sig till det här projektet. Det tror jag också står för er och inte de andra partierna. Jag tycker inte att det är ett problem. Det är en möjlighet. Nato har kapacitet. Det är alltså tolv länder från Europa och USA som tillsammans har lyckats få fram det här förmodligen rätt prisvärda alternativet som vi nu har möjlighet att ansluta oss till. Gör vi inte det blir det väl någonting annat som inte finns eller att köpa två egna C 17-plan. Och då, Gunilla, kostar det kanske 50 år i avskrivningstid och mycket mer än 200 miljoner kronor per år.

Anf. 28 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Vi har inte bundit oss vid det här avtalet ännu, Staffan Danielsson. Jag hoppas att vi inte gör det kl. 16 i dag heller. Vad är det som gör att beslutet måste fattas nu innan höstens proposition kommer, innan man har klarlagt och diskuterat hur framtidens försvar ska se ut i Sverige? Vad är det som gör att vi måste fatta ett 30-årigt bindande avtal nu?

Vi kanske gör om lite grann i våra insatsstyrkor. Vi kanske kommer fram till att vi inte har råd att skicka så många soldater eller så mycket tung utrustning som vi trodde för att par år sedan. Vi kanske förändrar vår politik. Vi vet inte hur budgeten ser ut nästa år. Varför ska vi binda oss fast de närmaste åren till en kostnad på 1,4 miljarder när det finns mycket angelägna behov som måste tillfredsställas som kan gå före detta? Det går inte bara tåg via Sibirien ut i världen. Det går tåg från Sverige genom hela Europa och ned på afrikanska kontinenten, eller också kan man ta båt. Det finns transportkapacitet i dag, precis som Peter Jonsson sade.

Vi behöver se andra lösningar som man kan använda både civilt och militärt. Då kan man äga dem civilt samtidigt som de är utrustade för att användas militärt därför att man ska in i militära områden. Jag tycker att vi behöver en annan lösning för ett problem som vi är överens om att man måste lösa.

Anf. 29 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Varför ska vi besluta nu? Mitt svar blir att hänvisa till den ofta regeringskompetenta socialdemokratin som under Leni Björklund som försvarsminister gjorde bedömningen att det här måste lösas. Vi måste ha en flygtransportkapacitet. Det finns inte på hyllan på marknaden med tillräckliga motmedel när vi behöver det. Skulle det finnas

och vi måste ha det kommer det att kosta skjortan. De gjorde bedömningen att vi till och med skulle kunna köpa två egna plan. Här delar 13 länder tillsammans på tre plan. Det är en bättre lösning.

Jag är besviken och tycker att det är lite trist att Socialdemokraterna i opposition inte har orkat stå upp för den princip de tyckte var riktig för två år sedan. Den här lösningen är faktiskt billigare och mer flexibel. Men så är det.

Skulle vi inte lösa det här urholkas vår trovärdighet när det gäller våra möjligheter att leva upp till den internationella strategi för fred och säkerhet som vi ändå är brett överens om här i riksdagen. Jag noterar att Vänsterpartiet har olika andra förslag, men jag ser inte substansen i dem.

Anf. 30 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att än en gång påpeka för alla dem som möjligen lyssnar att den resurs, den kapacitet, som Sverige nu står i begrepp att skaffa sig genom det här avtalet är en helt ny förmåga för den svenska Försvarsmakten. Vi har aldrig tidigare haft någon strategisk lufttransportkapacitet trots att vi har behövt den under mycket lång tid.

C 17 Globemaster är ett av världens större transportflygplan. Det har dessutom egenskapen att det kan landa nästan var som helst och flyga nästan hur långt som helst. Trots dessa egenskaper är det ett flygplan som tar ungefär fem sex gånger den last som det största flygplanet i det svenska flygvapnet, nämligen Hercules, i dag kan lasta. I den meningen är C 17 inte bara en strategisk lufttransportkapacitet, utan det är också en taktisk sådan.

De 550 timmar som Sverige har option på att använda årligen motsvarar behovet vid en större internationell insats och en mindre internationell insats. Jag vill påminna om att Sverige i dag är involverad i två större insatser och en ganska stor därtill i Tchad.

Det faktum att vi landar på 550 timmar har en annan mycket väsentlig innebörd, nämligen att efter USA är Sverige det land som har första tjing på att använda de här flygplanen. Det får en väldig betydelse. När den här typen av transportkapacitet utnyttjas har det i regel hänt någonting i världen som kan vara otäckt eller mycket oroande. Då vill alla nationer samtidigt använda de tre flygplanen, och då har det en väldig betydelse att vi står som nummer två bakom ett land som har 190 egna sådana här transportflygplan.

Fru talman! Vi har talat mycket om de militära behoven, men jag vill understryka att de här planen kommer att innebära ett stort mervärde för Sverige inte minst inom ramen för civil krishantering. Mot bakgrund av vad jag har sagt i fråga kapacitet och räckvidd tror jag att vi alla kan förstå att de hade varit en värdefull tillgång de dagar då vi hanterade krisen med tsunamin i Thailand.

Jag måste säga att jag är lite besviken på socialdemokratin. Jag skulle kunna berätta om långa promenader med förutvarande socialdemokratiska statssekreterare i ett vintrigt Stockholm när diskussionen fördes om att köpa två flygplan. Då var jag ledsen över att den socialdemokratiska regeringen inte kunde leverera, men jag ser också i dag att hyresalternativet förefaller mer rationellt. Men nu vill Socialdemokraterna inte heller hyra.

Prot. 2007/08:112
15 maj

*Multilateralt
samarbete om
strategiska
flygtransporter*

När man de två kommande åren har 7 miljarder mindre än regeringen i sin alternativa försvarsbudget blir det inte fråga om att beställa en Ferrari till priset av en Skoda, utan då blir det fråga om att gömma sig i någon annans bagagelucka.

Fru talman! Peter Jonsson upprepar som många socialdemokrater ofta gör i den försvarspolitiska debatten att vi ska ta saker och ting i rätt ordning. Jag vill påminna om att det var den socialdemokratiska regeringen som tog Sverige till egenskapen som *framework nation* i Nordic Battle-group utan att ha förvässat sig om att det fanns en strategisk flygtransportkapacitet. Det är en av de brister som Sverige har anmält till Europeiska unionen inför beredskapsperioden.

Fru talman! Min besvikelse är kanske ännu större när det gäller Miljöpartiet. Miljöpartiet har under lång tid predikat värdet av ett svenskt ansvar för internationell fred och säkerhet. Miljöpartiet satsar i dag mer pengar i sin alternativbudget på försvaret än vad Socialdemokraterna gör. Miljöpartiet hade en motion som i mycket positiva ordalag beskrev värdet av den här resursen. De ställde inom ramen för utskottets beredning ett antal frågor om kapaciteten. De fördes in i utskottets betänkande på s. 8. Det gäller underlaget till beräkningen av antalet timmar och förklaringen till att storleken på utnyttjandet innebär att man får prioritet när fler vill ha de här planen.

Trots det landar man nu i ett klart avslag på regeringens proposition. Över det är jag uppriktigt bekymrad.

För några år sedan varnades socialdemokrater här i kammaren för ett alltför nära försvarspolitiskt och säkerhetspolitiskt samarbete med Miljöpartiet. Nu, fru talman, är det dags att varna Miljöpartiet för ett alltför nära och intimt samarbete med socialdemokratin.

Med det yrkar jag bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 31 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag kan lugna Allan Widman, precis som jag har försökt lugna de andra borgerliga representanterna. Vi är ju för ett sådant här. Vi har inte ändrat oss sedan den stund då vi skrev vår motion. Vad vi diskuterar är att vi inte har tillräckligt bra underlag, vilket jag har lyft upp för de andra representanterna.

Jag ska börja med något som bekymrar mig lite. Jag vet inte om jag missförstod Allan Widman. Han sade: Vi har första tjing efter USA om det skulle hända något eftersom vi har 550 timmar och USA har 1 000.

Du tog en typ av tsunamikatastrof eller liknande som exempel. Det bekymrar mig att Allan Widman tar det som exempel. Om det skulle hända en sådan katastrof ska vi väl alla hjälpas åt. Vi ska väl inte roffa åt oss flygplanen för att vi råkar ha flest timmar och betalar lite mer än Tjeckien, Ungern eller något annat land.

Har jag missförstått Allan Widman? Om jag inte har gjort det blir jag oerhört bekymrad.

Vi har sagt, vi skriver och jag sade i talarstolen att vi måste gå tillsammans med andra länder och vi måste ha detta. Men vi får inte ett rejält underlag som är kopplat till ett behov på 25–30 år och 550 timmar. Man kan inte redogöra för det på ett bra sätt. Det gäller också den ekonomiska situation vi har i dag.

Jag kan hålla med Gunilla Wahlén om att det ju pågår en massa utredningar, så varför kan man inte ta det här i ett samlat grepp och se vad vi behöver. När det gäller Nordic Battlegroup 2011 har till och med ÖB sagt att det är mycket tveksamt om vi ska ha det eftersom vi inte har råd.

Anf. 32 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag hör att Peter Rådberg upprepade gånger säger: Vi är för detta. Vi vill ha detta.

Men, Peter Rådberg, ni avslår ju den proposition som regeringen har kommit med. Ni är inte alls intresserade av detta. Ni ställde ett antal frågor. De frågorna fick ni svar på i försvarsutskottets beredning. Det togs fram uppgifter, det förklarades och det hänvisades till Försvarsmaktens egna bedömningar. Men ni valde, trots detta, att avslå. Det tycker jag är mycket tråkigt och oroande.

Enligt det avtal som är slutet mellan de 15 länderna står det alldeles tydligt att först av allt kommer räddandet av liv, alltså innan man funderar på vem som ska ha första, andra eller tredje tjing. Den humanitära aspekten finns tillgodosedd i avtalet.

När det inte handlar om att rädda liv utan om att ta hem nödställda svenska, italienska eller amerikanska medborgare får den här typen av turordning och prioritet betydelse. Det vet vi. När det händer någonting otäckt i världen står utsända diplomater framför flygbolagens incheckningsdiskar och bjuder på biljetterna och vill ha hem sina egna först. Vi kan tycka illa om det, men det är en realitet, och den måste vi förhålla oss till.

Jag kopplade detta till tsunamin och att det då hade varit en bra tillgång. Min poäng var att vi kan använda de här planen i en lång rad olika civila insatser som inte behöver handla om tsunami. Det kan handla om hungerkatastrofer, sådana katastrofer som vi nu ser i Kina och Burma där vi hade kunnat göra en insats.

Peter Rådberg säger: Varför just nu? Det var viktigt att tillräckligt många länder var intresserade för att ett sådant här avtal skulle kunna ros i hamn och den underliggande volymen skulle göra investeringen mödan värd.

Anf. 33 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Allan Widman försöker nu säga att om det händer en katastrof ska alla hjälpa till. Men samtidigt säger du att vi har första tjing efter USA beroende på vilken katastrof det handlar om. Det gör mig lite bekymrad. När det gäller den typen av händelser är det för mig helt självklart att EU eller FN ska stå för det. Om det händer en katastrof som tsunamin ska alla hjälpas åt för att få hem de människor som är på plats, oavsett vilken typ av katastrof det är.

Jag upprepar att vi inte får ett tillräckligt bra underlag för att fatta det här beslutet. Ni redogör inte riktigt för kopplingen mellan de internationella åtaganden vi har och antalet flygtimmar.

Som jag sade till Staffan Danielsson är det ett antal parametrar som hänger löst. Det är ett antal utredningar på gång. Vi vet inte om det blir någon Nordic Battlegroup 2011 – troligtvis inte, på grund av ekonomin. Vi vet inte vilka internationella insatser vi ska göra framdeles. Detta

hänger naturligtvis intimt ihop med de flygtimmar vi beställer. Man kan inte ta det ena och lösa det andra på vägen.

Det måste vara en samlad bild som vi i riksdagen kan säga ja eller nej till. Den samlade bilden finns tyvärr inte.

Anf. 34 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Ett av problemen när Peter Rådberg hänvisar till Europeiska unionen är att Miljöpartiet inte fullt ut vill delta i det samarbetet heller.

Som Staffan Danielsson har varit inne på flera gånger är det här det alternativ som nu står till buds. Det finns ett samarbete som heter Salis, men de planen går inte att jämföra med de flygplan som vi diskuterar här. Flera länder i Europa har sagt att man inte är beredd att sätta sin personal i de gamla ryska flygplan som ingår i Salissamarbetet.

Jag kan bara konstatera att redan med dagens insatser fyller vi de 550 timmarna. Då räknar jag inte in några civila krishanteringsinsatser. Jag räknar inte in beredskapsperioder för Nordic Battlegroup.

Jag tror att det i den här kammaren fortfarande finns en stor samsyn kring att vi ännu mer bör fokusera på att möta efterfrågan på fredsskapande, säkerhetsskapande och humanitära insatser ute i världen. Då vågar jag som politiker känna att de här 550 timmarna kommer vi inte bara att behöva i år och nästa år och om tio år, utan också om 20 och 30 år. Det är värt att påminna om att flera av de Herculesplan som vi i dag har i den svenska försvarsmakten är över 40 år gamla. Gripenflygplanen kommer innan de tas ur drift att vara kanske 50–60 år gamla.

Att köpa den här resursen innebär ett mycket mer långsiktigt och omfattande ekonomiskt åtagande och därmed också ett större risktagande.

Anf. 35 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Det blir lite upprepning, men jag vill ändå ställa en fråga till Allan Widman.

Anser Allan Widman att Försvarsmakten har ekonomiska problem i dag? Om han anser att Försvarsmakten har ekonomiska problem, hur anser han i så fall att de ska lösas? Det finns en koppling till den diskussion vi haft i dag för det finns ett åtagande 20–30 år framåt i tiden. Det handlar om 7, 8, 9, kanske 10 miljarder, beroende på hur situationen ser ut, som vi ska låsa upp. Den svenska Försvarsmakten har andra stora behov som behöver täckas i framtiden vad gäller försvarsmaterielsidan. I samtliga frågor duckar regeringen, utom just när det gäller den här frågan. Där är man glasklar. Den ska vi fatta beslut om i dag, innan en grundlig analys gjorts. Det är det vi påpekar, och vi tycker att det är en felaktigt inriktad politik. Sedan finns behovet av strategiska och även taktiska flygtransporter. Det måste Sverige naturligtvis ha, självklart.

På något sätt känns det som att regeringens politik i dag är att lägga ned så många förband som möjligt. Man gick till val på jobbpolitiken. På många områden läggs nu försvarsmateriel – såsom torped, mina, sensor – ned. Hundratals människor kommer att bli arbetslösa på grund av regeringens politik, och det menar Allan Widman och Folkpartiet är köp över hyllan. Er politik hänger inte ihop, och det är det jag pekar på.

Slutligen: Vi sparar precis lika mycket pengar som regeringen, ingenting annat. Jag hoppas att det är sista gången Allan Widman står i talar-

stolen och ljuger om Socialdemokraternas budgetpolitik, för det är fortfarande inte 7 miljarder utan 4 miljarder vi ska spara. Det är precis lika mycket som regeringen.

Anf. 36 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Vi kan börja där Peter Jonsson slutade. Jag är inte det minsta rädd för att stå här och påstå att mätt över perioden 2008, 2009 och 2010 är den sammanlagda anslagsgivningen från Socialdemokraterna till försvaret 7 miljarder mindre än den som regeringen anslagit.

Visst, Försvarmakten har ekonomiska problem. Jag är lite glad att Peter Jonsson tar upp det, även om det delvis ligger vid sidan av ämnet. De besparingar som Försvarmakten inom loppet av 18 minuter kommer att redovisa är i huvudsak inte förestavade av de besparingar som aviserades i finansplanen i budgetpropositionen i höstas. Det beror på att Försvarmakten saknar 1 ½ miljard i den löpande budgeten, och precis som varje annan myndighet i landet måste Försvarmakten få sin ekonomi i balans. Annars är fortsatt inriktning av denna verksamhet helt omöjlig.

Då springer Socialdemokraterna runt i Sverige och säger: Stopp! Lägg inte ned TMS och Bamse. Gör ingenting med grundorganisationen. Inga regementen ska läggas ned. Vi ska tänka efter först.

För varje dag som går med de överkapaciteter, skevheter och obalanser som finns i Försvarmakten kommer, om ingenting görs, problemen i morgon och i övermorgon att bli ännu mycket större, Peter Jonsson, särskilt för ett parti som har 7 miljarder mindre för den här verksamheten. Vi kan inte stoppa verkligheten. Vi måste fortsätta att styra mot den övergripande inriktning som vi 2004, trots en socialdemokratisk regering, lyckades enas om.

Anf. 37 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Låt mig påminna om att ÖB kom till regeringen för några veckor sedan och hade ett förslag. Det var inte mer pengar ÖB ville ha i sin budget, utan han ville överföra ett antal miljoner kronor från försvarsmaterielanslaget till förbandsverksamheten. Han ville utifrån sin utgångspunkt och sin kunskap om Försvarmaktens situation lösa detta men fick inte det för regeringen.

I stället säger regeringen att Försvarmakten ska gå ut och låna. Tänk om vi förde den typen av politik vad gäller vår hushållsekonomi, att vi skulle låna till konsumtionen, alltså låna till att köpa mat. Hur länge tror Allan Widman att det skulle fungera? Det är självklart ett jättekymmer att ni inte litar på ÖB. Det är lite frustrerande, för ÖB hade förslag till förändringar. Nu måste han utifrån regeringens direktiv gå ut och skära mycket kraftigare i grundorganisationen. Det är ett bekymmer.

Samtidigt som ÖB svettas och sliter sitt hår fattar vi i kammaren beslut om ökade utgifter på 7 ½ upp till kanske 10 miljarder. 363 000 i timmen kostar flygplanet, och då kanske vi inte ens ska flyga med det. Det tycker Allan Widman och Folkpartiet är ansvarsfull ekonomisk politik.

Jag förstår att Allan Widman håller fast vid de 7 miljarderna och inte inser att det inte är 7 miljarder. Utifrån den politiska utgångspunkt som gäller de frågor vi nu talar om är det väl detsamma när det gäller budgetpolitiken.

Prot. 2007/08:112

15 maj

*Multilateralt
samarbete om
strategiska
flygtransporter*

Anf. 38 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! För några år sedan stod Peter Jonsson i kammaren och hade en metafor som gick ut på att försvarspolitiken och försvarspolitikerna var ett enda långt tåg där Peter Jonsson satt framme hos lokföraren och hejade på och kastade in nytt kol i pannan, medan vi andra uppenbarligen var sådana som satt längst bak och bara ville dra i bromsen och obstruera på olika sätt.

Jag säger inte detta för att vara politiskt polemisk, Peter Jonsson, men om vi inte gör något åt strukturproblemen i Försvarsmakten skjuter vi ett berg av åtaganden, skulder och tillkortakommanden på framtiden, till andra generationer av försvarspolitiker. Medverka inte till detta! Gå inte ut och ge löften om att verksamheter ska vara kvar och materielprojekt fortsätta att pågå för du vet lika väl som jag att det inte kommer att hålla.

Det är riktigt att Försvarsmakten inte fick lyfta 750 miljoner kronor från materielanslaget till förbandsanslaget. Varför fick de inte det? Jo, för vid en närmare kontroll visade det sig att Försvarsmakten inte tänkte sig att avstå från investeringarna i nya materielprojekt. De tänkte skjuta dem på framtiden ett par tre år. Det är inte rätt sätt att hantera obalanserna på. De blir inte mindre och de försvinner inte genom att man skjuter dem på framtiden. Det är tråkigt att behöva säga att Försvarsmakten därmed delvis kommer att instämma i den taktik som Socialdemokraterna nu bedriver, men icke desto mindre är det sant.

Nu kommer förslag som förhoppningsvis tar itu med strukturproblemen och överkapaciteten. Jag ser fram emot de förslagen, men jag varnar socialdemokratin för att utställa populistiska löften om att vi kan behålla allt, för det kan vi inte.

Anf. 39 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkan- det FöU11 och därmed avslag på de motioner och reservationer som finns.

Jag ska helt kort framföra några synpunkter. Vi har hört att det klart framkommer av propositionen att det råder stor brist på strategisk flyg- transportkapacitet och att det är viktigt att plan som avses användas i operativ drift har den kapacitet som behövs för säkra och snabba trans- porter, alltså hög lastkapacitet kombinerad med förmåga att landa på korta landningsbanor.

För mig som kristdemokrat – och det är också regeringens ambition – handlar denna fråga om det grundläggande, nämligen att internationella insatser som ökar den globala säkerheten även ger nationell säkerhet. Det har vi hört tidigare i dag vid den öppna utfrågningen. Det handlar också om solidaritet och hur vi på ett smidigt sätt kan sätta internationella insatser avsedda att skapa demokrati och frihet för våra bröder och syst- rar i andra länder. Det gäller även Sveriges roll beträffande de humani- tära insatserna och, vilket också togs upp tidigare, den civila krishante- ringen. För mig och för oss kristdemokrater är solidariteten inte bara lokal och nationell. Den är global och den är gränsfri.

Fru talman! Vi har i riksdagens kammare ett antal gånger enhälligt fattat beslut om att medverka i internationella missioner, vilket för mig personligen är självklart. Jag tror också att det är självklart för svenska folket att det behövs god utrustning och säkra transporter.

Kristdemokraterna anser att Sverige, utifrån sin förmåga och sina möjligheter, har en skyldighet att skydda utsatta människor i andra länder när FN kallar, alltså utifrån de kriterier som jag tidigare nämnde. Varje dag finns det behov av att ingripa till skydd för utsatta människor på olika håll i världen. Samtidigt måste vi vara medvetna om att alla ingripanden är förknippade med svåra politiska och praktiska problem. Var, när och hur det internationella samfundet ska ingripa i konflikter är svåra frågor.

Fru talman! Sverige har en lång tradition av deltagande i olika FN-operationer och på senare tid också i Natoleda insatser.

Att Sverige fullföljer uppdrag i Tchad, har fått en utvidgad roll i Afghanistan och har fått ansvaret för en av EU:s så kallade snabbinsatsstyrkor är några exempel som påvisar att vårt bidrag till en säkrare och tryggare värld är efterfrågat.

Försvarsmakten har också under en längre tid uttryckt ett behov av tillgång till strategisk flygtransportkapacitet, detta för att man snabbt och effektivt ska kunna transportera tung utrustning över stora avstånd till platser som saknar moderna flygplatser och där det finns en hotbild riktad mot de internationella insatserna.

Nu ligger det ett förslag från regeringen om multilateralt samarbete om strategiska flygtransporter. Det, fru talman, ställer vi kristdemokrater oss bakom.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

7 § Statsministerns frågestund

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 40 TALMANNEN:

Vi har nu kommit fram till statsministerns frågestund på 45 minuter.

Anf. 41 MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag har en fråga om försvaret av kollektivavtal och kampen mot lönedumpning. Det är en fråga som jag också har försökt interpellera statsministern om eftersom han efterlyste en interpellation just från mig. Men den lämnade han över till herr Littorin, som klagar över att han får för många interpellationer. Jag hoppas därför att jag kan få svar här.

Jag har två krav som jag också tog upp i går vid partiledaröverläggningen. Det handlar om att jag anser att statsministern på toppmötet i juni bör ta upp frågan om att EU till exempel i alla sina nya direktiv måste garantera att varje land verkligen får möjlighet att i sina nationella regler skydda mot lönedumpning. Men det handlar också om kravet på att öppna utstationeringsdirektivet för omförhandling. Detta är prioriteringar som vi socialdemokrater anser att Sverige bör driva under sitt ordförandeskap i EU nästa år, som jag också tog upp i går.

Min fråga är: Kommer statsministern på toppmötet i juni att ta upp dessa frågor? Om inte: Varför?

Anf. 42 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Jag har i olika sammanhang uttryckt stöd för att det vägval som Sverige gjorde för väldigt länge sedan, att ha en lönebildningsmodell som bygger på kollektivavtalsslutande parter, är bättre än en lagstyrd lönesättning. Det har tjänat oss väl. Det är inte så att den i alla delar är perfekt.

Skälet till att detta nu diskuteras är att det finns en Laval-dom som i och för sig understryker denna rätt att man ska kunna fortsätta att ha en kollektivavtalsmodell och till och med också med möjligheter att använda stridsåtgärder mot arbetsgivare från en annan medlemsstat.

Det som vi analyserar är om det kan ha någon sorts bäring på delar av vår lagstiftning och då kommer att beröra bara en mindre del av den svenska arbetsmarknaden.

Jag tycker att om man räcker upp handen inom EU-systemet ska man verkligen ha belagt att det finns ett allvarligt problem av det slag som Mona Sahlin nu understryker. Och jag har helt enkelt inte det underlaget. Analysen och tidsplanen för denna har vi dessutom ingått en överenskommelse om tillsammans med arbetsmarknadens parter, och den löper fram till den 15 december. Efter det vet vi bättre. Nu tycker jag att denna fråga är för tidigt väckt.

Anf. 43 MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag tycker att det är märkligt om statsministern inte tycker sig ha underlag för att ställa frågan oroligt och bestämt på toppmötet i juni.

Det är en sak att vi, precis som många andra länder, behöver förändra vår egen lagstiftning. Men efter Rüffertdomen, som berör frågeställningar som blir aktuella för hela Europas löntagare, finns denna frågeställning i flera länder i Europa, statsministern. Och om oron inte har nått dina öron, tycker jag att det bara är lyssna på debatten i många av Europas länder. Det är snarare så att frågan kommer att ställas varför inte just

Sveriges statsminister gör det, Sverige som har ett så starkt ansvar för de kollektivavtal som statsministern också nu uttryckte ett stort stöd för.

Direkt efter valet sade regeringen lite kaxigt i en artikel att man nu skulle ha en aktiv Europapolitik. Man sade: När Sverige talar lyssnar EU. Jag undrar: Vad är det de ska lyssna till om inte statsministern räcker upp handen också på toppmötet i juni och talar om det som är så avgörande och viktigt, inte bara för svenska löntagare, utan det är faktiskt mycket större än så?

Min fråga och mitt krav kvarstår. Statsministern bör i juni ta upp detta.

Anf. 44 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Förhoppningsvis lyssnar de till vårt stora engagemang i klimatfrågan, till hur vi beskriver hur folk får jobb i Sverige och hur vi har gjort det mer lönsamt att arbeta.

Men låt oss hålla oss till denna fråga. Återigen tycker jag att verksamheten i den särskilda högnivågrupp som finns tillsatt är viktig. I bilaterala samtal diskuterar vi Lavaldomen. Men om vi verkligen vill sätta i gång hela EU-maskineriet bör vi ställa oss frågan: Vad är syftet med det? Tänk att vi till exempel säger att det utstationeringsdirektiv som förhandlades under en socialdemokratisk regering nu skulle återöppnas. I vilken riktning tror vi då att den debatten skulle gå? Förmodligen är det ogenomträngligt och möjligt att göra väldigt lite. I värsta fall går det i motsatt riktning jämfört med vad Sverige vill. Ska jag då ta på mig ansvaret för att initiera en process som i grunden urholkar kollektivavtalens ställning i Sverige?

Detta vet vi ingenting om, Mona Sahlin, vare sig du eller jag. Men det finns en sådan risk. Man räcker inte upp handen om man inte har underlag för att visa att det verkligen finns ett problem som dessutom EU är relevant part för att lösa. Om vi har det är jag inte rädd för att ta den diskussionen. Men jag äventyrar inte någon svensk modell utan den typen av underlag.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen

Anf. 45 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill, liksom Mona Sahlin, ta upp frågan om hur vi bäst värnar den svenska arbetsmarknadsmodellen inom EU.

Genom EG-domstolens domar i Laval- och Rüffertfallen har faktiskt en av grundpremisserna för den svenska arbetsmarknadsmodellen förändrats. Dessa båda domar innebär som bekant att den fria rörligheten inom EU faktiskt kan användas för att utländska företag ska kunna konkurrera med lägre löner på den svenska arbetsmarknaden.

Inför folkomröstningen 1994 gavs det ett löfte om att den svenska kollektivavtalsmodellen ska respekteras. Den visade sig formellt inte gälla i EG-domstolen.

Nu har regeringen tillsatt en utredning med anledning av domen, och den utredningen ska vara klar den 15 december.

Min fråga till statsministern blir då: Är det inte rimligt, när ett av löf-
tena inför inträdet i EU har visat sig obrukbart, att man väntar med riksdagens beslut om ratificering av Lissabonfördraget – det är nämligen där

som vi kan begära ett undantag – tills den tillsatta utredningen är klar med sitt arbete? Om utredningen kommer fram till att det inte räcker med att ändra i den svenska lagstiftningen har vi försuttit chansen att få ett undantag.

Anf. 46 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Som bekant tycker Vänsterpartiet att varken detta fördrag eller något annat fördrag är något att ha eftersom Vänsterpartiet till att börja med inte vill ha EU. Det är alltså inte någon ärligt känd omtanke om EU som gör att ni nu möjligen ifrågasätter själva fördragsändringen den här gången.

Låt mig säga att om det är någonting som sker i fördraget så är det att det stärker arbetstagarnas rättigheter eftersom det antas en särskild rättighetsstadga som en del av detta fördrag. Det går snarare i rätt riktning.

Det ställs frågor här, och detta är en väldigt angelägen diskussion och debatt. Men jag är väldigt oroad för att vi inte inväntar den analys som nu faktiskt är i gång.

Jag såg på tv häromkvällen att någon facklig företrädare nu bedriver så kallad polackjakt i Sverige. Jag vet inte hur ni kände. Men jag tyckte att det var rätt obehagligt. Jag tycker inte att det känns så där väldigt bra om vi nu ska ha polackjakt runt om i Sverige, utan jag tycker att vi ska ordning och reda i våra regelsystem och att vi ska ge tid för den analys som vi har tillsatt en utredning om. Denna analys ska vara klar den 15 december. Vi har varit överens med arbetsmarknadens parter om att det ska se ut på det sättet. Låt oss invänta detta innan vi påstår att vi vet vilka konsekvenserna är.

Anf. 47 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Statsministern kunde ha lyssnat på vad jag sade. Jag sade: Borde vi inte vänta på utredningens analys och kartläggning av vad domarna egentligen innebär innan vi ratificerar det nya fördraget? Den enda möjlighet som vi har är att då kunna begära ett undantag i det nya fördraget. Det finns en rad fackliga företrädare i bland annat fackförbundet Byggnads som är djupt oroade över konsekvenserna.

Även om statsministern inte bryr sig så mycket om deras oro tycker vi att det är rimligt att man då kan presentera ett underlag så att man i så fall ska kunna känna sig trygg. Men eftersom statsministern är så övertygad och inte är beredd att ta någon strid när det gäller svenska kollektivavtal eller kan tänka sig att vänta med att ratificera fördraget tills utredningen kommer med analysen, kan statsministern då garantera dem som nu är oroliga över att den svenska modellen håller på att avvecklas att det inte kommer att komma några nya domar som inkräktar på den svenska arbetsmarknadsmodellen?

Anf. 48 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Alice Åström är medveten om att man inte kan ställa ut den typen av löften. Vad är det egentligen som händer i Europa? Jo, vi går från slutna nationella system, där vi förr bara jobbade i vårt eget land, till en ökad grad av rörlighet över gränserna. Vi försöker få regelsystem som ska underlätta och möjliggöra detta.

Jag inser att Vänsterpartiet inte har varit med och inte tycker att detta är en riktig utveckling. Men många av oss tycker att det är en riktig och bra utveckling att det finns en typ av gränsöppningar och möjligheter att röra sig och att regelsystemen då bör följa med och samtidigt respektera nationell särart i form av kollektivavtalsmodell i Sverige. Skälet till att jag inte tycker att vi ska sätta det ifråga när det gäller ratifikationsprocessen är att jag inte anser att det har med fördraget att göra. Fördraget stärker arbetstagares rättigheter. Dessutom finns det ingen möjlighet att öppna på det sättet. 13 länder har redan ratificerat detta fördrag som innan vi skrev under – jag var själv och undertecknade detta fördrag på Lucia förra året – var förankrat. Det fanns ett brett stöd i Sveriges riksdag för att vi skulle göra undertecknandet, inte av Vänsterpartiet men av övriga partier.

Då är det fel svar på en möjlig oro som existerar. Bättre är då att utreda och försöka se vad vi kan göra inom ramen för nationell lagstiftning.

Anslutningen till a-kassan

Anf. 49 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Regeringens reformer av a-kassans finansiering är ett misslyckande som helt i onödan minskat anslutningen till a-kassan. Vid nästa lågkonjunktur kommer många arbetslösa att stå utan försäkringskydd, skriver i dag Finanspolitiska rådet i en rapport – inte oppositionen.

Regeringens misslyckande har lett till att vi i dag har över 1 ½ miljon människor utan a-kassa. I dag kommer ytterligare ett meningslöst men välriktat stolpskott. Regeringens utredare föreslår att en tvångsanslutning ska genomföras. En del av dem som står utanför ska tvingas in. Men orättvisorna ökar genom att akademiker med trygga jobb och höga löner slipper undan med en liten avgift, medan handelsanställda får betala mer än dubbelt så mycket. Studenter och deltidsarbetande får inte vara med. Andra måste vara med men kan ändå inte kvala in för ersättning om de blir arbetslösa.

Tror inte statsministern att det kommer att kännas orimligt att vissa får betala 5 000 kronor om året till a-kassan utan att kunna få någon trygghet eller ersättning vid arbetslöshet? Är inte trygghetssystemen snart tillräckligt orättvisa och urholkade även för en borgerlig regering?

Anf. 50 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! För det första: Vad är Finanspolitiska rådet för någonting? Jo, det är ett särskilt råd som denna regering har tillsatt för att granska vår finanspolitik, alltså ett sätt att säkerställa att fler röster kan höras och genomlysas regeringens arbete. Finanspolitiska rådet konstaterar att vi varaktigt har ökat sysselsättningen, framför allt med vår a-kasseförändring och med vårt jobbskatteavdrag. De ser mycket positiva effekter. De är kritiska mot det första steget när det gällde a-kasseförändringen för att det inte tillräckligt mycket differentierade beroende på arbetslöshet.

Det finns också en a-kasseutredare som har presenterat sin utredning i dag. Vi ska naturligtvis titta på detta men har inga svar att ge i dag. Han har fullgjort det uppdrag vi begärde, och vi får återkomma. Men om vi nu

ska beskriva effekterna av regeringens politik och hur det har beskrivits är den samlade bilden att vi för en skarpt sysselsättningsskapande politik, bra för svenska folket dessutom, med följderna att också inkomstskillnaderna minskar i Sverige.

Anf. 51 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Den samlade bilden av regeringens politik när det gäller trygghetssystemen och särskilt a-kassan är att hundratusentals människor har tvingats ut ur a-kassorna och i dag står utan försäkringsskydd. Om vi skulle komma in i en ny lågkonjunktur kommer väldigt många människor att riskera att hamna helt utanför en vettig försörjning.

Det här är oerhört allvarligt, och det är också vad Finanspolitiska rådet i dag skriver i sin rapport. Regeringens egen myndighet som granskar regeringens ekonomiska politik säger att det här är ett misslyckande.

Jag tycker att det är lite märkligt att inte regeringsföreträdaren nummer ett, alltså statsministern, vill kännas vid ett sådant tydligt angrepp. Jag tycker att det vore anständigt och rimligt att erkänna att man har misslyckats och att man borde tänka om.

Från Miljöpartiets sida har vi föreslagit en allmän sjukförsäkring och arbetslivstrygghet där vi för in a-kassan och sjukförsäkringen och ser till att inte så många faller i kläm mellan stolarna och försäkringssystemen på det sätt som nu sker.

Jag skulle föreslå att statsministern säger att vi är beredda att skrota det här förslaget som kommer i dag från utredaren, tittar på Miljöpartiets förslag som är mycket mer anpassat till dagens arbetsmarknad och vänder den här politiken som bara slår mot svaga människor.

Anf. 52 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Det är ungefär 460 000 personer som har lämnat a-kassan sedan valet. Vilka är det? Det har vi inte fullt ut svaret på, men vi vet åtminstone att några grupper är tydligt överrepresenterade. Det handlar dels om dem som har fyllt 63 år, förmodligen grundat på en uppfattning att de inte har någon betydande arbetslöshetsrisk kvar under denna sista del av sitt förvärvsarbete liv. En annan grupp är förtidspensionärer som alltså har varit med och finansierat ett system som de rimligen inte får särskilt mycket ut av, även om vi anstränger oss för att de som lever med sjuk- och aktivitetsersättning ska kunna återkomma till arbetsmarknaden. En annan stor grupp är studenter som alltså inte är yrkesverksamma men som tidigare har varit med och finansierat a-kassan.

Det kan finnas andra grupper. Vi ska fortsätta analysen, men stora grupper som har lämnat har förmodligen gjort det utifrån de enskildas mycket välmotiverade synsätt att de inte vill finansiera något som de upplever inte ger särskilt mycket tillbaka.

Återigen: Förändringen av a-kassan i sin helhet beskrivs som ett av de viktigaste instrumenten för att varaktigt öka sysselsättningen i Sverige. Vi får väl se när vänsterpartierna går till val nästa gång om ni menar att allt detta ska läggas tillbaka till hur det var före 2006 – med en därmed ökad arbetslöshet som följd.

Anf. 53 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! I dag och i morgon sammanträder Europarådets parlamentariska församlings politiska utskott här i riksdagen. Kollegerna har enats om att jag ska ställa en fråga till statsministern om globaliseringens inverkan på demokratiutvecklingen i världen och hur Sverige som ordförandeland i Europarådet avser att driva frågan om demokratisering och globalisering inom Europarådets ram.

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 54 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Det verkar vara en sympatisk grunddemokratisk ordning att man får rösta fram vilka frågor som ska ställas!

När jag tidigt blev politiskt intresserad var demokrati något som satt väldigt trångt i en del av Europa och några få övriga delar av världen. Det har varit en ganska fantastisk resa att få uppleva demokratins utbredning. Inte minst på vår egen kontinent är detta väldigt tydligt. Militärjuntor av olika slag har fallit i södra Europa. Kommunismen har inte längre grepp om östra Europa. Det har kommit demokratier på plats i dess efterföljd.

Europarådet har varit en förkämpe för att tidigt gå fram för att säkerställa demokratins utveckling och att värna mänskliga rättigheter och kommer fortsatt att göra så, också i de länder som i dag kallar sig demokratier, vilket vi naturligtvis inte ska glömma bort. Liknande ser vi också i övriga delar av världen.

Det är mycket kvar att göra, men vi ska inte förtrötas. Det är väldigt många människor på vår jord som fortsatt inte har möjlighet att få rösta, och det är en grundläggande rättighet som dessutom ger anständiga samhällen varhelst demokratin kommer på plats.

De svenska kollektivavtalen

Anf. 55 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Jag har känt statsministern i riksdagsarbetet sedan 1994, och jag måste säga att under den perioden har inte statsministern gjort sig känd för att vara någon stor kramare av svenska kollektivavtal. Det är en oro som jag naturligtvis upplever.

Nu låter det annorlunda i retoriken. Men det är många som tvivlar på retoriken, om den är äkta eller ett spel för gallerierna, inte minst från svensk fackföreningsrörelses sida.

Vore det inte ett alldeles ypperligt tillfälle för statsministern att skingra den oro som ändå finns ute i samhället? Jag tror att statsministern är medveten om den, även om han i svaret till Mona Sahlin viftar bort frågan.

Vore det inte ett ypperligt tillfälle att vid toppmötet i juni ta upp denna fråga och deklarerat detta? Barroso var tidigt ute till stöd för Sverige i detta. Det vore väl bra att få stödet för de svenska kollektivavtalen ytterligare deklarerat från högsta ort i EU. Varför missar statsministern denna chans som finns på toppmötet i juni?

Anf. 56 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Som jag sade tycker jag att en kollektivavtalsbaserad modell med ett stort ansvarstagande från de avtalsslutande parterna är att föredra framför den lagstiftning, ofta med lagstyrning kring minimilönerna, som finns i andra länder. Vår modell är att föredra, men den är inte perfekt i alla delar, och den förtjänar ibland att diskuteras – hur kan den utvecklas?

En utgångspunkt för mig är att den dom, Laval domen, som ligger till grund för mycket av den oro som finns ju inte i grunden ifrågasätter den svenska kollektivavtalsmodellen. Det var trots allt delvis detta som hade kunnat ligga till grund för den typ av oro som frågeställaren ger uttryck för. Domen leder till frågor om tillämpning i marginalen av den svenska arbetsmarknaden som vi vill analysera och har bett en utredare titta på fram till den 15 december. Om jag nu i juni skulle påstå en massa saker blir det mer baserat på oro och vad som *kanske* är. Det är inget fel att göra så i opinionsbildning, men en statsminister har delvis en annan roll. Det måste vara mer grundat i att vi har gjort vår analys och de facto vet vad vi talar om. Utifrån det kan man sedan välja att agera.

Sverige och EU:s miljö mål

Anf. 57 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! För ungefär 15 år sedan var debatten som hetast i Sverige om huruvida vi skulle ansluta oss till Europeiska unionen eller ej. Jag förespråkade ett medlemskap. Det gjorde jag utifrån miljöfrågorna, därför att det behövs ett brett engagemang internationellt och internationella lösningar, inte minst för att enskilda länder inte ska kunna undandra sig ansvar och på det sättet kortsiktigt få konkurrensfördelar för den egna industrin.

Det gläder mig nu mycket när jag ser att EU börjar leverera rejält på det här området. Kommissionen har lagt fram sitt förslag till klimat- och energipaket.

Min fråga till statsministern är: Hur ser statsministern på Sveriges möjligheter att uppfylla förnybarhetsmålet och biodrivmedelsmålet?

Anf. 58 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Vi har sida vid sida kämpat för att Sverige ska träda in i Europeiska unionen just grundat på att mänskligheten nu står inför gränsöverskridande problem som de gamla nationalstaterna inte ensamt kan svara upp gentemot. Det kanske mest tydliga exemplet är hur miljöproblemet är gränsöverskridande. Vi kan rena aldrig så mycket här i Sverige, vi påverkas ändå av energiproduktion och utsläpp som sker i vår omvärld. EU blir ett sätt att tillsammans ta ansvar för och möta de miljöhot som vi står inför.

Sverige har i den bördefördelning som nu sker med anledning av det 20-procentsmål som antogs vid Europeiska rådet förra året angett att vi i vår energianvändning ska gå från en 40-procentig andel förnybar energi upp till 49 procent.

Det första vi då gör är naturligtvis att titta igenom den myckna investering som nu väntar av förnybar energi i Sverige och användandet av de särskilda gröna certifikaten som ger kommersiellt gångbara priser för att växla in det förnybara. Det kommer till exempel att bli mycket mer vindkraft i Sverige.

Vi är inte riktigt färdiga med analysen, men det är klart att vi har hopp om att vi ska kunna nå denna mycket ambitiösa målsättning också när det gäller biobränslet.

Kollektivavtalen och arbetsmiljön

Anf. 59 JENNIE NILSSON (s):

Herr talman! Den svenska modellen bygger på att arbetsmarknadens parter tecknar kollektivavtal på arbetsmarknaden, kollektivavtal som reglerar löner och sjysta arbetsvillkor. För att den svenska modellen ska fungera krävs det en hög facklig organisationsgrad, men också att facket ges möjlighet att finnas på plats ute på arbetsplatserna för att kontrollera och bevaka att kollektivavtalen följs.

Men kollektivavtal handlar inte bara om löner. De handlar också om arbetsvillkor och arbetsmiljö. Om kollektivavtalen inte kan värnas innebär det att facket förlorar en möjlighet att arbeta för att förbättra arbetsmiljön på arbetsplatserna.

Min fråga till statsminister Fredrik Reinfeldt är: Vilka åtgärder är statsministern beredd att vidta för att värna kollektivavtalen och därmed ge fackliga organisationer viktiga och nödvändiga verktyg för att jobba för arbetsmiljöförbättringar?

Anf. 60 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Det handlar naturligtvis bland annat om att i samtal med länder där man inte har den här typen av modell skapa förståelse för att detta har tjänat oss väl och har fungerat väl. Det måste naturligtvis också i grunden bygga på att det är ansvarsbärande parter som agerar på ett sätt som väcker förtroende hos medlemmar och hos andra här i Sverige.

Det har ju förts en diskussion. Först hette det att partierna tappade sina medlemmar. Nu heter det att fackföreningar också har problem att behålla sina medlemmar. Det leder till samma typ av diskussion, det vill säga vem som har huvudansvaret för att se till att man är attraktiv för att behålla eller till och med få nya medlemmar. Rimligen bör också, precis som de politiska partierna, de fackliga företrädarna ställa sig frågan: Företräder vi potentiella medlemmar och de medlemmar vi har på allra bästa sätt? Kan vi på något sätt medverka genom att i opinionsbildning påpeka att hög organisationsgrad är en viktig grund för att vi inte ska få den utveckling som vi har sett i länder med väldigt låg anslutningsgrad, där det ibland blir mer extrema yttringar i en del fackförbund, ska jag naturligtvis bistå med det. Men precis som det har varit för de politiska partierna är det väldigt mycket en fråga om omprövning också för fackförbund här i Sverige.

Anf. 61 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp):

Herr talman! Min fråga till statsminister Reinfeldt handlar om personer med funktionsnedsättning och deras rätt till arbete. Vi vet ju att tillgängligheten är helt avgörande för att en person med funktionsnedsättning ska kunna leva ett självständigt liv. Vi vet också att en majoritet av personerna med funktionsnedsättning skulle kunna utföra ett förvärvsarbete om arbetsmiljön var tillgänglig och arbetsuppgifterna anpassade.

Min fråga till statsministern är: Vilka åtgärder kommer statsministern och regeringen att vidta för att minska utanförskapet och öka sysselsättningen för personer med funktionsnedsättning?

Anf. 62 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Jag möter allt oftare en förändrad attityd. Det gäller Försäkringskassan och det gäller Arbetsförmedlingen. Man frågar i dag i mindre utsträckning vilken förmåga som saknas och ställer mer frågan: Vilken förmåga finns? Det är en större mental förändring än vi kanske har klart för oss.

Den som har en funktionsnedsättning, den som till del inte är arbetsförmögen kan om man ändrar förutsättningarna eller hjälper till på annat vis faktiskt ha både arbetsförmåga och utföra ett arbete väl så bra som andra. Vi har sett många exempel på det. Jag har själv varit i Värmland hos Left is Right som anställer personer med Aspergers syndrom. De gör ett fantastiskt arbete, givet att man har anpassat det till deras förutsättningar.

Vi hade i april 17 600 personer med funktionsnedsättning registrerade hos Arbetsförmedlingen. Det är 22 procent färre på ett år. Det beror delvis på att våra nystartsjobb har varit verkningsfulla för den här gruppen och att vi har alltmer av lönebidragssystem för att hjälpa också dem med funktionsnedsättning i en god konjunktur och en god arbetsmarknad. Men vi kommer säkert att behöva göra mer.

Kommunernas ökade kostnader för socialbidrag

Anf. 63 CARIN RUNESON (s):

Herr talman! För drygt ett år sedan ställde jag här i kammaren en fråga till statsministern om de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna med anledning av försämringarna inom a-kassan, framför allt med tanke på att ni har tagit bort plusjobb och utbildningsvikariat.

För tidigt väckt fråga, svarade statsministern den gången. Men precis som vi socialdemokrater befarade har försämringarna lett till att mer än hälften av Sveriges kommuner har fått ökade socialbidragskostnader, och många människor har förstås hamnat i en hopplös situation och kan inte försörja sig själva.

Därför ställer jag frågan igen till statsministern: Hur anser statsministern att kommunerna ska finansiera de här ökade kostnaderna? Alla kommuner har ju inte en bra ekonomi, och 2, 3 eller 4 miljoner kan faktiskt vara skillnaden mellan röda och svarta siffror i bokslutet.

Anf. 64 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! SKL:s senaste rapport visar att kommunbalansen kom ut något mer positivt än vi trodde. Jag tror att vi har ett överskott i kommunsektorn på drygt 7 miljarder. Det är alltså inte en korrekt beskrivning att det allmänt skulle vara underskott i Sveriges kommuner. Dessutom är det som Finanspolitiska rådet påpekar i dag så att regeringens politik kan antas ge en varaktig sysselsättningsökning med ungefär 90 000 personer. De finns spridda över hela landet.

Fler i arbete betyder fler skattebetalare. Det betyder mer i skatteinkomster till kommunen och därmed naturligtvis en förmåga att också ha råd med de utgifter som finns i en kommun. Regeringen för en politik riktad mot att ta ned utanförskapet. Det är det mest framgångsrika sättet att säkerställa att man har råd med stöd till grupper som fortsatt står utanför. Det återspeglas också som sagt i ett fortsatt överskott i Sveriges kommuner, även om vi är lite oroliga, kanske framför allt på landstingsidan, för hur varaktigt och uthålligt detta kommer att vara framöver.

Familjepolitiken

Anf. 65 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Herr talman! I dag, den 15 maj, firar vi FN:s internationella familjedag. Familjen hålls högt av det svenska folket. En ny Sifundersökning visar att nio av tio svenskar anser att det är en grundläggande rättighet för ett barn att få växa upp tillsammans med både sin mamma och sin pappa.

Nu införs vårdnadsbidraget och jämställdhetsbonusen. I regeringsförklaringen utlovas kontinuerligt stöd till föräldrarna under barnens uppväxt. Samtidigt har inte regeringen ännu anammat det som exempelvis både Labour och Tory så tydligt har tagit ställning för i Storbritannien, nämligen att alla beslut som påverkar stabiliteten i äktenskap och familj på något sätt måste konsekvensbeskrivas utifrån hur de påverkar familjen.

Min fråga är alltså: Är detta att konsekvensbeskriva politiska beslut utifrån hur familjen påverkas någonting som statsministern ställer upp på?

Anf. 66 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Jag kan försäkra att har man ett parti som heter Kristdemokraterna i sin regering har man så att säga utredningsenheten i regeringen. Det påpekas naturligtvis hela tiden vilka effekter på familjen som olika förslag har.

Den för Kristdemokraterna mycket viktiga vårdnadsbidragsreformen är ju en del av regeringens familjepolitiska program som syftar till att ge familjer utökade valmöjligheter i ett land där vi redan har rätt rika valmöjligheter med en stark föräldraförsäkring, en kvalitativ förskola, goda möjligheter att ha bra tillsyn och pedagogiska verktyg för att barn ska kunna utvecklas på ett bra sätt.

Till det tycker vi att det är viktigt att tillföra det som också gör att föräldrar får utökade möjligheter att själva bestämma vad de tycker är rätt balans i livet i hur man hjälper till att se sina barn växa upp.

Anf. 67 CARINA OHLSSON (s):

Herr talman! Just nu pågår arbete i, som redan har sagts, Europarådets politiska utskott här i riksdagen. De frågor som reses i sammanhangen är många. En av dem gäller Nord Stream-projektet. Det har diskuterats flera gånger här i riksdagen – i kammaren, i hearingar, i EU-nämnden med mera.

Konsekvenserna av projektet diskuteras också i Europarådets utskott. Parlamentariker från Europarådet undrar om regeringen ser en möjlighet att diskutera denna fråga när alla parter finns på plats, som i Europarådet, eftersom frågan är viktig ur många olika aspekter – demokrati, miljö, energi, ekonomi och säkerhetspolitiskt.

Kommer statsministern och regeringen att anta utmaningen att lyfta upp den typen av frågor under det svenska ordförandeskapet i Europarådet och därmed öka den mellanstatliga delaktigheten?

Anf. 68 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Nord Streams idé om att lägga en lång gasledning i Östersjön har här i riksdagen bemötts av två typer av förhållningssätt.

Alldeles oaktat frågor om deltagande och diskussion har de tre vänsterpartierna förklarat att de redan vet vad svaret är: Nej, det blir inget.

Alliansregeringen har mer försökt att utgå från att vi har lagar och konventioner som styr hur man ska förhålla sig till bland annat stora infrastrukturprojekt. Det finns en internationell havskonvention som tillåter att man lägger ut gasledningar men det finns också nationell miljölagstiftning som ska pröva om det har miljökonsekvenser som kan vara negativa för Sverige – inte minst den diskussion som har varit på Gotland, som jag besökte i går.

Vi avser att fullfölja detta på ett seriöst sätt och pröva detta i enlighet med svensk lagstiftning. Skälet till att vi än så länge inte har kunnat fullt ut pröva detta är att Nord Stream inte har framställt ett underlag som vi menar går att använda för den typen av prövning. Innan man har det på plats är det svårt att föra debatten. Vi avvaktar och återkommer sedan med våra ställningstaganden utifrån hur svensk lagstiftning ser ut.

Jobbsökarbidrag

Anf. 69 HELENA RIVIÈRE (m):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga om ordens makt. Ord och begrepp är sådant som bestämmer vår självuppfattning och hur vi uppfattar omvärlden. Det ord jag riktar in mig på är arbetslöshetsersättning. Det råkar heta på engelska *jobseeker's allowance*, vilket säger vad det är fråga om också i svensk uppfattning, nämligen jobbsökarersättning eller till och med jobbsökarbidrag.

Eftersom alla partier är överens om att arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring undrar jag om statsministern tycker att det kan vara något för oss att ta efter.

Anf. 70 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Jag vill bara påpeka för denna riksdag att politiken rätt ofta gör den typen av avvägningar att byta namn på saker. Ibland har det handlat om yrkeskategorier som ska heta saker som ligger i tiden. Ibland har det handlat om system där signaler blir fel. Förtidspensionär är ett sådant ord. Vi hade ett jättesystem som skulle bestå av förtidspensionärer, som därmed signalerade att man har jobbat färdigt, är pensionär fast i förtid. Nu säger vi att man lever med sjuk- och aktivitetsersättning. Vår ambition är att en hel del av dem ska motiveras att komma tillbaka till arbetslivet. På samma sätt har vi nu en jobb- och utvecklingsgaranti, som just lägger press på att man ska vara aktivt jobbsökande och stå till arbetsmarknadens förfogande.

Det är viktigt om vi på olika sätt kan arbeta med ord men framför allt med åtgärder för att se till att vår arbetslinje hålls upp. Det är naturligtvis i grunden bra att arbetsföra människor också arbetar, både för deras egen ekonomi och hälsa och för samhällets allmänna utveckling.

Privatisering av skolor

Anf. 71 MIKAEL DAMBERG (s):

Herr talman! Min fråga handlar om kommuner som medvetet bryter mot lagen.

Statsministerns egen hemkommun Täby har blivit ökänd efter den moderata kommunledningens beslut att driva igenom en tvångsprivatisering av Tibble gymnasium. Turbulensen blev stor efter reautförsäljningen av skolan. Skolministern kände sig tvingad att ge Statskontoret i uppdrag att utreda lagligheten i dessa avknoppningar. Nu har Statskontoret kommit med sina slutsatser. Statskontorets sammanfattning är tydlig: Avknoppning kan strida mot både kommunallagen och EG-rätten, men om en privatisering ska genomföras ska marknadsprissättning gälla.

Men alla kommuner tänker uppenbarligen inte följa lagen. Täby kommun är på väg att återigen privatisera en skola, Skarpängsskolan. Den moderata kommunledningen vill rea ut skolan för 4,1 miljoner kronor, trots att Kunskapsskolan har förklarat att man kan tänka sig att köpa skolan för 10 miljoner kronor.

Vad tycker statsministern om att Täby och andra kommuner uppenbarligen medvetet bryter mot lagen genom att slumpa bort kommunala skolor? Kommer regeringen på något sätt att agera för att sätta stopp för detta?

Anf. 72 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Jag är som bekant inte kommunalråd i Täby. Man försöker ibland att framställa det som att det i min hemkommun finns människor som lider oerhört svårt, har det jobbigt och är plågade av allt som görs. Det är inte vad man känner igen när man bor i Täby. Den gymnasieskola som nämndes är fortsatt mycket populär.

Vår uppfattning är att kommunen naturligtvis ska följa lagstiftningen. Men det är också känt att kommuner i en lång rad fall – det spelar inte så stor roll vilken majoritet de har – ibland testar gränser och vill se prövningar av olika saker. Exakt vad som gäller i det här fallet är jag inte

insatt i eftersom jag inte längre har några kommunalpolitiska uppdrag i Täby.

Uppföljning av statsministerns besök i Kina

Anf. 73 FREDRIK MALM (fp):

Herr talman! Jag har en fråga rörande Kina. Statsministern var nyligen på besök där. Jag och många andra med mig, engagerade demokrati-vänner, var mycket positiva till den lista på politiska fångar som överlämnades och den höga profil som statsministern intog i den frågan.

Min fråga är enkel. Har det skett någon uppföljning efter Kinaresan? Har man kunnat se några signaler från regimen i Peking i frågan, så att människorna en vacker dag kan bli fria?

Anf. 74 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Det vi initierat sedan några år tillbaka är en dialog om mänskliga rättigheter med den kinesiska statsledningen. Man bör notera att en del biståndsmedel används för till och med en magisterutbildning i mänskliga rättigheter vid ett av universiteten i Peking. Jag själv besökte det.

Det är en framgång att trots enpartisystem det finns en möjlighet att fördjupa den typen av utveckling i Kina. Jag tycker att vi ska vårda och fortsätta att driva denna dialog om mänskliga rättigheter.

Vi överräckte som sagt en lista. Det har andra gjort före oss. Naturligtvis är syftet att den ska få positiva följder, någonting som vi ännu inte har kunnat konstatera. Kort efter det att jag var där kom kommissionen med kommissionspresident Barroso på besök. Liknande typer av diskussioner har fortsatt.

Jag har inte några konkreta svar vad detta har givit för resultat, men vi är inte ensamma om att föra en dialog. Det är en återkommande metod som används när man träffar det kinesiska ledarskapet.

Förbud mot klustervapen

Anf. 75 PETER RÅDBERG (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern om de avslutande förhandlingarna om klustervapen som börjar nästa vecka i Dublin.

Vid förra mötet i Wellington i Nya Zeeland var en överväldigande majoritet av länder för ett förbud mot klustervapen. Sverige försökte då få till stånd ett undantag för vårt eget klustervapen bombkapsel 90, men utan framgång. Nu kommer de avslutande mötena att hållas i Dublin, och det blir med största sannolikhet ett förbud mot klustervapen. Då kommer bombkapsel 90 att inräknas.

Kommer Sverige att skriva under Oslofördraget i sin helhet om förbud mot klustervapen, eller kommer Sverige även denna gång att försöka få ett undantag för vår egen bombkapsel 90?

Anf. 76 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Klusterammunition kan skapa allvarliga humanitära problem. Vi har tyckt, som också frågeställaren påpekar, att det därför ska bedrivas förhandlingar för en ambitiös och internationell reglering av det slag som man nu försöker få på plats. Det är naturligtvis helt omöjligt att gå dessa händelser i förväg. Vi måste först se att förhandlingarna kan avslutas på ett positivt sätt. Sedan ska vi naturligtvis förhålla oss till det. Vår uppfattning har varit att det ska vara ett internationellt avtal med en reglering som gäller lika för alla.

Undantag för bombkapsel 90

Anf. 77 OLLE THORELL (s):

Herr talman! Jag ska fråga om samma sak, klustervapen. Det kan vara bra att jag gör det eftersom jag inte uppfattade att det blev ett direkt rakt svar från statsministern.

Kommer Sverige att fortsätta att verka för ett undantag för den svenska bombkapsel 90? Kommer Sverige att verka för reglering av användandet av klustervapen som inte är i linje med Oslodeklarationen? Kommer Sverige att verka för övergångsperioder för dem som använder klustervapen i dag?

Anf. 78 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Sverige deltog i det möte som hölls i Wellington den 18–22 februari. Vi undertecknade tillsammans med ett 80-tal andra stater den deklaration som antogs vid mötet. Jag var inte själv närvarande, men det är andra som i sådana sammanhang representerar Sverige. Osloprocessens femte och sannolikt sista möte ska ske nu i Dublin den 19–30 maj. Vi står alltså precis inför detta möte.

Återigen: Det är svårt att dra slutsatser av ett möte som ännu inte har varit. Men jag har åtminstone givit grundvalarna för hur vi ser på behovet av en internationell reglering. Sedan får vi återkomma till vad slutresultatet har blivit och hur vi ska förhålla oss till det.

De svenska kollektivavtalen

Anf. 79 ANNELI SÄRNBLAD (s):

Herr talman! Jag vill gå tillbaka till Laval- och Vaxholmsmålet. Det är allvar nu, statsministern. Det handlar om Sveriges småföretagare, det handlar om byggnadsarbetare, det handlar om handelsanställda med flera, det handlar om rättvisa på arbetsmarknaden. Vi socialdemokrater vill inte att arbetare ska ställas mot varandra och konkurrera med låga löner och taskig arbetsmiljö. Det är du som har ansvaret, statsministern.

Min fråga är: Kommer du att ta det?

Kan statsministern här i dag garantera att regeringen kommer att genomföra de lagstiftningsförändringar som är nödvändiga för att svenska kollektivavtal ska kunna tillämpas fullt ut i Sverige?

Anf. 80 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Det är allvar nu. Sedan nämns en massa konsekvenser, och så är det jag som ensam skulle vara ansvarig, om jag förstår frågeställaren.

Det är en i alla delar felaktig beskrivning. Först och främst: Är det allvar nu? Är det inte så att Lavaldomen visar att vi har fått respekt för den svenska kollektivavtalsmodellen och att vi fortsatt är osäkra på huruvida det har mer vittgående konsekvenser? Ligger den ens i närheten av vad frågeställaren beskrev? Jag är i alla fall inte lika tvärsäker. Vi har bett en utredare att titta på detta fram till den 15 december. Vad har det möjligen för effekter givet hur den svenska modellen och den svenska lagstiftningen ser ut?

Det här sättet att bedriva politisk opinionsbildning går ut på att vi överdriver, att vi tar ut allting i förväg. Vi använder en piltavla, och så tror vi att vi kommer undan, vi som möjligen är lite internt splittrade och inte riktigt vet hur vi ska hantera frågan.

Jag inser att jag har många roller i svenskt samhälle. Jag kan väl vara piltavla också, men jag tror inte att det löser problemet. Jag tror inte att det är ett seriöst förhållningssätt. Det seriösa är att gå igenom vad det möjligen har för konsekvenser och återkomma med det som utgångspunkt.

Men jag tycker inte vi ska sprida oro i svenskt samhälle med att säga att hela den svenska kollektivavtalsmodellen nu kommer att ramla ihop som ett korthus. Människor blir möjligen nervösa om de hör politiska ledare påstå att det är så. Jag har ingen grund för att hävda det.

Lavaldomens effekter på arbetsmarknaden

Anf. 81 PATRIK BJÖRCK (s):

Herr talman! Det var skönt att få komma in med en fråga. När man hör statsministern bagatellisera verkningarna av Lavaldomen på den svenska arbetsmarknaden undrar man om statsministern verkligen har förstått situationen.

Det kan vara viktigt att påpeka att det är en ny situation som har uppstått och som drabbar hela den svenska arbetsmarknaden, precis som Anneli Särnblad var inne på. Det handlar inte bara om byggen i Stockholmstrakten. Det drabbar inte bara löntagare. Det slår hårt mot småföretagare, som tvingas sänka sina anbud och sänka sina inkomster. Det drabbar män, och det drabbar kvinnor, landsbygd och stad. Det drabbar oss *nu*. Domen i Lavalmålet har redan börjat ge effekt på svensk arbetsmarknad.

När man hör statsministern prata på det där lite bagatelliserande sättet inser man att statsministern inte har förstått vad det handlar om. Statsministern har tidigare i sina svar till ledamöterna i kammaren pratat om konsekvenser som ska utredas och analyseras och så vidare.

Min fråga är: Kommer regeringen att utreda dessa effekter? Nu menar jag inte de rent legala utan effekterna på arbetsmarknaden. Om han inte tänker göra det blir frågan: På vilka grunder kommer man att agera i den här frågan om man inte vet vad det handlar om? Statsministern vet uppenbarligen inte vad det handlar om.

Anf. 82 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Patrik Björck har i mycket uppretade och uppiskade ordalag beskrivit mig som totalt okunnig. Tack för det!

Det är väl så här det ska se ut i riksdagen i den här typen av frågestunder.

Jag vill bara säga att jag inte är lika tvärsäker som Patrik Björck och andra socialdemokrater på att vi fullt ut känner effekterna av Lavaldomen. Jag konstaterar att den inte beskrivs ha de vittgående konsekvenser som ju Patrik Björcks sätt att beskriva den ger sken av.

Vi har tillsammans med arbetsmarknadens parter kommit överens om att konsekvenserna ska utredas. Vi har tillsammans gått igenom hur tidtabellen ska se ut. Vi tar detta mycket seriöst eftersom vi tycker att denna avtalsslutande modell har tjänat oss väl.

Man har också ett ansvar för hur man använder ord och hur man kastar anklagelser. Det finns människor som följer den här frågestunden som ju kan ställa sig frågan: Är det så att allt det som svensk avtalsmodell är byggd på i grunden är helt hotat? Eller är det så som statsministern säger, att effekten möjligen är mer begränsad, med möjligen en påverkan som vi först vill utreda och sedan förhålla oss till? Ja, den som lyssnar får döma.

Anf. 83 TALMANNEN:

Därmed var dagens frågestund med statsministern avslutad.

Prot. 2007/08:112

15 maj

*Statsministerns
frågestund*

8 § Stärkt krisberedskap

Stärkt krisberedskap

Föredrogs

försvarsutskottets betänkande 2007/08:FöU12

Stärkt krisberedskap (prop. 2007/08:92 och framst. 2007/08:RRS6).

Anf. 84 MATS BERGLIND (s):

Herr talman! Politik är det möjligas konst, är det någon som har sagt. Det tycker jag är ett fint och bra uttryck. Breda politiska lösningar är jag som socialdemokrat väldigt mycket för, inte minst när det handlar om något så viktigt som hur vi hanterar en nationell kris. Själva inriktningen på betänkandet är att vi ska lägga ned tre myndigheter – Krisberedskapsmyndigheten, Statens räddningsverk och Styrelsen för psykologiskt försvar – och inrätta en ny myndighet, en krismyndighet. Hela det konceptet tycker jag låter bra och är rätt tänkt.

Då är det minst sagt synd att riksdagen inte får vara med och utforma den nya myndigheten, utan den kommer regeringen att utse. Det hade varit bra om vi hade kunnat resonera ihop oss så att vi hade varit överens och skapat en stor enighet och en bred politisk majoritet för agerandet. Så blir det inte nu, och det är synd.

Förra året hade jag en interpellationsdebatt med Mikael Odenberg, den dåvarande försvarsministern, när själva utredningen kom. Han var ganska öppen, vill jag säga, för att titta mer på hur det ser ut. Han avvisade inte alls att vi skulle ha breda politiska överläggningar för att kunna bli så överens som möjligt. Men alla vet hur det gick med det. Odenberg

avgick ju, och den nya försvarsministern körde på och lade fram det här förslaget.

Då är vi naturligtvis tvungna att komma med våra förslag.

Då hamnar vi i att det blir ett antal reservationer i det här betänkandet från oss socialdemokrater, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi står naturligtvis bakom samtliga reservationer, men jag tänker yrka bifall bara till reservationerna 1, 3 och 9.

Jag vet inte riktigt var jag ska börja med kritiken. Redan i en sådan fråga som den om var ledningen för den nya krismyndigheten ska ligga kom vi i helt olika positioner.

Regeringen vill att den nya myndigheten ska ligga i Stockholm. Vi menar att den verksamhet som finns i Karlstad mycket väl skulle kunna kompletteras och att även ledningen skulle kunna ligga där.

Men, som sagt var, vi fick aldrig möjlighet att argumentera och diskutera den här frågan. Det blev låsta positioner från början. Det beklagar jag, för en sådan här fråga borde vi ha kunnat lösa ut. Det finns så många bra argument för att det inte enbart är Stockholm som duger för ledningen av den här nya myndigheten.

När det handlar om räddningsskolorna ska jag fatta mig ganska kort. När jag läser talarlistan inser jag att det finns de som kan vissa av de här skolorna mycket bättre än vad jag kan, men rent generellt tycker vi att det är fel att man börjar i ordningen att lägga ned vissa skolor. Sedan har man en förhoppning att det är privata aktörer som ska ta över. Men vi vet inte om det finns några över huvud taget som är beredda att ta över den här typen av verksamheter, och vi vet inte med vilken kvalitet.

Det här är mycket avancerade skolor som genomför en väldigt avancerad och bra utbildning. Så det är inget som man bara kan plocka bort, tro att det ordnar sig och rycka lite på axlarna åt.

Vi vet inte heller hur det drabbar kommunerna, vare sig ekonomiskt eller utbildningsmässigt. De är en av de stora köparna av utbildningar i de här räddningsskolorna. När jag ställde just den frågan till Mikael Odenberg svarade han rakt ut: Det behöver nog utredas mer innan vi sätter ned foten i den frågan.

Utredningen blev det inget av, vad jag vet. Det var de som trodde från början att de visste mycket bättre. Ibland saknar jag Odenberg. Det måste jag säga.

Sedan gäller det propositionen som jag hade debatt med den nuvarande försvarsministern om för någon vecka sedan. Där kom vi inte speciellt mycket närmare varandra. Det kan jag väl säga.

Det är inte en proposition som är speciellt tydlig med hur det här ska fungera. Vi har sagt hela tiden att vi tycker att en myndighet ska ha huvudansvaret för samordningen när det gäller till exempel IT-säkerheten. Alla kommer ihåg vad som hände i Estland, vilka konsekvenser det hade kunnat få, men de hade en bättre framförhållning och ett bättre system för hur de skulle hantera det.

Krisberedskapsmyndigheten har avlagt en rapport som mycket starkt kritiserar nuvarande system. Som jag läser det blir det inte så mycket tydligare och klarare när man läser propositionen om stärkt krisberedskap. Det gör en lite orolig.

En del i försvarsutskottet var på ett seminarium i dag på förmiddagen, där en forskare uttryckte att politikerna styr med ord och efterfrågade att det skulle bli tydligare direktiv från politikernas sida mot myndigheter för att man skulle få ut den effekt man önskade.

När det gäller den nya myndigheten som regeringen berör står det i sammanfattningen som är på en och en halv sida att den nya myndigheten bör ha en samordnande roll i krisberedskapsarbetet. Det står "bör" sex gånger i sammanfattningen om jag kommer ihåg rätt. Är det ett tydligt budskap? Är det tydliga direktiv till en myndighet om hur den ska agera och organisera sig? Nej.

Jag säger det igen, även om det låter tjugat. Jag tycker att det är synd att vi inte hade möjlighet att diskutera ihop oss om de här frågorna och komma till en bred politisk enighet om hur det nu ska hanteras. Så viktigt är det faktiskt i den här frågan.

Anf. 85 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Vänsterpartiet ser, liksom de allra flesta myndigheter, organisationer och politiker, positivt på att vi nu skapar en ny myndighet för att stärka vårt samlade ansvar för att förebygga och hantera olyckor och kriser. Vi avvecklar tre viktiga och väl fungerande myndigheter – Krisberedskapsmyndigheten, Räddningsverket och Styrelsen för psykologiskt försvar – för att skapa en ny samlad myndighet för att ge bättre förutsättningar att samordna samhällets insatser vid kriser och olyckor.

Stödet från den nationella nivån till de organ på regional och lokal nivå som har det samlade ansvaret vid kriser och olyckor kommer att bli effektivare. Men tyvärr har regeringen med sitt förslag missat några mycket viktiga poänger och möjligheter att ge den nya myndigheten optimala förutsättningar. Den nya myndigheten har stora förutsättningar att bli en superviktig, ny och modern kunskaps- och informationsmyndighet, en myndighet som är hängrädd mellan stuprören.

Herr talman! Jag menar att det är viktigt att verksamhet och huvudverksamheter är samlokaliserade för att man ska få ut optimal effekt. En samlokalisering ökar möjligheterna att på alla nivåer på ett bra sätt stödja arbetet vid svåra olyckor och i krissituationer. Därför borde den nya myndigheten lokaliseras till Karlstad. Ett viktigt skäl är att huvuddelen av den nya organisationen redan finns där. Räddningsverket gör ett erkänt bra och framåtsyftande arbete såväl här i Sverige som vid kriser och katastrofer i fjärran länder.

Starka regionalpolitiska skäl talar också för att regionala centrum som Karlstad måste få möjlighet att utveckla arbetsmarknaden och tillväxten i regionen. Det som utvecklar en region utvecklar hela landet.

Bejaka det arbete som finns i det så kallade risk- och säkerhetsbältet som håller på att bli en stark regional profil! Samverkan i denna anda finns redan mellan universiteten i Karlstad och Örebro. Bildas en samlad myndighet för kriser och olyckor kan också forskningsuppdrag samordnas. I det sammanhanget är det angeläget att analysenheten i Karlskoga finns kvar som en viktig hörnsten i utvecklingen av risk- och säkerhetsbältet.

Ett annat exempel värt att nämna i detta sammanhang är det kluster som finns i Ådalen, Sandö och Sollefteå.

Det regionala tillväxtprogrammet i Västernorrland har identifierats som ett medel för att utveckla ett kluster kring kris- och konflikthantering samt räddning. Det har bidragit till att länet i dag har en bred samverkan mellan näringsliv, organisationer och universitet, forskning och utbildning i det regionala nätverk som kallas Safety and Rescue Region. Totalt ingår ett 40-tal aktörer i nätverket. Där finns redan i dag bland annat Krisberedskapsmyndigheten och Folke Bernadottestiftelsen.

I Sollefteå finns i dag en väl fungerande verksamhet med stark förankring i krishanteringssystemet ute hos aktörerna på alla nivåer, med expertstöd inom både metodik och teknik. Samlokalisering av hela signalsystemsverksamheten är viktig för att åstadkomma den effekt som bildandet av en ny myndighet syftar till. Den nya myndigheten har nu en unik möjlighet att utveckla det här.

Den spetskompetens som Räddningsverket Sandös personal besitter inom områden som internationella insatser, humanitär minhantering, krishantering och kriskommunikation är av högsta klass och är mycket efterfrågad. Sandö bör ges möjlighet till utveckling också i den nya myndighetens organisation och få ett fortsatt ansvar för internationell utbildning och övning.

Herr talman! Jag vill även ta upp förslaget om att strukturera om och lägga ned räddningsskolorna i Skövde och Rosersberg. Man säger inte helt klart att skolorna ska avvecklas. Men staten ska fränhända sig ansvaret, och privata intressen ska ta över. Detta är dock en alldeles för viktig och angelägen gemensam samhällsuppgift för att göra så och även ett ansvar som staten måste säkra för framtiden; det här måste finnas kvar och utvecklas med tanke på de alltmer ökade kraven på att kunna hantera kriser och katastrofer professionellt och med snabbhet.

En viktig fråga i sammanhanget är hur man ska möta det stora utbildningsbehov som dessa fyra skolor i dag tillsammans står för. Utbildningsbehovet kommer att finnas kvar och även öka. Skolorna kan fylla viktiga regionala utbildningsbehov hos kommuner, landsting/regioner, högskolor/universitet och myndigheter.

Jag menar att det är svårt att förstå att skolan i Skövde i framtiden inte kommer att behövas. Att återinvestera i den typen av anläggning på ett nytt ställe måste ses som näst intill uteslutet. Det vore en enorm kapitalförstöring sett till både pengar och kunnande.

Räddningsskolan i Skövde har ett modernt och miljöanpassat övningsfält. Räddningstjänster och industribrandkårer från hela världen använder övningsfältet för att träna och öva på stora komplicerade insatser, såväl skadeavhjälpande operativt som på strategisk ledningsnivå.

Gotsam, herr talman, är också ett exempel på ett mycket lyckat och väl fungerande samarbete mellan polisen, försvaret, Kustbevakningen, Sjöfartsverket samt länsstyrelsen och kommunen på Gotland i syfte att samverka och hantera händelser som allvarliga olyckor och samhällskriser.

Gotsam är nu landets enda samgruppering för olika myndigheters ledningsresurser. Den verksamheten bör permanentas eftersom den är ett bra exempel på hur man kan organisera om, från egennytta till en sam-

verkan som ger effekter som räddar liv, lindrar lidande och skyddar egendom.

Herr talman! Detta betänkande är mycket omfattande. Talartiden medger inte att alla viktiga frågor tas upp. Jag instämmer i de synpunkter och argument som mina kolleger i oppositionen anför, och vi har en gemensam reservation och gemensamma yrkanden. Ytterligare ett par saker vill jag dock ta upp.

Omfattande kriser, som alltid sker lokalt i någon kommun, kommer inte att kunna hanteras enbart av anställd personal. Därför är det viktigt att kommunerna inser sin krisledningsuppgift och ger stöd till invånare som organiserar sig ideellt för att de stödja de offentliga insatserna i frivilliga försvarsorganisationer och frivilliga resursgrupper eller i någon annan form.

De frivilliga försvarsorganisationerna har uppgifter såväl till stöd för Försvarsmakten som till stöd för samhället i övrigt vid olika former av krishantering. Försvarsmakten har behov inom specifika specialistområden, till exempel logistik, teknikkompetens, språk och annan service som Försvarsmakten lämpligen inte bör upphandla. De organisationer som varaktigt och med kvalitet kan bidra till Försvarsmaktens verksamhet eller till samhällets krishanteringsförmåga bör även fortsättningsvis få samhällets stöd till detta.

Försvarsinformation och ungdomsverksamhet är områden där de frivilliga organisationerna kan fylla en viktig funktion. Inom detta område finns både kvinnor och män representerade. Eftersom kvinnor inte finns särskilt högt representerade inom den traditionella Försvarsmakten ger frivilligorganisationerna en värdefull möjlighet för kvinnor att bidra till och delta i freds- och säkerhetsskapande verksamhet.

Frivilligrörelsen är inte i tillräckligt hög grad integrerad i krishanteringsarbetet men kan spela en viktig roll i förebyggande syfte. Jag är kritisk till att det i propositionen saknas förslag om konkreta åtgärder inom detta område.

Regeringen har tillsatt en utredning som ska lämna förslag om den frivilliga försvarsverksamhetens framtida inriktning och uppgifter inom försvaret och samhällets krisberedskap.

Utredningen ska bland annat

- klarlägga vilken roll den frivilliga försvarsverksamheten ska ha i framtiden och hur verksamheten ska kunna utvecklas utifrån dagens och framtidens behov,
- klarlägga de frivilliga försvarsorganisationernas betydelse för folkförankringen och
- klarlägga vilka behov som föreligger av frivillig personal inom totalförsvaret och samhällets krisberedskap.

Jag anser att regeringen redan nu hade kunnat klargöra vilka riktlinjer som finns och hur man anser att behovet av utbildning, samverkan och övningar ska säkras i framtiden för alla dem som är beredda att via frivilligorganisationer hjälpa till vid allvarliga kriser. Samhället får inte riskera att deras vilja och kompetens inte tas till vara. De har gjort och gör ovärderliga insatser både här hemma och i andra länder.

Jag menar även att en samordnande krisfunktion på myndighetsnivå ska placeras inom den nya myndigheten. Därmed får Sverige en ansvarig krissamordnare som professionellt kan bistå och samordna berörda myndigheters krishanteringsarbete. Detta är ett kostnadseffektivt arbetssätt; både pengar och, förhoppningsvis, lidande sparas.

Det är viktigt att den nya organisationen utvärderas och att kostnader och vår förmåga att hantera kriser och katastrofer analyseras. Det bör göras år 2012.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 3 och 9.

Anf. 86 PETER RÅDBERG (mp):

Herr talman! Vi lever inte längre på en isolerad ö, utan länder i världen blir mer och mer intimt ihopkopplade med varandra. Det gäller också i allra högsta grad vår säkerhet. Det bästa exemplet på det är den globala miljöförstörelse som varje dag pågår mitt framför våra ögon.

Klimat- och sårbarhetsutredningen har visat hur ett varmare klimat ökar riskerna för översvämningar, ras och skred, störningar i infrastruktur, försämrad vattenkvalitet och negativa hälsoeffekter.

Därför anser vi i Miljöpartiet att det är mycket viktigt med ett förebyggande arbete och en effektiv krishantering för att man inte varje gång så att säga ska bli tagen på sängen.

Det förslag som regeringen nu lägger fram om att skapa en ny myndighet för säkerhet och beredskap som hanterar ett brett spektrum, från olyckor i vardagen till allvarliga kriser i samhället, är ett naturligt steg i den utveckling av krisberedskapsarbetet som bedrivits sedan mitten av 90-talet.

Trots en unik samstämmighet lyckas regeringen försitta chansen att skapa en effektiv myndighet för säkerhet och beredskap. Den utredning som ligger till grund för regeringens proposition innehåller i många stycken goda förslag. Tyvärr kan vi konstatera att den är undermåligt genomförd och att flera viktiga slutsatser saknas. Detta konstaterar också en enig försvarsberedning:

”En ny samlad myndighet för säkerhet och beredskap är en förutsättning för att åstadkomma en kraftfull styrning och samordning av krisberedskapen.

I den modell för den nya myndigheten som ovan nämnda utredning målar upp riskerar dock Sverige att åter hamna i en ineffektiv struktur som utvecklats utifrån olika verksameters enskilda engagemang och förmåga.

En sådan samlad myndighet måste få ett betydande sektorsövergripande ansvar.”

Detta sägs av en enig försvarsberedning, av samtliga partier där. Det är alltså mycket anmärkningsvärt att regeringen inte överlåter till riksdagen att fatta beslut om den nya myndighetens etablering. Dessa frågor har ju tidigare hanterats av riksdagen, så varför denna kursändring?

Det går inte att tolka detta på annat sätt än att regeringen nu ger den nya myndigheten ett svagare mandat än det vi tidigare hade. Etableringen av den nya myndigheten är en fråga just för riksdagen. Det är dock positivt att en myndighet får det övergripande ansvaret för såväl säkerhet som beredskap. Det är viktigt att myndighetens arbete genomsyras av ett tvärsektoriellt syn- och arbetssätt.

Vi anser att regeringen inte ger den nya myndigheten tillräckligt många och vassa verktyg för en optimal krishantering.

Ansvarsprincipen – att varje myndighet ska ansvara för samma uppgifter såväl i kris som i normalläge – är en viktig grundprincip. De aktörer och myndigheter som normalt har ansvar för en verksamhet kommer att ansvara för verksamheten även i en tvärsektoriell kris.

Att utveckla den nationella krisledningsförmågan ändrar inte betydelsen av ansvarsprincipen, efter betydelsen av områdesansvar på lokal eller regional nivå. Men det är mycket viktigt att ansvarsprincipen utvecklas till att även omfatta gemensamt beslutsfattande.

Försvarsberedningen skriver också i rapporten *Säkerhet i samverkan*:

”Ansvarsprincipen – att den som ansvarar för en fråga under normala omständigheter även ska göra det under en kris – bör utvecklas så att alla aktörer även gemensamt skall bidra till att ta ansvar för helheten. För detta krävs starka strukturer som stödjer ett gemensamt synsätt på verksamheten. Därutöver krävs det sektorsövergripande strukturer och system. På så sätt skapas en helhet för att kunna hantera de allvarliga kriserna.”

Återigen: Samtliga partier i Försvarsberedningen tycker så här.

När en kris har spritt sig till flera områden krävs förutom gemensamt beslutsfattande även samordning för att uppnå en effektiv krishantering. När en kris eller en olycka drabbar fler än ett politiskt område finns det ingen som i dag tar ansvar för att samordna myndigheternas olika insatser. Skulle Sverige drabbas av en IT-attack finns det ingen som samordnar – jag tror att det är sju myndigheter som delar på ansvaret.

En enig försvarsberedning har konstaterat att en samordnande krisfunktion behövs. Trots detta motsätter sig regeringen att införa en sådan. På så sätt bakbinds alla goda intentioner med att skapa en gemensam myndighet.

Vi vill att den samordnande krisfunktionen på myndighetsnivån placeras på den myndigheten. Därmed får Sverige en ansvarig krishanterare som professionellt kan bistå och samordna berörda myndigheters krishanteringsarbete. Detta är ett kostnadseffektivt arbetssätt som sparar både pengar och förhoppningsvis lidande.

I propositionen råder stora oklarheter om hur ansvarsfördelningen mellan den nya myndigheten, andra myndigheter och Regeringskansliets krishantering ser ut, bland annat vad gäller ansvaret för en gemensam lägesbild vid kriser och information till samhället.

Vi vill att den nya myndigheten ska få ett mycket tydligare uppdrag att initiera testverksamhet, föreslå regeringen åtgärder samt utveckla arbetsmetoder i såväl det förebyggande arbetet som krishanteringsarbetet – detta för att Sverige på bästa sätt ska minska sårbarheten och kunna hantera kriser och olyckor. Erfarenheter från enskilda myndigheter, kommuner och länsstyrelser måste tas till vara och ses i ett helhetsperspektiv.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 3 och 9.

Anf. 87 ISABELLA JERNBECK (m):

Herr talman! Medborgarnas trygghet och säkerhet i samhället har blivit en allt viktigare fråga. Samtidigt som kraven har ökat på effektiva insatser i akuta lägen sätts fokus alltmer på att förebygga och förhindra olyckor och allvarliga störningar i samhället. Sedan tsunamikatastrofen

2004 har det pågått ett kontinuerligt utvecklingsarbete för att förbättra Sveriges förmåga att bedriva effektiv krishantering. Med facit i hand var detta någonting som inte fungerade under den socialdemokratiska regeringen. Sveriges krishanteringsförmåga är en fråga som den borgerliga regeringen har tagit tag i och som naturligtvis måste fungera.

För att försäkra oss om att vi i framtiden besitter möjligheten att både förebygga och hantera kriser, såväl små som stora, både i Sverige och i vår omvärld, behöver arbetet med krishantering ständigt förnyas och utvecklas. En betydande del i denna utveckling är ett större aktivt engagemang och ställningstagande från flera aktörer, såväl ansvariga myndigheter som enskilda organisationer och enskilda medborgare.

Omfattande förändringar i samhället och i säkerhetsmiljön samt erfarenheter från stora olyckor och katastrofer av olika slag, både utomlands och här hemma, visar att fler måste involveras och ta ansvar för samhällets krisberedskap. För att samhällets samlade kraft och resurser ska komma till störst nytta och göra störst skillnad finns ett starkt behov av en tydlig samordning.

Ett led i detta är den krisenhet som inrättas i Regeringskansliet. I dag startar till exempel varje morgon med ett möte med en genomgång av händelser som inträffat det senaste dygnet. Det är en rutin som den borgerliga regeringen har infört för att förbättra krishantering i Sverige.

Alliansregeringen är tydlig och konsekvent i sin målsättning att stärka den svenska krishanteringsförmågan för att kunna bedriva ett integrerat arbete mot olyckor och kriser i ett samhälle och en omvärld i ständig förändring. Ett effektivt förebyggande och hanterande av kriser fordrar inte bara en tydlig och konsekvent fördelning av resurser och ansvar utan även en välorganiserad samordning av berörda aktörer.

Försvarsutskottets betänkande FöU12 behandlar det senaste ledet i regeringens aktiva arbete för att skapa en bra struktur och organisation för effektiv hantering av kriser. I takt med att hoten och riskerna i samhället förändras måste också systemen och formerna för att hantera dessa hot och risker utvecklas och förnyas.

Utskottet har i sitt betänkande behandlat regeringens proposition *Stärkt krisberedskap – för säkerhets skull* samt därtill hörande folkomröstningar. I propositionen redogör regeringen för hur samhällets förmåga att förebygga och hantera kriser, av varierande typer och storleksomfattningar, kan både förbättras och utvecklas.

Med målsättningen att ge ett samlat och tydligt stöd till olika aktörer och vidare effektivisera arbetet med samhällets beredskap föreslås i propositionen att en ny myndighet med samordnande roll i krisberedskapsarbetet inrättas den 1 januari 2009, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. I enlighet med detta föreslås också att Krisberedskapsmyndigheten, Statens räddningsverk och Styrelsen för psykologiskt försvar läggs ned.

Den nya myndigheten ges uppdraget att säkerställa nödvändig samverkan mellan centrala myndigheter och andra aktörer samt utveckla det stöd och de hjälpmedel som behövs för att möjliggöra effektiv samordning. Inrättandet av den nya myndigheten kommer att underlätta och effektivisera samspelet mellan myndigheterna och leder till en bättre operativ krishantering och en bättre resursanvändning.

Att huvudkontor och ledningsfunktion lokaliseras till Stockholm är naturligt med tanke på de kontakter och snabba beslutsvägar myndigheten måste kunna ha med bland annat Regeringskansliet.

Lika naturligt är det att ansvaret för krishantering sker lokalt ute i kommunerna, regionalt i landsting och hos den lokala polisen. Det är på hemmaplan hos verksamheter som väl känner till de egna förutsättningarna som arbetet bäst kan och ska utföras. Regeringen förtydligar i propositionen innebörden av ansvarsprincipen. Den nationella krisberedskapen angår samtliga nivåer i samhället, medan den nya myndigheten ska vara samordnande och fungera stödjande med en överblick som de lokala aktörerna inte kan ha.

Utbildnings- och övningsbehoven är av stor vikt för att kunna upprätthålla en god beredskap. Men även på detta område ska flexibilitet och effektivitet eftersträvas. I kommittédirektiven till den särskilda utredare som ska titta på åtgärder som krävs för den nya myndigheten framgår att två räddningsskolor bör ha kvar statligt huvudmannaskap, Revinge och Sandö. Tittar man på de behov vi har i dag kan de tillgodoses med två skolor. Möjlighet ges också att anlita olika utbildningsaktörer.

Slutligen har även Riksrevisionens styrelses framställning angående regeringens styrning av informationssäkerhet i den statliga förvaltningen med tillhörande följdmotion behandlats. IT-säkerheten i dagens samhälle blir alltmer beroende av säker och fungerande informationsteknologi, och med det följer även ett ökat behov av informationssäkerhet.

Utskottet anser att det finns behov av en myndighet med uppgift att hålla samman det nationella informationssäkerhetsarbetet och tillsammans med berörda myndigheter verka för en kontinuerlig utveckling av detta.

Informationssäkerhetsfrågorna är övergripande och stämmer därför väl överens med regeringens riktlinjer för den nya myndigheten, som bör överta dessa frågor från Krisberedskapsmyndigheten. I takt med att den nya myndigheten inrättas och ges tid för att verka kommer regeringen fortsatt att konsekvent arbeta med förbättringar av den nationella informationssäkerheten i samverkan med myndigheter, kommuner, landsting och näringsliv.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag framföra att i och med inrättandet av den nya myndigheten med den samordning och effektivisering det innebär samt redan tidigare fattade beslut om en nationell krishanteringsfunktion inom Statsrådsberedningen får Sverige en bra krisorganisation för att hantera allvarliga nationella kriser som av naturen är av okänd art och uppstår vid så kallade fel tillfällen.

Jag vill härmed yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 88 MATS BERGLIND (s) replik:

Herr talman! I mitt inledningsanförande lade jag ganska stor vikt vid att hitta breda politiska lösningar i sådana här viktiga frågor. Hur vi organiserar landet inför en kris är en typisk sådan fråga där det skulle ha varit önskvärt om vi hade kunnat diskutera ihop oss och ha en bred politisk uppgörelse. Delar Isabella Jernbeck den uppfattningen med mig?

Den andra delen är att jag är kritisk till att det inte är riksdagen som nu beslutar om den nya myndigheten utan att det blir ett regeringsbeslut, vilket är väldigt ovanligt, i alla fall med den erfarenhet som jag har.

Jag skulle vilja höra av Isabella: Vad är fördelen med att riksdagen inte beslutar om den nya krismyndigheten?

Anf. 89 ISABELLA JERNBECK (m) replik:

Herr talman! Tack för frågan. Naturligtvis tycker jag att det är viktigt att vi är överens. Det är väl det som är önskemålet i säkerhetspolitiska frågor, i försvarspolitiska frågor och även när det gäller krishantering, absolut. Vi är väl egentligen överens, kan man säga. Det finns vissa skillnader, till exempel om var ledningsfunktionen ska ligga, som du också tog upp i ditt anförande. För att få samordningen och samarbetet i Statsrådsberedningen anser vi att det känns naturligt att förlägga ledningsfunktionen till Stockholm.

Anf. 90 MATS BERGLIND (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Isabella delar min uppfattning att det är bra med breda politiska överenskommelser i sådana här frågor. Tycker Isabella att regeringen har gjort sitt yttersta för att förhandla fram en gemensam lösning i den här frågan?

Frågan vad som är fördelen med att riksdagen inte beslutar om den nya krismyndigheten fick jag faktiskt inget svar på.

Anf. 91 ISABELLA JERNBECK (m) replik:

Herr talman! Riksdagen kommer fortsatt att vara delaktig i besluten om den nya myndigheten eftersom budgetbesluten fattas här.

Sedan har jag åsikten att det finns vissa frågor som man måste titta på ovanifrån, inte bara regionalpolitiskt. En sådan är var det är bäst och effektivast att ledningsfunktioner ligger; det kan också gälla räddningsskolor. Då får man inte vara en statskramare när man sitter i riksdagen. Det här handlar ändå om rikets säkerhet och krishantering. Då tycker jag att man får fråga det och titta på var det är bäst.

Anf. 92 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Statens räddningsverk, Krisberedskapsmyndigheten och Styrelsen för psykologiskt försvar är tre myndigheter i vårt land som ansvarar för mycket viktiga frågor kopplade till kriser och katastrofer, olycks- och skadeförebyggande åtgärder, räddningstjänst med mycket mera.

Dessa tre myndigheter samlas nu i en ny myndighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. Om detta råder det stor politisk enighet, vilket är bra.

Den nya myndigheten ska utveckla och stödja samhällets gemensamma beredskap mot olyckor och kriser. En viktig roll för myndigheten blir därför att arbeta med samordning över sektorsgränser och ansvarsområden. För att säkerställa en god krishanteringsförmåga bör myndigheten stödja samordningen av centrala myndigheters åtgärder under en kris. Myndigheten ska vara pådrivande för att utveckla den tvärsektor-

ella dimensionen av verksamheten på alla nivåer i samhället och över hela hotskalan.

Myndigheten ska också utveckla och tillhandahålla gemensamma utbildningar och övningar samt stödja andra aktörer på området. Även här råder det politisk samstämmighet, vilket är bra.

Myndigheten ska vidare enligt regeringen – och utskottet – genom bland annat informationssamordning mellan olika centrala myndigheter säkerställa att nödvändig samordning sker. Man ska utveckla stöd och hjälpmedel för samordningen av myndigheternas operativa krishantering. Myndigheternas arbete före, under och efter en kris bör samordnas. Även här råder stor politisk samstämmighet, vilket är bra.

I Regeringskansliet har det inrättats en nationell krishanteringsfunktion för att följa hot- och riskutvecklingen och göra nödvändiga analyser. Vid kriser ska funktionen kunna larma, initiera arbete, stödja beslutsfattare och samordna beslutsunderlag för regeringen samt ansvara för Regeringskansliets krishanteringsarbete.

Ett krishanteringsråd ska också inrättas som leds av chefstjänstemannen vid regeringens krishanteringsfunktion. Krishanteringsrådet ska bestå av företrädare för ett antal i förväg utsedda statliga myndigheter med verksamhet inom ordning och säkerhet, skydd mot olyckor, hälso- och sjukvård samt krishantering. Regeringen har också beslutat att samtliga länsstyrelser och många centrala myndigheter alltid ska ha en tjänsteman i krisberedskap. Även det riktiga i dessa åtgärder tror jag att det råder en bredare samsyn kring.

Regeringen anser att den operativa krishanteringen regionalt och centralt ska ske enligt ansvarsprincipen att varje aktör tar samma ansvar vid en kris som man har ansvar för i ett normalläge. I denna princip ligger också ett ansvar för till exempel kommuner och länsstyrelser att stödja och samverka med varandra. Vid svåra kriser kan också den operativa verksamheten på central myndighetsnivå behöva samordnas. Även här har jag uppfattat att vi är överens.

Var finns då oenigheten? Det handlar om samordningen på central myndighetsnivå. Oppositionen vill inrätta en särskild krisfunktion på den nya myndigheten som ägnar sig åt gemensamt beslutsfattande. Man menar att ansvarsfördelningen är oklar i regeringens förslag som jag redogjort för här.

Oppositionen hänvisar också till Försvarsberedningen i frågan, där jag ingår sedan några år tillbaka. Vi skrev i betänkandet i december: ”Det återstår dock att skapa en funktion som har till uppgift att samordna myndigheternas insatser när frivillig samverkan inte är tillräcklig.”

Det är riktigt att en sådan funktion inte formellt inrättas. Däremot innebär det betydande samordningsansvar på central myndighetsnivå som den nya myndigheten ska ta i en rad avseenden vad gäller gemensamma förberedelser, övningar, lägesbild och analyser, information och så vidare att myndigheternas insatser samordnas i en mycket betydande grad. Till detta kommer den nya krishanteringsfunktionen i Regeringskansliet.

Jämfört med hur det har varit innebär det beslut som vi nu kommer att fatta stora steg framåt för en bättre samhällsberedskap mot och vid olyckor och kriser. Skulle det vid kommande utvärderingar visa sig att de nu vidtagna förbättringarna inte räcker till får givetvis regeringen i vanlig ordning i så fall återkomma till riksdagen.

Den nya myndigheten kommer att bedriva verksamhet i bland annat Stockholm, Karlstad, Revinge och Sandö. I stället för fyra räddningsskolor, som i dag, med staten som huvudman blir det två kvar, i Revinge och på Sandö. Räddningsverket har bedömt det som tillräckligt med två statliga skolor.

Det finns dock stora utbildnings- och övningsbehov på dessa områden. Det finns en efterfrågan, och räddningsskolorna i Skövde och Rosersberg har stora kvaliteter i många avseenden. Jag har själv imponerats av dessa vid ett givande besök i Skövde.

Det är därför glädjande att en särskild utredare ska se över möjligheterna att överföra dessa skolor till en annan huvudman. Min förhoppning är att de kommer att kunna identifiera och möta de behov som finns inom det omfattande räddningsområdet.

Det är bra att den stora verksamheten i Karlstad ska bestå på nuvarande nivå. Oavsett om generaldirektören och huvudkontoret hade placerats i Karlstad eller i Stockholmsområdet hade säkert generaldirektör och verksamledning tillbringat en hel del tid i Stockholm, beroende till exempel på den stora mängd centrala myndigheter och andra samhällsfunktioner som finns här. Regeringen har gjort bedömningen att generaldirektören liksom huvudkontorsfunktionen bör vara stationerade i Stockholmsområdet. Socialdemokraterna som genom decennierna lagt mycket i Stockholm är nu goda utlokaliseringssivrare, vilket jag välkomnar. I detta undantagsfall har dock sakskalet talat för Stockholmsområdet, men det är viktigt att det slås fast att Karlstads verksamhet består på nuvarande nivå.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 93 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i sin helhet och avslag på motionerna.

För oss kristdemokrater är det viktigt att det vid kriser som kräver nationell ledning och samordning finns en tydlig ansvars- och uppgiftsfördelning och en väl fungerande central organisation. Krisledning berör såväl regeringens ledning på strategisk och operativ nivå som operativ ledning och samordning på myndighetsnivå. På lokal och regional nivå och inom enskilda sektorer fungerar det svenska systemet för ledning och samordning av insatser ofta bra. Den nationella nivån måste däremot på ett bättre sätt än i dag kunna bistå lokal och regional nivå. Förmågan och formerna för att ta emot internationella förstärkningsresurser samt att samarbeta med och bistå andra länder vid akuta kriser är primärt ett ansvar för den nationella nivån och måste därför också utvecklas.

Det är för att stärka den nationella förmågan som regeringens förslag nu blir verklighet. Det har vi väntat på länge. Socialdemokraterna hade många år på sig att förverkliga dessa delar, men man gjorde ingenting.

Herr talman! Regeringen ska utifrån sin uppgift att styra riket, med vissa undantag som bland annat rör myndighetsutövning mot enskilda och tillämpning av lag, fatta beslut i avdömningsfrågor och vidta åtgärder för att åstadkomma nationell samordning. Regeringens uppgift som ytterst ansvarig avser bland annat de regeringsbeslut som bedöms nödvändiga för att hantera stora kriser. Regeringen, och därmed Regeringskansliet, måste ha en förmåga att kontinuerligt och i samverkan med

myndigheter bedriva omvärldsbevakning och identifiera och analysera händelser som kan komma att utvecklas till kriser. Man måste snabbt kunna larma berörda och sätta i gång operativa insatser, som till exempel transporter. Man måste snabbt kunna samarbeta med operativa funktioner vid centrala myndigheter och aktörer som behövs i den aktuella krisen.

Det måste också finnas en beredskap hos regeringen som innebär att den kan hantera kriser med orubbat förtroende och med ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Ledning måste kunna påbörjas även i situationer som kan karakteriseras utifrån ett ganska vagt underlag, till exempel ett starkt yttre informationstryck och krav på snabba och målinriktade beslut som kan komma att kräva annorlunda strukturer än dem vi har förberett. Det innebär att beslutsfattare och andra nyckelpersoner behöver omedelbar tillgång till ett väl fungerande ledningsstöd.

Herr talman! I takt med att hoten och riskerna förändras i samhället måste också systemen och formerna för att hantera dessa hot och risker utvecklas och förnyas. I propositionen redogör regeringen för hur samhällets förmåga att förebygga och hantera kriser kan förbättras.

Den nationella krisberedskapen angår alla nivåer i samhället. Med den nya krishanteringsfunktionen i Regeringskansliet och genom att utveckla krisberedskapsarbetet vid departement och andra myndigheter stärks den svenska förmågan att hantera kriser, främst genom bättre beredskap, tillgänglighet och tydligare kontaktvägar. Här krävs också övning och träning för att det ska fungera på bästa sätt.

De förändringar som har skett i samhällsstrukturen och i säkerhetsmiljön och erfarenheter från stora olyckor och katastrofer av olika slag i Sverige och omvärlden visar att allt fler måste involveras och ta ansvar för samhällets krisberedskap. Vi ser inte minst just nu stora kriser i Burma och Kina, och något sådant kan också tänkas drabba oss i någon form.

Jag menar att det behövs även på det personliga planet. När jag var liten kom det en broschyr hem i brevlådan. En del av er som är lite äldre kommer kanske ihåg det. Den hette *Om kriget kommer*. Den lästes i vartenda svenskt hushåll. Man visste exakt vad som kunde hända och vart man skulle ta vägen om något hände. Jag tror att vi behöver en förnyad personlig krismedvetenhet. Jag utgår från att den nya myndigheten kommer att ha sådana förslag att jobba med.

Kristdemokraterna delar synen att genom att föra samman Krisberedskapsmyndighetens verksamhet – som är och kommer att fortsätta vara att skapa en tvärsektoriell helhetssyn och samverkan mellan sektorer och ansvarsnivåer – med Räddningsverkets säkerhetsarbete för skydd mot olyckor och Styrelsen för psykologiskt försvars kunskapsspridande verksamhet skapas synergier och goda förutsättningar att hantera samhällets krisberedskap.

Anf. 94 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Sveriges säkerhet är starkt kopplad till omvärlden och inte minst till grannländernas och Europas säkerhet. Men vi påverkas också alltmer av konflikter och händelser långt borta. Vårt lands säkerhet bygger på gemenskap och samarbete med andra länder.

Vi vet att hoten mot Sverige ständigt förändras. Risker och utmaningar tillkommer; komplexiteten ökar. Hoten kan få konsekvenser för breda

samhällssektorer. De kan vara mer eller mindre synliga och mer eller mindre förutsägbara. De känner sällan nationsgränser. Vi har sett klimatförändringens effekter, naturkatastrofer i andra länder, organiserad brottslighet, epidemier, epizootier, spridning av massförstörelsevapen och terrorism som bara några exempel på det.

Vi vet också att gränsöverskridande hot kräver internationellt samarbete. Ett svenskt engagemang för säkerhet i omvärlden ger erfarenheter som stärker den nationella förmågan samtidigt som den gemensamma säkerheten stärks. Det finns starka skäl att öka samverkan i den nordiska kretsen av länder och dessutom inom EU. Sett utifrån ett krishanteringsperspektiv medför globaliseringen stora möjligheter till stärkt samverkan och snabba lösningar på gemensamma problem. Samtidigt medför den en minskande nationell kontroll, ett ökat resande och ett större beroende av internationella transporter, tjänster och varuflöden som gör att ett utbrott av allvarlig smitta, till exempel, i andra delar av världen kan nå Sverige på bara några timmar.

Förr var tsunami ett begrepp som mest bara intresserade dem som tyckte om japansk historia eller för den delen forngrekisk historia. Den hände långt från oss men kom samtidigt att på djupet påverka Sverige, vårt samhälle och våra medborgare. Den kommer för alltid att finnas kvar i våra medvetanden.

Vi lever i en tid då vi måste agera snabbt för att mildra konsekvenserna av naturkatastrofer samtidigt som vi vet att informationen per definition då alltid kommer att vara knapp. Många länder eller länders medborgare kan drabbas samtidigt av samma katastrof, och då ökar efterfrågan på kritiska resurser samtidigt från många länder.

Klimatförändringarna påverkar samhällsutvecklingen genom höjda vattennivåer, extrema vädersituationer och tänkbara folkomflyttningar. Vi möter detta redan nu i internationella insatser till exempel i Afrika. En krympande naturresursbas ger grund för katastrofer men också för konflikter. Därför hänger det civila och det militära allt närmare ihop.

Vi ser att hoten är föränderliga. De är komplexa. Terrorism och IT-attacker kan både direkt och indirekt skada landet och samhällets funktioner. De är svåra att förutse. Hoten uppstår plötsligt. De har en tendens att alltid peka på blindade fläckar i vår beredskap.

Vi ser att hoten är sektorsövergripande. Ett större elavbrott innebär stora problem för tele- och IT-systemen. Det är system som i stort sett all verksamhet i dag är beroende av. Det gäller verksamheterna inom vård och omsorg eller bankernas betalningssystem.

För många svenskar är det så att om strömmen går så går det inte längre att ringa efter hjälp eftersom det modem man använder för att ringa i hemmet lägger av. En sektor kan därmed primärt påverkas av en störning men flera sektorer kan i dess följdverkningar komma att slås ut.

De nya hoten är väldigt svåra att överblicka. En olycka eller händelse som först framstår som mindre till sin karaktär kan sluta som en kris för hela samhället eller det politiska systemet. Det beror på hur den hanteras och inte bara på den ursprungliga händelsen.

Bilden av situationen och krishanteringen har inverkan på samhällets funktion. Den gamla liknelsen att om en fjäril fladdrar med vingarna i Kina så kan det orsaka en storm i Sverige är alltmer gångbar.

Vi behöver en beredskap för det oförutsedda och otänkbara, det vill säga för just det som förmodligen ändå kan och kommer att hända. Nästa kris kommer inte att vara en exakt kopia av de händelser som redan har inträffat.

Däremot kommer krisen att ställa krav på god samordning och samverkan och att alla agerar utifrån en gemensam bild av vad som har hänt och att informationen till medborgarna är samstämmig och korrekt. Kriser av omfattning kommer inte att kunna hanteras inom en sektor. Den tvärsektoriella samordningen är väldigt viktig.

Kanske är det numera så att det inte räcker med samordning inom ett land. Att söka nordisk och europeisk samverkan är lika naturligt som att söka tvärsektoriell samverkan inom landet.

Det svenska systemet för samordning av insatser i kris fungerar ofta bra lokalt och regionalt och inom enskilda samhällssektorer. Huvuddelen av kriserna kan hanteras på de nivåerna och inom respektive sektor och i vissa fall med stöd från den nationella nivån. Slutsatsen är ändå att den nationella nivån och samordningen behöver utvecklas.

Det är därför vi inrättar den nya myndigheten för samhällsskydd och beredskap som kommer att vara i gång från den 1 januari nästa år. Krisberedskapsmyndigheten, Statens räddningsverk och Styrelsen för psyko-logiskt försvar avvecklas och verksamheten övergår i någonting nytt.

Den nya myndigheten skapar förutsättningar för ett bättre arbete vid olyckor och stärkt krisberedskap. Myndigheten ska ha en stödjande roll i det operativa arbetet vid nationella olyckor och också genomföra internationella katastrofinsatser. Det skapar en god grund för krishanteringsarbete som bygger på praktisk erfarenhet, omvärldsbevakning och analys av framtida hot och risker.

De händelser som har drabbat Sverige har alla ställt krav på att de som hanterar krisen har en gemensam bild av vad som har hänt, samsyn om vem som gör vad och hur och vilken information man ska lämna till allmänheten och när den ska lämnas.

Den nya myndigheten ska därför kalla samman de myndigheter som kan komma att beröras av en kris. Ansvars- och uppgiftsfördelning och informationsspridning ska diskuteras och klaras ut. Genom att föra samman sektorsvisa aktörer skapas grund för ett tvärsektoriellt arbete.

Regeringen förtydligar ansvarsprincipen. Det innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden också har motsvarande ansvar även under krissituationer. Den som bäst kan sin verksamhet ska driva den i vardag och i kris.

Genom att lämna det tidigare stuprörstänkandet ökar myndigheternas ansvar att samarbeta kring ledning och hantering i en krissituation. Den nya myndigheten får därför sammanhållande och stödjande uppgifter före, under och efter en kris. Den ska ha förmåga att stödja samhällets aktörer under extrema förhållanden som till exempel stormar, skogsbränder, översvämningar, ras och skred.

Samtidigt moderniseras utbildningssystemet. En väl fungerande utbildnings- och övningsverksamhet är en förutsättning för en hög kvalitet i den operativa krishanteringen. Dagens utbildning inom området skydd mot olyckor har överkapacitet, bristande flexibilitet och stora utvecklings- och investeringsbehov. Det säger bland annat den utredning som vi baserar dagens proposition på men också Räddningsverket.

Regeringen har därutöver beslutat att inrätta en krishanteringsfunktion i Regeringskansliet. Den ska vara navet i regeringens och Regeringskansliets krishanteringsarbete. Huvuduppgiften är att i en krissituation tillgodose behovet av samordning inom Regeringskansliet av regeringens åtgärder och tillhandahålla en samlad lägesbild för alla departement. På så sätt ska man bättre kunna följa utvecklingen i omvärlden och undvika en senfärdig krishantering som vi dessvärre såg under flodvågskatastrofen.

Regeringskansliet och dess myndigheter måste ha samma uppfattning om vad som händer och händelseutvecklingen. Kansliet för krishantering i Regeringskansliet ska samordna RK:s arbete. Den nya myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ha möjlighet att samordna övriga aktörers arbete. Det är två skilda men sammanhängande uppgifter.

Myndigheten ska under en kris även lämna in ett samlat underlag till Regeringskansliet. Regeringen kan aldrig fransäga sig det yttersta ansvaret men ska heller inte överta det operativa arbetet från de aktörer som är bäst lämpade att hantera situationen.

Alla dessa förändringar och förstärkningen av svensk krisberedskap säger Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet nej till. Ett förslag om en krisledande myndighet förs fram från andra i denna kammare. Den skulle överta myndigheters ordinarie ansvar vid en kris. Det skulle för-sena krishanteringen, kräva särskilda beslut om flytt av ansvar för verksamheten och sänka kraven på myndigheternas ordinarie beredskap att kunna möta en kris. Oklarhet och senfärdighet skulle bli resultatet. Ändå är det denna väg som oppositionen säger att de vill vandra.

Det är också så att oppositionen säger nej till anskaffning av och samarbete kring transportplan som ger Sverige möjlighet att transportera utrustning till civila och militära krishanteringsinsatser i andra delar av världen. Utan detta samarbete skulle Sverige hamna längst bak när tsunamier, jordbävningar inträffar eller när andra räddningsinsatser måste göras.

Vi har från alliansens sida samma förhållningssätt för att stärka krishanteringsförmågan både civilt och militärt. Genom deltagande i internationella insatser byggs kunskaper och erfarenheter som kommer oss till nytta på hemmaplan.

Den nya myndigheten kommer att hantera hela kedjan med utbildning, förberedelser, lägessamordning och insatser både i landet och internationellt. Den kommer också att ansvara för det modulararbete som pågår inom EU. Genom att föranmäla moduler för hjälp- och krisinsatser kan arbete påskyndas och länder förberedas både på att ge hjälp till andra men också att ta emot hjälp av andra.

På det viset stärker vi vår egen men också andras krishanteringsinsats.

Anf. 95 MATS BERGLIND (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att det är hedrande att försvarsministern tagit sig hit till riksdagen och är med i debatten. Det ska han ha all heder av. I dessa dagar när det kommer det ena krispaketet efter det andra blir jag lite förvånad att ministern ändå tar sig tid.

Vi hade en interpellationsdebatt för inte alltför länge sedan som handlade om den här frågan. Det blev en debatt i en öppenhyärtig anda, som man brukar säga i diplomatkretsar. Men jag har ändå ett par frågor kvar.

Ministern var inte här när jag hade inledningsanförandet. Jag lade väldigt stor vikt vid hur man gör när man skapar stora myndigheter och det över huvud taget när det gäller en så allvarlig fråga som hur man hanterar krishantering i ett land. Jag hade sett fram emot att vi hade haft en väldigt bred politisk samstämmighet.

När jag debatterade med försvarsministerns företrädare när utredningen kom öppnade han för att vi skulle kunna ha ett samråd över parti-gränserna för att uppnå detta. Jag undrar lite grann varför den tanken dog. Vad ligger bakom det? Jag tycker fortfarande att det hade varit bra.

Den andra delen är detta att det inte är riksdagen som nu beslutar om den nya krismyndigheten. Det skulle vara intressant att höra ministerns syn på vad som skulle ha försvårats om det hade blivit en riksdagsbehandling av den nya myndigheten.

Anf. 96 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Vi följer konstitutionen. Vi har lagt fram en proposition för riksdagen för att lösa upp de saker som behöver lösas upp i form av tidigare riksdagsbeslut. Men vi har rätt och möjlighet att inrätta nya myndigheter själva.

Det är också på det sättet att riksdagen är helt fri att besluta vad den vill i motionsyrkanden, i form av tillkännagivanden och annat för att tala om för regeringen att vi borde ha gjort på något annat sätt. Men jag noterar att så inte har skett.

Detta är också intressant såtillvida att Socialdemokraterna var med och tillsatte och initierade utredningen. Men att döma av alla de interpellationsdebatter jag har fört och frågor jag har fått i kammaren ägnar man sig sedan åt att vara emot slutsatserna i utredningen. Vi verkställer huvudsakligen någonting som har efterfrågats länge i Sverige, det vill säga en ny samlad myndighet för krishantering för en starkt svensk krishanteringsförmåga. Det har också varit uppenbart länge att det behövs en förbättrad förmåga inom Regeringskansliet. Även där har regeringen levererat i form av en ny krishanteringsenhet inom Regeringskansliet.

Min fråga går tillbaka till Mats Berglind är snarare: Vad är det som gör att Socialdemokraterna har svängt så, kritiserar de slutsatser som myndigheterna har kommit fram till och inte längre står bakom den eniga inriktning som fanns tidigare?

Ni hade chansen att rösta ja och i bredast möjliga enighet välsigna inrättandet av en ny krishanteringsfunktion som stärker Sveriges krisberedskap. Men ni säger ju nej till alltihop och försöker kritisera den. Ni hävdar att den har ett svagt mandat, när detta i själva verket följer konstitutionens grunder för hur vi skapar nya myndigheter.

Anf. 97 MATS BERGLIND (s) replik:

Herr talman! Nej, ministern lyssnade inte riktigt på vad jag sade. Jag påstod inte att regeringen bröt mot några lagar. Jag bara säger att jag inte har varit med om att man tillsätter en ny myndighet och det blir ett regeringsbeslut. I vanliga fall behandlas det i riksdagen därför att det har sitt värde. Jag är medveten om att det måste bli ett riksdagsbeslut för att

upplösa de tre myndigheterna som nu är aktuella. Men det är bara en del i det hela.

Vi socialdemokrater har inte protesterat mot själva principen att vi ska lägga ned de här tre myndigheterna och skapa en ny. Men vi hade sett fram emot att få diskutera ihop oss. Vi kan ju inte ha nya myndighetsstrukturer beroende på om det blir regeringsskifte eller inte. Den frågan är nu avförd, och det beklagar jag.

Frågan kvarstår fortfarande: Vad är det som hade ställt till problem om det skulle ha varit en riksdagsbehandling? Jag påstår inte att ni bryter mot några lagar. Jag bara undrar vad det är som skulle ha ställt till problem.

Den andra fråga som jag tycker hänger i luften och som vi gärna skulle ha velat vara med och diskutera ihop oss om gäller de övriga skolorna. Regeringen påstår inte att man lägger ned dem, men det är i alla fall nära. Vilka aktörer finns det i dag som är beredda att ta över de skolor som ni föreslår ska avvecklas? Man kan ju inte avveckla utan att veta att det kommer att fungera efter ett sådant beslut.

Anf. 98 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag har läst den gemensamma trepartimotionen. Jag hörde att Peter Rådberg citerade rakt ur den förut också. Ni skriver där att etableringen av den nya myndigheten är en fråga för riksdagen. Det är den inte. Det är en konstitutionell nytolkning som ni gör er till tolk för. Detta är en fråga för regeringen. Sedan kan man välja att göra det på annat sätt, men det står det riksdagen fritt att göra oavsett vad regeringen tycker om ni hade funnit majoritet för det.

Samtidigt tar jag det som en komplimang att Socialdemokraternas stora invändning mot propositionen gäller hur vi inrättar den nya myndigheten. Det reducerar möjligen den politiska debatten till en delfråga, men jag tycker ändå att det är ett gott betyg för propositionen.

Mats Berglind frågar också om de två ytterligare skolorna. Jag besökte Skövde. Då fick jag beskrivet för mig av lokala aktörer i Skövde att det fanns stort intresse för och stor potential att utveckla verksamheten. Utredaren föreslog att den skulle avvecklas. Räddningsverket har sagt att man klarar sig med två skolor.

Då säger vi: Vi ger verksamheten en chans! Vi ger bland andra dem i Skövde en möjlighet att visa att man kan komma samman, hitta en ny inriktning och gemensamt ta över verksamheten. Om man gör det kommer den inte att avvecklas. Man möter ett behov på marknaden och man pratar om behov från kemiindustrin i Västsverige till exempel. Man har också möjlighet att vara med vid upphandling av utbildningar framöver. Till skillnad från utredningen väljer vi att ge det uttryckta önskemålet en möjlighet och en chans att fyllas med innehåll. På det sättet kan man gemensamt finna en ny grund för sin framtid i Skövde.

(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

9 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde**FöU11 Multilateralt samarbete om strategiska flygtransporter**

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

145 för utskottet

136 för res.

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 23 c, 17 fp, 20 kd

För res.: 102 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 28 s, 12 m, 6 c, 11 fp, 4 kd, 3 v, 4 mp

*Stärkt krisberedskap***10 § (forts. från 8 §) Stärkt krisberedskap (forts. FöU12)**

Anf. 99 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Det är glädjande att försvarsministern är här. Det höjer stämningen. Det är trevligt.

Vår försvarsminister Sten Tolgfors höll ett ganska långt anförande och beskrev hotbilden i Sverige. Jag håller med dig till hundra procent. Du beskrev vilket hot som vi eventuellt kan utsättas för och att vi behöver en krisberedskap inför den hotbild som du målar upp. Jag tror att vi alla är överens om det.

Problemet uppstår när vi tittar på själva propositionen. Den är i stora stycken helt okej, men jag vill lyfta fram ett par saker.

Om Sverige skulle drabbas av en ganska kraftig IT-attack finns det i dag ingen som samordnar de myndigheter som delar på ansvaret. En enig försvarsberedning har konstaterat att en samordnande krisfunktion behövs. Men trots detta motsätter sig regeringen att införa en sådan. Jag skulle vilja ha en kommentar till det.

Försvarsministern berörde C 17-planeten. Du sade att det är bra att vi har så många plan, för om det skulle inträffa någon form av tsunamikatastrof skulle vi vara först eller nummer två efter USA. Detta är en solidaritetsfråga för mig. Menar försvarsministern på fullaste allvar att vi på grund av att vi har köpt upp ett visst antal timmar skulle kunna komma före andra länder? För mig handlar det om en samordning på till exempel EU-området eller till och med på FN-området om den här typen av katastrof inträffar. Försvarsministern försöker säga att vi har köpt någon form av garantiförsäkring, och det rimmar väldigt illa i ett solidariskt perspektiv.

Anf. 100 Förvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Låt mig säga att det som händer när det sker en större en större katastrof eller om vi tillsammans med andra vill göra en internationell militär insats är att alla länder samtidigt efterfrågar samma flygförmåga på den internationella marknaden och vill till samma plats samtidigt. Det gör att konkurrens uppstår om planen, att priset sticker i höjden och att små länder inte alltid hamnar först i kön. Så är det de facto redan i dag.

I SAC-samarbetet är Sverige näst största land och kommer därmed nummer två i kön. Vi har tecknat oss för 550 flygtimmar. Vi är tvåa efter USA som ligger på ca 1 000, men de har å andra sidan 100 egna plan, så vi får se i vad mån de i en sådan situation skulle kräva att få använda C 17-planen.

Det gör att vi på ett annat sätt än tidigare har möjlighet att transportera stora mängder materiel till exempel till ett krisområde om Räddningsverket behöver åka ut i världen och göra en insats till gagn för svenskar, för andra EU-länders medborgare eller för mottagarlandets egna medborgare. Det är knappast en bättre situation att Sverige är sist i kön, så att vi, oavsett våra internationella ambitioner, civilt eller militärt inte kan ta oss dit och för den delen inte heller få hem våra medborgare, vilket ju var problemet senast.

Den nya myndigheten får visst uppgifter på IT-området. Man ska vara kravställare och beställare inom signalsskyddsverksamhet. Den nya myndigheten ska ansvara för det administrativa IT-säkerhetsarbetet, men det finns andra som är experter på det mer praktiska, tekniska arbetet, nämligen FRA. Att lägga allt på FRA, som oppositionen uttalar viss kritik emot i andra sammanhang, tror jag inte vore möjligt. Det är inte förenligt med FRA:s övriga roller.

Därför går vi fram med en lösning där vi stärker den nya myndighetens möjligheter att agera på området samtidigt som vi behåller och använder teknisk kompetens inom FRA.

Anf. 101 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Det försvarsministern säger är att vi köper solidaritet. Du är väldigt tydlig på den punkten. Det är jag oerhört tacksam för. För mig betyder det en helt annan sak. Om det händer en katastrof någonstans i världen handlar det inte om att vi råkar ha 550 timmar och några andra länder har några färre, och därmed står vi först i kön för att komma dit. För mig handlar det till hundra procent om hur situationen ser ut i krisläget, vem som behöver vård först och så vidare.

Sten Tolgfors säger att vi har köpt planen och 550 timmar, alltså har vi första tjing. Det är för mig en otroligt osolidarisk syn på detta.

Min fråga om IT gällde om det skulle bli en IT-attack mot Sverige och det skulle drabba flera myndigheter samtidigt. Då finns det ingen som samordnar, mer än kanske i Regeringskansliet. Det är kritiken mot förslaget. Varför säger regeringen nej till detta när vi har en försvarsberedning som var helt överens om att en sådan bör införas på grund av skäl som effektivitet, snabbhet, att rädda liv och så vidare? Det har regeringen motsatt sig.

Anf. 102 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag har noterat detta i den gemensamma trepartimotionen. Gällande krisledande myndighet står det med anledning av regeringens förslag att detta konstaterades av en enig försvarsberedning. Det är bara det att det är helt fel. Propositionen lades fram tre månader efter Försvarsberedningens betänkande. Man kan alltså inte ens i teorin ha skrivit någonting som hade bäring på den proposition som regeringen hade lagt.

Det är möjligen symptomatiskt för användningen av fakta. Det var samma sak med konstaterandet av vem som hade rätt att inrätta nya myndigheter.

Alliansen är för EU-samarbete. Det kan möjligen råda delade meningar inom oppositionen. Vi är för ett samarbete där EU-länderna ställer moduler till EU:s förfogande för att gemensamt kunna agera i internationella krishanteringsinsatser, gemensamt kunna agera för att kunna stärka andra EU-länders förmåga i en krissituation och gemensamt agera så att man har möjlighet att också ta emot hjälp av andra.

Ni köper ingenting. Ni kommer att stå på backen om det händer en större internationell katastrof som gör att alla länder samtidigt vill transportera sig långa sträckor till en miljö där det inte finns reguljära flygplatser. Det tenderar att vara så när det gäller naturkatastrofer att infrastrukturen inte ser ut som den normalt gör i Sverige. Då behöver man en särskild sorts plan för att kunna landa där och transportera dit utrustning.

Oppositionen kommer att stå kvar på backen i Sverige, eftersom ni har sagt nej till den enda möjligheten att lösa den brist på strategisk flygtransportkapacitet som har funnits i Europa. Det har försenat insatser i Tchad till exempel, och det har försenat internationellt räddningsarbete som att flytta tung utrustning.

Det är verkligen ett prov på solidaritet, Peter Rådberg, att säga nej och stå kvar på backen! Vi ser däremot till att lösa problemen.

Anf. 103 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Välkommen, försvarsminister Sten Tolgfors, till den här debatten! Vi saknade dig i debatten om de strategiska transportplanen. Försvarsministern nämnde dem i sitt anförande, så jag tänker ändå anknyta till det i den här diskussionen.

Ni säger att planen är nödvändiga för strategiska transporter och för att komma först i kön. Diskussionen om vad man tycker om att vara först i kön har Peter Rådberg redan klarat av, så den tänker jag avstå från.

De här transportplanen som är bautastora är ju inte gjorda för transport av sjukvårdsmateriel och personer. Det finns många andra typer av flygplan som kan göra det. Det behovet kan man lösa på annat sätt om man vill. De här transporterna är ju säkrade för mer militära transporter.

Det är bara att beklaga att riksdagen just nu fattade beslut om att vi ska avsätta 1,4 miljarder de närmaste åren och 7,5 miljarder några år framöver till en sådan här satsning när försvaret saknar oerhört mycket pengar både i år, nästa år och några år framöver.

Jag har en fråga när det gäller den nya myndighet som vi skapar i enighet: Varför förlägger man myndigheten till Stockholm?

I dag finns det en fantastisk väl fungerande verksamhet i Karlstad med Räddningsverket. Räddningsverket har ju gjort internationellt omta-

lade bra insatser i hela världen, och de har haft sitt säte i Karlstad. Huvudverksamheten kommer att ligga kvar där i den nya myndigheten. Varför måste verksamheten då förlägga sitt myndighetsansvar i Stockholm?

Anf. 104 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Gunilla Wahlén säger att försvaret saknar pengar – och skär ned 15 miljarder mer än regeringen. Egentligen kunde replikskiftet sluta där. Det är så inkonsekvent att man häpnar.

Gunilla Wahlén är emot den nordiska stridsgruppen som är en av de snabbinsatstyrkor som vi vill kunna transportera med de plan som hon nämner. Det är då konsekvent att hon är emot planen. Hon har inte pengar till dem, och hon är emot det vi ska flytta. Vi får se om hon ställer upp på finansieringen vad gäller den civila förmågan.

Om man vill hjälpa andra måste man kunna komma dit. Man måste bygga sin egen förmåga och förbereda sig med modultänkande inom EU-samarbetet, som Gunilla Wahlén också är emot. Man måste ha förmåga att flytta den materiel man vill hjälpa andra med, vare sig det är svenskar, EU-medborgare eller mottagarlandets medborgare.

Jag är inte säker på att Gunilla Wahlén alltför långt ska utveckla sin tekniska syn på om C 17-plan kan flytta eller inte flytta. Jag tror att man flyttar det man sätter i dem. De har lång räckvidd och kan ta sig ned på flygplatser som inte har svensk standard.

Varför ska myndighetsledningen ligga i Stockholm, frågar Gunilla Wahlén. Därför att ni, vi och andra efterlyser att den ska jobba med samordning av andra myndigheter till exempel, som ju företrädesvis finns här, men också med Regeringskansliet som finns i Stockholm, som bekant. I en krissituation där det måste gå snabbt att få till stånd en samordning måste den geografiska lokaliseringen av myndighetsledningen, som formellt sett är en person, vara i Stockholm i närheten av dem man ska samordna, annars tappar man tid. Är det något vi har lärt oss är det att något man inte ska göra i krishantering är att tappa tid.

Anf. 105 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! När det gäller strategiska flygtransporter tror jag att framtiden kommer att utvisa – när vi utvärderar NBG 08 – om vi ska satsa på insatstyrkor som har tio dagars beredskap. Det kan vi lämna därhän.

Vi har redan styrkor i Afghanistan. Vi har styrkor i Tchad. Transporterna dit har ordnats på de premisser som finns i dag. Jag ser inte varför beslutet om det här avtalet måste fattas i sådan hast.

När det gäller att förlägga myndigheten i Stockholm är det ju en rad myndigheter som är viktiga för Sveriges funktion som ligger någon annanstans än i Stockholm. Det finns ett principbeslut i riksdagen att man ska förlägga myndigheterna utanför Stockholmsregionen, om det inte finns särskilda skäl. Jag har svårt att se vad det finns för särskilda skäl.

Man säger att vid en katastrof som inträffar i Sverige eller i ett annat land behöver man ha geografisk närhet till varandra. Jag kan inte i min vildaste fantasi föreställa mig att myndighetschefen för den nya myndigheten *springer* över till Regeringskansliet för att diskutera. Man tar ju sådana kontakter på helt annat sätt. Det är ju inte det som är skälet. Skälet måste vara något annat på en dold agenda.

Vi fick ett pressmeddelande i dag att man ska låta utreda huruvida en annan huvudman ska kunna ta över skolorna i Rosersberg och Skövde och att man ska göra en överföring av dem. Ser inte försvarsministern ett behov av att i framtiden ha utbildningsmöjligheter av hög kvalitet och hög klass, med statligt ansvar, för kriser och katastrofer och att staten ska ha ansvar för en kris- och beredskapsutbildning i landet? Vad menar man med att man ska överföra det till en annan huvudman?

Anf. 106 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Vi klarar oss med två skolor. Det sade utredningen. Det säger också Räddningsverket. Låt oss nu se om man i Skövde kan göra det man säger att man vill göra, nämligen hitta en ny målgrupp i privat sektor, till exempel i kemiindustrin. Låt oss se om man kan få ned kostnaderna genom ökad samordning, civil-militär till exempel, och om man kan förverkliga alla de tankar som man har berättat att man har och möjligheter som man ser och vara med och konkurrera om den del av utbildningen som ska ske konkurrensutsatt med upphandling för att bredda. Vi klarar det som staten behöver garantera med två skolor. Det säger både utredningen och Räddningsverket. Men vi vill se om det finns möjlighet för dem att ta eget ansvar och knoppa av verksamheten i stället för att bara stänga, vilket den utredning som den gamla majoriteten tillsatte faktiskt föreslog.

I debatter med Vänsterpartiet hamnar vi ofta, när det gäller försvars- och säkerhetsfrågor, i snack om dolda agendor. Det är visst så, Gunilla Wahlén, att man i en samordningssituation behöver träffas. Den nya myndigheten ska till och med kunna kalla samman gd:ar från andra myndigheter för att träffas fysiskt, men också gärna på andra sätt, för att samordna i en krissituation.

Då är det bra om de finns på samma ställe, och Regeringskansliet finns här. Jag har redogjort för den nya funktion som finns i Regeringskansliet och som den nya myndigheten ska samarbeta med i en krissituation. Därför är det bra att gifta ihop dem så långt som möjligt.

Däremot är det så, där har Gunilla alldeles rätt, att verksamheten i Karlstad är av högsta kvalitet. Därför har vi också gjort en tydlig markering i propositionen och i de direktiv som finns till de kommittéer som nu förbereder den nya myndigheten att verksamheten i Karlstad ska ligga kvar på nuvarande nivå. Det finns ingen anledning att ha någon annan syn på detta.

Anf. 107 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag står bakom samtliga reservationer från den socialdemokratiska gruppen, men jag tänkte mest tala om reservation nr 3 som handlar om räddningsskolorna.

Vi motsätter oss nedläggningen av räddningsskolorna i Skövde, Sandö och Rosersberg. Räddningsskolorna fyller en mycket viktig funktion i Sverige och bidrar till landets utbildning och även till det internationella samfundets behov. Vi kräver att samtliga skolor behålls i statlig regi.

Sverige har i dag ett unikt och världsledande system för risk-, säkerhets- och sårbarhetsutbildning. Det är viktigt att skolorna finns kvar i hela landet så att resorna för dem som ska utbilda sig inte blir så långa.

Skövdeskolan tål att synas i sömmarna. Vi vet att Skövdeskolan be-
hövs i allra högsta grad. Den är på många sätt världsledande när det gäl-
ler just räddningsskolor. Den kan samarbeta med garnisonen – Sveriges
största – liksom med högskolan och polisen. Skövdeskolan ligger där en
stor del av Sveriges befolkning bor. I en 25-milsradie runt Skövde bor
3,5 miljoner invånare, vilket är 40 procent av Sveriges befolkning. Om
endast de räddningsskolor blir kvar som föreslås innebär det, som jag
sade inledningsvis, långa resor. Det är inte effektivt och blir dessutom
dyrt för de kommuner som vill skicka människor på utbildning vid sko-
lorna.

Skolan i Skövde är världsledande även vad gäller brand och släckning
med och av kemikalier. Kemikalieindustrin finns på västkusten, och de
har ett stort utbildningsbehov. De har också mycket samarbete med rädd-
ningsskolan i Skövde och den unika kompetens som skolan byggt upp.
Även räddningstjänsterna i Göteborg och olje- och kemiindustrianlägg-
ningarna har ett samarbete med räddningsskolan i Skövde och den ut-
bildning som finns där. Dessutom har Skövde Europas bästa och största
övningsfält, något som utredaren totalt missat. Det är ett av de främsta i
världen.

Även ur miljösynpunkt är Räddningsskolans övningsfält i Skövde
unik. De använder nämligen aldrig fossila ämnen vid sina brandövningar
utan endast gasol i en egenutvecklad anläggning. Övningsfältet är också
miljöcertifierat. Allt släckvatten går direkt till kommunens reningsverk.

Att då ge bort, eller som vi hörde tidigare ”överföra”, det vill säga
privatisera eller konkurrensutsätta, all denna kunskap och kompetens är i
högsta grad slöseri med gemensamma resurser. Det är alldeles nödvän-
digt att ha en helhetssyn på samhällets krishanteringsförmåga. Samhällets
behov av kris-, risk- och säkerhetsutbildning kommer att växa, liksom
nödvändigheten av tvärspektoriell samverkan. Risken finns att man vältrar
över kostnaderna på kommuner när de ska utbilda deltidbrandmän och
vad gäller andra viktiga katastrofutbildningar.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 3. Det är viktigt att Skövde-
skolan finns kvar i statlig regi.

Anf. 108 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m):

Fru talman! Omfattande IT-attacker riktades mot det svenska finansi-
ella systemet. Säkerhetssystemet på Internet knäcktes. Utbetalningar från
arbetslöshetskassan, Försäkringskassan och Skatteverket stoppades.
Kortbetalningar och kontantuttag slutade fungera. Värde transporter stop-
pades på grund av flera rån. Bränder anlades av desperata människor som
inte ville vänta på kontanter. Stressade mammor kunde inte köpa mat till
sina hungriga, skrikande barn. Trafiken stannade på de flesta håll ef-
tersom bränslet tog slut och man inte kunde betala för att tanka.

Fru talman! Detta var lyckligtvis bara en övning som genomfördes av
Krisberedskapsmyndigheten den 22–24 april. Övningen simulerade en
IT-attack mot Sverige. Många myndigheter, bland annat Riksbanken,
Skatteverket, Arbetsförmedlingen och Lantmäteriet, deltog.

Tidigare övningar och händelser har visat att våra IT-system inte är
förberedda för eventuella kriser. Även Riksrevisionen riktade stark kritik
mot våra myndigheter för bristande IT-säkerhet. Krisberedskapsmyndig-
hetens rapport *Sveriges beredskap mot nätangrepp* visar att samhällskri-

tiska funktioner har stora sårbarheter på IT-sidan. Med anledning av bland annat detta beslutade regeringen att en ny myndighet behöver bildas för ökat samhällsskydd och bättre beredskap.

Prot. 2007/08:112
15 maj

Internet är ett snabbt föränderligt nätverk av nätverk, vilket gör det svårt att analysera. Det är svårt att förutse vilken sorts attacker som kommer att ske i framtiden. Det är därför viktigt att IT-säkerhetsarbetet präglas av robusthet, prioriteringar, analys och koordinering. Det är viktigt att nätet och tjänsterna, speciellt de samhällsviktiga tjänsterna, är så robusta som möjligt så att de kan motstå eventuella attacker. Bra vardagssäkerhet och förebyggande åtgärder höjer robustheten.

Innan en attack sker måste vi veta vad som är viktigast att skydda, vad våra prioriteringar är. Vilka samhällskritiska verksamheter måste fortsätta att fungera? Vem kontaktar man? Vilken kommunikation måste fortsätta att fungera? Vi har ännu inte gjort dessa prioriteringar i Sverige. Vi bör eftersträva att så fort som möjligt börja analysera incidenten, vad som händer, varför, vem som står bakom den. Är det fråga om en terroristattack eller galna tonåringar? Är det ett användarfel eller en naturkatastrof? Man kan även analysera andras erfarenheter, till exempel attackerna mot Estland.

Koordinering är en av de viktigaste aspekterna i en krissituation. Vid en cyberattack bör olika aktörer, såsom myndigheter och operatörer, samverka och, åtminstone tillfälligt, inte konkurrera. Den samordnande myndigheten bör koordinera men inte ta över ansvaret. Här är det viktigt med den så kallade ansvarsprincipen, alltså att den som ansvarar för en verksamhet under normala förhållanden har motsvarande ansvar även under krissituationer.

Fru talman! Den nya myndigheten kommer att agera spindeln i nätet, men det finns mycket att göra även för andra aktörer för att öka IT-säkerheten. Övervakning av situationen på nätet behövs dygnet runt. Sitic, Sveriges IT-incidentcentrum, tittar på trafiken på nätet, och tack vare tillägget i den senaste budgeten från alliansregeringen har verksamheten kunnat utökas från kontorstid till dygnet runt alla dagar i veckan. Mindre omfattande IT-attacker sker hela tiden, och det är därför viktigt att observera situationen på nätet och vidta åtgärder.

Det offentliga Sverige är en stor beställare och kan och bör ställa höga krav, bland annat när det gäller IT-säkerhet vid inköp av produkter och tjänster.

Tydligare målsättning och krav på IT-säkerheten behövs. Vi måste definiera vilka påfrestningar i vardagen vi måste klara av och vilken sorts IT-attacker som vi måste kunna stå emot. Detta gäller myndigheter, organisationer, företag och även enskilda användare som själva ansvarar för skyddet av sina datorer och nätverk. Alla bör använda bra antisпам- och antiviruskydd samt uppdatera sina system och brandväggar.

Det är också viktigt att vi ökar det internationella samarbetet mellan myndigheter, organisationer och Internetoperatörer.

I en krissituation är det oerhört viktigt att en bra samordning sker. En IT-attack kan genomföras snabbt och beröra flera samhällsviktiga system, som elnät, telenät och vattenförsörjning. Höga krav ställs på krishanterings- och ledningsförmåga.

Fru talman! Med stora förväntningar på den nya myndigheten för samhällsskydd och beredskap skulle jag vilja yrka bifall till förslaget om bättre IT-säkerhet, både i en krissituation och i vardagen. Jag yrkar alltså bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservation 9.

Anf. 109 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli att begära replik när Eliza pratade så väl och mycket om just IT-sabotage och så vidare, vilket jag själv tog upp i mitt anförande.

Jag kan i stora drag hålla med dig i det du säger. Men grundproblemet är: Om Sverige skulle drabbas av en IT-attack finns det ingen som samordnar samtliga myndigheter, totalt, och som delar på det ansvaret. Som jag sade har en enig försvarsberedning konstaterat att en sådan funktion behövs. Det säger ni nej till.

Det finns säkert jättebra funktioner på respektive enhet, men vem samordnar om det blir en totalkatastrof som drabbar flera myndigheter samtidigt?

Det är detta som Försvarsberedningen och vi i oppositionen hela tiden påpekar. Varför kan ni inte tillsätta en sådan funktion? Det skulle jag gärna vilja ha svar på.

Anf. 110 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja påminna om att varje organisation och varje myndighet ansvarar för säkerhet och IT-säkerhet inom sitt eget område. Det är viktigt att komma ihåg att man inte kan flytta ansvaret för IT-säkerhet till en annan myndighet eller en annan minister eller någon som kommer att utföra hela jobbet. Här måste vi komma ihåg att alla myndigheter har sitt ansvar också när det gäller IT-säkerhetsarbetet.

Den nya myndigheten, som jag nämnde i mitt anförande, kommer just att ha funktionen som spindeln i nätet och kommer att samordna den information som kommer från olika håll i en krissituation.

Anf. 111 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jo, men det var precis det jag sade. Vi är helt överens på den punkten. Men jag talar om när det drabbar sju åtta myndigheter samtidigt. Det spelar då ingen roll om myndighet A sköter sig om myndighet B fullständigt kollapsar. Vid en jättekatastrof krävs det en samordning av samtliga.

Återigen: Jag delar din uppfattning att det säkert finns jättebra kontroller på respektive myndighet, men det är inte det som är själva problemet. Det är det här som man har kritiserat utifrån tsunamikatastrofen. Då sade vi, i alla fall från oppositionens partier, att vi måste få en samordning när det gäller detta ifall något liknande skulle inträffa. Det är detta som ni säger nej till.

Anf. 112 ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m) replik:

Fru talman! Ja, en god samverkan mellan myndigheter och organisationer krävs när det blir krissituation och även när det inte är krissituation. Även i vardagen måste vi nämligen se till att det finns en viss robusthet, att det finns möjligheter att stå emot eventuella attacker. Därför är det viktigt att ständigt arbeta för att höja IT-säkerheten och för att få alla att förstå hur viktigt det är, så att myndigheter också förstår att IT-säkerhetsarbetet är viktigt. Det har nämligen inte alltid varit så.

Sedan skulle jag vilja påminna om att alla problem inte kan lösas av politiker eller myndigheter. Även enskilda användare och de som ansvarar för IT-säkerhet på olika organisationer och myndigheter måste ta sitt

ansvar. De måste använda bra programvaror. De måste uppdatera sina system, sina brandväggar och göra alla de åtgärder som skapar bättre IT-säkerhet.

Till slut skulle jag också vilja säga att Internetsäkerheten ska vara på en sådan nivå som inte hindrar utvecklingen av den nya tekniken när det gäller Internet. Man måste någonstans hitta den perfekta balansen mellan användbarhet, informationssäkerhet och integritetsskydd.

Anf. 113 CHRISTINA AXELSSON (s):

Fru talman! Ibland förundras jag över hur enkelt det är att faktiskt raseras en fungerande verksamhet. Med ett klubbslag, i nästa vecka, kommer Rosersbergs räddningsskolas öde att vara avgjort.

Fru talman! Samtidigt som vi nu diskuterar förändringar och försämringar av utbildningskapaciteten i statens räddningsskolor höjs röster hos allmänheten om ökad krismedvetenhet, inte minst när vi ser vad som händer på andra ställen i världen, för tänk om det händer här. Vi vill vara säkra på att bli räddade om olyckan kommer.

Finns det effektiva räddningsinsatser om det sker en stor trafikolycka i tunnlarna vid Södra länken eller om ett överfullt pendeltåg spårar ur? Vilken beredskap finns det om det som inte får hända händer – en kärnkraftsolycka? Tänk om Mälaren svämmar över! Och sedan är det den stora oron för framtiden: Kommer det att finnas vältränad och samövad personal hos Räddningstjänsten om eller när olyckan är framme?

Fru talman! Inom en radie av 30 mil från räddningsskolan i Rosersberg i Sigtuna bor en tredjedel av Sveriges befolkning. Det är klart att risken för stora olyckor är stor där så många bor. Det är den negativa sidan. Men det finns också en positiv sida. Det finns många här som kan rekryteras och utbilda sig för att jobba i räddningstjänsten.

Räddningsverkets miljöcertifierade skola i Rosersberg är utbildningsplats för kommunal räddningstjänst i Stockholms län liksom för räddningstjänsten i hela Mälardalen, Östergötland, Gotland och delar av Norrland, som snabbt kan ta sig dit, ganska enkelt, med flyg till Arlanda.

Skolan har dessutom den enda auktoriserade utbildningen i landet för skorstensfejare och skorstensfejartekniker. På skolan finns det en helt nyinvid anordning och lokaler för denna utbildning. Skolan har även varit mycket framgångsrik med att få in kvinnor i den här tidigare så mansdominerade branschen.

Vi vill fortsätta dessa utbildningar som nu, fru talman.

Men den moderatledda regeringen säger nej. Och utskottets ledamöter från de borgerliga partierna nickar tacksamt samtidigt som de påpekar i betänkandet att det finns stora utbildnings- och övningsbehov. Men de säger också att fyra skolor är begränsande och bygger på äldre förhållande.

Jaha, är det gammaldags med kvinnliga skorstensfejartekniker? Är det *old fashioned* med övningar inom ramen för kärneenergiberedskapen?

Jag tycker inte ens att det är särskilt begränsande eller att det bygger på äldre förhållanden att låta kommunalanställda brandmän träna på hur de ska rädda folk ur brinnande tågagnar.

Jag tycker att det är viktigt med bra övningsplatser nära.

I stället för att behålla Rosersberg under den nya myndighetens vingar tycker nu borgarna att utbildningsbehovet kan tillgodoses genom att olika utbildningsaktörer anlitas. Vilka tänker ni på då, om jag får fråga? Finns det några som är beredda att satsa på en sådan skola? Det är inte lika enkelt att inrätta en miljöcertifierad räddningsskola som att öppna en friskola med Montessoripedagogik.

Fru talman! Flera kommuner i Stockholmsregionen har reagerat skarpt mot förslaget att regionens enda räddningsskola avvecklas. Effekterna av förslaget riskerar att öka utbildningskostnaderna för kommunerna och regionen eftersom möjligheterna till kvalificerad utbildning i närområdet försvinner. Dessutom ser de ökande rekryteringsproblem i framtiden.

Även Sveriges Skorstensfejarmästares Riksförbund är starkt kritiskt till förslaget att flytta utbildningen inom rengöring och brandskydd till Revinge. Förbundet anser att det saknas en konsekvensanalys, och man är starkt oroad över att den framtida utbildningskvaliteten som byggts upp under flera år går förlorad för att kostnaderna för utbildningen kommer att öka. Men se det verkar ingen i majoriteten bry sig om.

Fru talman! Det låter konstigt i mina öron att lyfta fram betydelsen av ökad utbildning och övning och samtidigt lägga fram förslag till färre utbildningsplatser och övningsområden. Det är för mig en politik som leder i fel riktning.

Fru talman! Det vi ser är återigen förslag som är Stockholmsfientliga och som totalt bortser från de behov som finns i Stockholm och Mälardalsområdet.

Vi socialdemokrater från Stockholms län kräver därför att räddningsskolorna behålls i statlig drift tills en grundlig utvärdering av utbildningsbehoven och en konsekvensbeskrivning av effekterna av en eventuell privatisering är genomförd. Det är en oansvarig politik att lägga fram förslag som innebär att hela Mälardalen, hela Mellansverige, blir av med utbildningsmöjligheter i krisberedskap utan att man redovisar hur dessa behov ska kunna fyllas på annat betryggande sätt.

I detta anförande instämde Björn von Sydow (s).

Anf. 114 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har stor respekt för att Monica Green tidigare och Christina Axelsson nu slåss för räddningsskolor i sina hembygder. Det är säkert bra med en räddningsskola nära Stockholm där en tredjedel av Sveriges invånare bor, säger Christina Axelsson. Det bevarar också en del jobb i Stockholm om skolan är kvar.

Christina Axelsson nämnde ingenting om huvudkontorets lokalisering. Det ska enligt Socialdemokraterna till Karlstad. Det är ett förslag som Christina Axelsson inte har talat för.

Det som sägs i reservationen från Socialdemokraterna om räddningsskolorna är att man vill ha ytterligare en utredningsrunda, som Christina Axelsson sade, och att man går igenom möjligheterna till en eventuell privatisering. Det är vad reservationen handlar om. Man säger inte nej till det som nu sker.

Det är också värt att notera att Räddningsverket har gjort bedömningen att det räcker med två statliga skolor för räddningstjänst i Sverige.

Även den särskilda utredaren har kommit fram till detta. Så vi följer den ansvariga myndighetens bedömning.

Jag håller med Christina Axelsson om att detta är ett viktigt område, och jag håller med om att det är välskötta och fina skolor med goda resurser. Och jag hoppas verkligen att det ska finnas möjligheter, inte minst i Stockholm med en tredjedel av Sveriges befolkning, att hitta en marknad för den kompetens och de resurser som man har. Jag hoppas och tror att den utredare som nu ska se över möjligheterna att överföra skolornas verksamhet till en annan huvudman ska lyckas och att det ska kunna fungera bra och kanske utvecklas och bli bättre. Det kan jag möjligen tro att Christina Axelsson ändå kan ha en viss sympati för.

Anf. 115 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Tack, Staffan Danielsson, att jag fick chansen till replik.

Jag kan hålla med om att man från utredningen säger att man ska se över detta. Men det jag undrar över är när ni så kategoriskt talar om att det är dessa skolor som nu ska läggas ned och att det finns olika utbildningsaktörer som kan ta över. Hur vet man det? Det kanske Staffan Danielsson kan beskriva för mig. Vem är det som kommer att ta över Rosersberg? Vi hörde ministern tala om Skövde tidigare. Men jag noterade att han inte med ett ord nämnde Rosersberg. Jag undrar då: Vem ska bli den nya huvudmannen? Och har man tänkt på konsekvenserna?

Det vi begär är helt enkelt att man ska stanna upp och titta efter hur detta ska kunna göras. Det är faktiskt också en viktig fråga när det gäller rekryteringsbehovet i framtiden. Jag tror att Staffan Danielsson liksom jag ivrar mycket för att vi ska få fler kvinnor också inom denna verksamhet. Och där har faktiskt Rosersberg lyckats. Vem ska ta över den stafett-pinnen? Det vet säkert Staffan Danielsson. Jag väntar ivrigt på svaret.

Anf. 116 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Det finns stora förväntningar nu. Man har gjort bedömningen att titta på de fyra utmärkta skolor som vi har, där Rosersberg säkert är en förnämlig skola. Det har alltså tillsatts en särskild utredare som har utrett frågan om hur många skolor som det finns behov av med statligt huvudmannaskap. Vilka av dessa fyra ska man då satsa på? Utredaren har gjort bedömningen att det i ett nationellt sammanhang är bäst att satsa på Revinge och Sandö. Jag har egentligen inte något bättre underlag än den utredaren. Regeringen har respekt för den bedömningen.

När det gäller vad Rosersberg ska syssla med och vem som ska bli eventuell ny huvudman för Rosersberg ska det just i dessa dagar tillsättas en utredare som får uppgiften att ta reda på vem som skulle kunna tänkas bli ny huvudman och hur verksamheten då skulle kunna organiseras. Detta kan också öppna möjligheter, inte minst, Christina Axelsson, i det dynamiska Stockholmsområdet. Det borde vara en stor efterfrågan på dessa tjänster. Här går det att hitta nya marknadsnischer. Jag tycker att det är en stor möjlighet för Rosersberg. Jag hoppas verkligen att utredaren och de krafter som kan ha intresse av detta – det kan vara kommuner, regionen och privata intressen – kommer att kunna komma fram till en lösning.

Det ena har utretts, och det andra ska utredas.

Anf. 117 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Man blir bara förvånad. Hur kan Staffan Danielsson med berätt mod tycka att inriktningen är bra när Staffan Danielsson inte ens själv har svar på dessa frågor? Jag frågar igen: Vem är det som kan tänkas ta över en sådan här viktig skola? Och är det inte oerhört viktigt att vi inom staten faktiskt känner ett ansvar för detta? Är det inte viktigt att vi kan rekrytera personer som faktiskt ska jobba inom räddningstjänsten? Det är nämligen så att där man har en skola, dit söker sig också ungdomarna. Det är viktigt att våra ungdomar här i storstadsregionen också söker sig till denna verksamhet, annars kommer mina barnbarn när de åker på överfulla pendeltåg att sitta och vara rädda för att tåget ska spåra ur och att ingen kommer och räddar dem. Det tycker jag är viktigt. Jag tycker att det är viktigt att vi har kvar denna verksamhet och att vi inte gör någonting annat förrän vi har sett att detta är det absolut bästa att göra. Jag tycker inte att den utredning som nu föreligger har visat att detta är det optimala. Jag tycker att man måste ta hänsyn till de behov som en storstadsregion som Stockholms län har.

Jag finner återigen att detta är ett steg till i den Stockholmsfientlighet som den här nya borgerliga regeringen har, alltså att man inte känner att det faktiskt är viktigt att också Stockholm får sina behov tillfredsställda.

(STAFFAN DANIELSSON (c): Ni får ett huvudkontor.)

Anf. 118 ISABELLA JERNBECK (m) replik:

Fru talman! Jag begärde replik när jag fick höra att det var en garanti för en verksamhet med statligt huvudmannaskap. Jag sätter ett stort frågetecken efter det. Jag ser det precis tvärtom. Det finns exempel på verksamheter som har utvecklats när de har fått ett annat huvudmannaskap. Om jag hade fått bestämma – jag är ännu radikalare – skulle alla ha blivit privata. Sedan skulle vi ha valt dem som kunde erbjuda de bästa utbildningarna för det vi behövde ha. De skulle få konkurrera med varandra, och därigenom skulle vi få, tror jag, det effektivaste och bästa.

Vi får heller inte blunda för att det finns en överkapacitet. Räddningsverket har också sagt att vi inte behöver alla skolor, så det är även en ekonomisk fråga. Det tycker jag är det mest angelägna.

Anf. 119 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Isabella Jernbeck! Jag måste säga att jag blir lite förvånad. Det verkar som om det finns en marknad med köp och sälj inom den här sektorn. Jag tror faktiskt inte riktigt på det. Jag har lyssnat till hela debatten, och ni har talat om hur viktigt det är att man har en myndighet så att man med kraft kan gå in om räddningsbehov uppstår och så vidare. Då är det även viktigt med utbildning och att man har en utbildning som staten garanterar och inte någon utbildning som bedrivs för att någon ska tjäna kronor och ören och stoppa på banken någonstans långt bort så de slipper andra avgifter. Staten ska kunna garantera att man har en viss kompetens, för vi är rädda om människor. Vi känner folks oro för att de också behöver bli räddade.

Detta tycker jag är viktigt, och därför är det viktigt att man har staten som garant för att det är på det sättet. Det här är ingenting som mjölk

Stärkt krisberedskap

eller filmjolk som man kan välja att gå på Konsum eller Ica för att köpa, och det är heller inte fråga om någon Montessoripedagogik!

Anf. 120 ISABELLA JERNBECK (m) replik:

Fru talman! Jag vet det, och därför har jag också fått mothugg bland mina egna. Jag förstår att vi måste ha ett statligt huvudmannaskap för att garantera de utbildningar vi behöver.

Jag har inte varit på Rosersberg men i Skövde har jag varit och tittat, och jag håller med om att man har en fantastisk verksamhet där. Där sålde de faktiskt redan utbildningar, även till köpare ute i Europa som kom dit.

Jag tror att för dessa räddningsskolor kan detta bli en utmaning och en möjlighet att inte känna sig hotade utan klara sig på egna ben och faktiskt sälja utbildningar och blomstra!

Anf. 121 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Man blir mer och mer förvånad. Vi kan inte bygga upp en räddningsskola på vem som är bäst på att sälja verksamhet och tjänster, utan vi måste bygga upp en skola för att vi ska ha bra utbildad personal inom räddningstjänsten överallt.

I Stockholmsregionen bor en tredjedel av Sveriges befolkning, och det är nära för kommuner, landsting och så vidare att skicka personer hit. Vi har det lite speciellt här i regionen med en hög andel kollektivtrafikåkande och sådant. Vi har väldigt många tunnlar där det kan hända olyckor och annat, och därför är det så viktigt att vår personal här runt omkring också är vältränad, och då behövs en närhet till en utbildningsplats. Det blir naturligtvis billigare och säkert också bättre på det sättet.

Vidareutbildning av räddningspersonalen är också en jämställdhetsfråga, just det här med att man kan åka hem på kvällen. Även brandmän, vare sig de är män eller kvinnor, behöver ju kunna hämta på dagis och så vidare. Det är inte så lätt att åka till en skola långt bort och kanske bo över flera nätter i sträck. Därför är det viktigt att vi har en räddningsskola som ligger nära där vi har både personal och folk.

Återigen, Isabella Jernbeck: Det här är ett typiskt Stockholmsfientligt beslut från en moderatledd regering!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

*Vissa frågor rörande
Försvarsmaktens
organisation m.m.*

11 § Vissa frågor rörande Försvarsmaktens organisation m.m.

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2007/08:FöU13
Vissa frågor rörande Försvarsmaktens organisation m.m.

Anf. 122 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Vi har haft en eftermiddag med en spännande försvarspolitisk debatt, och den fortsätter en bit in på kvällen.

Vi har i dag att debattera ett antal viktiga motioner från ledamöter här i riksdagen i ett betänkande som vi kallar FöU13. Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 3 kring miljöfrågorna.

I början av betänkandet diskuterar vi frågor kring totalförsvarsplikten, stora frågor om hur vi i utskottet diskuterar människosyn och utveckling gällande vår personal och de värnpliktiga. Här lyfts jämställdhetsfrågorna fram samt mångfalden, medinflytande och civil meritvärdering i värnpliktsutbildningen och bland våra personalgrupper.

Regeringen har tillsatt en parlamentarisk utredning som ska belysa dessa frågor, och den ska vara klar den 1 februari 2009. Det tycker vi från oppositionen är riktigt bra. I det här fallet vill den moderatledda regeringen lyssna på vad parlamentariker här i riksdagen, från hela landet och från alla partier har för åsikter om hur vi ska ha det med värnpliktsverksamheten och vår personal i framtiden. Det är ett bra förslag!

I betänkandet tas även markfrågor och frågor kring miljöarbetet upp. Här lyser dock passivitetens stjärna över utskottsmajoriteten. Varför vill man inte ta ett miljöansvar i verksamheten? Varför vill man att det ska ligga en våt handduk över de markområden som försvaret lämnat i stället för att låta kommuner och näringsliv ta över för att gynna arbete, handel, besöksnäring och bostäder? Den våta handduken är markerad och tydlig; vi hör detta när vi är ute.

Den reduktion av försvarets verksamhet som skett under drygt tio år måste väl ha gjort att behovet av övnings- och skjutfält har minskat. Dessa områden ligger ofta på attraktiv mark, i tätortsnära lägen, som kommuner och näringsliv har stort intresse av. Det kontaktnät vi socialdemokrater har runt om i landet är väldigt stort, och markfrågorna kommer ofta upp. Vi kan peka på områden i Skåne, Västergötland, Småland, Sörmland, Stockholms län med Haninge och Vaxholm, Dalarna, Jämtland med flera platser. Det är tusentals hektar som ligger för fåfot, beredd till utveckling. Markfrågan kommer alltid upp när vi träffar dem som är verksamma i de här områdena.

En stilla undran: Varför vill ni inte använda politiken som verktyg och påverka regeringen till nytänkande och lyfta den blöta handduken för stark utveckling på massor av platser runt i landet?

Det moderatledda utskottet är passivt när det gäller försvarsmiljöfrågor. Man avslår allt nytänkande. Man orkar inte ens kräva att regeringen kommer med en ärlig redovisning över hur miljöarbetet går inom försvarssektorn. Är det så att Moderaternas miljöprat gäller även här – prat utan verkstad? För några år sedan var ju i alla fall några partier i de fyra gäng intresserade av miljöfrågor. Att intresset kan svalna så fort!

Fru talman! Vi socialdemokrater vill gärna fortsätta med en tydlig och trovärdig miljöstrategi. Vi fortsätter det enträgena arbetet och föreslår flera nya vassa verktyg på miljöområdet. Vi har miljöbalken, Agenda 21, producentansvaret och klimatmålen i blickfånget. I lagstiftningen har vi i dag fem fraktioner med producentansvar. Vi tycker redan nu att ytterligare ett område måste till. Det är avveckling av uttjänt militär materiel. Det finns mängder. Vi är övertygade om att man i ett samarbete med försvarsindustrin kan avveckla materiel på ett miljömässigt korrekt sätt och då ta ansvar för hela kedjan – från förråd till destruktion med återbruk i blickfånget. Här ska särskild hänsyn tas till miljökraven vid upphandlingen. Jag kommer personligen att lyfta fram denna fråga i sam-

*Vissa frågor rörande
Försvarsmaktens
organisation m.m.*

band med den allmänna motionstiden och diskutera den vidare i mitt parti. Här behövs en offensiv!

Fru talman! När vi får en årlig redovisning av försvarsmiljöfrågorna kan vi hålla debatten vid liv och flytta fram positionerna – allt för en bra miljö. Jag tror att det inte handlar om mer än fyra fem ledamöter som nästa vecka behöver ändra inställning för att vi ska få igenom det här förslaget och kunna framföra till regeringen att den ska komma med en redovisning av försvarsmiljöfrågorna, vilket kommer att innebära att vi kan ha en framlyftande och framskjuten debatt varje år här i riksdagen. Det behövs. Även inom det här området måste vi visa på de goda exemplen.

Jag tror att viljan faktiskt finns hos några av de borgerliga ledamöterna här i kammaren. Men finns modet? Finns modet att kräva en miljöredovisning från försvarsminister Tolgfors?

Anf. 123 GUNILLA WAHLÉN (v):

Fru talman! Detta betänkande innehåller en rad motioner från allmänna motionstiden. Vänsterpartiet har bland annat motionerat om värnplikten, kvinnors representation och genderutbildning. Eftersom det just nu pågår en parlamentariskt tillsatt utredning om totalförsvarsplikten har jag valt att inte lyfta fram våra motioner inom det området utan avgivit ett särskilt yttrande i de frågorna.

För att uppnå ett jämställt svenskt försvar krävs en ökad kvinnlig representation. Eftersom Försvarsmakten är och alltid har varit mansdominerad är den manlige värnpliktige den norm som präglar hela värnpliktsutbildningen vad gäller bland annat innehållet och genomförandet av utbildningen samt materielens utformning. För att fler kvinnor ska bli intresserade av att söka sig till Försvarsmakten måste de veta att utbildningen är lika mycket anpassad efter deras behov och att de får möjlighet att genomföra utbildningen på samma premisser som manliga värnpliktiga. Försvarsmakten måste se över och anpassa värnpliktsutbildningen även för kvinnors krav och behov.

Enbart en ökad kvinnlig representation räcker dock inte för att försvaret ska bli jämställt. Det krävs även utbildning. Av den anledningen ska regeringen uppdra åt Försvarsmakten att genomföra en kvalificerad genusutbildning med samtliga inryckande värnpliktiga och personal samt alla som genomgår officersutbildningar och annan utbildning inom försvaret.

Värnplikten har varit en bärande del i vår försvars- och säkerhetspolitik. Ett mål är att de som tas ut för tjänstgöring ska spegla befolkningen i vårt samhälle. Det gäller inte minst ungdomar vars föräldrar har flyttat till Sverige eller dem som har blivit svenska medborgare under sin uppväxt i Sverige. Försvarsmakten har ett uttalat uppdrag att rekrytera fler personer med annan etnisk bakgrund än svensk. Försvarsmakten ska även i alla avseenden tillgodose och tillförsäkra de religiösa behov som den värnpliktige har.

Det finns också frågor som rör medinflytande i kris och krig och frågor som rör den civila meritvärderingen. Vänsterpartiet utgår från att alla dessa frågor kommer att behandlas i den parlamentariska utredningen om totalförsvarsplikten.

Fru talman! Under flera år har vi i Vänsterpartiet haft ett krav på att minst 40 procent av de försvarsanställda på samtliga nivåer ska vara kvinnor. Självfallet är vi medvetna om att det målet inte går att uppfylla här och nu, inte ens inom de närmaste åren. Jag efterlyser mätbara mål och strategier för att öka jämställdheten inom försvaret. Sverige är inte världsledande, inte ens bäst i klassen. Det finns länder som har uppnått mål på 15–18 procent kvinnor inom försvaret.

Hela utskottet, samtliga partier, anser ju att det finns ett värde i fler kvinnor inom försvaret. Många, kanske alla, partier talar för att det ska finnas en könsneutral antagning. Vi vill även uppnå de krav som finns i FN:s resolution 1325 om kvinnors deltagande i freds- och säkerhetsarbetet. Det är hög tid för övriga partier att beskriva hur vi ska nå det här målet. Ska det vara en fördubbling av antalet kvinnliga värnpliktiga, 10–15 procent kvinnor i internationella insatser år 2010 eller 25 procent år 2011? Inte vet jag! Men ni måste föreslå åtgärder för att vi snabbare ska lyfta oss från de 3–4 procent som det handlar om i dag. Jag vet att hela organisationen, såväl män som kvinnor, och freds- och säkerhetsarbetet skulle vinna på en jämnare könsfördelning.

Fru talman! En bred samsyn på miljöarbete inom försvarssektorn ökar möjligheten till samarbete med andra myndigheter och utvecklar klimatarbetet och medvetenheten även inom försvaret. Miljökvalitetsmålen måste uppfyllas även inom försvaret. För att riksdagen ska kunna följa upp arbetet med miljöfrågorna bör regeringen lämna en årlig redovisning till riksdagen om detta. Vi behöver även se en förnyad nordisk Agenda 21 på försvarsområdet.

Till sist, fru talman, vill jag inte avstå från att tala om hundskolan i Sollefteå.

År 2005 gjordes en utredning som hette *Hundgöra – att göra hundar som gör nytta*. Utredningen föreslog bland annat att staten ska ansvara för att det i Sverige produceras tjänstehundsämnen i tillräcklig omfattning och av tillräckligt god kvalitet så att de statliga tjänstehundsanvändarnas behov av egna tjänstehundar kan tillgodoses på såväl kort som lång sikt. Vidare föreslog utredningen att ett avelsprogram upprättas och att regeringen ska skapa en organisation som ansvarar för det.

I Försvarsmaktens svar på utredningen föreslås att huvudmannaskapet för en statlig tjänstehundsförsörjning uppdras åt Försvarsmakten. Försvarsmaktens hundtjänstenhet har en av sina avdelningar belägen i Sollefteå. Enligt riksdagsbeslut 2003 ska Försvarsmakten lokalisera den verksamhet som svarar mot myndighetens behov av tjänstehundar till Sollefteå. Avdelningen har i dag 14 anställda i Sollefteå.

Eftersom verksamheten har stor betydelse för det svenska samhället är det viktigt att staten garanterar den fortsatta verksamheten. Verksamheten är angelägen av sociala och samhällsekonomiska skäl, men den behövs också av regionalpolitiska skäl, då Försvarsmakten är en viktig arbetsgivare i en liten inlandskommun.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 124 PETER RÅDBERG (mp):

Fru talman! Jag vill inleda med att också säga några ord om totalförsvarsplikten. Jag är väl medveten om att det finns en parlamentarisk utredning som kommer med sitt utlåtande i början av nästa år. Det är

ändå beklämmande att ta del av det magra resultat som Försvarsmakten har uppnått när det gäller att försöka anpassa värnpliktsutbildningen till att vara lika för både män och kvinnor. Men det är kanske ännu mer beklämmande att efter 20 år se att materiel och kläder fortfarande inte är anpassade fullt ut efter kvinnors villkor. Det är fortfarande svårt för kvinnor att få rätt underkläder och vanlig utrustning av den enkla anledningen att underkläder och utrustning mer eller mindre är gjorda för män. Är det någon som är förvånad över att vi har endast ca 5 procent kvinnor i försvaret?

Att det behövs fler kvinnor inom försvaret och i landets insatsstyrkor är vi alla överens om. Då skapas också de bästa förutsättningarna för att göra insatser för fred, säkerhet och frihet för både kvinnor och män i de länder där styrkorna verkar. Just de här orden skrev faktiskt försvarsministern i en debattartikel förra året. Jag håller helt med försvarsministern just på den punkten. Men resultatet är fortfarande lika dåligt, då som nu. Vad jag efterlyser är en politisk handlingskraft för att få de här åtgärderna vidtagna. Vackra ord räcker tyvärr inte.

Miljöpolitiken är inte regeringens starkaste gren, framför allt inte om vi kopplar ihop miljö- och försvarspolitik. Försvaret i sin helhet är en miljöbov av stora mått. Det är i sig mycket märkligt att inte regeringen prioriterar frågan högre, eftersom miljöfrågor ligger i topp bland de frågor som är viktiga för väljarna.

Men när det gäller försvarets miljöproblem har regeringen inte redovisat något förslag på hur man ska komma åt problemet på sikt. Miljöpartiet vill att regeringen ska utarbeta metoder för att säkerställa att miljöskydd ur ett hållbarhetsperspektiv beaktas vid internationella övningar och insatser. Vidare bör regeringen återkomma till riksdagen med en redovisning av pågående och kommande arbete med försvarsmiljöfrågor sett ur ett nationellt och ett internationellt perspektiv.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 125 NILS OSKAR NILSSON (m):

Fru talman! Just nu pågår ett omfattande förändringsarbete inom hela det svenska totalförsvaret. Vi har tidigare i dag här i kammaren behandlat frågor som rör civila delar av detta arbete. Ett stort arbete pågår också för att förbättra förutsättningarna för den militära delen av totalförsvaret. I december 2007 beslutade regeringen om att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utreda totalförsvarsplikten. I december 2007 fick också Försvarsberedningen i uppdrag att göra en analys av Försvarsmaktens inriktning. Det pågår även en utredning som ska se över de frivilliga försvarsorganisationernas och Hemvärnets verksamhet. Till detta ska läggas ett omfattande internt arbete som Försvarsmakten och dess kringmyndigheter bedriver för att anpassa verksamheten och organisationen till dagens försvarspolitiska förutsättningar.

Flera av frågorna i betänkandet är sådana som omfattas av detta arbete och som regeringen redan i dag arbetar aktivt med. En av de största och mest genomgripande frågorna är den om totalförsvarsplikten. I kommittédirektiven framgår bland annat att målet med den nya urvalsprocess som ska ersätta dagens system är att ”de bäst lämpade kvinnorna och männen ska antas till tjänstgöring”. Vidare framgår det uttryckligen av direktivet att utredningen ska överväga en könsneutral plikttag. Ut-

redningen ska även utreda förutsättningarna för ett frivilligt tjänstgöringssystem.

Försvarsmakten bedriver redan i dag ett omfattande jämställdhets- och mångfaldsarbete och har fått i uppdrag av regeringen genom regleringsbrevet att ”särskilt redovisa hur myndigheten levt upp till den egna målbilden om främjande av jämlikhet samt motverkande av diskriminering och trakasserier”. Min förhoppning är naturligtvis att utredningen ska ge svar på de frågetecken som fortfarande finns om utformningen av ett jämställt och tidsenligt personalförsörjningssystem till Försvarsmakten.

Fru talman! Med anledning av det pågående förändringsarbetet inom Försvarsmakten har det uppstått frågetecken och synpunkter om mark som Försvarsmakten äger eller hyr och som den inte längre nyttjar.

Angående markfrågan konstaterade dåvarande försvarsminister Leni Björklund: ”Försvarsmakten nu och i framtiden behöver övnings- och skjutfält med skilda naturtyper, terrängförhållanden i övrigt och som är belägna runt om i alla delar av landet för att möjliggöra utbildning och övning också i Sveriges olika klimattyper.” Det är en självklarhet att Försvarsmaktens behov av övningsområden måste styra takten på den avyttring av mark som kan bli aktuell.

Den nuvarande regeringen har å sin sida gett i uppdrag åt Fortifikationsverket att tillsammans med Försvarsmakten redovisa en modell för avveckling av de övnings- och skjutfält som Försvarsmakten ska lämna. Uppdraget ska redovisas till regeringen redan den 1 september i år.

Mark som inte används av Försvarsmakten måste göras tillgänglig för civilt nyttjande, och detta bör vara en prioriterad fråga för inblandade aktörer. Utan tvivel är det så att för att kunna överlåta militär mark som inte längre används för civilt bruk måste marken vara tillräckligt säker och fri från oexploderad ammunition eller blindgångare. Det är något som den förra regeringen också framhöll. Ett sådant arbete är emellertid resurskrävande, och framför allt kräver det en stor kapacitet av personal med särskild utbildning för ammunitionsröjning, vilket just nu är en begränsning inom Försvarsmakten.

Vi i alliansen anser inte att man ska föregå de tidigare nämnda angivna myndigheternas arbete med att skapa en kontrollerad form för avyttring av Försvarsmaktens mark.

Fru talman! Ett annat led i förändringen av Försvarsmakten till en modern och tidsenlig myndighet som också svarar upp mot det civila samhällets krav har varit och är miljötankandet. Arbetet med att miljöanpassa Försvarsmaktens verksamhet har pågått länge, och mycket av det arbetet har initierats här i riksdagen.

I dag har Försvarsmakten i sin instruktion klara och tydliga styrningar om dess miljöansvar. Försvarsmakten har ett särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet inom det militära försvaret. Försvarsmakten ska ta miljöhänsyn i sin verksamhet i fred. Försvarsmakten ska inom ramen för detta ansvar vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda myndigheter. Försvarsmakten ska rapportera sitt miljömålsarbete till det miljömålsråd som finns inom Naturvårdsverket och samråda med rådet om vilken rapportering som behövs.

Försvarsmakten bedriver också miljöarbete på internationell nivå där man samverkar dels inom det europeiska försvarsmiljönätverket Defence

Network – förkortat Defnet – dels bilateralt med bland andra Finland, Estland, Litauen och USA. Det är naturligt att Försvarsmakten i sin dagliga verksamhet, liksom övriga delar av samhället, tar sitt ansvar för en bättre miljö – vilket man också gör.

Fru talman! Jag har gett exempel på delar av det arbete som pågår för att förändra och utveckla totalförsvaret och Försvarsmakten och som tas upp i de motioner och reservationer som behandlas i betänkandet. På det hela taget gläder det mig att intresset är så stort för dessa frågor och att det finns ett stort mått av samsyn. Jag ser också fram emot de diskussioner som stundar inte minst med anledning av kommande utredningsförslag.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 126 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Jag har två frågor som jag vill lägga ned lite extra möda på. Den ena handlar om miljöarbete, och den andra handlar om markutvecklingen i försvarets markområden.

Jag tror att vid voteringen nästa vecka kan Nils Oskar Nilsson vara en av dem som kan ge regeringen till känna att vi ska få en miljöredovisning årligen från Försvarsdepartementet. Jag vet att det finns ett miljöintresse hos Nils Oskar. Men det finns ett miljöintresse hos flera av de borgerliga partierna i kammaren. Jag är övertygad om det. Jag ska sätta i gång ett opinionsarbete i korridorerna. Kan jag möjligen få Nils Oskars hjälp till det?

Varför är ni oroliga för att få en miljöredovisning? Tvärtom kan vi tillsammans bygga vårt land på ett miljömässigt bättre sätt om vi får redovisningen. Då kan vi peka på det gamla, ålderdomliga tänkande som finns i många av de verksamheter som Försvarsmakten presenterar. Jag har sett det med egna ögon i många av de verksamheter som finns. Man tänker bakåt, inte framåt. Vi måste hjälpas åt för att lyfta upp miljöfrågorna för framtiden.

Det andra frågan är markfrågan. I de senaste formuleringarna gömmer man sig bakom att man ska leta blindgångare. All militär mark är inte gamla skjutfält. All militär mark har inte använts till att skjuta granater på. Det finns tiotusentals hektar mark som näringslivet, du och jag tycker är viktig och kan utvecklas och som kommunerna behöver för sin utveckling.

I fru talmannens valkrets finns Strängnäs. Där kunde man presentera ett köp av ett viktigt markområde. Det var den dåvarande moderatledda Strängnäs kommun. Det var bra. Vi ser nu att det kommer att bli en fin utveckling i Strängnäs. Det är fler orter som har de behoven.

Anf. 127 NILS OSKAR NILSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte, Michael, att det är några större skillnader i våra uppfattningar i de här frågorna, utan det kanske mer gäller formfrågorna. När det gäller inriktningen på miljösidan och på marksidan tycker jag att vi från alliansens sida har försök trycka på vikten av att man har en bra hantering av den mark som försvaret inte längre behöver.

Jag tycker inte om att titta bakåt, men jag har fått höra att under den förra regeringen lovades det i den här kammaren av den dåvarande för-

svarsministern att man skulle göra stora ansträngningar på att städa upp efter sådan verksamhet som militären har haft. Men det finns fortfarande mycket att göra. Man gjorde kanske inte riktigt som försvarsministern lovade, till exempel i Falun.

Men jag tror inte, Michael, att det är några större skillnader i vår uppfattning om vikten av att kommunerna får rådighet över den mark som försvaret inte längre behöver. Jag förutsätter att vi på olika håll kan arbeta för att Försvarsmakten och kommunerna kommer överens om hur man ska kunna använda de områden som Försvarsmakten kan avyttra.

När det gäller miljöfrågan tycker jag att Försvarsmakten har visat en väldigt stark vilja att förbättra sitt miljöarbete. Vi får väl med gemensamma krafter, Michael Hagberg, försöka påverka, också kanske via de kanaler som vi i alliansen har, Försvarsdepartementet och Försvarsmakten att ytterligare förbättra detta arbete.

Anf. 128 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Självklart ska vi hjälpas åt i miljöfrågorna. Nils Oskar har själv en stor chans nästa vecka då vi kan få en redovisning från Försvarsmakten som vi kan revidera. Sedan ska vi slipa verktygen och se till att vi lyfter fram miljöfrågorna parallellt med de verksamheter militära organisationer bedriver.

När det gäller markfrågan kan vi hjälpas åt med en sak till. Vi får se till att Försvarsmakten och FMV inte gömmer sig bakom blindgångare. Det finns områden där man har skjutit och där det finns blindgångare, så är det; Östersund är ett sådant exempel. Grytans skjutfält kommer säkerligen inte att kunna användas för någon kommersiell verksamhet av det privata näringslivet eller av kommunerna, däremot närskjutfältet, kasernområdet, hela området runt skjutstadion köptes av en privatperson. Det blomstrar i Östersund tack vare att man öppnade locket och lät den här personen sätta i gång med olika verksamheter där. Jag vill se den utvecklingen på flera ställen. Vi kommer att få se det i Strängnäs, vi ser det i Östersund och jag vill se den på fler ställen. Där måste vi hjälpas åt.

Anf. 129 NILS OSKAR NILSSON (m) replik:

Fru talman! Jag skulle också gärna vilja se detta, Michael.

Anf. 130 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag ska hålla mig till miljöfrågorna. Nils Oskar Nilsson sade att miljöanpassning har pågått länge. Det är mycket möjligt, men något vidare resultat av det har vi inte sett. Det finns tydliga anvisningar, och vi får rapporter.

Jag sade i mitt anförande att är det något område som regeringen är dålig på är det tyvärr miljöområdet. Vi kan komma att ha samma åsikter, Nils Oskar, men det intressanta är vad regeringen tycker. Du representerar regeringen i det här läget. Jag är mer intresserad av: Varför utarbetar man inte och säkerställer miljöskyddet ur ett hållbarhetsperspektiv som beaktas vid internationella övningar och insatser? Det har man inte gjort fullt ut. Det tycker jag är en viktig fråga.

Vidare anser jag att regeringen bör komma tillbaka till riksdagen med en redovisning av pågående och kommande arbeten med försvarsmil-

jöfrågor dels i ett nationellt, dels i ett internationellt perspektiv. Det är det som saknas, och det är på det vi riktar kritiken av propositionen.

Anf. 131 NILS OSKAR NILSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror att våra ambitioner i miljöfrågorna nog kan överensstämma i stor utsträckning.

Jag ser på mig själv. Mitt miljömedvetande var kanske inte så där förskräckligt stort för ett antal år sedan, men det blir större och större för varje år som går.

Jag tycker att jag ser samma utveckling bland annat i Försvarsmakten. Miljömedvetandet blir större. Jag tror att också regeringen känner detta. Det finns goda krafter i regeringen som arbetar mycket ambitiöst med miljöfrågorna. Vi får ta med oss den här diskussionen i de överläggningar som vi har med Försvarsdepartementet. Jag ska gärna framföra detta.

Anf. 132 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra att Nils Oskar tycker så, men jag ser att man i regeringens miljöpolitik rent generellt vill låta andra hela tiden gå före. Miljöpartiet har en rätt omfattande miljöagenda. Men regeringen vill ungefär som i klusterfrågan – alla jordens länder ska samtidigt säga nej till klustervapen – att alla länder tillsammans ska gå åt rätt håll i miljöfrågan. Vi måste gå före och visa åt vilket håll vi ska gå.

Jag saknar fortfarande hållbarhetsperspektivet internationellt. Det finns inte. När Sverige deltar i olika insatser ute i världen finns inte miljö i fokus, utan det är helt andra frågor som finns på agendan. Det tycker jag är synd. Regeringen kan inte visa framfötterna tillräckligt bra just på det här området, något som framför allt ni moderater har fått kritik för. Jag är samtidigt lite förvånad över att man inte flyttar fram positionerna på ett markant sätt i stället för att bara i ord säga att man tycker att det är en viktig fråga. Man måste också komma fram till någon form av resultat. Det är det som jag saknar.

Anf. 133 NILS OSKAR NILSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är överens om ambitionerna. Sedan kanske vi får acceptera att olika verksamheter vid olika tillfällen fokuserar på olika saker. Det viktiga är väl att man går åt samma håll. Sedan får vi kanske acceptera att man går i något olika takt.

Miljöpartiet har gjort en väldigt viktig insats, tycker jag, i miljöfrågan. Det respekterar och uppskattar jag.

Anf. 134 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Det finns olika fokusfrågor. Vi har just diskuterat miljöfrågan. Jag skulle vilja diskutera jämställdhetsfrågan.

I mitt anförande tog jag upp att vi är eniga i Sveriges riksdag om att andelen kvinnor i Försvarsmakten måste öka. Vi är eniga om att resolution 1325 är viktig och att den måste finnas, kvinnor behövs i freds- och säkerhetsarbetet. Sverige har ratificerat den, och vi vill att den ska uppfyllas.

Då har jag en fråga: Hur ska man uppnå en ökad representation av kvinnor inom försvaret om man inte sätter upp mätbara mål? Vänsterpartiet har ett mål på 40 procent, och det har inte blivit tillgodosett. Man tycker att det verkar högt och mycket. På vilket sätt kan Nils Oskar Nilsson tänka sig att man kan öka andelen kvinnor inom försvaret? Vill man till exempel sätta upp ett mål att det ska bli en fördubbling av antalet kvinnor inom försvaret inom ett år? Då går vi från 3 procent till 6 procent kvinnor. Eller kan man tänka sig en målformulering som säger att antalet kvinnor i internationella insatser ska fördubblas på ett år? Eller kan man säga att om tre år ska andelen kvinnor i internationella insatser vara 10 procent? Vad kan ni tänka er för strategi för att förverkliga målet om fler kvinnor i försvaret?

Anf. 135 NILS OSKAR NILSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror att man ska akta sig för att fastna i sifferexercis här och fastna vid en viss procentsats eller en fördubbling eller något sådant. Även här är det väl fråga om att arbeta för att göra Försvarsmakten attraktiv också för kvinnor. Nu har jag inte själv sett de rekryteringsfilmer som Försvarsmakten tydligen kör över några kanaler, men jag har hört berättas att man där mycket fokuserar kanske inte på den fysiska styrkan som en viktig faktor i rekryteringen utan på hjärnan. Jag förutsätter att detta kan underlätta för kvinnor att komma in i Försvarsmakten och göra en väldigt viktig insats. Jag delar Gunilla Wahléns uppfattning att kvinnor är viktiga i försvaret.

Det är inte bara viktigt här i Sverige i det nationella försvaret. Kvinnor är också oerhört viktiga i internationella insatser. Vi vet hur betydelsefullt det är för lokalbefolkningen att ha tillgång till kvinnlig militär i de insatser som vi gör.

Information och uppmuntran är väldigt viktigt. Där vet jag att Försvarsmakten arbetar mycket aktivt inte minst i rekryteringssammanhang. Vi får väl hoppas på att kanske inte antalet kvinnor i procent är det viktiga för Gunilla Wahlén eller mig utan att det är just att de totalt sett ökar i den frivilliga organisation som vi ser framför oss.

Detta bygger också på frivillighet. Försvarsmakten måste göra det attraktivt för kvinnor att söka sig till försvaret.

Anf. 136 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Jag har varit riksdagsledamot i tio år. Vi har diskuterat Försvarsmakten och jämställdhet i Försvarsmakten ända sedan jag började, och jag är helt övertygad om att det har varit en diskussion före min tid. Det är inte mer av samma sak vi behöver.

Det finns utbildningar i gender. Det finns informationsaktiviteter. Det finns en bra värdegrund hos Försvarsmakten att vi ska få fler kvinnor. Det finns en konsensus hos oss politiker att det ska bli fler kvinnor. Men vi kan inte fortsätta med mer av samma.

Vi måste svara på: Hur ska vi ta steget så att det går fortare än vad det nu gör, för det går väldigt långsamt? Det kryper till och med tillbaka när det gäller antalet kvinnor som finns inom försvaret.

Vi ska göra det mer attraktivt. Men hur ska vi göra det mer attraktivt att vara kvinna inom försvaret? Som kvinna är man så unik. Nästan alla, 96 procent, är män. De kvinnor som kommer in blir så unika.

De har problem med att det inte finns hjälmar i rätt storlek, att det inte finns handdukar i rätt storlek, att det inte finns sport-bh eller olika saker. Hur ska man få kvinnorna att känna att det är tillrättalagt och att det finns de grejer som de behöver i rätt storlek?

Vad är det man ska göra förutom information? Vad är det man ska göra förutom att ha en politisk vilja? Vi hade en öppen utfrågning på förmiddagen i dag. Vi måste kunna mäta målen. Har Försvarsmakten nått de mål som politikerna har satt? Har Försvarsmakten nått målen så att vi uppfyller de krav som vi har tagit på oss enligt resolution 1325?

Vi måste kunna mäta och säga: Ja, vi har nått de målen. Politikerna har sagt att det ska finnas fler kvinnor inom försvaret. Då måste man tala om hur många det är och i förhållande till vad. Annars kan vi inte säga om vi har lyckats eller misslyckats.

Vi provar en strategi och ser att vi inte kommer fram till målet med den strategin. Då får vi ta till en annan metod.

Anf. 137 NILS OSKAR NILSSON (m) replik:

Fru talman! Gunilla Wahlén har varit i riksdagen i tio år. Jag har varit här i snart två år. Vi har säkerligen samma målsättning du och jag, Gunilla, i den här frågan. Jag vet att också Försvarsmakten har detta mål.

Det är ett mål som man kanske inte i dag har bestämt sig för att sätta upp i procent för att mäta. Det viktiga för mig är kanske inte om det är 3 eller 4 procent utan att det blir väsentligt mycket fler kvinnor i försvaret. Jag vet att man på olika sätt försöker att underlätta för kvinnor att söka sig till försvaret.

Det måste bli attraktivt. Vi måste uppmuntra kvinnor att söka sig till försvaret. Mycket mer kan jag i dag tyvärr inte ge dig som kött på benen. Låt oss ha en hög ambition och arbeta för det tillsammans.

Anf. 138 EVA SELIN LINDGREN (c):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag i försvarsutskottets betänkande. Sedan tänker jag fortsätta lite grann på miljöspåret som vi just har varit inne på.

Jag blev ganska upprörd över påståendet som ni har i reservation nr 3 om att regeringen har sänkt kraven drastiskt vad gäller miljöarbetet inom försvarssektorn. Jag tycker helt enkelt inte att det är sant.

Jag lutar mig mot att jag för ungefär ett år sedan hade en interpellationsdebatt med dåvarande försvarsministern Mikael Odenberg.

Det gällde för det första miljö- och klimatfrågornas roll inom perspektivplaneringen och deras roll vid planeringen av det framtida försvaret. Det gällde för det andra miljökrav i ett hållbarhetsperspektiv som skulle föras in i materialförsörjningsstrategin. Det gällde för det tredje vilka miljökurser som skulle föras in i officersutbildningen och ge försvarets framtida ledare aktuell kunskap i miljöledning.

I en annan interpellation vid samma tid interPELLERADE jag försvarsministern om vilka krav som ställdes avseende hälsoskyddet för de anställda inom insatsförsvaret och vilka nya kunskaper och utbildningar som svenska soldater och officerare skulle komma i åtnjutande av både för att skydda sin egen hälsa och för att man bättre skulle kunna följa upp dem efter hemkomsten.

Alliansregeringen begärde också i regleringsbrevet att Försvarsmakten skulle redovisa hur detta miljö- och hållbarhetsarbete hade fortskridit.

När försvarsminister Mikael Odenberg besvarade interpellationerna hade vi en väldigt bra dialog. I samband med sin avgång hösten 2007 framförde han att just miljö- och hälsoarbetet var några av de saker han fokuserat på. Om ambitionerna – som oppositionen påstår – har sänkts måste detta dokumenteras på något sätt. Man får skilja på resultat och ambitioner. Jag återkommer till det sedan.

Man kan ha i minnet att det tar viss tid att genomföra ambitionerna. Det betyder att de brister förvarets miljöarbete nu har och som ni ser kanske har sin grund i att de tidigare socialdemokratiska regeringarna inte haft tillräckliga ambitioner. Man kan fråga sig hur det har varit. Det har funnits ett stöd från Miljöpartiet vad gäller just regeringen.

Den nuvarande försvarsministern Sten Tolgfors har uttryckt ännu tydligare miljöambitioner.

Jag tänker citera vad han sade vid Försvarssektorns klimatdag på Försvarshögskolan i april i år.

Han sade så här: ”Miljön, klimatet och energin är frågor som hör framtiden till. De utgör viktiga delar i vår tids vidgade hotbild. Hur kan vi till exempel lösa problemen med klimatförändringarna, en ökande befolkning, begränsade naturtillgångar och ett ökat energibehov?”

Sedan fortsätter han med att säga att arbetet inom försvarssektorn ”sker med insikten att miljöpåverkan, klimatförändringar och energi- och råvaruförsörjning utgör globala utmaningar och hot mot vår säkerhet. De kommer alla att påverka våra livsbetingelser om ingenting görs.”

Försvarsministern konstaterar också att det är i kölvattnet av klimatförändringar och begränsade naturresurser som nya konflikter kan uppstå och att dessa konflikter kommer att kräva internationella insatser av det svenska försvaret men att de kan bromsas och stoppas om rätt åtgärder vidtas. Han säger också att det krävs både goda förberedelser och kunskap om de delar av världen där våra soldater ska vara verksamma.

Försvarsministern gör ett viktigt konstaterande om de uppgifter som vilar på hans egna axlar när han säger: ”Om helandet av Europa var min generation unga politikernas första stora vision så tror jag att miljö- och klimatfrågor är nästa generations stora fråga. Vår del av ansvaret tar vi genom att ta frågorna på allvar redan nu. Många åtgärder som måste vidtas kommer att kräva årtal av tålmodigt arbete för att få genomslag i politik och verklighet. I inga avseenden har vi råd att vänta.”

Jag tycker att vi har upplevt liknande yttranden från honom här i dag. Han redovisar också i konkreta termer det arbete som bedrivs av Försvarsmakten, som har ett särskilt ansvar för miljömålsarbetet inom det militära försvaret tillsammans med de sex myndigheterna.

Jag återger dessa utdrag ur försvarsministerns anförande för att beskriva hur jag själv uppfattar hans inställning. Jag uppfattar att han verkligen vill göra något. Men jag uppfattar också att det tar tid, och det har många andra också erfarenhet av. Man arbetar med ganska tröga organisationer, som kanske i vissa fall också präglas av en machokultur. Det har vi också diskuterat här.

Jag måste ta avstånd från det som ni har sagt. Regeringen har inte sänkt kraven dramatiskt inom försvarsmiljöområdet. Tvärtom försöker den höja dem. Frågan gäller det konkreta arbetet. Det är inte bara här

uppe man beslutar vad som ska göras. Det beslutas också på gräsrotsnivå i regionala och lokala sammanhang. Jag är övertygad om att det ni föreslår är välkommet. Michael talade till exempel om sanering av mark. Nils Oskar har också beskrivit att vi ser en samarbetsyta här.

Frågan är hur ni vill lösa problemen konkret. Skulle vi till exempel kunna tänka oss att ha någon typ av seminarier i riksdagen där man låter aktörerna berätta om sitt arbete och om hur de ser på framtiden?

Anf. 139 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar Eva Selin Lindgren för anförandet. Jag måste säga att jag blir lite förvånad. Jag har stor respekt för din profession som professor; du har oerhört stor kunskap på området. Men hela ditt anförande bygger på vad Mikael Odenberg, den förre försvarsministern, hade för tankar om miljön.

Eva Selin Lindgren sade att Odenberg har sagt att han fokuserar på miljöområdet. Det tror jag säkert. Jag har mött honom i liknande debatter, och jag tvivlar inte en sekund på det. Sten Tolgfors sade något liknande om att det är viktigt med höga miljökrav, att miljöhoten är allvarliga och så vidare. Vi är helt överens om det i sak.

Men det jag påstod är att regeringen de facto inte gör någonting. Det går lätt att stå här i kammaren och tycka att allting är viktigt och att vi ska satsa på det här. Men man kan inte leverera en politik som de facto går åt rätt håll. Jag bad regeringen utarbeta metoder för att säkerställa att miljöskydd beaktas i ett hållbarhetsperspektiv i internationella övningar och insatser. Det är det som saknas.

Vidare vill vi att ni ska komma tillbaka till riksdagen med en redovisning av pågående och kommande arbeten med försvarsmiljöfrågor – både nationellt och internationellt.

Som forskare är du säkert medveten om att man vill ha konkreta åtgärder så att man kan utvärdera någonting. Vad du talade om, Eva Selin Lindgren, var vad de hade för drömmar och önskningar. Det tycker jag på något sätt är helt ointressant. Det är i och för sig bra att de har drömmar, men jag vill se politik på det här området och inte bara drömmar.

Anf. 140 EVA SELIN LINDGREN (c) replik:

Fru talman! Det är också en fråga om uppföljning, precis som du säger. Regeringen kräver återrapportering, och jag utgår från att den lyfter fram dessa frågor i sin dialog med myndigheterna. Men den har inte suttit så länge.

Jag frågar vad som har gjorts under alla de andra åren. 1992 hade vi Riokonferensen. Uppföljningen var i Göteborg. Dåvarande överbefälhavaren var där och lyfte fram miljöarbetet. Jag vet att det bedrivs förnämlig forskning i Försvarets forskningsinstitut både i Stockholm och i Umeå när det gäller delar av miljöarbetet, till exempel farliga ämnen.

Du har rätt i att vi inte har fått detta synligt i riksdagen ännu. Men det betyder inte att det inte görs någonting och att det inte händer någonting på marken. Detta gör att jag tycker att dina frågor är helt okej att ställa och att få svar på så småningom. Jag tror bara att det är lite förhastat att säga att man inte gör någonting alls när man ändå ger de signalerna till sina organisationer.

Vad ska ledarna göra? Ska de själva gå ned och samla ihop blyföremål, konstiga material och så vidare? Det kan de ju inte göra. De måste ge instruktioner till andra och sedan följa upp. Men vi kan gott följa arbetet med uppföljningarna.

Prot. 2007/08:112
15 maj

*Vissa frågor rörande
Försvarmaktens
organisation m.m.*

Anf. 141 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag är helt med på vad Eva Selin Lindgren säger om att det säkert görs jättemycket. Men vad vi diskuterar nu är den proposition som ligger här. Det är den vi ska ta ställning till. Utifrån den propositionen finns inte det underlag som jag nu diskuterade.

Det var likadant när vi pratade om de 550 timmarna för planen. Det fanns inget underlag där heller. Där hade man fått en dunk på ryggen och sagt: Vi behöver detta. När vi sedan ställer detaljfrågor får vi inga svar på dem.

Det är samma sak här. Jag tror att det görs jättemycket på gräsrotsnivå. Men när vi har gått från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar där vi ska vara utomlands till i stort sett 98 procent av vår verksamhet måste ett miljömål också hänga med i det. Problemet är att miljötankarna finns kvar i riksdagen medan man är i Tchad på andra sidan jordklotet.

Mikael Odenberg och Sten Tolgfors har drömmar och tankar och tycker att miljön är viktig. Jag tycker att det är fullkomligt ointressant i den meningen att man inte kan göra politik av det. Det är det jag menar.

Jag blir lite upprörd över att man kan stå här som försvarsminister och *tycka* att miljön är viktig. Jag vill se resultat. Jag vill se konkreta mål som regeringen har. Det får vi inte utifrån den här propositionen, och det är den vi diskuterar, Eva Selin Lindgren. Vi diskuterar inte vilka tankar och drömmar olika ministrar har. Därför efterlyser jag just de här målen utifrån det jag nyss har sagt. Det är det som är intressant i den här frågan, och inte något annat.

Anf. 142 EVA SELIN LINDGREN (c) replik:

Fru talman! Det var inte bara tankar och drömmar. Det är också en dialog.

Men jag kan hålla med dig om att det kan behövas en bättre redovisning. Men det kanske inte räcker med bara några skrivna ord i en proposition eller någonting sådant. Det är möjligt att det är ännu bättre med ett seminarium eller någonting, där man får reda på lite mer. Om man vill ha det riktigt konkret ska man åka ut och diskutera med dem som är verk samma.

Anf. 143 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Jag är sist ut i försvarsdebatten, men jag har sett att det är fler debatter på gång i kväll. Det blir en sen natt för talmannen, skulle jag kunna tänka mig. Jag har därför också strukit en del i mitt anförande. Jag vill ändå yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Fru talman! Vi kristdemokrater har som mål ett användbart, flexibelt och hållbart försvar. Det skapar trygghet för Sverige och svenska värden som vi kristdemokrater värnar. För oss kristdemokrater är trygghet och säkerhet centralt. Det gäller inte bara i de små gemenskaperna som i familjen och trygghet på gator och torg utan också säkerhet och trygghet

när det gäller att inte bli attackerad av fientligt inställda makter som av en eller annan anledning vill attackera Sverige.

Jag ska ta upp några av de motioner som har skrivits. Det finns lite smått och gott och stort och brett i motionsbetänkandet. Jag hade tänkt att lyfta fram en av motionerna som Gunilla Wahlén har skrivit och som handlar om civilt meritvärde. Jag vill meddela att Försvarsmakten i sin årsredovisning för 2007 lämnade en redovisning av det arbete med civil meritvärdering av värnpliktstjänstgöring som man har genomfört.

Man har studerat åtgärder för att öka det civila meritvärdet av värnpliktsutbildningarna. Framför allt har det handlat om att certifiera den militära utbildningen i civila kompetensbevis. Detta är för oss kristdemokrater mycket viktigt. Försvarsmakten framhåller i årsredovisningen att sedan arbetet påbörjades år 2001 har ett stort antal befätningsutbildningar certifierats i akademiska poäng eller i olika former av yrkesbevis. Det är ett arbete vi menar måste fortsätta. Vi ser mycket positivt på det arbete som bedrivs på stor bredd för att utveckla meritvärderingen för pliktpersonalen. Vi kommer också att lyfta upp civilt meritvärde i Pliktutredningen och jobba med det.

En annan del av motionsbetänkandet handlar om logistikförsörjningen. Vi kristdemokrater menar att den måste kopplas tydligare till insatsorganisationens behov. Vi anser att det är viktigt att den formering av logistikområdet som skedde genom att FM Log inrättades 2001 verkligen leder till en effektivisering av verksamheten. Det kräver vi kristdemokrater. Därför välkomnar vi att försvarsutskottet noggrant kommer att följa upp effektiviseringsåtgärderna när det gäller Försvarsmaktens logistik.

Fru talman! Avslutningsvis har också Peter Rådberg skrivit om den maritima verksamheten. Den har varit en hjärtefråga för Kristdemokraterna under lång tid, inte minst genom Alf Svenssons personliga engagemang i frågan. Sverige har varit och är en sjöfartsnation. En stor del av våra gränser utgörs av just vatten. På Östersjön har flödena och transporterna ökat dramatiskt de senaste åren. Därför välkomnar Kristdemokraterna att Sverige tar ett initiativ till en gemensam civil havsövervakning och att vi också genomför en översyn av den maritima verksamheten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

12 § Vatten- och luftvård

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2007/08: MJU15
Vatten- och luftvård.

Anf. 144 DAN NILSSON (s):

Fru talman! Precis som Martin Luther King har jag en dröm. Jag har en dröm och en vision om att mina tvillingsöner en gång ska få uppleva Östersjön som ett friskt och välmående hav, ett hav där de inte behöver oroa sig för om de ska bli magsjuka på grund av algbloomning när de badar på sommaren, ett hav där fisken mår bra och bestånden ökar, ett

hav där vattnet är klart, där halterna av näringsämnen är låga och där utsläppen av gifter avtagit.

Så är det tyvärr inte i dag. I dag är de två största problemen i Östersjön, men också i Västerhavet, övergödningen och överfisket. Överfisket går att rätta till om vi snabbar oss på, men övergödningen är det sämre med. Tidvis är drygt en tredjedel av Östersjöns bottenyta i det närmaste död. Även om tillförseln av kvävande näringsämnen skulle upphöra i morgon tar det åtskilliga decennier innan havet återhämtar sig.

Stundtals fruktar forskarna för att Östersjöns ekosystem redan har bytt jämviktssläge. Det tidigare näringsfattiga havet kan ha fastnat i ett irreparabelt övergött tillstånd med växande ytor av syrefritt och fosforrikt bottenvatten.

Jag minns den blåa Östersjön när jag var grabb i Västervik som ett kristallklart, ofta isande kallt, vatten. Om jag i dag ska ta med familjen ut på en båttur för att bada tvingas vi åka runt vik efter vik för att hitta ett lämpligt ställe där vi vågar bada, ett ställe där gröten av blommande alger är tillräckligt utspädd för att barn och hundar ska kunna ta ett dopp utan att riskera sin hälsa.

Här behövs åtgärder. Att lösa havsmiljöns problem är en av de absolut viktigaste uppgifterna inom svensk miljöpolitik. Den tidigare, socialdemokratiska regeringen insåg detta på ett tidigt stadium. År 2002 tillsatte den dåvarande miljöministern en havsmiljökommission med uppdrag att sammanfatta kunskaperna om havets tillstånd. Kommissionens rapport låg till grund för 2005 års havsmiljöstrategi.

På regeringens uppdrag presenterade Naturvårdsverket en nationell aktionsplan för havsmiljön våren 2006, och ett permanent samordningsråd bestående av 16 myndigheter, bland annat Jordbruksverket, Fiskeriverket, Kustbevakningen och Sjöfartsverket, med ansvar för havsmiljön tillsattes. Ett havsmiljöråd upprättades med en bred sammansättning av yrkesfiskare, sportfiskare, representanter för kustkommuner, sjöfart och miljöorganisationer.

Den socialdemokratiska regeringen förstärkte också det internationella samarbetet mellan Östersjöländerna och drev frågan om att göra innanhavet till ett pilotområde för EU:s marina strategi. En särskild arbetsgrupp tillsattes för att effektivisera arbetet inom Helsingforskommissionens aktionsplan för Östersjön. Strategierna fanns klara, var på gång, när Sverige bytte regering.

Därefter gick tyvärr det mesta i stå. Trots att den nya statsministern i sin regeringsförklaring nämnde havsmiljön som en prioriterad fråga – han lärde sig snabbt läxan efter det nonchalanta avfärdandet av miljöfrågorna under valrörelsen – hände inte mycket. Först efter drygt ett halvår förklarade den nya miljöministern att det var dags för ett trendbrott. 450 miljoner skulle satsas på havsmiljön under hela mandatperioden. Att pengarna togs från skogen och den biologiska mångfalden talade han tyst om.

Fru talman! Vi socialdemokrater är bekymrade över regeringens ointresse för de klassiska miljöfrågorna, som till exempel vatten- och luftvård. Genom den tuffa kritiken från oppositionen, miljöorganisationer och engagerade medborgare har regeringen tvingats skapa en klimatpolitik som vi förhoppningsvis får se mer av i höstens klimatproposition. Men de traditionella miljöfrågorna, som skogen, vattnet, luften, kemika-

lierna med mera, är fortfarande styvmoderligt behandlade i den moderat-ledda regeringen.

Vi socialdemokrater tycker inte att det är nödvändigt för regeringen att uppfinna hjulet en gång till. Det räcker att ta vid där vi slutade. Det behövs inga partipolitiska trendbrott eller utspel. Det räcker med ett kontinuerligt och helst påskyndat havsmiljöarbete.

Därför vill jag i detta sammanhang uppmana regeringen att snarast ta sig an förslagen i den havsmiljöutredning som Göran Enander överlämnade i förra veckan. Utredningen tillsattes av den socialdemokratiska regeringen och ger många konkreta förslag på hur havsmiljöarbetet ska kunna förbättras och skyndas på. Jag vill nu nämna några exempel.

Det handlar om krav på certifierad utbildning i miljö och ekologi för att få licens som yrkesfiskare, om att tillsätta en vetenskaplig panel för Östersjön efter modell från FN:s klimatpanel, om att lyfta upp havsmiljöarbetet inom Helsingforskommissionen, Helcom, till statsministernivå och sist men inte minst om vårt gamla förslag om att göra Östersjön till ett pilotområde för miljöarbetet inom EU.

Fru talman! I våra reservationer räknar vi upp ytterligare en rad åtgärder som regeringen gärna får ta till sig. Några av de tidigare socialdemokratiska förslagen är också på väg att genomföras, till exempel ett nytt havsmiljöinstitut med placering i Göteborg, andra är redan i kraft, till exempel fosfatförbud i tvättmedel och skärpta regler för fartygstrafiken i Östersjön som följd av PSSA-klassningen.

Det är klokt agerat av regeringen. Det vill jag faktiskt ta tillfället i akt och säga, även om fosfatförbudet har fått en olyckligt snål begränsning. Förbudet ska självfallet inte enbart gälla tvättmedel för enskilt bruk utan också diskmedel i större verksamheter. Förbudet bör även omfatta övriga länder runt Östersjön. Näringsläckaget till Östersjön och Västerhavet är en katastrof och måste angripas från alla håll. Det måste därför kosta för jordbruksnäringen att använda handelsgödsel, det måste kosta för rederierna att släppa ut sitt avfall rakt ut i internationellt vatten, och det måste kosta för fritidshusägare att använda avlopp utan rening.

Vi vill se en noggrannare planering av djurbestånd i läckagekänsliga områden. Vi vill se åtgärder som minskar kväveutsläppen från dieselbilar. Vi vill öka kraven på rederierna när det gäller fartygens avgasutsläpp.

Skattebefrielse för landansluten el är ett tidigare socialdemokratiskt förslag som skulle förbättra luften betydligt i våra hamnstäder. Med landansluten el slipper fartygen nyttja sina hjälpmotorer som drivs med diesel eller tjockolja när fartygen ligger i hamn. Luftpartiklar och buller försvinner till lättnad för både människor och miljö.

Rent generellt vill vi därtill ha en översyn av de gränsvärden som i dag finns för partikelutsläpp. Enligt Naturvårdsverket tillåts alltför höga värden inom EU. Sverige måste jobba mer aktivt inom unionen för att sänka gränsvärdena för luftföroreningspartiklar.

Vi ställer oss också bakom en utvecklad handel med utsläppsrätter för fosfor och kväve och för kväve- och svaveloxider inom sjöfarten.

Fru talman! För att minska transportsektorns oljeberoende vill vi socialdemokrater införa ett drivmedelscertifikat som stimulerar användningen och produktionen av förnybara bränslen. Det ska ske genom krav på att en andel av bensinbolagens drivmedelsförsäljning ska vara förny-

bar. Åtgärderna för att nå målet kan göras inom företagen eller köpas av andra genom certifikaten.

Vi ställer oss också positiva till en internationell certifiering av biobränslen. Vi menar att en certifiering gör det möjligt för länder med stor konsumtion av biobränsle att ställa krav på produktionen och även få en samlad bild av biobränslets effekter på miljön.

Herr talman! Med dessa förslag till mer kraftfulla åtgärder för att bevara vår luft och rädda vårt vatten vill jag yrka bifall till reservation 1, men jag ställer mig givetvis bakom de övriga reservationer som mitt parti står bakom.

(Applåder)

Anf. 145 JACOB JOHNSON (v):

Herr talman! Dagens betänkande *Vatten- och luftvård* måste sägas domineras av havsmiljöfrågan i allmänhet och Östersjöfrågan i synnerhet. Det är ju en lite knepig debatt att föra i dag mot bakgrund av att Havsmiljöutredningen presenterades i slutet på förra veckan och att utskottsmajoriteten i betänkandet hänvisar till denna och kommande planerade havsmiljöproposition. Utan att ännu ha hunnit ta del av Havsmiljöutredningens förslag på djupet välkomnar jag den och uppmanar regeringen att lyssna ordentligt på vad den särskilde utredaren generaldirektör Göran Enander föreslår.

Det är ju så att Östersjön och havsmiljön i allmänhet är en av de största miljöutmaningar vi står inför. Jag kommer ihåg hur jag badade i friska vatten i Stockholms skärgård i min barndom, med klart vatten och blåstång i stället för dagens klubbiga algbeklädda klippor. Dagens generation och tidigare generationer har en enorm miljöskuld att betala tillbaka så att framtidens barn – av alla åldrar – åter kan få bada och fiska i en frisk Östersjö. Därför prioriterar också Vänsterpartiet dessa frågor under mottot Livrädda Östersjön.

Det är i och för sig glädjande att regeringen följer oss i spåren. Strax efter att vi i vårt budgetalternativ föreslog en särskild post i statsbudgeten för havsmiljöfrågor följde regeringen efter. Det var bra. Synd bara att regeringen Reinfeldt bara är beredd att satsa hälften av de medel som vi i Vänsterpartiet är beredda att avsätta i vårt budgetalternativ. Vi kan nämligen göra mer eftersom vi prioriterar bland annat friska hav framför sänkta skatter.

I dag bor över 85 miljoner människor i Östersjöns avrinningsområde. Östersjön är ett av de mest förorenade haven i världen. Tillståndet är så allvarligt att det är osäkert om det går att hindra fortsatt försämring. Utsläpp av fosfor och kväve skapar övergödning och syrebrist. Det sker över- och svartfiske på känsliga fiskebestånd. Problem finns med miljögifter och oljeutsläpp. Ökad trafik påverkar miljön och ökar risken för utsläpp och olyckor. Det krävs akuta åtgärder. Sverige måste föra en betydligt mer aktiv roll i internationella forum. FN:s marina havskonvention IMO bör reformeras för att kunna ställa ökade miljökrav på sjöfart och annan miljöpåverkande verksamhet.

Kilometerskatt på sjöfart bör införas för att internalisera sjöfartens kostnader. Vi kan också göra betydligt mer på nationell nivå. Skatten på fosfor och kväve i konstgödsel bör höjas och intäkterna ska gå till att stödja miljöåtgärder i jordbruket. Fartyg som trafikerar Östersjön bör

tvingas att använda katalysatorteknik och kontrollen av illegala utsläpp bör öka med höjda sanktionsavgifter som påföljd.

Herr talman! Vänsterpartiet har i betänkandet tolv olika reservationer. Vi står självfallet bakom alla dessa men med tanke på tiden utvecklar jag endast våra ståndpunkter i några av dem.

I somras presenterade Världsnaturfonden sin Östersjöbarometer där man jämförde i vilken grad Östersjöländernas hade uppfyllt sina åtaganden i Helcomarbetet. WWF:s sammanställning visade att Sverige endast uppfyllt cirka hälften av sina åtaganden och låg på en inte hedrande sjätteplats bland de tio kuststater som var med i sammanställningen. Bristerna i Sverige gäller bland annat torskfisket, övergödningen, ej åtgärdade så kallade *hot spots* samt marina reservat. I våra reservationer 2 och 3 lyfter vi vikten av att åtgärder vidtas så att Sverige uppfyller sina åtaganden i Helcomarbetet.

Av tidsskäl yrkar jag inte bifall till dem här i dag. Däremot yrkar jag bifall till vår reservation nr 4 som handlar om bottentrålningens effekter. Vi vill ha en ordentlig utredning om miljöeffekterna av bottentrålningen. Jag misstänker att den är avsevärt större än effekterna av att lägga ned rörledningar på Östersjöns botten.

Bottentrålning är ju som ett ständigt återkommande harvande av känsliga bottenar med all sin effekt på bottenfaunan och riskerna att röra om de gifter och kemikalier som lagrats i bottensedimenten. Man måste ju fråga sig om vi ska tillåta bottentrålning över huvud taget. Vi måste åtminstone veta mer om dess miljöeffekter.

Jag noterar för övrigt med tillfredsställelse att havsmiljöutredaren Enander anser att Sverige bättre bör utnyttja utrymmet för nationella beslut när det gäller att reglera fisket. Det borde kunna tillämpas även när det gäller bottentrålningen.

I vår reservation nr 5 för vi fram kravet på ytterligare åtgärder för att nå miljömålen Hav i balans, Ingen övergödning och Giftfri miljö. I den senaste utvärderingen från Miljömålsrådet konstateras att målen inte kommer att nås utan ytterligare åtgärder – åtgärder som kostar pengar. Jag kan åter bara beklaga att regeringen prioriterar skattesänkningar, hushållsnära tjänster och annat före havet och miljön.

I reservation 7 för vi fram att Sverige bör verka för att EU-medel avsätts för Östersjöns renovering. Utskottsmajoriteten svarar i betänkandet genom att hänvisa till lån från Nordiska Investeringsbanken. Det är lite lamt för att komma från en regering som säger sig vilja tillhöra EU:s kärna. Även om vi i Vänsterpartiet har en känt EU-kritisk hållning tycker jag det är självklart att så länge som vi är medlemmar måste vi hävda svenska intressen inom EU och begära att EU solidariskt ställer upp i denna viktiga fråga. EU måste gå från att vara en jordbrukssubventionsorganisation till en miljöorganisation.

Vi föreslår i en annan reservation att Sverige inom EU ska verka för att skattesubventioner av konstgödsel och bekämpningsmedel ska upphöra och att gränsvärdena bör sänkas inom EU:s nitratdirektiv. Detta för att jordbrukets bidrag till övergödningen av Östersjön ska minskas. Svaret i betänkandet att Sverige är pådrivande vad gäller att reformera, marknadsanpassa och kraftigt minska utgifterna för den gemensamma jordbrukspolitikens är för allmänt undanlåtande för att förtjäna respekt.

Herr talman! Jag vill lyfta ännu en sakfråga bland våra reservationer. Den kommer jag också att yrka bifall till. Det gäller certifiering av bränslen. Det är en mycket viktig fråga som inte primärt är kopplad till Östersjö- eller havsmiljöfrågorna utan till frågan hur vi ska få fram hållbara alternativ till fossila bränslen. Import av biodrivmedel måste ske på såväl ekologiska som sociala hållbarhetsvillkor. Till exempel bör biodrivmedel leda till minst 50 procents reduktion av utsläpp av fossil koldioxid, den biologiska mångfalden får inte hotas och biodrivmedelsproduktion ska inte ske på bekostnad av livsmedelsproduktion. Ett livscykelperspektiv bör anläggas.

Regeringen bör även verka för att alla typer av fordonsbränslen, det vill säga även de fossila, på vetenskaplig grund certifieras.

Jag understryker vikten av denna fråga genom att yrka bifall till den för oppositionspartierna gemensamma reservationen nr 15.

Låt mig till slut åter understryka vikten av Östersjöfrågan och havsmiljöfrågorna. Vi måste ta vårt ansvar för friska hav, ekosystem och framtida generationer. Vänsterpartiet kommer att fortsätta sin pådrivande roll och uppmanar regeringen att ta Havsmiljöutredningens förslag på djupaste allvar och ge den det materiella stöd som krävs.

Anf. 146 PER BOLUND (mp):

Herr talman! Jag välkomnar det engagemang för Östersjömiljön som de två tidigare talarna visat. Miljöpartiet delar självfallet det engagemanget, och vi har också ett antal förslag som vi ställer oss bakom.

Jag tänkte emellertid ändra fokus lite grann och ägna detta anförande åt den andra delen av ärendet, nämligen luftvård. Trots att det snart gått fyra år sedan miljökvalitetsnormen för partiklar trädde i kraft och tre år sedan miljökvalitetsnormen för kväveoxider trädde i kraft är dessa miljö-kvalitetsnormer långt ifrån uppnådda. Tvärtom försämras luftmiljön i våra storstäder år för år. På Hornsgatan i Stockholm överträddes miljö-kvalitetsnormen med 63 dagar förra året. Mer än var sjätte dag överträddes alltså den högsta tillåtna halten av luftföroreningar. Det handlar om nivåer som odiskutabelt är skadliga för människors hälsa.

Den fråga jag gärna vill ha svar på i denna debatt är hur länge regeringspartierna tänker vänta innan de gör någonting för att sänka halterna av luftföroreningar. De har haft snart två år på sig att agera utan att egentligen någonting har hänt. Hur många liv ska man tillåta gå till spillo innan man tänker vidta de åtgärder som vi vet är effektiva?

Jag känner en familj som bor på Hornsgatan. Varje vår hostar sig sönnerna i familjen igenom nätterna under de dagar luftföroreningarna är höga. Anledningen till att de tvingas offra sin lungkapacitet är att den styrande majoriteten i Stockholms stad, och riksdag och regering, trots upprepade löften fortfarande inte vill ge dem deras lagstadgade rätt till en god luftmiljö.

Den familjen är inte ensam. Bamsestudien, som under flera år följt 4 000 barn i Stockholm, visar att risken att drabbas av långvariga astma-besvär är 60 procent högre för de barn som under det första levnadsåret bor i en miljö med höga halter av avgasutsläpp. Barnen var också i högre grad allergiska, och deras lungkapacitet påverkades klart negativt. Man kunde visa att det var relaterat till luftföroreningar. Även amerikanska studier har visat att barn som växer upp i miljöer med luftföroreningsni-

vår ungefär som dem på Hornsgatan riskerar att få sin lungfunktion nedsatt för resten av livet. De får alltså permanenta lungskador, skador som inte går tillbaka.

Studier av hela befolkningen i Stockholm visar att det finns ett samband mellan dagar med höga partikelhalter och antalet sjukhusinläggningar. Ju högre halter av luftföroreningar desto fler blir så sjuka att de måste uppsöka sjukhus. Studier i Stockholmsregionen har också visat på tydliga samband mellan trafikavgaser och lungcancer, hälsoproblem hos personer som har hjärt-, kärl- och lungsjukdomar, påverkan av luftvägar-na hos barn, utveckling av barnallergi, försämrad utveckling av lungfunktion hos barn och ökad risk för utveckling av astma hos vuxna. Listan kan tyvärr göras lång.

Forskningen är tydlig. Vi vet att luftföroreningar ger sjukdomar. Vi vet att de gränsvärden för luftföroreningar som vetenskapen slagit fast hela tiden överskrids i Stockholm. Vi vet att de halter av luftföroreningar som vi har i Stockholm orsakar skador, lidande och död.

Herr talman! Jag anser att det helt enkelt är oförlåtligt att människor varje dag tillåts bli sjuka och dö samtidigt som vi vet att det finns snabba och effektiva åtgärder som skulle ge stor effekt, om regeringen skulle vilja göra något åt luftföroreningarna vill säga. I de åtgärdsprogram för att uppnå miljö kvalitetsnormerna som slogs fast av den förra regeringen finns ett antal förslag på åtgärder som behöver vidtas för att luften i våra storstäder ska bli säker att andas.

Åtgärdsprogrammen visar till exempel att minskad användning av dubbdäck är ett av de absolut viktigaste och mest effektiva sätten att få ned partikelhalterna i våra storstadsområden. Problemet är bara att det är en åtgärd som kommunerna enligt lagen inte själva får styra över, utan det krävs att regeringen tar ett ansvar och inför regler som gör att man kan minska dubbdäcksanvändningen. Trots att det varit känt under flera år har inga sådana förslag kommit från regeringen. Man brukar anföra trafiksäkerhetsskäl, alltså att det skulle vara mindre trafiksäkert med odubbade vinterdäck, men Vägverket har visat att en minskad användning av dubbdäck inte skulle få några som helst effekter på trafiksäkerheten i våra storstäder.

I Norge har man tagit problemet på allvar och delvis löst det genom att ha en särskild dubbdäcksavgift. På så sätt har man fått ned dubbdäcksanvändningen kraftigt. Om man från regeringens sida inte tycker att det är smakligt kan man i stället göra som Miljöpartiet föreslår, nämligen ha ett generellt förbud för dubbdäck. Samtidigt ska man kunna ge enkla och snabba dispenser för människor, framför allt utanför storstadsområdena, som behöver dubbdäck i sin vardag. Att inte göra någonting är att med berätt mod förstöra barnens lungor. Jag måste fråga: När kommer förslagen?

Herr talman! Det är uppenbart att de åtgärdsprogram som är inrättade inte fått den effekt som vi hoppades när de beslutades. Det största problemet är att de åtgärder som finns i programmen inte har genomförts. Exempelvis har den nuvarande borgerliga majoriteten i Stockholms stad i öppet trots vägrat att genomföra delar av det åtgärdsprogram som faller under kommunens ansvar, vilket jag beklagar. När det sker, när kommunerna inte vill genomföra de nödvändiga åtgärderna, måste det vara sta-

tens ansvar att agera så att de åtgärder som beslutats i åtgärdsprogrammen också genomförs i praktiken.

Ett exempel på vad man kan göra är att ge länsstyrelserna mycket tydligare uppdrag att följa upp och se till att åtgärdsprogrammets åtgärder faktiskt också genomförs. Man kan dessutom ge myndigheter som Naturvårdsverket större befogenheter att vidta åtgärder för att miljökvalitetsnormerna ska uppnås. Staten har ansvar för att vidta egna åtgärder. Det har man enligt EU-direktiven som ligger till grund för miljökvalitetsnormerna. I situationer med särskilt dålig luftmiljö bör även Vägverket få i uppdrag att reglera trafiken på strategiska statliga vägar så att utsläppen från trafiken minskar lokalt. I utredningen *Åtgärdsprogram för miljökvalitetsnormer* föreslås ett antal åtgärder för att se till att lagstiftningen uppfylls.

Det saknas alltså inte verk samma åtgärder för att genomföra miljökvalitetsnormerna och se till att de uppnås så att människors hälsa kan räddas.

Vi har påtalat dessa problem i interpellationer och skrivelser till den ansvarige ministern, men ändå händer ingenting. Det som saknas, anser vi, är mod och vilja från regeringen att vidta de åtgärder som behövs. Tyvärr ser vi inga tecken på vare sig mod eller vilja från denna regering, vilket är tråkigt. Och medan regeringen väntar med åtgärder förstörs barns lungor, och liv går till spillo i onödan. Senast i går visade mätningar från Stockholm att miljökvalitetsnormen för kväveoxider i Stockholms innerstad överskreds – igen.

Miljökvalitetsnormerna är svensk lag. De är klubbade i denna riksdag. Om det inte skulle räcka för att vidta åtgärder så att de uppnås vill jag nämna att de är baserade på EU-direktiv. Från EU har man aviserat att man menar allvar, att man tänker skärpa kraven på medlemsländerna att uppfylla miljökvalitetsnormerna för att människors hälsa ska räddas.

Svenska Naturskyddsföreningen har tagit ett initiativ och nyligen anmält Stockholms stad för att de inte vidtagit de åtgärder som krävs för att ge stockholmarna en acceptabel luftmiljö. Om inte åtgärder vidtas planerar Naturskyddsföreningen att driva frågan ända upp i EG-domstolen. Om vi har otur riskerar ärendet att komma upp samtidigt som vi har ett svenskt ordförandeskap i EU. Den viktiga frågan, tycker jag, är om Sverige självmant ska vidta de åtgärder som behövs för att minska halten av luftföroreningar eller vänta på att EU agerar. Tänker man ta egna initiativ eller tänker man vänta tills man domstolsvägen tvingas av EU att göra det?

Herr talman! Inom EU beräknas 350 000 människor varje år dö en för tidig död på grund av luftföroreningarna. Räknar man om det till svenska förhållanden blir det ungefär 5 000 människor som varje år går en för tidig död till mötes på grund av luftföroreningar. Vi tycker att det är svårförståeligt att man har en nollvision för att få bort de knappt 500 dödsfall som varje år sker i trafikolyckor samtidigt som man blundar för de mer än tio gånger så många som dör av det som kommer ut ur avgasrören. Bara under den tid som denna debatt pågår i kammaren förlorar ytterligare en person livet i förtid till följd av partikelhalterna. Vi tycker att det räcker nu.

Jag ställer mig självklart bakom samtliga reservationer från Miljöpartiet, men för tids vinnande vill jag yrka bifall endast till reservation nr 17.

Anf. 147 SOFIA ARKELSTEN (m):

Herr talman! I dag ska vi debattera motioner från den allmänna motionstiden. Det är glädjande, Jacob Johnson, att Vänsterpartiet bättrar på sin statistik. De har varit väldigt flitiga och står för tolv reservationer. Socialdemokraterna står för hälften så många, tätt följt av Miljöpartiet som har fem reservationer. Förutom det finns endast två reservationer i betänkandet som alla tre partier – Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet – enats om.

Som vi brukar säga i utskottet: Jag känner oro. Jag känner oro eftersom det inte är alldeles enkelt att på de åtta minuter jag har på mig täcka in allt det som betänkandet omfattar.

Herr talman! Jag vill nu enligt Språkbrevets instruktioner yrka bifall till alliansens förslag i betänkandet och hoppas att det gör alla glada.

Samlingsnamnet på betänkandet är *Vatten- och luftvård*. Motionerna handlar om ganska olika saker. Några av dem rör havsmiljön, vilket är positivt. Det är bra att vi får möjlighet att tala om havsmiljön i kammaren redan innan propositionen kommer, alltså den som ska komma efter utredningen.

Det är ganska tydligt beskrivet i betänkandet hur vi redan jobbar med brett ansvar, och det är många olika aktörer som jobbar med havsmiljöfrågorna. Det som händer är att vi bygger vidare på den strategi som fanns, och så förstärker vi genom att låta jordbruket, fisket, sjöfarten få tydligare ansvar.

I betänkandet tas Helsingforskommissionen och den nya Baltic Sea Action Plan upp. Den antogs i vintras och har som mål att man ska uppnå en god ekologisk status till 2021. Där är de fyra prioriterade områdena övergödning, farliga ämnen, biologisk mångfald och sjöfartens miljöproblem. Det är *ett* verktyg.

Dessutom tar vi fram en Sternrapport, som det numera heter. Det är en ekonomisk rapport som visar värden även i pengar och vad det kostar att inte göra någonting. Det är ett svenskt och finskt initiativ.

Vi inrättar också ett havsmiljöinstitut. Arbetet i EU rullar på.

Jag skulle vilja säga att jag tycker att det är ett otroligt driv i havsmiljöpolitiken just nu. Det här är någonting som jag tror att vi skulle kunna vara överens om. Vi skulle kanske inte behöva tävla om vem som kom med ett förslag först, utan vi skulle kunna vara stolta och glada tillsammans.

Jag inte säker på vad Socialdemokraternas reservation om att utveckla havsmiljöarbetet betyder. Herr talman! Jag känner faktiskt en oro för att den här reservationen saknar substans. Jag vet att motionsinstitutet finns för att vi på ett enkelt sätt ska kunna berätta skillnaderna mellan de olika sidorna i politiken. Men jag tycker inte att det är klart. Det är tråkigt att det inte blir tydligt.

Ett antal motioner rör föreningar från jordbruk och reningsverk. Det är väldigt viktiga problem. I går var jag hos Svenskt Vatten. Det var väldigt mycket diskussioner om avlopp och avloppsverk. Reningsverken går mer från att vara reningsverk till att bli energiverk nu för tiden.

Vi jobbar redan med en hel del av de här frågorna, bland annat tack vare vattendirektivet och landsbygdsprogrammet. Även här är Helsingforskonventionen viktig. Framför allt – det här lyfter vi fram i betänkan-

det – är enskilda människors agerande viktigt. Det tycker vi är stort, och det är bra att vi lyfter fram det.

I vårt utskott samlas alla partiernas miljöpolitiker. Vi vill allihop rädda världen. Frågan är bara hur – det är där det skiljer sig. När vi står här och bråkar i kammaren är det ganska viktigt att man tänker på andra saker, det som händer utanför det här huset.

Om man tittar på trenderna ser man tydligt att marknaden för lösningar för att använda vatten på ett smartare sätt hela tiden växer. De som kallas *early adopters*, de som vill vara först och tuffast, har omfamnat miljövänligheten.

Jag var inne på en av de här stora trendsidorna i går. Jag hittade ett badkar som var graderat och visade hur många flaskor dricksvatten man använder när man badar. Det finns också odlingstips bland trenderna.

Den kombinerade tvättmaskinen och toaletten är en fantastisk uppfinning som vann *green gadget*-tävlingen. Först tvättar man. Sedan sparar maskinen vattnet. Sedan används vattnet till att spola ut det som ska spolat ut.

Min personliga favorit är duschgolvet som vickar lite. När duschen tycker att man har duschat färdigt vickar den till och kastar ut en. Det är för att man ska spara vatten.

Ett svenskt gott exempel som är lite mer jordnära men som har gett genklang ute i världen är Clean Shipping Project i Göteborg. Jag har varit och träffat dem och är mycket imponerad.

Den senaste artikeln jag såg om dem såg jag på en affärsmiljöblogg som heter Business of Green, som hör till tidningen Herald Tribune. De lyfter fram Sverige som ett gott exempel, och det är viktigt att sjöfarten, precis som alla andra, bär sina miljökostnader.

Sjöfarten har länge reglerats av internationella överenskommelser. Organisationen International Maritime Organization, IMO, har tagit fram en konvention som kallas Marpol, som handlar om att man ska förhindra fartyg att förorena miljön.

Vi är en del av det, och vi har nått en del framgångar.

I en del av motionerna tar man upp ansvaret för avfallet. Där ser vi nu ett skifte. Därför är det viktigt att ta fram EU-direktivet om mottagningsanordningar. Vi skriver om det i betänkandet. Men det visar att ansvaret inte bara ligger på båtarna utan också på mottagarna, på hamnarna. Vi som kör landpolitiken har ett stort ansvar också här.

Vi skriver i betänkandet att det pågår ett intensivt arbete när det gäller mottagandet av avfall och minskade utsläpp. Trafikutskottet har pratat om det här. Vi hänvisar till dem. De förutsätter att det arbete som har inletts kommer att följas upp. Vi har ingen anledning att tro något annat, men jag tycker att det är viktigt att vi följer upp det.

Apropå trafik finns det motioner om certifiering av biobränslen i betänkandet. Där har debatten inte varit helt balanserad – det gäller både i Sverige och utomlands. Jag ser oerhört positivt på förslaget i EU:s energi- och klimatpaket om att ta fram en certifiering.

Vi kunder vill veta vad vi köper. Efterfrågan är det starkaste styrmedlet, och det här kommer att göra det enklare för alla kunder inom EU.

Just nu funderas det på bästa sätt över hur den här märkningen ska se ut för att kunna genomföras. Det är många som vill in och som vill hitta system för livscykelanalyser och jämförelser av olika energibärare.

I morse träffade jag ett finskt oljebolag som hade tagit fram kriterier och som är berett att dela med sig till branschen. Jag har också sett att Svanen har börjat arbeta för att ta fram krav och miljömärkta hållbara alternativ till bensin och diesel. Då vill man också ställa krav när det gäller den totala klimateffekten av drivmedlet. Man tittar på både energi-effektivitet och hälsoeffekter.

Det arbetet pågår under våren. De är intresserade av att få in synpunkter.

Jag tror att det är viktigt att vi enas om en stor märkning inom EU, men det kan också finnas andra som vill gå längre, och det är värdefullt med andra märkningar också.

Sammanfattningsvis går miljöarbetet väldigt bra nu. Vi gör mer än någonsin. Det tar tid för miljön att återhämta sig. Det ska vi ha respekt för. Det var också väldigt tydligt när Miljömålsrådet presenterade sin rapport.

Det viktiga är nu att arbetet vi gör för att förbättra luft och vatten sker tillsammans med andra. Det är då vi får störst effekt.

(Applåder)

Anf. 148 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Det var många intressanta aspekter som kom fram i anförandet men inte så mycket om just luftmiljöfrågorna, som jag debatterade och ställde frågor omkring.

Jag vet att Sofia, precis som jag, kommer från Stockholms stad. Därför hoppas jag att du har ett särskilt engagemang för våra lungor, för oss som bor i den här staden och vår hälsa.

Vi vet att Stockholm har särskilt stora problem med att uppnå miljö-kvalitetsnormerna. Stockholm har kanske större problem än någon annan stad i Sverige. Vi vet tyvärr också att miljö-kvalitetsnormen när det till exempel gäller partiklar överskrider väldigt mycket i Stockholm. Det är en av de värsta städerna i Europa när det gäller partikelhalter, så vi har stora problem.

Min första fråga är helt enkelt: Du anser väl att miljö-kvalitetsnormerna ska uppnås? Det hoppas jag. Sedan kommer självklart följdfrågan: På vilket sätt ska man göra det?

Vi har lagt fram många förslag i motioner som nu behandlas i det här ärendet. Vi har föreslagit åtgärder som vi tror kan vara verksamma för att faktiskt se till att miljö-kvalitetsnormerna uppnås.

Det har också suttit två utredningar som har kommit med förslag när det gäller hur man kan se till att åtgärdsprogrammen får lite mer kraft och se till att miljö-kvalitetsnormerna faktiskt har en möjlighet att uppnås i Sverige och i Stockholm.

Syftet är inte bara att lagen ska efterlevas, utan det är faktiskt en lag som är till för att vi ska rädda människors hälsa och se till att vi inte får onödiga dödsfall och onödig sjukdom som luftföroreningar ger upphov till.

Vad har regeringspartierna och framför allt Moderaterna, som du representerar, för idéer när det gäller att faktiskt se till att miljö-kvalitetsnormerna uppnås och att vi får en hälsosam luftmiljö i Stockholm och på andra ställen?

Anf. 149 SOFIA ARKELSTEN (m) replik:

Herr talman! Jag vill inleda med att säga att jag naturligtvis har ett engagemang för allas lungor, inte bara stockholmarnas. Sedan tycker jag att det är lite härligt att det känns som förr, när Per och jag syntes i Stadshuset. Det här är också något vi har diskuterat förut, tror jag.

Jag tror att Stockholm agerar på flera sätt just nu. Man har antagit ett nytt miljöprogram. Man har infört ett antal olika saker, bland annat det här med spolning av gator, när man låter partiklarna försvinna med dagvattnet för att sedan renas i reningsverken. Det har varit en ganska stor skillnad. Det har nu testats på Hornsgatan och visat sig fungera väldigt bra.

Gatustädningen ska också ha ökat. Man har också gjort försök med olika typer av underlag för att undvika att det ska bli särskilt mycket partiklar.

De partiklar som dras upp av hjulen är en del. Det finns också en del som handlar om bilarna och utsläppen. Där tror jag att det är väldigt viktigt med luftkvalitetsdirektivet som kom nu i december. Det har kanske inte haft så stor effekt ännu, men jag tror att det är oerhört viktigt. Det ska träda i kraft 2010.

Vi ville komma längre och komma åt fler partiklar. Därför kommer vi också att införa normer för små partiklar i svensk lagstiftning. Men det vet säkert Per Bolund.

Dessutom hade vi häromdagen frågan om kraven på utsläppen från tung trafik och bestämmelserna i Euro 6 uppe i utskottet.

Det blir strängare gränser för partiklar när det gäller utsläppen från bilarna. Jag tror att det är väldigt viktigt. Det som jag nu hoppas är att vår bilpark kanske kan bytas ut något snabbare än tidigare. Där är det viktigt med alliansens politik för fler i arbete och lägre skatter.

Anf. 150 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! När det gäller Stockholms stads åtgärder är jag långt ifrån så imponerad som Sofia Arkelsten är. När det gäller till exempel spolning av gator har stadsrevisionen precis gjort en studie av åtgärdsprogrammen som visar att spolningen inte har haft någon som helst effekt. Det har haft effekt kanske en eller två timmar efter att man har spolat. Men sedan är partikelhalten tillbaka på samma ohälsosamma nivå igen.

På samma sätt är det med i princip alla de andra åtgärderna som staden har försökt att vidta. De har inte fått någon effekt över huvud taget. Tvärtom, precis som jag sade i mitt anförande, är partikelhalterna högre än någonsin.

I mina ögon är det tyvärr så att staden mest förhalar och inte vidtar de åtgärder som faktiskt finns i åtgärdsprogrammet och som vi vet är effektiva. I stället väljer man att vidta åtgärder som inte finns med i programmet och som man på något mirakulöst hoppas ska kunna lösa problemet men som inte gör det.

Jag tycker att det är dags att gå från försök till handling. Det är dags att vidta de åtgärder som vi faktiskt vet fungerar.

De åtgärder som Sofia Arkelsten talar om på nationell nivå och EU-nivå är positiva. Jag kan gärna ställa mig bakom dem. Men de är långsiktiga, och de kommer inte att få någon effekt under den närmaste tiden,

bland annat i och med att det tar lång tid att införa den nya generationen av fordon. Vi är alltså inte alls i närheten av nog, utan det som nu krävs är att man faktiskt snabbt vidtar åtgärder. Det är inte så att dessa miljö-kvalitetsnormerna ska vara uppfyllda om tio år och att vi har tid på oss. De skulle ha varit uppfyllda för fyra år sedan. Vi är redan fyra år sena när det gäller föroreningshalterna i luften.

Därför krävs det åtgärder här och nu. En sådan åtgärd som vi har föreslagit är att man faktiskt ger möjligheter att reglera dubbdäcksanvändningen. Vi vet att det är en av de absolut mest effektiva åtgärderna för att se till att man får en hälsosam luft i Stockholm. Varför kommer inga sådana förslag från regeringspartierna? Varför ser man inga förslag, vare sig något slags avgift eller någon lagreglering kring dubbdäcksanvändningen?

Anf. 151 SOFIA ARKELSTEN (m) replik:

Herr talman! Det som har skett i Stockholm har haft effekt. Man är inte färdig heller. Jag vet att Ulla Hamilton som är miljöborgarråd är klart engagerad i detta och jobbar med frågan. Jag är fortfarande imponerad av henne.

Det finns andra saker också. Man kan fundera på om man ska leda ut trafiken ur stan. Just nu tvingas alla bilar åka genom stan. Man kan inte åka runt. Men jag tror att det är att gå för långt att tro att Per Bolund skulle tycka att en ringled vore trevligt.

Men vi ser också att trängselskatten så att säga tappar fart. Det kommer fler och fler bilar in till stan ändå.

Motionen handlar om miljökvalitetsnormen och rättsverkan mot enskild. Det är ett väldigt stort hopp framåt. Jag har juristbakgrund och blir lite stressad av Miljöpartiets förslag. Det är så att vi reglerar på två sätt. Vi reglerar verksamheter och ställer krav på de verksamheter som finns. Det finns ett förfarande där man söker tillstånd, och det finns tillsyn. Till detta kommer dessa miljökvalitetsnormer. Om man då tror på den enskildes rätt och rättssäkerheten är det inte helt enkelt att lagreglera enbart med miljökvalitetsnormen som instrument.

När det gäller dubbdäcken är jag öppen för diskussion. Jag tycker att det är en viktig fråga. Vi har ännu inte landat i något slags förslag när det gäller det än. Men jag ser också att det är ohållbart att ha dubbdäck i innerstan.

Anf. 152 DAN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Nu fick jag sitta i åtta minuter och lyssna på Sofia Arkelsten när hon talade om vad alla andra har sagt. Men jag hörde ingenting om vad regeringen vill göra konkret. Det är det som jag vill höra.

Anf. 153 SOFIA ARKELSTEN (m) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att Dan Nilsson inte hörde det som jag sade. Det finns väldigt mycket som vi vill göra konkret. Men detta är ett betänkande som handlar om de motioner som ni har väckt. Den miljöpolitik som vi bedriver kommer fram i propositionerna eftersom det är vi som är i majoritet.

Vi har bland annat slutbetänkandet från Havsmiljöutredningen här. Det är ungefär 600 sidor. Den visar inriktningen på politiken. Skogspropositionen kom nyligen. Det kommer en klimatproposition. Det kommer en infrastrukturproposition. Och det kommer en forskningsproposition. Vi har miljö kvalitetsdirektiven. Vi har EU:s klimatpaket. Det är väldigt mycket som händer.

Vad kan jag hjälpa dig med mer och berätta om, Dan?

Anf. 154 DAN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad du tycker, Sofia Arkelsten. Men du hade svårt att höra vad jag sade i mitt anförande, och jag tog upp en hel del konkreta förslag som vi har lagt fram. Det handlar om att bevara Östersjöns livskraftiga havsmiljö. Det handlar om fosfatförbud som inte bara ska gälla i fråga om privat bruk. Det var även konkreta förslag om att man måste minska användningen av handelsgödsel och att det måste kosta att sprida det. Det är ett oerhört stort problem, speciellt i kustkommuner som jag kommer från – Västervik. Vi har också förslag om djurhållning på läckagekänsliga områden med mera. Du kan gärna få en kopia på mitt tal om du vill ha det.

Anf. 155 SOFIA ARKELSTEN (m) replik:

Herr talman! Jag litar stenhårt på att stenograferna kommer att göra ett bra jobb så att jag kan läsa om detta.

Socialdemokraterna har lämnat några förslag. Men ni säger inte vad de kostar. Det är ett rent önsketänkande som Dan Nilsson levererar. Ni säger ingenting om hur mycket pengar som ni vill lägga på ett internationellt forskningscentrum. Ni säger inte om ni är för eller emot Havsmiljöinstitutet. Jag uppfattade dig som att du var lite för det. Men jag vet inte om Dan är för ett forskningsinstitut som Moderaterna eller alliansen föreslår, eller om det måste vara en socialdemokratisk idé.

När det gäller handelsgödsel talade jag lite grann med min kollega Sven Gunnar Persson före debatten. Han berättade att vi är de enda i Europa som har denna skatt. Jag är jätteimponerad av LRF som har arbetat med Greppa näringen som är ett bra projekt för att minska övergödningen.

När det gäller *hot spots* och de stora djurfabrikerna, som man skulle kunna kalla dem, är det något som vi redan har sagt att vi ska jobba med tack vara Baltic Sea Action Plan.

Jag hörde ingenting nytt från Dan. Jag hörde ingenting som var spännande och roligt. Men jag kan göra ett försök och läsa vad han har sagt. Men jag uppfattar det som att ni inte har någonting att komma med i denna politik.

Anf. 156 EVA SELIN LINDGREN (c):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i miljö- och jordbruksutskottets betänkande. Jag konstaterar att det omfattar ett väldigt brett område med många viktiga frågor. Det gäller havsmiljön, jordbruksmarken och luftmiljön. Vi är alla beroende av alla dessa delar i vårt ekosystem.

För mer än hundra år sedan kallade indianhövdingen Seattle i USA detta för livets väv. Han sade också: Människan vävde inte livets väv, hon är bara en tråd i den. Vad hon gör mot den väven gör hon mot sig själv.

Det är lätt att instämma i hans bedömning. Och en del av våra diskussioner handlar precis om detta. Vad gör vi med livets väv?

Vår havsmiljö väcker känslor. Vi seglar på havet, vi badar och fiskar i havet, och några har havet som arbetsplats. Vår kärlek till både Västerhavet och Östersjön delar vi med flera grannländer. Men det är inte bara kärleken vi delar utan också den akuta miljösituationen som Dan Nilsson nyss beskrev.

Allians för Sverige har varit tydlig med att havsmiljön är en av de högst prioriterade frågorna inom miljöområdet. Vi kommer att fortsätta med att lägga stor kraft på att säkerställa Östersjön och Västerhavet som levande hav. Som redan nämnts lämnade nyligen havsmiljöutredaren Göran Enander över sitt betänkande till miljöministern. Betänkandet går nu ut på remiss och kommer att mynna ut i en havsmiljöproposition som sedan kommer att hamna på riksdagens bord. I det sammanhanget vill jag för Centerpartiets del välkomna förslaget från utredaren om att Östersjön ska bli ett pilotområde, något som Centern drivit under lång tid.

För att ta itu med Östersjöns miljöproblem har ett intensivt arbete bedrivits inom ramen för Helsingforskonventionen som vi hörde om tidigare. Vid ett ministermöte i november 2007 kom Helcom överens om en ny aktionsplan för Östersjön. Detta är en stor framgång för Sverige och för Östersjöns miljö. Det övergripande målet för aktionsplanen är att Östersjön ska ha god ekologisk status år 2021. Bland annat innehåller aktionsplanen ett utsläppstak för fosfor och kväve. Precis som när det handlar om klimatet kräver nämligen havsmiljön internationella överenskommelser.

Även Sverige som land kan göra mycket för att förbättra havsmiljön. Därför är det ett viktigt beslut som vi har fattat när vi vill förbjuda fosfater i tvättmedel. Just nu bereder Regeringskansliet förslaget från Kemikalieinspektionen om att också förbjuda fosfater i diskmedel.

Våra hav ger oss också stora möjligheter. Fisket och sjöfarten är betydande och avgörande för företagsamheten. Jordbruket och livsmedelsindustrin är beroende av uthålliga havsresurser, och skärgårdsmiljöerna är oerhört viktiga för de många turistföretag och enskilda människor som är aktiva i den skärgård som finns runt våra kuster.

Dessa möjligheter gör också att vi möter tydliga och akuta miljöutmaningar. Vi har läckage av näringsämnen som kväve och fosfor från industrier, jordbruk och hushåll. Vi vet att det orsakar algbloomning och döda havsbottnar. Torskbestånden har minskat på grund av syrebrist och överfiske, och långlivade miljögifter hotar havens ekosystem.

Herr talman! Sverige har ett av världens renaste jordbruk – ett jordbruk som förser oss med framför allt livsmedel, men också med öppna landskap och energi. Att vi har ett konkurrenskraftigt jordbruk är inte bara avgörande för vår livsmedelsförsörjning utan också för många av våra miljömål, till exempel öppna odlingslandskap.

Men jordbruket har även ett stort ansvar för arbetet med att komma till rätta med övergödningssproblemen i havet – ett ansvar som de vill ta. Utsläppen från jordbruket har minskat, men för att vi ska nå miljömålet Ingen övergödning krävs det fler åtgärder. Det är oerhört viktigt att det fortsatta arbetet sker i nära dialog mellan miljö- och jordbrukssektorn. Det finns många konkreta åtgärder som kan minska jordbrukets påverkan på haven, såsom skyddszoner, våtmarker och odling av fånggrödor med flera.

Men för att denna positiva utveckling ska ske krävs det att vi har ett konkurrenskraftigt jordbruk i Sverige. Även om många företag i dag har en god lönsamhet krävs det att vi garanterar långsiktiga villkor om företag i de gröna näringarna ska våga göra de nödvändiga investeringarna.

I det sammanhanget skulle jag vilja fråga Socialdemokraterna en sak med anledning av en av reservationerna. Där säger ni att det måste kosta att använda handelsgödsel. Min fråga är om s har tänkt sig att höja skatten på handelsgödsel.

En av de reservationer vi behandlar i dag är nr 16, om att göra en översyn av gränsvärdena för utsläppen av luftburna partiklar, och den diskuterades nyss. Men såvitt jag har förstått förekommer det inom Naturvårdsverket en mer eller mindre kontinuerlig översyn av de gränsvärden vi har i Sverige, och dessa kommer ju framdeles inte bara att gälla för PM₁₀ utan även för PM_{2,5}. Om ni inte vet skillnaden så är PM₁₀ partiklar som är mindre än 10 mikrometer, och PM_{2,5} är mindre än 2,5 mikrometer.

Anledningen till att man inför en ny gräns är att de minsta partiklarna uppträder annorlunda i människans andningssystem än de större. De större partiklarna bildas ofta genom mekaniska processer, till exempel som vindblåst damm och sand, intorkad havssprej etcetera, men de små partiklarna bildas huvudsakligen vid omvandling från gaser till partiklar. Där har vi tidigare exempel i Sverige genom våra sulfat- och nitratpartiklar som först har varit i gasform.

Vi människor har genom evolutionen utvecklats så att vårt andningssystem genom alla krokiga vägar i viss mån kan sortera bort de större partiklarna. Dessa sväljer vi ned eller hostar upp. Men när det gäller de små partiklarna tar kroppen fel, så de följer med luften ned i lungblåsorna. Därifrån kan de komma vidare ut i blodet. Det gör att man har andra hälsoeffekter, och man är allra räddast för de små partiklarna, PM_{2,5}.

Per talade om dödsfall i Sverige, men i global skala är detta den allra största dödsorsaken, om man jämför med trafiken till exempel. Man räknar med att några miljoner människor dör av effekter av de här små partiklarna.

Det är alltså väldigt viktigt att komma till rätta med dem, inte bara i Sverige utan allra viktigast är kanske vårt globala arbete. Men då kan man inte bara sätta en gräns, utan man måste också titta på vad det är för källor som ger upphov till dessa partiklar. De källorna är ganska likartade över jorden. Det är trafikavgaser, som vi har varit inne på, men det är också partiklar från energianläggningar och eldning, från industrier, raffinaderier, smältverk med flera – det är väldigt många av människans aktiviteter som ger upphov till de här små partiklarna.

Storstäder och tätbebyggda områden är värre utsatta än glesbygd och landsbygd. Om man studerar detta inom Europa ser man att vi har en gradient. Vi har alltså renast uppe i Norden, och allra renast på nordvästra Irland vid Atlanten. Där är det en otroligt ren luft och en ren miljö, medan det blir smutsigare när man kommer ned i mer tätbebyggda områden.

Frågan är alltså om det som Per föreslår gäller hur man ska attackera källorna, för det tror jag är det viktigaste. Och där kan Sverige gå före genom att utveckla en renare teknik, och det har man redan börjat med på flera ställen, bland annat i Västsverige som jag kommer ifrån. Även fordonsindustrin försöker ta sitt ansvar här. De har hela tiden sänkt partikelhalter från till exempel lastfordon men också sänkt utsläppen av kväveoxider.

Det sker alltså en transport av luftföroreningar inom Europa med våra vädersystem, så när vi ska sätta gränser för de här små partiklarna är en stor del långdistanstransporterat, det vill säga partiklarna kommer till oss från andra länder precis på samma sätt som försmurningen kom från Storbritannien och Tyskland. Jag har studerat detta väldigt länge, och när vi mätte i Västsverige kunde vi se att uppe i de i dag invandrartäta områdena i Bergsjön och Biskopsgården hade man lika ren luft som på Tjörns västsida, för huvuddelen var långdistanstransporterat. Man har också sett denna transport till Nordpolen och Nordnorge.

Därför är det viktigt att såväl EU som FN och Världshälsoorganisationen är med i det här arbetet för en renare global atmosfär. Vår miljöminister driver också att få med de olika länderna i EU i detta arbete.

I Naturvårdsverkets rapport *Frisk luft* föreslår man som delmål 10 mikrogram per kubikmeter som årsmedelvärde för den minsta partikelfraktion PM_{2,5}, och man föreslår 18 mikrogram per kubikmeter för PM₁₀ som maxvärden år 2015. Detta är också i linje med vad Världshälsoorganisationen har föreslagit.

Min fråga till er som jämför nivåer i olika länder är egentligen om ni har någon annan ambition. När man jämför med USA ska man komma ihåg att USA har helt andra förutsättningar. De har annan topologi, ett annat klimat och aktiviteterna ser olika ut. De är inte desamma som våra. Dessutom har man hela omvandlingen som är komplicerad. Därför skulle jag vilja veta vilka gränser ni vill ha för Sveriges del.

Jag har jobbat med det här i 25 år. Jag har utbildat forskare i Asien och Afrika som mäter där för att förbättra miljön. Och jag kan utifrån min horisont säga att vad vi har efterlyst inom EU är just en gräns för PM_{2,5}. Nu är man på väg att sätta den, och jag tycker att det är positivt att man över huvud taget tar tag i problemet med de allra minsta partiklarna.

Om ni tänker själva att ni har en partikel som är tio nanometer och så har ni en som är en mikrometer, då är det en faktor 100 där. Det behövs en miljon små partiklar för att ge samma massa som den större. Därför är det också tveksamt att sätta massmått. En del forskare mäter faktiskt antalet i stället.

Anf. 157 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Det var många mycket vetenskapliga detaljer som kom upp om partikelstorlek, antal, massa och så vidare. Jag tror att det finns fog för att väcka sådana frågor men jag tror att det är väldigt dumt att

väcka dem på politisk nivå. Jag tror inte att vi som politiker ska bestämma över sådant som snarare är vetenskapliga fakta.

De miljökvalitetsnormer som vi har och som faktiskt gäller inom EU och i Sverige är framtagna med vetenskaplig bas. Det är vetenskapsmän som har tagit fram förslagen, och sedan är de genomförda på politisk nivå. Det är precis på det sättet som jag tycker att utvecklingen ska ske. Kommer det fram nya fakta ska vetenskapsmännen lyfta fram dem till politikerna, och sedan ska vi politiker revidera normerna om det behövs.

Men jag tycker att det också är att fly från sitt ansvar, för vi har faktiskt miljökvalitetsnormer som gäller och som skulle ha varit uppfyllda för flera år sedan men som inte är uppfyllda. Det är ett stort problem som man faktiskt måste ta om hand. Det duger inte att bara hänvisa till att man skulle mäta på ett annat sätt eller att det kanske är mindre partiklar som är lite viktigare än de större partiklarna och så vidare. Vi har ett problem som vi måste ta hand om här och nu.

Vi vet att partiklar, enligt det mått som vi mäter efter i dag, har hälsoeffekter på människor som bor här i Sverige. Därför har vi också ansvar för att göra något åt det. Det tycker jag är mycket intressantare för oss som politiker att diskutera. Vilka åtgärder ska vi vidta för att uppnå de krav vi faktiskt har här i dag?

Centerpartiet har ju en speciell roll eftersom Centerpartiet sitter både på miljöministerposten och på infrastrukturministerposten och därmed har alla verktyg som behövs för att faktiskt åtgärda partikelhalterna och även uppfylla andra miljökvalitetsnormer. Det vore väldigt intressant att få höra lite mer om det i stället för att diskutera hur man ska mäta. Jag vill gärna höra vilka förslag som Centerpartiet har när det gäller att faktiskt uppnå de miljökvalitetsnormer som är beslutade.

Anf. 158 EVA SELIN LINDGREN (c) replik:

Herr talman! Då kan jag säga att det alltså gäller att komma åt källorna. Du tittar på omgivningsluften, och där kan du få höga halter därför att du får något utifrån.

Det var ju det som var budskapet, att de små partiklarna påverkar oss. Alltså gäller det att attackera olika källor. Vi har fordonsindustrin. I miljö- och jordbruksutskottet diskuterade vi häromdagen tunga fordon och andra fordon där man försöker begränsa utsläppen från dem som körs i Sverige. Men sedan måste man ju förhandla inom EU därför att vi också har trafik från kontinenten upp till Norge. Det är inte helt enkelt.

Tittar ni på kartor ser ni att Göteborg har en mätstation som har väldigt höga partikelhalter. Den ligger nära E 6:an, och där kör den tunga trafiken. Det hjälper inte om du säger att staden inte får ha dessa halter. Ska vi stänga av all genomfartstrafik och krångla med våra grannländer? Det är inte helt enkelt.

Det är inte alls fråga om att slippa undan. Jag vill bara tala om att detta är väldigt komplicerat, mycket mer än att bara säga att man ska bestämma så, så blir det så. Man måste alltså ta tag i källorna.

Sedan har du biobränsleeldning. Där har vi också normer. Dessutom har vi utsläpp från industrier, raffinaderier och så vidare. Där sätter man gränser. Jag tror att man försöker hantera de viktiga källorna i Sverige och ta tag i dem. Då är det varje källa som man ska sätta i relation till produktion, för där kommer också arbetarnas intresse in. Något släpper

de kanske ut i alla fall, även om de försöker att få utsläppen så rena som möjligt.

Det jag ville säga var att detta inte är något enkelt där man bara kan bestämma att vi säger så här. Vi måste tala om hur vi ska göra och vad vi ska angripa först. Det tycker jag skulle vara väldigt konstruktivt.

Anf. 159 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Från Miljöpartiets sida har vi absolut ingenting emot att revidera miljö kvalitetsnormerna om det skulle visa sig nödvändigt i ett nytt vetenskapligt ljus. Det är ytterst välkommet. Det ställer vi oss alla bakom.

Men jag tycker inte att vi kan vänta och säga att vi tycker att de miljö kvalitetsnormer vi har är för dåliga. De är ju beslutade, precis som Eva Selin Lindgren efterfrågar. Man har beslut på EU-nivå just för att komma åt partikelutsläppen vid källorna. Det är precis det som miljö kvalitetsnormsdirektiven går ut på. Därför ska vi välkomna dem och försöka uppnå dem i stället för att hänvisa till att man mäter på fel sätt. Det är en senare fråga, som jag ser det.

Vi vet att det finns väldigt effektiva åtgärder som man kan vidta på stadsnivå och nationellt. Ett exempel på det är det som jag har hållit på och repeterat här. Dubbdäcken är en väldigt viktig faktor och precis en sådan källa till partiklar som Eva Selin Lindgren efterfrågar. De river upp väldigt mycket. Det är inte så att det bara är stora partiklar från gatumiljö och bara små partiklar från dieselmotorerna. Det är ju en blandning från alla källor.

Sedan tycker jag att det är en viktig fråga som Eva Selin Lindgren lyfter fram när hon talar om att det också sker transporter från andra länder. Det är en viktig aspekt. Det är just därför miljö kvalitetsnormsdirektivet på EU-nivå är så viktigt, att man faktiskt har tagit det här på regional nivå för en hel världsdel. Men om vi ska kunna göra någonting åt det måste de enskilda länderna också ta sitt ansvar och se till att de här normerna uppfylls.

Speciellt viktigt är det för Sverige. Vi ska ju vara EU-ordförande 2009. Vilka möjligheter tror du att den svenska regeringen kommer att ha för att sätta press på regeringar i andra länder som bidrar med partiklar till oss om vi inte klarar av att uppfylla våra egna miljö kvalitetsnormer? Problemet är att vi måste föregå med gott exempel för att ha en röst och kunna påverka i debatten. Men än så länge är förslagen obefintliga så det kommer inte att hända, utan vi kommer att vara en av de sämsta i klassen, tyvärr.

Anf. 160 EVA SELIN LINDGREN (c) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis så att de måste förhandla, för de andra länderna har ju ett egenintresse av att deras befolkning också håller sig frisk.

En sak är att vi faktiskt utvecklar smart miljöteknik som inte ger utsläpp från olika aktiviteter. Där har vi också en viktig roll i EU att visa hur lösningarna ser ut. Det är precis det vi gör också i Asien och i Afrika. När de ska förbättra sin miljö frågar de: Hur gör ni? Och vi tittar ibland på Kalifornien, där man är duktig på detta. Det sker ju en kunskapsspridning, och den är inte oväsentlig.

Jag menar att det finns flera saker för oss att göra, dels att man ställer kraven, dels att man också ser till att de går att genomföra i det land det är fråga om.

Prot. 2007/08:112
15 maj

Vatten- och luftvård

Anf. 161 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Den här debatten skulle kunna vara en särskild debatt. Den skulle kunna kallas särskild debatt därför att jag upplever att den är så aktuell. Den är så angelägen.

En havsmiljöproposition är på gång, liksom den omtalade miljömålspropositionen. För en knapp vecka sedan redovisade enmansutredaren sitt betänkande *En utvecklad havsmiljöförvaltning*.

Havsmiljön i allmänhet och Östersjön i synnerhet har tagits upp i flera motioner där man efterfrågar kraftfulla insatser, EU-samarbete och ett havsmiljöinstitut. Regeringen har redan beslutat att inrätta ett havsmiljöinstitut för att öka kraften i den svenska forskningen om hav och havsmiljö.

Ledningen av institutet kommer, som de flesta av er redan vet, att finnas i Göteborg. Men verksamheten ska bedrivas på flera olika ställen och i samarbete med universiteten i Stockholm och Umeå, men också med Högskolan i Kalmar. Även om Göteborg nu har fått uppdraget att ha en samlande roll kan de inte klara det här ensamma, utan det kommer att vara ett mycket viktigt samarbete med berörda universitet och högskolan. Det är en förutsättning för framgång. Men det ska också vara samarbete och kontaktytor med det omgivande samhället runt om i landet och framför allt internationellt. Regeringen ger dessutom 10 miljoner extra varje år till detta viktiga arbete.

Folkpartiet, tillsammans med övriga allianspartier, är djupt oroat över situationen i Östersjön. Det vill jag tydligt markera. Det är därför vi driver på, inte enbart nationellt utan tillsammans med samtliga Östersjöländer i Helcom men givetvis också i EU. Vi bygger vidare på det arbete som påbörjades under förra mandatperioden och där inte minst min förne partikollega Sverker Thorén aldrig någonsin missade ett tillfälle att driva på den dåvarande regeringen.

Skillnaden mellan den förra regeringen och alliansregeringen är att alliansregeringen har en ambition att ta ett bredare grepp och arbeta över sektorsgränserna. Det är ohållbart att förlita sig på att miljösektorn ska klara allt som har förorsakats. Här måste det ske en samordning mellan miljö, jordbruk och fiske – för att nämna några exempel. Det är en förutsättning för att Östersjön ska räddas.

Det är också viktigt att den status som Östersjön har fått som pilotområde nu inte enbart blir en status på papper utan det blir också någonting i praktiken.

Fisket i allmänhet och torsken i synnerhet måste ses i ett ekosystemperspektiv. Dessa frågor kommer att debatteras under kommande vecka. Därför kommer inte jag utan min kollega Lars Tysklind att fördjupa sig i de specifika frågorna. Men jag vill redan avisera att inom några veckor kommer vi att få ta del av Ices rapport – expertpanelen. Jag tror att många väntar med stor spänning på vad forskarna kommer att säga. Det är viktigt att forskningens resultat är grunden för våra politiska beslut.

Ekosystem och fisket är viktigt att hålla ihop. Om torsken i Östersjön skulle dö ut finns en uppenbar risk att hela ekosystemet flippar, inte klarar sig. Detta får inte hända.

Sverige och alliansregeringen har varit drivande i framtagandet av aktionsplanen, Baltic Sea Action Plan. Vi har, precis som tidigare talare nämnt, initierat en annan form av Sternrapport, nämligen en Sternrapport för haven. Det handlar inte enbart om Östersjön, utan vi måste också beakta situationen i Västerhavet. Den kommer att vara klar inför EU-ordförandeskapet och ligga till grund för de fortsatta överläggningarna.

Det är mycket riktigt som någon påpekade att Havsmiljöutredningen tillsattes av förra regeringen. Det ska den regeringen ha kredit för. Alliansregeringen har gjort ett viktigt tillägg, nämligen tilläggsdirektiven till utredningen där bland annat de internationella frågorna får en stor och viktig belysning.

Vad gäller aktionsplanen skiljer den sig radikalt från tidigare Helcomplaner som har presenterats. Det är ett specifikt utsläppstak. Man har också diskuterat och kommit fram till olika bördefördelningar länderna emellan. Det är mycket fokus på reningsverk. Vi har också tagit del av att initiativ tas av andra aktörer att hjälpa och stödja de länder där man inte har fungerande reningsverk. De insatser som görs i andra länder runt Östersjön betyder så oerhört mycket. Här kan nämnas att de specifika insatserna kommer att göras tillsammans med Polen, men vi är fullt medvetna om att inte minst Sankt Petersburg, Kaliningrad och andra orter behöver vårt stöd. Det behöver ske mycket radikala förbättringar. Fosfatfria tvättmedel har nämnts. Nu går vi vidare. Nu är det frågan om diskmedel som bereds i Regeringskansliet.

Det är viktigt att Helcom får muskler. I utredningen pekas på flera steg för att förstärka Helcoms muskler. Men lika viktigt är det att EU:s Östersjöstrategi blir kraftfull. Därför är jag mycket glad, och det är otroligt värdefullt, att EU:s Östersjöstrategi nu blir en prioriterad fråga när Sverige innehar ordförandeskapet i EU 2009.

Herr talman! I arbetet med miljöfrågorna visar regeringen på nödvändigheten av att lyfta upp frågan om Östersjön, som jag redan har påpekat, och frågan om Västerhavet. Haven har liknande problem, men det finns också skillnader som måste belysas tydligare och vara vägledande vid olika insatser. Regeringen har faktiskt rivstartat arbetet för att rädda havsmiljön. Någon frågade vad regeringen gör. Ni ska snart få svar på era frågor så att ni slipper fundera.

Från ett läge där pengar till havsmiljön knappt ens var synliga i budgeten satsar nu alliansregeringen närmare en halv miljard kronor under åren 2007–2010. Satsningarna för en förbättrad havsmiljö innehåller bland annat följande. Nu ser jag att det finns flera som antecknar, och jag ska därför ta det långsamt och pedagogiskt.

1. Syrefattiga bottnar i Stockholms och Bohuslans skärgårdar syresätts.
2. Våtmarksrestaurering. Odling av fånggrödor kommer att få ökad betydelse eftersom forskningen har visat att detta är så viktigt.
3. Nationellt förbud mot fosfater i tvättmedel. Arbetet fortsätter nu till frågan om diskmedel.

Jag fortsätter. Nu handlar det om Västra Götaland. Jag ser till min glädje att Jan-Olof Larsson antecknar febrilt.

Länsstyrelsen i Västra Götaland har bland annat fått i uppdrag att tillsammans med kommunerna ta fram underlag för att minska miljöpåverkan från enskilda avlopp. Det är viktigt, och det har också, inte minst de senaste dagarna, uppmärksammats i massmedierna.

4. Andra konkreta insatser är SMHI:s arbete med att ta fram prognosmodeller för algblooming både i Västerhavet och i Östersjön. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att ta fram en modell för avgiftssystem för att minska övergödningen, som är så viktig att komma åt. Nu tar regeringen ytterligare steg för att stärka kunskapen om våra hav, bland annat genom miljöinstitutet.

I Västsverige har ett strategiskt utvecklingsarbete genomförts i samverkan mellan näringsliv och myndigheter för att stärka regionens havsmiljöinriktning.

Herr talman! Innan jag avslutar detta anförande känns det riktigt att kommentera några av luftfrågorna som togs upp. Det var Per Bolund som tog upp de frågorna. Det är otroligt angeläget, precis som har framförts i debatten innan, att miljö kvalitetsnormerna för EU har fastställts. Det är basen. Vi kan jobba på bredare sikt. Jag är givetvis inte Stockholmspolitiker, utan jag ger generella svar på frågan. Vi bör arbeta intensivt med elfordon i stadsmiljö. Flera i regeringen har påpekat vikten av att så snabbt som möjligt passera förbi användningen av fossila bränslen.

Per Bolund tog upp dubbdäcksdiskussionen. Den är viktig att beakta.

Det var ett tv-inslag under veckan med miljöborgarrådet där de här frågorna diskuterades gällande Stockholmstrafiken. Det är ett problem, och jag tycker att det är viktigt att vi tittar på det här ordentligt. Det ligger mycket i det.

Alliansen har suttit vid makten i två år. Vi kommer att komma igen med svar på flera av frågorna. Jag hoppas att Per Bolund ska känna sig nöjd med detta.

Slutligen vill jag lite grann stryka under att det är med kraft den nya regeringen tar itu med olika frågor. Bara några månader efter det att alliansregeringen hade tagit över makten gavs Jordbruksverket i uppdrag att tillsammans med flera andra myndigheter lämna ett förslag på en handlingsplan för ett hållbart växtskydd. I dag fick flera av oss anledning att lyssna till jordbruksministern i miljö- och jordbruksutskottet. Då fick vi höra att Sverige haft en tung position, och vi har kunnat vara med och påverka i de här frågorna. Det visar att vi har mycket att säga till om, både nationellt och på EU-nivå.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 162 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Jag hade tänkt att i den här debatten strikt hålla mig till luftfrågan, men jag känner att när påståendena ligger för långt från sanningen måste jag gå in och begära replik i havsmiljöfrågan. Jag tänker fokusera på fisket. Där tycker jag inte att de påståenden som kom i anförandet stämmer med verkligheten.

Anita Brodén säger att fiskepolitiken för den här regeringen baserar sig på Ices och att man har ett ekosystemperspektiv. Jag tycker att det tyvärr ligger långt ifrån sanningen. Sanningen är att den förra regeringen, som ju genom att Miljöpartiet hade ett stort inflytande över fiskeripolitiken, faktiskt drev Ices rekommendationer i förhandlingar på EU-nivå strikt. Man gick in med de rekommendationer som Ices hade kommit med och försökte förhandla in dem så att det skulle bli EU-politik. Den här regeringen har inte gjort så vid något tillfälle. Man har gått in i förhandlingarna med förslag som ligger långt över Ices rekommendationer.

Den förra regeringen vägrade, på grund av EU:s inflytande, att rösta för förslag som låg över forskarnas rekommendationer. Den nuvarande regeringen har gladeligen gått med på kvoter som ligger skyhögt över det som forskarna rekommenderat, inte minst när det gäller Östersjön.

Att kalla det för att basera sig på Ices och att ha ett ekosystemperspektiv tycker jag är lite för långt från sanningen för att jag ska kunna acceptera det.

Jag välkomnar att luftfrågan är angelägen även för Folkpartiet. Däremot tycker jag inte att en satsning på elfordon innebär någon lösning på det akuta problem som vi faktiskt har. Vi har ett akut problem. De här miljökraven skulle ha varit uppfyllda för flera år sedan. Vi har lite tid att arbeta på. Det måste till konkreta åtgärder som kan få snabb effekt. Då räcker det inte med att titta på dubbdäcken och återkomma med svaren. Utredningar har gjorts för länge sedan, det finns konkreta förslag och åtgärdsprogrammen ligger där. Det är bara att genomföra åtgärderna. Tyvärr gör inte den här regeringen det.

Anf. 163 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag sade: Forskningen måste ligga till grund för politiska ställningstaganden, och forskningen ligger alltid till grund. Sedan vet Per Bolund lika väl som jag att det är debatter och framför allt förhandlingar inom EU. Men jag vill väldigt tydligt markera att vår jordbruksminister har lyckats med oändligt mycket mer än vad tidigare jordbruksministrar har lyckats i det här sammanhanget genom att hela tiden vara med i förhandlingarna, genom att pusha på och att driva det i rätt riktning. Det har inte varit några gladeliga beslut alla gånger, men jag vet att vår jordbruksminister har gjort det yttersta och kommit längre än någon annan jordbruksminister tidigare.

Därmed inte sagt annat än att vi har ett ansvar att jobba ytterligare med de här frågorna, för de är oerhört angelägna. Den här debatten kommer att fortsätta under nästa vecka, men jag vill verkligen markera att en av de stora och viktiga frågorna för alliansen är att komma till rätta med fisket och EU:s gemensamma fiskepolitik.

Vad gäller elfordon är det ingen utopi, det är ingen framtidsdröm. Elhybrider kommer vi att se ganska snart, och framför allt är det en bil som är mycket lämpad för kortare sträckor i stadsmiljö.

Anf. 164 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Jag är en entusiastisk anhängare till elbilar och elhybrider. Men att tro att det skulle vara någon effektiv och snabb lösning för att minska partikelhalterna i Stockholm är naivt, skulle jag vilja säga.

Sedan tillbaka till fiskefrågan. Det som är intressant är vad som blir resultatet av förhandlingarna. Men det är också oerhört intressant vad man går in med för förslag i förhandlingarna. Vilka förslag lägger den svenska regeringen fram när man ska börja förhandla? Man har inte vid något enda tillfälle lagt fram Ices rekommendation som sitt ursprungsförslag. Det vore intressant om Anita Brodén kunde förklara för mig hur Ices rekommendationer ska kunna förverkligas och bli politik om ingen lägger fram det i förhandlingarna, om det inte ens ligger på bordet? Det är det som har hänt. Sverige gjorde det förut inför varje förhandling och lade fram Ices rekommendationer precis som de är framlagda av forskarna så att det fanns en möjlighet att det skulle kunna bli ett EU-beslut. För Östersjöns del innebär det nollfiske av torsk, vilket har varit rekommendationen under många år. Men om man inte går in med det i förhandlingarna finns det ingen möjlighet att det kan bli verklig politik. Det måste väl ändå Anita Brodén hålla med om.

Det är just det som vi kritiserar. Man har börjat förhandla redan inom Regeringskansliet. Det erkänner jordbruksministern i EU-nämnden gång efter gång och säger: Visst tittar vi på Ices rekommendationer, men vi lägger även in andra aspekter såsom fiskarnas arbetssituation, socioekonomiska aspekter, det vill säga kortsiktiga ekonomiska aspekter snarare än de långsiktiga ekosystemperspektiven, som ju jag tycker borde vara grunden för de beslut som EU fattar och de krav som Sverige går in med i förhandlingarna. Men det är tyvärr inte det som den här regeringen driver i fiskeförhandlingarna i EU, och det beklagar jag.

Anf. 165 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag hävdar fortfarande att forskningen måste ligga till grund, och det är viktigt. Man börjar hela tiden med att utreda. Det är därför vi alla väntar på att Ices den 23 maj ska komma med sin nya rapport. Det är en viktig dokumentation, och det är någonting som man verkligen tar till sig. I det här ligger också det arbete som förs mellan Miljödepartementet och Jordbruksdepartementet. Det är egentligen det nya, breda samarbetet, och det måste förstärkas ytterligare. Det är viktigt.

Det som också behöver bli ännu tydligare, och där vi måste jobba mycket tydligare från vårt håll, är sambandet mellan fisket och ekosystemet så att vi ser vad det ena för med sig för det andra. Självklart får man som politiker sammanväga olika faktorer.

Men jag vill hävda att forskningen ligger till grund. I förhandlingar har vi ändå lyckats långt. I stället för att sitta isolerade i ett hörn med förslag som vi inte får med oss några på har vi lyckats påverka andra länder i positiv riktning.

Jag upplever det inte alls naivt att tala om elbilar och elhybrider. Det handlar väl inte om så lång sikt. Dessutom talar vi om olika allmänna kommunikationer, utbyggnad av tunnelbana och annat. Det är ett arbete som kommer att ta längre tid, men vi måste jobba med flera spår samtidigt. Detta var *ett* exempel.

Anf. 166 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Det har inte hela tiden varit alldeles uppenbart att vi nu diskuterar ett betänkande om vatten- och luftvård med 37 motionsyrkanden.

De allra flesta av dessa motionsyrkanden är mycket viktiga och finns i stor utsträckning redan med i regeringens arbete. Därför vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Jag tycker att motionerna och regeringens arbete tillsammans ger en gemensam vision. Det finns en vilja och en övertygelse om att inte minst havsmiljöfrågorna måste prioriteras högt. Låt mig ändå kommentera motionerna och reservationerna något.

När det gäller utvecklingen av havsmiljöarbetet finns det en omfattande reservation från Socialdemokraterna där man måste ha satt världsrekord i antalet meningar i en kort text. Det är en riktig stackatoresreservation som sprudlar av vilja och engagemang. Det välkomnar jag naturligtvis. Men det allra mesta är väl tillgodosett i regeringens arbete.

Den nuvarande regeringen liksom den förra regeringen har varit starkt pådrivande inom EU, Helcom och alla andra organisationer för att driva på havsmiljöarbetet. Det gäller den marina strategin och havsmiljöstrategin i EU och att ta fram aktionsplanen i Helcom.

Det är glädjande att regeringen kommer att ha Östersjöfrågorna och Östersjöstrategin som en av de viktigaste punkterna under ordförandeskapet. Vi satsar mer forskning och mer pengar på havsmiljöarbetet än tidigare. En havsmiljöproposition som kommer att ta ett brett grepp på havsmiljöfrågorna kommer framöver. Om jag förstår saken rätt kommer den rätt snart.

Ett av problemen som flera har pekat på och som vi alla är medvetna om är att havsmiljöfrågorna är gränsöverskridande. De är internationella. Väldigt många av problemen, men inte alla, måste lösas gemensamt i olika organisationer. Då tar det lite tid.

Det är ett mödosamt förhandlingsarbete och förankringsarbete som måste till. Men när man väl är framme – även om man inte når så långt som man skulle vilja som enskild nation – så når vi längre därför att problemen till sin karaktär är storregionala eller globala.

En del problem är naturligtvis nationella – sådana som vi ska åtgärda här hemma. Arbetet med att få Östersjön till pilotområde är till exempel ett sådant. Socialdemokraterna har drivit frågan. Den här regeringen har drivit frågan. Nu blir det verklighet. Det är vi alla väldigt glada för. Det ger nya möjligheter och nya förvaltningsformer som nu förhoppningsvis ska ge muskler och innehåll. Jag önskar att de ska ha rejäla juridiska och finansiella muskler.

Ett annat sjuk i betänkandet handlar om samverkan med Östersjöländerna. Även där finns det ett stort engagemang i arbetet från regeringen på olika områden. Det gäller Helcom, EU, Baltic 21 med Östersjöstaternas råd och alla andra olika konstellationer som träffas för att diskutera Östersjöfrågorna.

I det sammanhanget tas också frågan om behovet av finansiering upp i några motioner. Där har väl Jacob Johnson inte riktigt läst betänkandet när han bara hänvisar till Nordiska Investeringsbanken. Det står faktiskt – eller hur Jacob? – att vi räknar med att EU:s regionala fonder ska vara med och finansiera arbetet inom Helcom.

Vi har sedan ett sjuk motionsförslag som gäller utsläppen från jordbruk och reningsverk. Där är vi alla överens om att mer behöver göras, och mer håller på att göras. Inom ramen för ramdirektivet för vatten tas det fram åtgärdsprogram som ska vara färdiga till år 2009. De är viktigt att de blir tydliga och kraftfulla.

Här sker ett samarbete inom Helcom. Östersjöländerna har gjort konkreta åtaganden att minska utsläppen. Särskild fokus ska sättas på så kallade *hot spots* med stora enskilda utsläpp. Här har nämnts Greppa näringen. Landsbygdsprogrammet bidrar med resurser för att hindra läckage till Östersjön och till andra vattendrag.

Det talas om biogasproduktion i Östersjöområdet och konkreta handlingsplaner för att minska handelsgödselansvändningen och bekämpningsmedelsanvändningen.

Nitratdirektivet tas upp. Där har Sverige varit pådrivande för att vi ska gå längre. Det tycker jag att vi ska fortsätta att vara för att kunna minska utsläppen.

Nästa avdelning handlar om föroreningar från fartyg. Där är det ännu trögare än på alla andra områden. ILO är inte precis någon frontorganisation när det gäller miljöfrågor. Det handlar om att sakta men säkert driva på för att förändra. Det gäller att bilda allianser tillsammans med andra för att göra Marpolkonventionen bättre. Det är också jätteviktigt att den implementeras. Även här har Helcom i handlingsplanen satt upp tydliga mål som nu måste genomföras.

Vad gäller toalettavfallet från fritidsbåtarna tas nu initiativ genom Båtmiljørådet där en bred uppsättning av organisationer som företräder dem som använder fritidsbåtar också finns med. Kommer man inte fram den vägen tycker också jag att det måste lagstiftas på det här området.

Fordonsbränslena tas upp. När det gäller drivmedelscertifikat utreds den frågan för närvarande. Jag håller med om att det är lite sent. Det kunde ha satt i gång tidigare. Men vi gör så oerhört mycket att vi inte kan göra allt på en gång. Nu kommer den utredningen. Vi får se vad den kommer fram till. Jag hoppas den kommer fram till bra förslag.

Hållbarhetskriterier och livscykelanalyser jobbas det redan med på EU-nivå. Det finns med i energi- och klimatpaketet. Här är det viktigt med internationella standarder. Biogasproduktionen tas också upp i olika program.

Till slut kommer jag till frågan om miljö kvalitetsnormerna. Det är oerhört viktigt. Självklart ska de genomföras på olika sätt. Sverige har varit pådrivande för strängare gränsvärden när det gäller partiklar. Allianspartierna tillsammans med Miljöpartiet var med och skärpte de svenska miljömålen på det här området.

Nu arbetas det med Euro 6-direktivet för tunga fordon. Om det genomförs enligt förslaget förutsätter det att dieselpartikelfilter används. Det kommer att sänka värdena. Det är som sagts i debatten viktigt att vidta alla de åtgärder som vi kan göra redan nu.

Här kommer Naturvårdsverket att komma med förslag till vad som måste göras och om man till exempel kan använda det som nämnts som åtgärdsområden. Regeringen har lovat att återkomma till hösten med hur man ska ta till vara de utredningsförslag som handlar om de här frågorna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner. För övrigt anser jag att Hjälmarens i likhet med Vänern, Vättern och Mälaren bör omfattas av det nationella ansvaret för miljöövervakning. Utskottet har i sin visdom behandlat min motion förklat. Det är därför jag måste upprepa detta på det här sättet.

Anf. 167 JAN-OLOF LARSSON (s):

Herr talman! Som Sven Gunnar Persson sade handlar den här debatten om motioner om vatten- och luftvård. Det finns många goda förslag i motionerna. Det är vi också överens om, Sven Gunnar och jag. Det enda vi inte var överens om var att han avstyrkte dem. Det gör inte jag med alla förslag. Men det är väl den skillnad som finns.

Nu har halva mandatperioden gått för Moderaternas regering med sina stödpartier.

Det tog lite tid innan de insåg att de var i regeringsställning, så man får ha lite overseende med att de fortsatte att gny och gnälla ett tag efter det. Om man har hållit på i tolv år tar det lite tid att ställa om.

Men nu har halva mandatperioden gått, och det är hög tid att komma med några konkreta förslag så att inte miljöfrågan rörande hav och luft går bakåt i stället för framåt.

Sofia Arkelsten har tyvärr gått nu. Hon gick strax efter det att hon hade hållit sitt anförande. Hon tillhör ju det ledande partiet i regeringen, och jag tycker att det är lite synd att hon inte kunde vara kvar och lyssna till dess att debatten var slut. Hon stod här och berättade hur duktiga alla andra organisationer är – bönder, sjöfartsnäring och allihop. Hon var så imponerad av vad de gör på miljöområdet. Jag kan hålla med om det. Det enda som inte jag är imponerad av är vad regeringen gör på miljöområdet, för det är väldigt lite.

Men jag blev imponerad av en sak Sofia Arkelsten sade. Det var när hon höll upp Göran Enanders stora, tunga utredning och sade: Detta är regeringens politik. Om det är det så blir det inte många reservationer när den ska behandlas; det kan jag lova.

Herr talman! Luftproblemen i Sverige och övriga Europa är alarmrande. Vi hörde här förut att 350 000 EU-medborgare, däribland 5 000 svenskar, dör varje år i förtid på grund av höga halter av partiklar och kvävedioxider i luften. En stor del av dessa partiklar kommer från båtar. Men det kommer också oerhört mycket från biltrafiken.

Den borgerliga regeringens politik på bränsleområdet har hittills inneburit försämrad luftkvalitet. Dessutom ökar man på klimathotet med mer koldioxidutsläpp. Så visst har det hänt något, Per Bolund! Det har blivit sämre.

Den gamla regeringen prioriterade det internationella luftvårdsarbetet inom EU eftersom en stor del av luftföroreningarna i Sverige har sitt ursprung i andra länder. Den nya regeringens politik innebär mest att man rycker på axlarna trots att det är barn i stadsmiljö som drabbas mest och som riskerar förkortade, sjukliga liv.

Vi ska inte som regering hålla på att ta ställning till vilken typ av bränsle vi ska ha, vilken typ av motorer det ska vara, vilken typ av bilar det ska vara och så vidare. Så sade Eva Selin Lindgrens partikamrat Maud Olofsson, som också är näringsminister, när jag debatterade frågorna med henne. Hon brydde sig inte om det. Så prioriterar Moderaterna och deras stödpartier miljöfrågorna när det gäller luftkvaliteten.

Herr talman! Under den förra mandatperioden när den nu styrande majoriteten var i opposition lade de borgerliga företrädarna fram ett antal förslag om havsmiljön – den havsmiljö som högerregeringen säger sig prioritera. Jag skulle nog hellre vilja kalla den för hafsmiljö än havsmiljö. Det var oerhört viktigt att det skulle bildas en Östersjöregering. Det skulle till många hårda krav för sjöfarten i Östersjön. PSSA-klassningen i Östersjön skulle fyllas med verkningsfulla åtgärder med mera, med mera.

När halva mandatperioden har gått har ni beslutat att genomföra vårt förslag om fosforförbud i tvättmedel. Men det stannade på halva vägen. Förbudet skulle bara gälla privat bruk. Men nu gläder det mig att Anita Brodén säger att punkt tre på hennes lista är att genomföra fosfatförbudet fullt ut. Det är bra, tycker jag. Då följer ni upp vårt förslag helt och fullt.

Den utredning som den socialdemokratiska regeringen tillsatte om en utvecklad havsmiljöförvaltning har i dagarna kommit nu till regeringens bord. Det är ett bra dokument med många goda förslag som Moderaterna till hundra procent har ställt sig bakom. Det lyfter fram Helsingforskommissionen Helcom. Den ska vara huvudspåret för miljöarbetet i Östersjön.

Men det spåret är ju redan kört med den nuvarande regeringen. Många av oss minns hur nedsablat Helcom tidigare var som organisation och hur hopplöst det var att de skulle driva några frågor som gällde Östersjön. Helcom var helt tandlöst och hade ingenting, menade man. Den som var mest fientlig mot Helcom var det parti vars företrädare Anita Brodén nämnde förut – Folkpartiet. Helcom var ingenting att ha.

Sverige måste gå före, säger man i utredningen – detta i eget intresse. Det är helt rätt. Det går inte att vänta på att andra ska ta initiativ och att skylla på andra länder. Sverige måste visa att det finns en väg framåt i havsmiljöarbetet. Så säger Enanders utredning. Ett sådant förhållnings-sätt stöder naturligtvis vi i oppositionen. Men det blir intressant att se om regeringen ska kunna ha en motsatt strategi i havsmiljöarbetet mot vad den har i klimatarbetet, där den vill att alla andra ska gå först innan den gör något. Det blir intressant att följa upp detta.

Herr talman! Fisket är en del av havsmiljöproblematiken och havsmiljöpolitiken. Detta framkom inte minst i förra veckan när det påstods att överfisket av torsk är en av orsakerna till de återkommande algbloomingarna i Östersjön. Fiskekvoterna ska fastställas utifrån vetenskapliga grunder, anser Havsmiljöutredningen och Enanders utredning. Det här blir en återgång till den förra regeringens hållning, vilket vi också har hört på debatten här. Det gläder oss naturligtvis att vi ska följa forskarnas rådgivning.

En annan viktig fråga är de enskilda avloppen. Det är ett problem som den tidigare socialdemokratiska regeringen var på väg att åtgärda för två år sedan. Vilka åtgärder tänker den nuvarande regeringen vidta utifrån utredningens förslag?

Herr talman! Vi måste ställa högre krav på såväl nyttsjöfarten som fritidsbåtarna. Sjöfartens hälsovådliga och miljöfarliga utsläpp måste begränsas. Det ska ske med tekniska lösningar men också med krav på vilka drivmedel som får användas. Ytterligare ett sätt är att införa utsläppshandel för båttrafiken. Det går faktiskt att lösa som en EU-fråga om bara den politiska viljan finns.

Vid den här tiden på året ser vi tusentals fritidsbåtar sättas i sjön. Tyvärr finns det inga krav på kustkommunerna att de ska ge båtägarna möjlighet att lämna sitt toalettavfall i hamnen. I stället är det tonvis med rent ut sagt skit som går ut i havet varje dag under sommaren. Också detta är ett viktigt problem som vi måste rätta till om vi ska kunna vända trenden för våra hotade hav.

Helcoms aktionsplan för Östersjön antogs den 15 november 2007. Den innehåller fyra prioriterade områden: övergödning, farliga ämnen, bevarande av biologisk mångfald samt sjöfartens miljöproblem. Det fina med överenskommelsen är att bördefördelningen är klar. Sverige vet hur många ton kväve och hur många ton fosfor som ska bort. Sverige är ett av de länder som har störst börda att klara av. Det går inte för oss eller för något annat land att säga att den uppgiften får någon annan klara av. Alla har fått sina bördor.

Herr talman! För några månader sedan hade jag möjlighet att delta i en konferens i Sankt Petersburg där just frågan om implementeringen av åtgärderna för att nå målen i aktionsplanen diskuterades. Under konferensen fanns en stor oro över att ländernas politiker är för sent ute och att de styrande inte inser nödvändigheten av ett snabbt agerande.

Jag delar den oron. Förslag på åtgärder måste tas fram. Jag kan lova Moderaterna och deras stödpartier att om ni tar fasta på det förslag som Havsmiljöutredningen kom med i förra veckan kommer ni att ha ett gott stöd i ryggen från oppositionen. Men då måste ni inse att även fisket är en miljöfråga. Ni måste inse att jordbrukets djurhållning måste prövas utifrån en miljöbelastning. Ni måste inse att eventuella dikningar och gödning av skogen är en miljöfråga som till slut blir en havsmiljöfråga. Det är dags för regeringen att presentera de åtgärder som ska vidtas för att minska kväve- och fosforutsläppen.

Vilka krav ställer regeringen på jordbruket? Vilka åtgärder ska vidtas för att åtgärda alla enskilda avlopp? Det är dags för kraftfulla åtgärder.

Till sist, herr talman, vill jag säga att den nuvarande regeringen med sina stödpartier framhäver sig själv på i stort sett alla områden – oftast helt utan självinsikt. Ett av de områden där den brukar framhäva sig är hur duktig man är inom EU och hur mycket regeringens företrädare kan påverka.

Jag vill skicka med en fråga som regeringen kan driva. Jag har gjort det förr, men troligen har frågan glömts bort. Den handlar om de sjunkna vraken utefter vår kust. De är en stor potentiell miljöfara. Nu i slutet av maj ska departementet och Statskontoret meddela vilken myndighet som ska ha ansvaret. Mitt förslag är att ansvarsfördelningen till stor del ska vila på EU. Tyskland, England och Frankrike bör alla känna ett stort ansvar i frågan. Ni regeringsföreträdare som anser att ni har ett så stort inflytande över besluten i EU – kan inte ni se till att bestämma att EU ska ta ett ekonomiskt ansvar i denna fråga? Alla vet att de har ett moraliskt ansvar; det är otvetydigt. Med den uppmaningen vill jag tacka för mig.

Anf. 168 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Det är svårt att låta bli att kommentera några av de salvor som Jan-Olof Larsson har framfört här.

Det är stora problem som Jan-Olof lyfter fram, algblomning, 5 000 som dör varje år, sjunkna fartyg med mera. Det har räknats upp oändligt mycket. Jag är frestad att ställa den fråga igen som jag har ställt tidigare. Uppkom alla de här problemen i september 2006? Eller var det så, för att vara något ödmjuk, att några av de här problemen fanns redan tidigare? Den tidigare regeringen hade chans att ta tag i de här frågorna under ett antal år. Vi har inte löst alla de här frågorna ännu, men det finns en enorm ambition. Det finns en otrolig kraft och vilja att undan för undan beta av detta. Vi vill, precis som vi utgår ifrån att också oppositionen vill, ha en god miljö och efterlämna en miljö som är ännu bättre till nästa generation.

Jag har några konkreta frågor till Jan-Olof Larsson. Den ena frågan är: Varför kan vi inte tillsammans känna en stolthet över att vi inom EU framgångsrikt kan driva bland annat de här frågorna? Det har visat sig på klimatområdet, på miljöområdet och på fiskeområdet. Låt oss i stället vara tacksamma för det, känna en stolthet och få kraft att jobba vidare.

Anf. 169 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Herr talman! Problemet fanns före 2006, men det finns också efter 2006. Det är viktigt att ni kommer ihåg det. De försvann inte 2006, utan vi måste fortsätta att jobba med dem.

Låt mig ta ett exempel som har varit uppe här till diskussion, nämligen partiklar i luften. Det är många som dör av det i Europa och Sverige. Det är många barn som får astma och nedsatt lungfunktion för livet här i Stockholm, Göteborg, Malmö och de andra stora städerna. Vad gjorde regeringen åt det? Jo, man utjämnade skatteskillnaden mellan en relativt bra kvalitet på dieselmärknaden och en sämre kvalitet. Det innebär att vi får mer partiklar i luften i varenda stad. Det innebär att fler barn blir drabbade av astma. Det innebär att fler barn får bestående luftrörsproblem hela livet på grund av det beslut som regeringen fattade. Det är ett exempel där det går bakåt.

Jo, vi kan vara stolta över att vi jobbar i EU, och det gjorde vi förut också. Men från och med 2006 har det lyst fram lite grann att EU inte verkar ha funnits för den svenska regeringen före 2006. Det kom först 2006 när ni åkte ned. Men vi har haft kommissionärer och ministrar som har gjort ett jättejobb inom EU och nått bra resultat. Jag vet inte om ni har hört talas om att Margareta Winberg var nere och drev jordbrukspolitik eller Margot Wallström som fortfarande är kommissionär. Hon finns där nere och har gjort ett jättebra jobb. Det ska vi vara stolta över.

Anf. 170 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill upprepa det jag sade till Per Bolund under mitt anförande när det gäller partiklar. Miljökvalitetsnormen inom EU är ett av de starkaste och viktigaste beslut som vi har varit med och fattat. Vi nämnde fortsatta diskussioner om dubbdäck, andra bilar och satsningar på allmänna kommunikationer.

Jag räknade upp ganska många konkreta beslut och uppdrag som vi redan har satt i gång. Det var bland annat något som Socialdemokraterna

har efterfrågat, nämligen ett havsmiljöinstitut. Visst är det positivt att vi har gått från ord till handling? Jag räknade också upp en hel del av de andra konkreta åtgärderna som vi har vidtagit för att få en bättre miljö. Jag vet att Jan-Olof Larsson var flitig att anteckna dem. Det rörde både Västerhavet och Östersjön. Det handlade om både luft och vatten.

Herr talman! Jag tänker avsluta med att ställa kanske den svåraste fråga som jag någonsin ställt till Jan-Olof Larsson. Jag tror att det är väldigt viktigt. Det här är inte någon pajkastning. De här frågorna är mycket viktigare än så. Här behöver vi framför allt samarbeta inom EU men även nationellt över blockgränserna. Då kommer min fråga: Finns det någonting som regeringen gör bra, Jan-Olof, och som ni är beredda att backa upp? Det vore fantastiskt roligt att också få kredit för det vi gör. Vi försöker ge er kredit. Låt oss i stället arbeta målmedvetet, konsekvent och framåt och ha det gemensamma målet i sikte!

Anf. 171 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med det som ni gör bra. Jag tyckte att det var bra när Sofia Arkelsten sade att ni antog Göran Enanders utredning som ett regeringsförslag. Det är starkt. Det är tufft.

Sedan vill jag gå in på det här med partiklarna igen. Du kan inte skylla på EU:s normer när regeringen har beslutat att sänka kvaliteten på drivmedlen genom en skattemässig utjämning. Det innebär att fler barn i Stockholm, Göteborg, Malmö och andra städer får astma. Det är betydligt fler barn som får astma och fler som dör i Sverige på grund av era beslut. Det måste du ta ansvar för. Det är förskräckligt om du står och skyller det på någon annan.

Jag hörde när du pratade med Per Bolund förut om fisket. Det har aldrig någonsin varit så stor skillnad mellan vad Ices rekommenderar och vad kommissionen har gått med på. Trots att man har sänkt nivåerna har det aldrig varit så stor skillnad mellan forskarnas råd och kommissionens beslut. Det kan du höra från vilken forskare som helst som har undersökt det här. Det är ett oerhört dåligt resultat. Tar det slut på torsken i Östersjön och Västerhavet, som är ännu sämre ute, har ni ett jätteansvar för detta. Det måste du inse. Du kan inte skylla på EU eller andra. Nu måste du ta ansvar för det ni ska göra och komma med vettiga förslag och åtgärder.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

13 § Ny instansordning för arbetsmiljöärenden

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande 2007/08:AU8
Ny instansordning för arbetsmiljöärenden (prop. 2007/08:62).

Anf. 172 ANNA KÖNIG JERLMYR (m):

Herr talman! Den här debatten kommer att avhandla propositionen med namnet *Ny instansordning för arbetsmiljöärenden*. Ändringar ge-

nomförs i arbetsmiljölagen, arbetstidslagen, lagen om arbetstid vid vägtransportarbete och lagen om arbetstid med mera för flygpersonal inom civilflyget.

I dag ska vissa av Arbetsmiljöverkets beslut överklagas hos regeringen. De här ändringarna innebär att överklagande av Arbetsmiljöverkets beslut alltid ska ske hos allmän förvaltningsdomstol med början i den länsrätt inom vars domkrets ärendet först prövats. Förslaget innebär också att prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Bakgrunden till förslaget är att prövningen från olika förvaltningsärenden under de senaste 20 åren successivt har flyttats från regeringen till domstolar eller i vissa fall till särskilda myndigheter. Ett av de ursprungliga skälen till ordningen att regeringen överprövar Arbetsmiljöverkets beslut enligt arbetsmiljölagen var att beslut fattas av partssammansatta organ, men enligt arbetsmiljölagen fattas inte de här besluten på det sättet längre.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Jag kan också nämna att lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2008. Med detta sagt ser jag fram emot en givande och spännande debatt.

Anf. 173 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till den reservation som bifogats betänkandet och som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom.

Herr talman! Vi är många som känner stor oro över utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden och i detta fall i synnerhet den borgerliga regeringens syn på arbetsmiljöarbetet.

Flera gånger har vi hört arbetsmarknadsministern från talarstolen uttala att de besparingar som görs på bland annat Arbetsmarknadsverket och avvecklingen av Arbetslivsinstitutet är viktiga förutsättningar för regeringens satsningar på att få fler i arbete.

Därmed, herr talman, uttrycker man en motsättning – antingen–eller. Vi socialdemokrater har en helt annan syn på arbetslivet. Det logiska måste vara att satsa på förebyggande arbetsmiljöinsatser för att minska riskerna för att människor slås ut från arbetslivet och hamnar i det utanförskap som borgerligheten säger sig värna om, något som man inte lever upp till.

Det här synsättet upprepas gång efter annan, nu också konkret i det ärende som vi behandlar. Vi socialdemokrater har i tidigare motioner presenterat ett antal förslag som syftar till att stärka arbetsmiljön eftersom vi befarar att regeringens besparingar inom det här området kommer att leda till att antalet arbetsrelaterade olyckor ökar och att en större utslagning från arbetslivet sker.

Det går inte att komma ifrån att den nu föreslagna förändringen innebär att parternas inflytande över hanteringen av arbetsmiljöärendena försvagas. Det innebär också att bördan på de fackliga organisationerna ökar eftersom det naturligtvis blir så att mer tid och resurser behövs för att driva fall i domstol. Mer om detta står att läsa i motionen med anledning av propositionen, i remissutlåtanden och i reservationen.

Prot. 2007/08:112
15 maj

*Ny instansordning för
arbetsmiljöärenden*

Som jag sade inledningsvis är vi socialdemokrater oroliga för utvecklingen på svensk arbetsmarknad, vilket självklart också hänger samman med de stora sparbetingen.

Tolkningen av arbetsmiljölagen och dess föreskrifter förutsätter ofta bedömningar av social och teknisk mognad i samhället och av berörd bransch. En domstol kan, enligt det förslag som nu ligger på bordet, få svårigheter med den typen av bedömningar. Sociala och psykosociala frågor, arbetets innehåll och arbetsorganisationen är bara några exempel på det. Förslaget innebär att länsrätterna får sammanlagt ca 70 fler mål att handlägga per år. Har länsrätten resurser att göra en allsidig bedömning av ett arbetsmiljöärende, bedöma en bransch eller rent av besöka en arbetsplats?

Remissinstanserna har uttryckt oro över detta. Det gör vi socialdemokrater också.

Genom att låta parterna delta i tolkningen av reglerna och låta regeringen avgöra principiella ärenden är det möjligt att behålla en modell som bättre kan anpassas till de nya förutsättningarna. Det borde väl vara en styrka vid utvecklingen av konkurrenskraftig och långsiktigt hållbar arbetsmiljö.

Det här är kontentan av förslagen:

Parternas medverkan i arbetsmiljöärenden beskärs och arbetsorganisationernas inflytande över arbetsmiljöfrågorna minskar.

Förslaget ökar bördan på de fackliga organisationerna genom att det tar mer tid i anspråk att driva fallen i domstol. Skyddsombudens utbildning är i dag främst inriktad på förebyggande av ohälsa och olycksfall på arbetsplatserna och inte på juridisk utbildning. Omsättningen på skyddsombud är naturligtvis också en del i detta.

I dag begär regeringen in yttranden från Arbetsmiljöverket när det behövs. Om Arbetsmiljöverket blir part i en domstolsprocess kommer domstolen att kommunicera alla inlagor med verket.

Med de kraftiga nedskärningar som den borgerliga regeringen ålagt Arbetsmiljöverket, vilket bland annat innebär att man förlorar ca 225 årsarbetskrafter, ger man knappast verket några goda förutsättningar att hantera det nya uppdraget.

Det är lätt att riva ned. Avsaknaden av incitament och resurser innebär tyvärr också avsaknad av trovärdighet. Då, herr talman, är det ganska enkelt att yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 174 TORBJÖRN BJÖRLUND (v):

Herr talman! Jag tycker att det här betänkandet om en ny instansordning för arbetsmiljöärenden tydligt visar den skiljelinje som går mellan den borgerliga alliansen och oppositionen när det gäller synen på arbetsmarknadspolitiken i stort och arbetsmiljöpolitiken i synnerhet.

Jag börjar med att yrka bifall till den gemensamma reservation som vi har lämnat från Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Vi i Vänsterpartiet är kritiska till den förändring som föreslås när det gäller instansordningen för arbetsmiljöärenden. Vårt huvudsakliga motiv är den framtida bristen på inflytande från arbetsmarknadens parter. Den kunskap som de besitter måste tas till vara på ett bättre sätt. Speciellt kritiska är vi med tanke på den arbetsmarknadspolitik som den här rege-

ringen för och som, trots alla vackra ord, starkt missgynnar fackföreningarna.

För att stärka arbetsmiljöarbetet har parterna en betydelsefull roll att ge ett bra underlag till de beslut som ska fattas i domstol och som ska ge underlag till hur man hanterar arbetsmiljöfrågor i stort. Om parternas inflytande minskar kommer vi att få en annorlunda och sämre hantering av arbetsmiljöfrågorna även inom rättsväsendet. Det borde vara självklart att man ser det även från majoritetens sida.

Det kommer också att vara svårare för Arbetsmiljöverket att, med den minskning av medel de har fått, vara den resurs de behöver vara i de här frågorna, speciellt om även länsrätterna riskerar att lida brist på resurser för att hantera det här på ett bra sätt och göra en bra bedömning. Efter nedskärningen av arbetslivsforskningen kommer också den kunskapsbank som utgörs av parterna och Arbetsmiljöverket att vara allt viktigare när det gäller arbetsmiljöarbetets utveckling.

Det gäller speciellt skyddsombudens arbete. Det är de som dagligdags arbetar med frågorna. Deras erfarenhet och kunskap är oerhört viktig när det gäller bedömning av de arbetsmiljöproblem som uppstår och som måste hanteras på ett bra och rättssäkert sätt. Med det här sättet att arbeta kommer det att vara mer resurskrävande för fackföreningarna att driva ärenden i länsrätten och om man ska överpröva till kammarrätten.

Vi i Vänsterpartiet har i vår motion skrivit ett förbehåll för att det här nya sättet ska fungera. Vi vill ha en partssammansatt instans som måste få yttra sig. Det borde vara ett naturligt krav att man för in det i processen. Den specialkompetens de har är nödvändig för att man ska få ett säkert förfarande.

Domstolsväsendet har i övrigt anpassats efter olika uppgifter. Det kan göras även på det här området.

I den här uppfattningen har vi stöd framför allt av de fackliga organisationerna. De har med samma argumentation krävt en partssammansatt instans som får yttra sig före behandlingen av ett ärende i länsrätten och även över ansökningar om prövningstillstånd till kammarrätten.

Det krävs naturligtvis att det avsätts medel för att man ska klara av det. Dessutom anser vi att Arbetsmiljöverket måste tillföras de medel som krävs för att klara av den ökade arbetsbörda som den nya instansordningen kommer att innebära även för dem.

Anf. 175 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Den borgerliga regeringen, påhejad av de borgerliga ledamöterna i utskottet, vill att den ordning som finns i dag med överklagande av beslut hos Arbetsmiljöverket flyttas från regeringen till allmän förvaltningsdomstol.

Frågan kan tyckas ganska enkel och problemfri, men så är det inte. Det som skiljer oss åt i denna fråga är synen på arbetsmarknadens parter och vilka förutsättningar Arbetsmiljöverket har att hantera frågorna med tanke på de kraftiga nedskärningar som den borgerliga majoriteten genomfört de senaste åren.

I betänkandet skriver utskottsmajoriteten att ”den framtida arbetsmiljöpolitiken kommer att fortsätta och utföras i en bred samverkan och diskussion med arbetsmarknadens parter och andra aktörer på området”. Samtidigt lägger man fram förslag som innebär att parternas inflytande

över hanteringen av arbetsmiljöärenden försvagas; deras inflytande över arbetsmiljöfrågorna minskar. Detta är givetvis väldigt negativt. I stället borde parterna användas mer aktivt i just arbetsmiljöfrågor, och deras kunskaper borde tas till vara i större utsträckning än i dag.

Det är givetvis uppenbart att det kommer att krävas mer resurser hos de fackliga organisationerna för att driva ärenden i domstol. Därför frågar jag den borgerliga majoriteten: Hur hänger det ihop? Ni skriver en sak men gör något helt annat.

Fru talman! Regeringen skriver i propositionen att Domstolsverket kommer att tillföras ökade ekonomiska resurser eftersom länsrätterna kommer att få ca 70 fler ärenden per år att hantera. Regeringen gör också bedömningen att Arbetsmiljöverket kommer att få en ökad börda, men i det fallet tillför man inga extra ekonomiska medel. Det är ganska ologiskt. Från Miljöpartiets sida tycker vi att det är orimligt att lägga fler och mer krävande arbetsuppgifter på Arbetsmiljöverket samtidigt som inga extra ekonomiska resurser tillförs.

Den borgerliga utskottsmajoriteten skriver att "Arbetsmiljöverket bör kunna hantera denna nya situation inom ramen för verkets befintliga organisation och budget". Det betyder i klartext att något måste bli lidande eftersom Arbetsmiljöverket redan i dag är slimmat till ett absolut minimum. Några nya pengar till Arbetsmiljöverket lär uppenbarligen inte komma i det kommande budgetförslaget från regeringen.

Sedan den borgerliga majoriteten tog över har över hundra personer fått lämna Arbetsmiljöverket. Effekten av detta kommer vi med all säkerhet att få se längre fram när arbetsmiljöproblemen ökar på arbetsplatserna. När det gäller neddragningar vid Arbetsmiljöverket argumenterar den borgerliga majoriteten för att anslagen till Arbetsmiljöverket nu kommer att ligga på samma nivå som i slutet av 90-talet och att detta bör räcka. Men de glömmer att tillägga att Arbetsmiljöverket jämfört med 90-talet i dag har fler och mer betungande arbetsuppgifter som ska utföras.

Det är helt riktigt att den tidigare majoriteten i riksdagen, bestående av Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet, kraftigt höjde anslagen i början av 2000-talet. Det gjorde vi för att vi ansåg, och anser fortfarande, att arbetsmiljöfrågorna är oerhört viktiga, och de uppgifter som Arbetsmiljöverket sysslar med ska vara kraftigt prioriterade. Att förhindra att vi har dåliga arbetsmiljöer på våra arbetsplatser är något vi borde satsa mer på, inte mindre. En god hälsa lönar sig samhällsekonomiskt, inte minst genom att det mänskliga lidandet på arbetsplatserna minskar.

När fler och fler arbetar krävs mer resurser på Arbetsmiljöverket. Vill man att förslitningsskador och psykisk ohälsa ska minska och olyckor på arbetsplatserna förhindras krävs ett förebyggande arbete, vilket Arbetsmiljöverket genom det systematiska arbetsmiljöarbetet varit en garant för. Det är också viktigt att de fackliga parterna är delaktiga i arbetsmiljöarbetet eftersom de känner till verksamheten på arbetsplatserna. Miljöpartiet anser att mer resurser måste ges till Arbetsmiljöverket.

Om det inte med tydlighet redan framgått upprepar jag att vi yrkar bifall till reservationen från Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet och därmed avslag på propositionen och utskottets förslag i betänkandet.

Fru talman! Redan 1984 angav den dåvarande s-regeringen att det länge varit en strävan att avlasta regeringen ärenden av löpande art så att statsråden skulle få mer tid för större och mer övergripande frågor. De senaste 20 åren har prövning av olika förvaltningsärenden successivt flyttats över från regeringen till domstolarna just för att regering och departement ska få större möjligheter att prioritera politiska uppgifter. Det är naturligt att detta även ska börja gälla för ärenden som rör arbetsmiljöfrågor. Det finns inget rationellt skäl att undanta just dessa frågor från den ordning som gäller i övrigt.

Ny instansordning för arbetsmiljöärenden

Socialdemokraterna invänder i sin motion mot två saker. Den första invändningen är att ett överklagande av Arbetsmiljöverkets beslut kan medföra behov av politiska ställningstaganden som en domstol inte ska göra och att regeringen därför ska ha sista ordet även i framtiden. Det är naturligtvis mycket glädjande att oppositionen har större förtroende för alliansregeringen än för svenska domstolar när det gäller arbetsmiljöfrågorna. Så brukar det normalt inte låta i debatten.

Ändå är det ett anmärkningsvärt ställningstagande. Det strider mot själva grunden för svensk och europeisk demokrati och rättssäkerhet där man brukar vara noga med att skilja mellan den lagstiftande, verkställande och dömande makten. Om regering eller riksdag finner att en föreskrift eller lagregel tillämpas på ett sätt som inte är önskvärt ska man naturligtvis ta initiativ till att ändra lagregeln. Däremot är det synnerligen olämpligt om regeringen gör en politisk tolkning av en lagregel eller föreskrift för att man inte tycker att regeln ger rätt utfall.

Den andra invändningen från Socialdemokraterna, som också finns i oppositionens gemensamma reservation, är att det finns risk för att domstolen inte har resurser att göra en allsidig bedömning av ett arbetsmiljöärende. Denna invändning känns inte särskilt relevant. Visst förekommer det av naturliga skäl ett antal komplicerade ärenden inom arbetsmiljöområdet som kommer att kräva en omfattande analys från domstolen sida, men det är svårt att se att just arbetsmiljöfrågorna skulle vara mer komplicerade eller svårare för domstolen att hantera än alla andra komplicerade samhällsfrågor.

Utskottets majoritet konstaterar också i betänkandet att eventuella intresseavvägningar självklart bör kunna hanteras på ett tillfredsställande sätt av de allmänna förvaltningsdomstolarna, som även i andra typer av mål tvingas göra sådana intresseavvägningar. När man läser oppositionens reservation får man intrycket att oppositionen närmast underkänner svenska domstolars och domstolsjuristers kompetens, vilket egentligen är ganska uppseendeväckande.

Fru talman! Oppositionen talar i sin reservation också om vikten av att Arbetsmiljöverket har möjlighet att utnyttja arbetsmarknadens parter som kunskapskälla i arbetsmiljöfrågor. Det är svårt att ha någon invändning mot detta i sak. Så fungerar det i dag, och det är inte något som alls förändras genom det lagförslag som denna debatt handlar om.

Även i framtiden kommer det att finnas lika goda möjligheter som i dag till samråd mellan Arbetsmiljöverket och arbetsmarknadens parter. Exempelvis framgår det tydligt av regelverket att Arbetsmiljöverket ska samråda med representativa arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer innan verket beslutar om olika föreskrifter och i större förvaltningsärenden.

den samt även i övrigt när det behövs för verksamheten. Var och en som läser betänkandet i detta ärende måste rimligen inse att ingen del av dessa samrådsmöjligheter påverkas det minska genom att man överklagar redan fattade beslut i en domstol i stället för hos regeringen.

Fru talman! Sammanfattningsvis innebär förslaget om en ny instansordning i arbetsmiljöärenden en naturlig förändring som jämställer dessa ärenden med andra viktiga samhällsfrågor som sedan länge avgörs i en domstol som sista instans. Inget av de anförda skälen mot den föreslagna förändringen känns relevant. Tvärtom är det en viktig reform för att avlasta regeringen en olämplig och onödig arbetsuppgift och samtidigt garantera att det är juridiska och inte politiska avvägningar som ska fälla avgörandet vid överklagande av myndighetsbeslut.

Trots oppositionens starka tro på regeringen som sista instans i arbetsmiljömål yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

I detta anförande instämde Reza Khelili Dylami och Anna König Jerlmyr (båda m), Tina Acketoft (fp), Désirée Pethrus Engström (kd) samt Lennart Levi (c).

Anf. 177 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Fru talman! Jan Ericson är rätt så värtalig när det gäller att försvara det här betänkandet, men det finns några saker som jag tycker är lite märkliga som han lyfter upp.

Du citerar våra reservationer och våra motioner och så vidare. Då finns det en del saker som du på något sätt försöker undervärdera.

Vi har ett förslag om att ha något slags partssammansatt instans för att ta till vara den kunskap som finns i den här rättsprocessen. Det är det som vi egentligen är ute efter. Att Arbetsmiljöverket och parterna samverkar i föreskriftsarbete och sådant är jättebra. Men det här handlar faktiskt om rättsprövning av olika saker som då lyfts till en domstol. Där kan man definitivt behöva nyttja den kunskap som finns hos parterna. Vi pratar om både arbetsgivare och fackföreningar.

Problemet när det gäller de saker som ni gör från regeringens och alliansens sida är att det för det mesta är till men och negativt för just fackföreningarna. De kan belastas mer. De har inte något att säga till om när det gäller de här bitarna i domstolen.

Vi underkänner inte domstolsväsendet. Men det finns i många olika sammanhang experter, kan man säga, som har en kompetens i olika frågor som ofta får vara med och hantera de här frågorna. Varför är det inte så när det gäller arbetsmiljöärenden? Det är ju väldigt komplicerade frågor, och kunskapen finns faktiskt oftast just hos parterna på arbetsmarknaden.

Vi vet att Arbetsmiljöverket och andra instanser också har det här. Men jag tänker på dem som framför allt jobbar med det dagligdags och som har kunskap om detta. Det dyker upp nya problem också, för de kommer naturligtvis att hamna i domstolarna. Då är det faktiskt parterna.

Frågan är: Vad har Jan Ericson och majoriteten emot det förslag som vi från Vänsterpartiet lägger fram, om att faktiskt sätta in en partssammansatt instans som får yttra sig om det här och hjälpa till? Skulle det vara något hinder för att få en mer rättssäker process?

Anf. 178 JAN ERICSON (m) replik:

Fru talman! Jag är själv jurist. Det är inte någon speciellt vanlig lösning i svenskt rättsväsende att en partssammansatt grupp ska vara någon sorts extrainstans i en domstol. Det hela blir väldigt konstigt.

Samtidigt finns det ingenting som hindrar en domstol. En domstol har rätt att ta in den information som man vill och att ta fram information på olika sätt om man känner att det behövs. Det finns alltså ingenting som hindrar att domstolen tar fram information från en facklig organisation om man känner att det skulle behövas.

Jag har ett väldigt stort förtroende för våra domstolar. Jag tror att de löser de här frågorna. Jag har väldigt svårt att tro att just de här frågorna skulle vara så mycket mer komplicerade för en domstol än alla andra komplicerade frågor.

Under min tid som jurist – jag har jobbat i 15 år som jurist – har jag sett ganska många knepiga ärenden hanteras i domstolar. De brukar faktiskt lösa de här problemen på olika sätt och anpassa sin verksamhet och den information de tar in utifrån vilka problem de ska lösa.

Anf. 179 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Fru talman! Jag tror, i fråga om det arbete som jag har bedrivit när det gäller arbetsmiljö, att arbetsmiljöfrågorna faktiskt är lite speciella. Det är många gånger svårare att ta fram det här.

Dessutom har vi en situation där allting på arbetsmiljöområdet skärs ned från regeringens sida. Forskningsbiten finns inte med. Att man ska få ett rättssäkert underlag när det gäller alla de här frågorna måste domstolen vilja ha med. Det finns inte tillgång till det, utifrån att man har dragit ned på Arbetslivsinstitutet och tagit bort det. Arbetsmiljöverket har inte tillräckliga resurser för att jobba med det. Facket har det inte. Skyddsombuden får inte det som de behöver ha. Då är det klart att även om domstolen kan ta in det här blir den delen kanske någonting som man inte gör därför att det inte finns tillgång till det här.

Det är det som är grejen i det hela. Att skapa en partssammansatt instans där man ger resurser för att den faktiskt ska vara en tillgång i domstolarnas arbete måste ju vara mycket bättre. Det kan inte vara till men. Det kan inte vara negativt att ha det så, om nu domstolarna behöver ha den här kunskapen. Det är det som är vår poäng i det hela. Det är inte så att man egentligen på något sätt ändrar när det gäller instansärenden.

Vi har också skrivit i vår motion att det här säkert kan fungera om man tillgodoser just den biten. Men du måste se till att den kompetens som finns hos arbetsmarknadens parter tas till vara. Det är det som är själva kärnan i det vi säger. Jag kan inte se att det på något vis skulle stå i motsats till det som Jan Ericson också är ute efter.

Varför inte ta in det här? Det krävs naturligtvis resurser. Det krävs pengar. Men det kräver vi i alla fall. Vi bör ha mycket mer på arbetsmiljöområdet.

Att regeringen har dragit ned på Arbetsmiljöverket och tagit bort Arbetslivsinstitutet – forskning finns alltså inte med – gör att det här blir ännu svårare. Då är egentligen vårt krav eller vår önskan väl befogad. Det kanske till och med är ett bra förslag för att få det här att bli mycket bättre än med just det förslag som ligger i betänkandet.

Anf. 180 JAN ERICSON (m) replik:

Fru talman! Jag var beredd på att diskussionen skulle handla om ALI och Arbetsmiljöverket, precis som vanligt. Det är ju den enda fråga som normalt brukar komma upp i alla diskussioner.

Det är faktiskt så här, som vi har avhandlat i den här kammaren ett antal gånger: Arbetsmiljöverkets anslag kommer framöver att ligga ungefär på den nivå som det låg på i slutet av 1990-talet. Därför är det väldigt svårt att se den fruktansvärda nästan nedläggning som Torbjörn Björlund pratar om när det gäller Arbetsmiljöverket. Vi tror helt enkelt att de resurser som finns där kommer att räcka till den här verksamheten.

Jag förstår inte den här oron när det gäller parternas medverkan. Parterna kommer ju att vara med under diskussionerna och när Arbetsmiljöverket fattar sina beslut. Det är de som sedan överklagas. Om det är en komplicerad fråga kommer man av handlingarna och underlagen i Arbetsmiljöverkets beslut att kunna se vad det har varit för diskussioner. Det kommer också en domstol att kunna ta del av. Parternas åsikter under en diskussion fram till ett avgörande hos Arbetsmiljöverket kommer givetvis att finnas tillgängliga för domstolen.

Jag vet inte vad det är för någonting nytt som man i så fall skulle komma fram till. Jag tror inte att Torbjörn Björlund behöver vara så orolig för att parterna inte kommer att ha inflytande över arbetsmiljöfrågorna. Så som förslaget ligger kommer de att fortsätta att ha det.

Anf. 181 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jan Ericson säger att han blir fundersam över oppositionen, och så drar han upp det här med att vi inte skulle vilja ställa upp på att avlasta regeringen. Vi skulle säkerligen vilja avlasta regeringen väldigt mycket. Men i den här frågan låter det nästan som att man inte har tittat på konsekvenserna av det här genomförandet, utan orsaken är att man vill avlasta regeringen arbete. Den problematiken och den diskussionen kan man självklart inte ställa upp på.

Det jag och vi socialdemokrater skulle ha önskat är att man hade initierat åtgärder för att stärka arbetsmiljön. Men i stället, Jan Ericson, har man gjort tvärtom. Man har dragit ned resurserna för Arbetsmiljöverket. Det har blivit färre inspektörer som jobbar inom den verksamheten. Jag rabblade upp flera indragningar i mitt anförande. Dessutom är det Arbetslivsinstitutet, där den samlade kunskapen försvinner.

Det är klart att vi socialdemokrater ser med stor oro på den här utvecklingen och mycket av det som också remissinstanserna säger. Jag tänker på Arbetsmiljöverkets mindre resurser och mindre inflytande för de fackliga organisationerna. Tror inte Jan Ericson på det?

Anf. 182 JAN ERICSON (m) replik:

Fru talman! Nej, det gör han inte. Jag tror inte på det. Jag tror att inflytandet för de fackliga organisationerna och för arbetsmarknadens parter totalt sett inte alls kommer att påverkas av detta, helt enkelt eftersom det här handlar om själva överklagandet av ett redan fattat beslut. Och när det gäller det beslut som har fattats har parterna normalt varit med under den diskussionen eller på olika sätt påverkat de förordningar och föreskrifter som leder fram till beslutet. Jag tror att parternas inflytande kommer att vara lika bra som det är i dag.

Den här debatten handlar om instansordningen vid överklagande. Den handlar inte om resurserna hos Arbetsmiljöverket och framför allt inte om Arbetslivsinstitutet. Men jag kan i alla fall påminna om att regeringen har påbörjat ett omfattande arbete just för att lyfta upp de viktiga arbetsmiljöfrågorna i framtiden.

Vi kommer säkert att få anledning att återkomma till detta i en massa andra debatter framöver. Jag har en liten känsla av att min efterföljande talare också kommer att beröra de här frågorna. Men i dag ska vi diskutera det betänkande som ligger på bordet, och det gäller instansordningen för arbetsmiljöärenden.

En av anledningarna till att man gör det här är faktiskt att man helt enkelt vill flytta bort den här typen av frågor från regeringen och i stället låta ärenden avgöras i en domstol. Som jag sade när jag inledde mitt anförande sade Socialdemokraterna redan 1984 att det är en strävan att man ska avlasta regeringen löpande ärenden, så att statsråden kan ägna sig åt de större och övergripande frågorna. Det är precis det som det här går ut på.

Anf. 183 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Men man måste se konsekvenserna. Man kan inte föra över arbetsuppgifter till andra och sedan inte ge resurser för detta. Man måste också lösa inflytandefrågorna för de fackliga organisationerna.

Tolkningarna av arbetsmiljölagen och dess föreskrifter förutsätter många gånger bedömningar av både social och teknisk mognad i samhället och inte minst av branscher.

Flera remissinstanser anser att domstolarna kan få svårigheter med dessa bedömningar, främst när det gäller sociala och psykosociala förhållanden, vad arbetsorganisationen innehåller och så vidare. En överklagan av Arbetsmiljöverkets beslut kan också medföra politiska ställningstaganden som en domstol inte ska göra. Det finns konsekvenser som inte är berörda. Det är det som vi vänder oss mot. Detta är slarvigt genomfört. Men jag förstår det, om det är av endast ett enda motiv som Jan Ericson framför detta, nämligen att avlasta regeringen arbetsuppgifter. Det står också i utskottets ställningstagande.

Nu sade Jan Ericson att kommande debattör kommer att ta upp dessa frågor men att man också har genomfört väldigt mycket samråd och så vidare om detta. Det var ett seminarium om arbetsmiljöfrågorna och utanförskapet i augusti. Sedan kom tankeramarna. Därefter kom det i början av april en inbjudan från regeringen till en diskussion med parterna om dessa frågor. Det är det som har varit, ingenting mer. Det tycker inte jag bådar gott för det samarbete och de diskussioner som ska vara. Tittar man på vilka åtgärder som man vidtar och vilka konsekvenser de får ser jag att det är tydligt. Det ger tyvärr inte något större förtroende för regeringen i arbetsmiljöarbetet, och det beklagar jag.

Anf. 184 JAN ERICSON (m) replik:

Fru talman! Det är märkligt att den regering som Sylvia Lindgren säger är så värdelös i arbetsmiljöärenden ändå är önskvärd som sista instans att avgöra alla arbetsmiljöärenden. Det tycker jag faktiskt är väldigt spännande.

När jag hör om social och teknisk mognad och att domstolen inte skulle klara av att göra dessa bedömningar av psykosociala frågor tycker jag att det är en väldigt märklig inställning med tanke på de oerhört komplexa ärenden som avgörs i domstolar i dag. Vi lever i ett väldigt komplicerat samhälle, och de flesta rättsfall, tvister och problem som kommer till domstolarna är oerhört komplicerade. Varför skulle inte en domstol kunna klara av att hantera ett komplicerat arbetsmiljöärende? Jag kan faktiskt inte förstå det. Jag kan inte förstå oron från Sylvia Lindgren över huvud taget i denna fråga.

Anf. 185 LENNART LEVI (c):

Fru talman! Låt mig först nämna det som vi alla tycks vara överens om: Vi vill ha ett bra arbetsliv. Vi vill ha ett friskt arbetsliv. Vi vill inte att folk ska bli sjuka av det. Vi vill att folk ska må väl av det och vara produktiva. Det förenar oss alla. Jag tror inte att någon protesterar mot den slutsatsen.

Frågan är hur vi ska åstadkomma detta. Jan Ericson har diskuterat ämnets juridiska aspekter. Jag är inte jurist och har väldigt svårt att delta i en sådan diskussion. Men jag har fullt förtroende för de slutsatser som han har dragit. Jag tror precis som han att en domstol är väl så kompetent att göra dessa bedömningar som någonsin ett regeringskansli. Det är inte så att våra statsråd, deras statssekreterare eller deras departementsråd och så vidare besitter en högre visdom som ger dem en insikt i förhållanden som jurister inte kan klara. Det är den ena saken.

Den andra saken är att oppositionspartierna diskuterar som om förhållandena före september 2006 skulle ha varit väldigt idylliska. Jag har varit med i dessa utvecklingsfrågor i åtminstone 50 år, och jag vet att så inte var fallet. Jag vet att många människor slogs ut under resans gång av dåliga arbetsförhållanden. Vi hade en socialdemokratisk regering. Vi hade en socialdemokratisk arbetsmarknadsminister. Jag tvivlar inte på hans goda vilja. Men jag tvivlar på de direktiv och på de möjligheter att agera som han fick uppifrån från sin regeringschef.

Sanningen är att utanförskapet ökade och var mycket högt. Just nu är det uppe i 551 000 personer som inte har ett jobb att gå till på grund av att de är förtidspensionerade. Det är inte en utveckling som uppkommer över en natt. Det är en utveckling som tar decennier. Det lät man ske, och man lät det hela fortlöpa.

Jag har ett intryck av att oppositionspartierna väldigt gärna vill göra någonting åt det. Det erkännandet ska ges. Men hur? Jo, med inspektioner. Visst är inspektioner bra, och visst kan man inte alltid förlita sig på andra människors goda vilja. Det ska också göras domstolsprövningar. Ja, visst kommer även sådana att behövas fortsättningsvis.

Men finns det inte en annan och möjligen effektivare och bättre modell? Det är att satsa på kunskap. Det behövs forskning. Det är sant att Arbetslivsinstitutets nedläggning orsakade en nedgång i forskningspotentialen med ungefär 200 miljoner. Men vi ska inte glömma att Fas varje år delar ut ungefär 150 miljoner till dessa ändamål. Partsorganet Afa delar ut ungefär lika mycket. Vinnova delade förra året ut 70 miljoner. Troligen blir det mer i dag. 370 miljoner är inte att förakta. Men det är inte tillräckligt. Så långt har oppositionen rätt.

Det som jag hoppas och tror är att en del av den deficit som har uppkommit kommer att rättas till i forskningspropositionen som kommer att läggas fram i höst. En del ytterligare medel kommer att tillskjutas.

En möjligen ännu viktigare fråga är utbildning. Är det enbart skyddsombud, inspektörer eller jurister som ska hantera dessa frågor? Är det egentligen inte hela arbetslivet som ska göra det?

Jag har en dröm, och den drömmen är att alla chefer i en inte alltför avlägsen framtid ska ha ett grundkunnande om arbetsmiljö och ledarskap. I dag har de inte det. Jag har tagit reda på att av de studenter som utbildas vid Kungliga Tekniska högskolan är det kanske 20 procent som får denna kunskap. 80 procent får den inte. Det är ett elände. Det borde vara omvända proportioner. 80 procent borde kunna grundläggande data om vad folk behöver, vad folk förmår och vad som får folk att så att säga ticka, att må bra och fungera bra. Det är där som vi ska sätta in den stora åtgärden, att införa en obligatorisk utbildning. Jag förväntar mig visst motstånd från den akademiska kretsen eftersom det inte är alltid som de gillar obligatorier. Men jag tror faktiskt att obligatorier kommer att vara nödvändiga, så att nästa generation chefer, oavsett om det är civilingenjörer, civilekonomer, läkare, lärare, skolledare eller någon annan kategori, har ett grundkunnande om vad människor behöver, vad människor förmår och hur människor ska fungera fram till pensionsålderns inträdande. Då tänker jag på ålderspension och inte på förtidspension.

I dag förtidspensioneras oerhört många alldeles för tidigt. Det är någonting som den dåliga arbetsmiljön också bidrar till. Det är där som vi ska sätta in stöten, och det är där som vi ska sätta in de förebyggande åtgärderna. På den punkten hoppas jag givetvis på enighet och på fullt stöd från både allianspartierna och oppositionspartierna.

Fru talman! Med detta sagt yrkar jag bifall till propositionen och avslag på motionerna.

I detta anförande instämde Anna König Jerlmyr (m).

Anf. 186 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Fru talman! Egentligen begärde jag replik bara för att få tillfälle att prata lite med Lennart Levi som ju är en väldigt kompetent man på det här området. Vi tycker att det är kul att han finns med här, för ofta håller han med oss i oppositionen. Vi har ju många bra synpunkter där han faktiskt tycker likadant.

Jag har några frågor som jag skulle vilja lyfta fram som Lennart Levi lite grann tog upp i sitt anförande. Den första frågan handlar om var man får tag på kunskap. Det här handlar ju om en rättsinstansordning som ska förändras och som på något sätt ska påverkas på bästa möjliga sätt och som ska få tag på underlag till sina beslut. Frågan är var den mesta kunskapen finns. Vi menar att den finns hos de fackliga organisationerna och hos arbetsgivarna som jobbar med detta varje dag.

Den andra frågan är det historiska. Det var inte idylliskt före 2006, och det vet vi alla. Men i debatten för man ofta fram att man kommer att hamna på en nivå som motsvarar slutet på 90-talet när det gäller resurser till arbetsmiljöarbete, och frågan är om det räcker med tanke på de arbetsmiljöproblem vi har i dag. Skulle man vara nöjd med lönen man hade

för tio år sedan, bara för att det på något sätt ska räcka till? Jag tror inte det. Det finns alltså ett antal sådana frågor som måste lyftas fram.

Samma sak gäller diskussionen om utanförskap. Vi har någonstans satt ett mål att hitta en väg till det vi vill kalla det goda arbetet, alltså där arbetsmiljön blir någonting naturligt att jobba med. Frågan är hur man ska kunna förebygga de nya problem som kommer inom arbetsmiljön när man drar ned på resurserna. Det handlar framför allt om forskningen. Vad jag vet har man i den kommande propositionen inte lovat något speciellt när det gäller arbetsmiljöforskning. Min fråga är: Finns det på något sätt några signaler om att just de bitarna kommer att vara prioriterade i forskningspropositionen?

Anf. 187 LENNART LEVI (c) replik:

Fru talman! Jag kan inte förutse vad som kommer att stå i forskningspropositionen. Det är att överskatta mitt inflytande. Det är inte jag som skriver den. Men jag har haft möjlighet att kommunicera alliansens och mitt partis synpunkter på vad som bör stå i den till högskole- och forskningsministern, och mitt intryck är att han lyssnade med sympati och förståelse.

Talaren har rätt i att det spelar roll varifrån kunskapen kommer. Varifrån kommer den då? Jo, den kommer från forskningen. Den kommer från den vetenskapliga världslitteraturen. Den finns i stora delar hos parterna; det är alldeles riktigt. Där ska den finnas, och där ska den tillämpas. Men det går inte att tillämpa den i ett lufttomt rum. Det måste till att alla berörda ges en mycket bättre kvalifikation, en mycket bättre kunskap på det här området, än de i dag har.

Resursernas storlek spelar roll – ja. Så är det utan tvekan. Utan pengar kan man inte göra någonting, men det spelar också roll hur man använder resurserna. Om man använder dem till en utbildning i universitetsvärlden är det exempelvis en ganska billig historia. Det kostar inte många miljoner att göra det. Gjorde man det på ett konsekvent sätt skulle enorma vinster kunna göras.

Det goda arbetet ska vi sträva efter, och utanförskapet ska vi motarbeta på alla vis, vare sig det gäller arbetslivet eller i samhället utanför. Oppositionen har inte lyckats särskilt bra fram till september 2006. Ge oss chansen att visa att vi kan lyckas bättre och kanske rent av till en lägre kostnad!

Anf. 188 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag vågar lova något mer än fram till 2010. Sedan tror jag att vi kommer att försöka byta regering i alla fall.

Det här med att skapa en bra utbildning hos cheferna är sympatiskt. Jag skulle kunna ställa upp på det, om man sätter till resurser. Det handlar väldigt mycket om utbildning. Att man den vägen faktiskt kan få ett bättre arbetsmiljöarbete tror jag också, men i grunden har arbetsmiljöarbetet historiskt sett varit en kamp för fackföreningsfolk att skapa en bättre arbetsmiljö. Så har det varit genom historien. Man har inte fått något gratis av arbetsgivarna – väldigt sällan i alla fall.

I dag är retoriken, bortsett från smileys och sådant, att man ska ha en positiv anklang till arbetsmiljöarbete – visst, men jag tror inte att det räcker. Det kommer inte vara detta som driver det framåt heller, utan det

kommer att vara en kamp för bättre arbetsmiljö mot motsträviga arbetsgivare. Tyvärr tror jag att den bilden stämmer.

Det andra handlar om att använda resurserna på rätt sätt, och vår kritik mot att man lade ned Arbetslivsinstitutet var just att man där hade en chans att samla de kunskaper som togs fram. Man hade dem lättare tillgängliga i det här arbetet. Det hade säkert varit lättare även för en domstol, i rättsprocessen, att använda de kunskaper som fanns om det hade funnits samlat.

Detta kommer att bli svårare framöver, för detta institut finns inte längre. Sverige är ett av de få länder som inte har något sådant, vilket naturligtvis måste vara ett problem. Dessutom kan det vara ett problem om man faktiskt skulle vilja skapa något slags utbildning för chefer, för hade man haft den kunskapen samlad och kanaliserat den så hade man kunnat använda den på ett bra sätt.

Anf. 189 LENNART LEVI (c) replik:

Fru talman! Jag kan inte säga vad som kommer att stå i en framtida proposition, för det ligger utanför mitt mandat, men jag kan säga vad vi har försökt föra fram. Det är att de stora universiteten, tvärs över de olika fakulteterna, skulle samarbeta för att åstadkomma just det som Torbjörn Björlund efterfrågar. Om Karolinska Institutet, Stockholms universitet, Kungliga Tekniska högskolan och kanske också handelshögskolan samarbetar, får medel för detta samarbete och lägger pussel med sin enorma forsknings- och utbildningspotential så kan till lägre kostnad väldigt mycket åstadkommas.

Kräver det kamp? Ja, det har det gjort historiskt. Men jag gissar att Torbjörn Björlund känner till Saltsjöbadsavtalet och det som kom efter det. Jag tror att lite av den andan går att återuppliva och att det inte behöver ske under kamp, därför att det ligger i arbetsgivarnas egenintresse. De skapar ett bättre varumärke om de uppför sig bra. De har lättare att rekrytera personal om de uppför sig bra. De får en bättre produktivitet om de uppför sig bra. Inte minst får de en bättre verkningsgrad på den insatta personalen än de annars hade fått.

Allt detta är starka argument för arbetsgiversidan och för arbetstagar- sidan att finna gemensamma plattformar och utgångspunkter.

Anf. 190 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Låt mig först också få säga att jag har mycket, mycket stor respekt för Lennart Levis kunnande i dessa frågor. Jag har också haft möjligheter att följa mycket av Lennart Levis föreläsningar inte minst kring stressforskningen under många år.

För inte så länge sedan läste jag också i en föreläsning som Lennart Levi hade haft. Det lät väldigt bra. Han inledde med att säga: Vi ska ha jobb, men vi ska ha bra jobb.

Detta tycker jag är en oerhört viktig fråga, för det handlar om det förebyggande arbetet och självklart också mycket om kunskapens, forskningens och utbildningens betydelse och också att man utbildar både arbetstagare och arbetsgivare, för det är oerhört viktigt att denna samverkan finns.

Men vad är det som har skett? De partssammansatta medlen har också minskat, så utbildningen av skyddsombuden har blivit mycket lägre. Tittar vi på hur många arbetsgivare som utbildas i dag ser vi skrämmande siffror. Jag tror att även Lennart Levi har sett den statistiken. Antalet inspektörer har också de blivit färre. Det är ett bekymmer, för inspektörernas roll är inte i första hand att vara ute på stora företag där man har organiserat arbetsmiljöarbete, utan de är snarare med när det gäller de små och medelstora företagen.

Det är klart att det här ligger i arbetsgivarnas egenintresse, säger Lennart Levi. Jag kan hålla med om det, men det ser inte riktigt ut så på arbetsmarknaden, och det är därför som dessa neddragningar gör oss så förtvivlade. Delar inte Lennart Levi den uppfattningen?

Anf. 191 LENNART LEVI (c) replik:

Fru talman! Om neddragningarna som Sylvia Lindgren nämner var det enda som inträffade skulle jag dela oron, men det är det ju inte. Det ska det inte heller vara och alldeles speciellt inte i framtiden.

Det är riktigt att regeringen ännu inte är färdig med sitt tänkande, men den har tagit in vad parterna har framfört. Den lyssnar, den diskuterar och den kommer alldeles säkert att agera både på arbetsmiljöforskningssidan och på arbetsmiljöutbildningssidan, förutom de insatser som Utbildningsdepartementet kan göra.

Jag tackar för Sylvia Lindgrens stora respekt för mig. Om den är så stor hoppas jag att Sylvia Lindgren verkligen litar på det jag säger. Det finns en äkta vilja i alliansen att få det goda arbetslivet. I mitt parti, Centerpartiet, talar vi om livsvänligt arbetsliv, inte bara goda jobb utan också jobb för alla som kan och vill jobba. I dag är det ett enormt utanförskap som gör mig utomordentligt orolig. Det är alldeles för många som inte är hundra procentiga och inte passar in i alla jobb och inte kan ta varje jobb. Men de skulle kunna jobba i någon omfattning, i något jobb eller under några betingelser som i dag inte kan plockas fram.

Jag tror att med ett mer innovativt tänkande, där vi inte biter oss fast vid vad som varit under de senaste 10, 20, 30 åren, utan där vi tänker i nya banor kan långt fler få arbete, bättre arbete och friskare arbete. De kan må bättre och samtidigt producera mer och effektivare.

Anf. 192 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Dilemmat är ju, Lennart Levi, att man drar ned resurserna först. Därefter säger man att det är klart att vi ska försöka prata med varandra så får vi se vad det blir av det. Men det hinner ju hända väldigt mycket under resans gång. Tyvärr kan man inte säga att arbetet har varit särskilt påskyndat när det gäller vidareutvecklingen och vad ersättningen ska bli.

Jag vill tro på vad Lennart Levi anser om arbetsmiljöfrågorna och också det sätt som han har drivit dem på. Det som oroar mig är när jag ser att man gör neddragningar utan att göra något i andra änden. Vi får vänta och se.

Sedan hoppas vi naturligtvis att Lennart Levis inflytande på regeringen kan bli stort i dessa frågor. Men jag känner mig inte övertygad. Förlåt min oro, den är tyvärr berättigad. Det kan vi se statistik över i dag också

när det gäller förhållandet ute på arbetsplatserna, inte minst de små och medelstora.

Vi delar uppfattningen att den nya instansordningen innebär att parternas medverkan i arbetsmiljöärendena beskärs och att arbetsorganisationernas inflytande över arbetsmiljöfrågorna minskar. Det måste ändå skapa en oro inför den samverkan som man pratar om när man skär ned på ena hållet.

Förslaget ökar också bördan på de fackliga organisationerna genom att mer tid går åt till att driva fall i domstol. Det innebär inte minst kostnader, också för skyddsombuden och deras utbildning i juridik, liksom det som ligger på arbetsgivarna. Jag tycker att mycket ska ligga främst på det inriktade förebyggandet av ohälsa och olycksfall på arbetsplatserna. Det är det här sammantaget som inte går ihop i förhållande till det förslag som vi nu diskuterar och de åtgärder som vidtas.

Anf. 193 LENNART LEVI (c) replik:

Fru talman! Vi är överens om målsättningen. Vi är inte överens om hur den målsättningen ska uppnås. Jag förstår kritiken att någonting skedde men inga omedelbara kompensatoriska åtgärder vidtogs.

Det är möjligen svårt för en nytilträdd regering och utan att säkert veta att den skulle bli vald att ha färdiga planer på det här området. Det tar lite tid att få fram idéer. Nu arbetar man så att man inbjuder parterna att komma med förslag. Jag har läst tankeramen. Jag kan inte finna annat än att den är bra skriven, att där står väldigt väsentliga saker.

Låt mig gå lite tillbaka i tiden. Innan arbetsmarknadsministern hette Sven Otto Littorin hette han Hans Karlsson. Jag gillade Hans Karlsson. Men jag såg Hans Karlssons vända när han inte fick göra det som så uppenbart var efterfrågat, nämligen ungefär det som Sylvia Lindgren talar om nu. Han ville göra. Han kunde göra. Men han fick inte. Varför var inte Sylvia Lindgren uppe i talarstolen då och ställde frågor med en annan adress?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

14 § Prövningstillstånd i Arbetsdomstolen m.m.

*Prövningstillstånd i
Arbetsdomstolen m.m.*

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2007/08:AU9

Prövningstillstånd i Arbetsdomstolen m.m. (prop. 2007/08:72).

Anf. 194 SVEN YNGVE PERSSON (m):

Fru talman! Vi ska strax få avnjuta en debatt angående arbetsmarknadsutskottets betänkande 2007/08:AU9. I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2007/08:72, utvidgat system för prövningstillstånd i Arbetsdomstolen med mera.

Regeringen föreslår ändringar i bland annat lagen om rättegångar i arbetstvister och i lagen om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt. Förslaget innebär bland annat att tingsrättens alla beslut och domar

som överklagas till Arbetsdomstolen omfattas av systemet med prövningstillstånd. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2008.

Riksdagen beslutade år 2005 om ändringar i rättegångsbalken med innebörden att prövningstillstånd krävs för att hovrätterna ska pröva tingsrättens beslut och domar i flertalet av de slags tvistemål som förekommer, utom i familjemålen. Dessutom infördes en ytterligare grund för när prövningstillstånd kan meddelas. Lagändringarna träder i kraft den 1 november 2008.

Några motsvarande ändringar beslutades inte avseende överklagande av tingsrättens beslut och domar till Arbetsdomstolen. I stället infördes ett tillägg till lagen om rättegångar i arbetstvister som innebär att de nuvarande reglerna ska fortsätta att gälla i Arbetsdomstolen även efter den 1 november 2008.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om ett utvidgat system med prövningstillstånd. Dock föreslår utskottet vissa justeringar i en bestämmelse om domstolens sammansättning för att förtydliga dess innebörd.

Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag att ordförandena i Arbetsdomstolen framöver ska anställas som ordinarie domare i domstolen i stället för att som i dag förordnas tre år i taget. Ändringen i lagen om rättegångar i arbetstvister i denna del föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslagen. Två motioner har väckts med anledning av propositionen.

Fru talman! Jag ser nu fram emot en saklig debatt, där både majoritet och reservanter på ett tydligt sätt redogör för de för- och nackdelar de ser med det föreliggande förslaget.

Anf. 195 LARS LILJA (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka avslag på utskottets förslag till beslut rörande prövningstillstånd i Arbetsdomstolen och därmed bifall till reservation nr 1.

Om en arbetstvist uppstår och företaget har kollektivavtal och de anställda är med i facket behandlas tvisten först i lokal förhandling, sedan i en central förhandling och till sist, om parterna inte kommer överens, i Arbetsdomstolen. Det är i de fall den anställde inte är fackligt ansluten och/eller arbetsgivaren inte har kollektivavtal som tvisten vanligtvis först hamnar i tingsrätten. Om den domen överklagas hamnar den i Arbetsdomstolen för avgörande.

Regeringens nu framlagda förslag handlar om en utvidgning av systemet med prövningstillstånd i Arbetsdomstolen. Det betyder att de ärenden som ska tas upp i Arbetsdomstolen efter en dom i tingsrätten ska sållas betydligt hårdare. I praktiken innebär det att det blir svårare att få sin sak prövad i Arbetsdomstolen efter en dom i tingsrätten. Beslutet om prövningstillstånd ska dessutom fattas av tre lagfarna domare utan inblandning av intresseledamöter från arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer.

Mot förslaget har några remissinstanser framfört kritik. Sveriges Advokatsamfund anser att det skulle missgynna och försämra rättssäkerheten för part som inte kan väcka talan direkt i Arbetsdomstolen. JämO och Ombudsmannen mot etnisk diskriminering anser att övervägande skäl

talar emot en utvidgning av systemet med prövningstillstånd. Ombudsmännen anser att under alla förhållanden borde diskrimineringsmål som väcks i tingsrätt undantas från kravet på prövningstillstånd.

Landsorganisationen anser att intresseledamöter alltid ska delta i beslut som rör prövningstillstånd och att ett sådant tillstånd ska meddelas om en ledamot begär det. Även Arbetsgivaralliansen är tveksam till att prövningstillstånd ska avgöras av tre juristdomare.

Fru talman! Argumenten mot denna förändring som bland annat dessa remissinstanser anför och som vi socialdemokrater också vill framhålla är följande.

Arbetsrättsliga tvister förekommer sällan i landets tingsrätter, och därför kan det vara tveksamt vilket värde arbetsmarknadens parter kan tillmätta dessa domar i den dagliga rådgivningen och i förhandlingssituationer. Det kan helt enkelt leda till en lokal domstolspraxis, vilket betyder att folk kan få olika domar beroende på i vilken tingsrätt de döms.

Det utvidgade prövningstillståndet slår orättvist mot parter som måste väcka talan i tingsrätt som första instans och därigenom ofta inte får tillgång till Arbetsdomstolen, som sannolikt är bäst skickad att döma i arbetstvister. Det finns också en uppenbar risk att rättssäkerheten försämraras när många fall bara kommer att prövas i en instans. Att det dessutom är en instans med sämre erfarenhet av arbetstvister gör naturligtvis inte saken bättre.

Rättssäkerheten riskerar också att försämrars när det i huvudsak är enbart jurister och inte intresseledamöter som ska besluta om prövningstillstånd. Det är nämligen långt ifrån säkert att juristerna och parterna har samma syn på vilka ärenden som är av sådant intresse att de bör gå vidare till AD för prövning. Det kan betyda att viktiga fackliga frågor inte tas upp i högre instans. Vi socialdemokrater anser att ledamöterna från arbetsgivarsidan och arbetstagsidan har en viktig funktion att fylla. De har kunskap och erfarenhet som är väsentlig även när det handlar om att bevilja prövningstillstånd. Därför är det viktigt att de alltid deltar i dessa beslut så att värdefull kunskap inte går till spillo.

Fru talman! Avslutningsvis kan jag konstatera att detta förslag ligger väl i linje med den borgerliga regeringens idéer om att minska de fackliga organisationernas inflytande i viktiga frågor. Det ligger också i linje med borgerlighetens tankar om att minska politikens inflytande – som för min del handlar om demokratin – även inom andra samhällssektorer. Detta märks i högskolestyrelserna och i styrelserna för statliga myndigheter och organisationer där politiskt förtroendevalda byts ut mot höga tjänstemän och näringslivstoppar. Så kallade experters inflytande ska öka på bekostnad av förtroendevaldas inflytande. Det är något som vi socialdemokrater starkt motsätter oss.

Anf. 196 JOSEFIN BRINK (v):

Fru talman! Förtroendet för rättsväsendet och skyddet för den enskildes rättssäkerhet tillhör själva fundamentet för att ett demokratiskt samhälle ska fungera. Generellt anser vi därför att man bör vara försiktig med att skapa hinder och trösklar för enskildas möjlighet att få en dom i en första instans överprövad i en andra.

När frågan om prövningstillstånd i AD var uppe i riksdagen 1996 var Vänsterpartiet bestämt emot att införa prövningstillstånd för den typen av

ärenden. Den gången var huvudskälen dels risken för en urholkning av rättssäkerheten för den enskilde, dels farhågan att tingsrätterna inte besatt den fulla kompetensen att handlägga ärenden i enlighet med den särskilda praxis som gäller i arbetsrättsliga tvister. Vid den tidpunkten ändrades ungefär 35 procent av de ärenden som gick vidare från tingsrätten till AD.

Sedan dess har utvecklingen vänt i en positiv riktning. Allt fler av de tingsrättsdomar som överklagas fastställs av AD. Vi väljer att tolka det i likhet med vad exempelvis LO gör, nämligen positivt. Det handlar om att tingsrätternas kompetens i arbetsrättsliga ärenden har ökat. I dag fastställer AD mellan 80 och 95 procent av de domar som har överklagats från tingsrätten.

Därför anser Vänsterpartiet att det är försvarligt att införa prövningstillstånd för att inte i onödan belasta Arbetsdomstolen med ärenden som helt saknar principiell betydelse eller där det kan bedömas vara helt utsiktslöst att få en ändring av domen. Men vi har en allvarlig invändning mot regeringens förslag. Det gäller på punkten att juristdomare utan medverkan av partsledamöterna ska kunna fatta beslutet om prövningstillstånd. Rättstillämpningen i arbetslivet sköts i huvudsak genom avtal och förhandlingar mellan parterna, och parternas medverkan i AD och i alla processer som rör arbetsrättsliga tvister är en garant för att uttolkning och tillämpning av lagar och avtal får genomslag i arbetslivet.

Därför menar Vänsterpartiet, i likhet med ett flertal remissinstanser som har uttalat sig i ärendet, att partsledamöterna även i fortsättningen måste vara en del i processen. Det är viktigt att ta till vara deras kunskap, perspektiv och bedömningar av huruvida ett mål är principiellt viktigt eller inte för tillämpningen i arbetslivet. I synnerhet är detta viktigt eftersom det inskräps i förslaget i betänkandet att ett av syftena med den nya ordningen är att stärka AD:s roll som prejudikatsinstans. Då är det rimligen parterna som bör vara med och fatta beslut om i vilka ärenden det är viktigt att få prejudicerande domar.

Vänsterpartiet anser därför att lagförslaget ska ändras så att beslut om prövningstillstånd ska fattas med inflytande av två partsledamöter och en juristdomare. Därför yrkar vi bifall till reservation nr 2 i betänkandet.

I detta anförande instämde Torbjörn Björlund (v).

Anf. 197 JAN ERICSON (m):

Fru talman! Anledningen till att systemet med prövningstillstånd används alltmer i det svenska rättssystemet är att domstolarna ska kunna fokusera på principiellt viktiga mål och prejudicerande avgöranden eller på mål där tidigare domstols bedömning framstår som tveksam. Rutinmässiga överklaganden som rimligen aldrig kommer att leda till någon förändring bör helst inte belasta domstolarna.

Riksdag och regering har redan tidigare beslutat att överklagande av domar i flertalet slag av tvistemål kräver prövningstillstånd. Dessa beslut har fattats av både föregående och nuvarande riksdagsmajoriteter och regeringar. Undantag gäller i dag för ärenden som överklagas till Arbetsdomstolen samt för familjemål. Upplysningsvis kan jag dock påpeka att justitieutskottet just nu bereder en proposition om att systemet med prövningstillstånd ska utvidgas till att också omfatta just familjemål.

Förslaget som nu debatteras innebär att det införs krav på prövnings-
tillstånd även för sådana mål som överklagas till Arbetsdomstolen. Precis
som Josefin Brink sade lär det i praktiken inte innebära någon särskilt
dramatisk förändring eftersom redan i dag över 80 procent av alla beslut
och domar som överklagas till Arbetsdomstolen faktiskt fastställs av AD
utan ändring.

Faktum är att ärendena även i framtiden kommer att genomgå en fak-
tisk prövning i två instanser, trots de nya reglerna om prövningstillstånd.
AD är skyldig att göra en omfattande prövning av förutsättningarna för
att bevilja prövningstillstånd.

Vid denna prövning ska AD konstatera om det finns anledning att
anta att tingsrättens dom är felaktig eller om det föreligger oklarhet om
tingsrättens dom är korrekt. Man ska också pröva om det finns ett preju-
dikativvärde i ärendet eller om det finns andra synnerliga skäl att bevilja
prövningstillstånd.

Denna noggranna prövning innebär att varje ärende kommer att
granskas grundligt innan man fattar beslut om prövningstillstånd. Vid
oklara eller felaktiga domar kommer det med all rimlig sannolikhet att
beviljas prövningstillstånd, till skillnad från vid tydliga och uppenbart
korrekta domar som saknar prejudikativvärde. Det är en mycket rimlig
ordning.

Fru talman! Socialdemokraterna invänder i sin motion mot att det är
jurister utan deltagande av arbetsmarknadens parter som ska besluta om
prövningstillstånd. Även Vänsterpartiet vill att parterna ska vara repre-
senterade vid besluten.

Jag vill då påpeka att avsikten med föreliggande förslag är att uppnå
en enkel och snabb hantering av målen. Det är en av de stora vinsterna
med kravet på prövningstillstånd. Detta förutsätter att besluten kan fattas
av ledamöter som finns lätt tillgängliga i domstolen. Sammansättningen
av tre juristdomare är därför mycket lämplig just i frågor om prövnings-
tillstånd. Men det finns samtidigt inget i lagförslaget som hindrar att
domstolen kan fatta beslut om prövningstillstånd med deltagande av in-
tresseledamöter, om det anses lämpligt, i vissa mål. Detta kan domstolen
formlöst avgöra från fall till fall. Därför tycker jag att invändningarna
från både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i denna del känns helt
obefogade.

Det känns snarare något anmärkningsvärt att Socialdemokraterna och
Vänsterpartiet inte vill bidra till att skapa ett effektivt rättssystem där dom-
stolarna kan koncentrera sig på de stora och viktiga målen och snabbt
och effektivt leverera ett slutligt avgörande i mindre mål. Jag kanske inte
ska vara alltför hård mot Vänsterpartiet, för nu sade Josefin att hon i
grunden tycker att det är ett ganska bra förslag – om hon nu bara får som
hon vill när det gäller parterna.

I sammanhanget är det positivt att kunna konstatera att Miljöpartiet i
denna fråga går helt på regeringens linje och inte stöder vare sig Social-
demokraternas förslag om att avslå alltihop eller Vänsterpartiets förslag
om att göra ändringar i föreliggande förslag. Oppositionen är totalt splitt-
rad i denna fråga.

Fru talman! Föreliggande förslag om prövningstillstånd vid överklagande till Arbetsdomstolen innebär att dessa mål jämföras med mål i andra domstolsprocesser och hanteras på ett likvärdigt sätt. Detta måste vara en rimlig och väl genomtänkt förändring.

Betänkandet innehåller som sagt också ett förslag om att ordföranden vid Arbetsdomstolen bör anställas som ordinarie domare och inte som i dag förordnas tre år i taget. Den ändringen medför ett starkt skydd mot skiljande från anställningen och ger därför en domare en oberoende ställning i förhållande till exempel regeringen. Ändringen är värdefull ur rättssäkerhetssynpunkt. Jag kan konstatera att det inte finns några motioner med invändningar mot just detta förslag.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på motionerna.

I detta anförande instämde Reza Khelili Dylami och Anna König Jerlmyr (båda m).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Justitieutskottets betänkande
2007/08:JuU20 Godkännande av Prömrådsbeslutet

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 15 maj

2007/08:1213 Hörselskadade barns rätt till teckenspråksutbildning

av *Lennart Axelsson* (s)
till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2007/08:1214 Ahmadiyahmuslimernas situation

av *Dan Nilsson* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2007/08:1215 Primärvården och läkarbrist

av *Ameer Sachet* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2007/08:1216 Hälso- och sjukvård för människor som lämnat slutna rörelser

av *Barbro Westerholm* (fp)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2007/08:1217 Främjandet av cykling som transportmedel

av *Birgitta Eriksson* (s)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2007/08:1218 Straffarbete i Tjernoby

av *Annelie Enochson* (kd)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2007/08:1219 Från NGO till Gongo

av *Carina Hägg* (s)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2007/08:1220 Unifem

av *Carina Hägg* (s)

till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2007/08:1221 Avvisningar till irakiska Kurdistan av kvinnor hotade av hedersrelaterat våld

av *Amineh Kakabaveh* (v)

till statsrådet Tobias Billström (m)

2007/08:1222 Framtida polisutbildning i Karlstad

av *Berit Högman* (s)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2007/08:1223 Initiativ för kvalitetssäkring inom socialtjänsten

av *Birgitta Eriksson* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2007/08:1224 Personalliggare i fler branscher

av *Birgitta Eriksson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

Prot. 2007/08:112

15 maj

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 maj.

17 § Kammaren åtskildes kl. 21.03.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 13.51,

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.55,

av tredje vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 144 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 175 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till utskott.....	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
5 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds- sammanträde.....	2
6 § Multilateralt samarbete om strategiska flygtransporter.....	3
Försvarsutskottets betänkande 2007/08:FöU11	3
Anf. 1 PETER JONSSON (s).....	3
Anf. 2 GUNILLA WAHLÉN (v)	4
Anf. 3 PETER RÅDBERG (mp).....	7
Anf. 4 ROLF GUNNARSSON (m)	8
Anf. 5 PETER JONSSON (s) replik	11
Anf. 6 ROLF GUNNARSSON (m) replik	11
Anf. 7 PETER JONSSON (s) replik	12
Anf. 8 ROLF GUNNARSSON (m) replik	12
Anf. 9 PETER RÅDBERG (mp) replik	13
Anf. 10 ROLF GUNNARSSON (m) replik	13
Anf. 11 PETER RÅDBERG (mp) replik	14
Anf. 12 ROLF GUNNARSSON (m) replik	14
Anf. 13 GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	14
Anf. 14 ROLF GUNNARSSON (m) replik	15
Anf. 15 GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	16
Anf. 16 ROLF GUNNARSSON (m) replik	16
Anf. 17 STAFFAN DANIELSSON (c)	16
Anf. 18 PETER JONSSON (s) replik	19
Anf. 19 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	19
Anf. 20 PETER JONSSON (s) replik	20
Anf. 21 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	20
Anf. 22 PETER RÅDBERG (mp) replik	21
Anf. 23 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	21
Anf. 24 PETER RÅDBERG (mp) replik	22
Anf. 25 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	22
Anf. 26 GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	23
Anf. 27 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	23
Anf. 28 GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	24
Anf. 29 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	24
Anf. 30 ALLAN WIDMAN (fp).....	25
Anf. 31 PETER RÅDBERG (mp) replik	26
Anf. 32 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	27
Anf. 33 PETER RÅDBERG (mp) replik	27
Anf. 34 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	28
Anf. 35 PETER JONSSON (s) replik	28
Anf. 36 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	29
Anf. 37 PETER JONSSON (s) replik	29

Anf. 38 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	30
Anf. 39 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	30
(Beslut fattades under 9 §.).....	31
Ajournering.....	31
Återupptagna förhandlingar	31
7 § Statsministerns frågestund.....	31
Anf. 40 TALMANNEN.....	31
<i>EU och de svenska kollektivavtalen</i>	<i>32</i>
Anf. 41 MONA SAHLIN (s).....	32
Anf. 42 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	32
Anf. 43 MONA SAHLIN (s).....	32
Anf. 44 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	33
<i>Den svenska arbetsmarknadsmodellen</i>	<i>33</i>
Anf. 45 ALICE ÅSTRÖM (v).....	33
Anf. 46 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	34
Anf. 47 ALICE ÅSTRÖM (v).....	34
Anf. 48 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	34
<i>Anslutningen till a-kassan.....</i>	<i>35</i>
Anf. 49 PETER ERIKSSON (mp)	35
Anf. 50 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	35
Anf. 51 PETER ERIKSSON (mp)	36
Anf. 52 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	36
<i>Globaliseringen och demokratin</i>	<i>37</i>
Anf. 53 GÖRAN LINDBLAD (m).....	37
Anf. 54 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	37
<i>De svenska kollektivavtalen</i>	<i>37</i>
Anf. 55 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	37
Anf. 56 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	38
<i>Sverige och EU:s miljömål</i>	<i>38</i>
Anf. 57 JAN ANDERSSON (c)	38
Anf. 58 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	38
<i>Kollektivavtalen och arbetsmiljön</i>	<i>39</i>
Anf. 59 JENNIE NILSSON (s)	39
Anf. 60 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	39
<i>Sysselsättningen för personer med funktionsnedsättning</i>	<i>40</i>
Anf. 61 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp)	40
Anf. 62 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	40
<i>Kommunernas ökade kostnader för socialbidrag</i>	<i>40</i>
Anf. 63 CARIN RUNESON (s)	40
Anf. 64 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	41
<i>Familjepolitiken.....</i>	<i>41</i>
Anf. 65 MIKAEL OSCARSSON (kd)	41
Anf. 66 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	41
<i>Nord Stream-projektet</i>	<i>42</i>
Anf. 67 CARINA OHLSSON (s).....	42
Anf. 68 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	42
<i>Jobbsökarbidrag.....</i>	<i>42</i>
Anf. 69 HELENA RIVIÈRE (m)	42

Anf. 70 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m)	43
<i>Privatisering av skolor</i>	43
Anf. 71 MIKAEL DAMBERG (s)	43
Anf. 72 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m)	43
<i>Uppföljning av statsministerns besök i Kina</i>	44
Anf. 73 FREDRIK MALM (fp)	44
Anf. 74 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m)	44
<i>Förbud mot klustervapen</i>	44
Anf. 75 PETER RÅDBERG (mp)	44
Anf. 76 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m)	45
<i>Undantag för bombkapsel 90</i>	45
Anf. 77 OLLE THORELL (s)	45
Anf. 78 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m)	45
<i>De svenska kollektivavtalen</i>	45
Anf. 79 ANNELI SÄRNBLAD (s)	45
Anf. 80 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m)	46
<i>Lavalldomens effekter på arbetsmarknaden</i>	46
Anf. 81 PATRIK BJÖRCK (s)	46
Anf. 82 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m)	47
Anf. 83 TALMANNEN	47
8 § Stärkt krisberedskap	47
Försvarsutskottets betänkande 2007/08:FöU12	47
Anf. 84 MATS BERGLIND (s)	47
Anf. 85 GUNILLA WAHLÉN (v)	49
Anf. 86 PETER RÅDBERG (mp)	52
Anf. 87 ISABELLA JERNBECK (m)	53
Anf. 88 MATS BERGLIND (s) replik	55
Anf. 89 ISABELLA JERNBECK (m) replik	56
Anf. 90 MATS BERGLIND (s) replik	56
Anf. 91 ISABELLA JERNBECK (m) replik	56
Anf. 92 STAFFAN DANIELSSON (c)	56
Anf. 93 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	58
Anf. 94 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m)	59
Anf. 95 MATS BERGLIND (s) replik	62
Anf. 96 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	63
Anf. 97 MATS BERGLIND (s) replik	63
Anf. 98 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	64
(forts. 10 §)	64
Ajournering	64
Återupptagna förhandlingar	64
9 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	65
FöU11 Multilateralt samarbete om strategiska flygtransporter	65
10 § (forts. från 8 §) Stärkt krisberedskap (forts. FöU12)	65
Anf. 99 PETER RÅDBERG (mp) replik	65
Anf. 100 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	65
Anf. 101 PETER RÅDBERG (mp) replik	66

Anf. 102	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik.....	66	Prot. 2007/08:112
Anf. 103	GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	67	15 maj
Anf. 104	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik.....	68	
Anf. 105	GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	68	
Anf. 106	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik.....	69	
Anf. 107	MONICA GREEN (s)	69	
Anf. 108	ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m).....	70	
Anf. 109	PETER RÅDBERG (mp) replik.....	72	
Anf. 110	ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m) replik	72	
Anf. 111	PETER RÅDBERG (mp) replik.....	72	
Anf. 112	ELIZA ROSZKOWSKA ÖBERG (m) replik	72	
Anf. 113	CHRISTINA AXELSSON (s).....	73	
Anf. 114	STAFFAN DANIELSSON (c) replik.....	74	
Anf. 115	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	75	
Anf. 116	STAFFAN DANIELSSON (c) replik.....	75	
Anf. 117	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	76	
Anf. 118	ISABELLA JERNBECK (m) replik	76	
Anf. 119	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	76	
Anf. 120	ISABELLA JERNBECK (m) replik	77	
Anf. 121	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	77	
	(Beslut skulle fattas den 20 maj.)	77	

11 § Vissa frågor rörande Försvarsmaktens organisation

m.m.	77
Försvarsutskottets betänkande 2007/08:FöU13.....	77
Anf. 122 MICHAEL HAGBERG (s)	77
Anf. 123 GUNILLA WAHLÉN (v)	79
Anf. 124 PETER RÅDBERG (mp).....	80
Anf. 125 NILS OSKAR NILSSON (m).....	81
Anf. 126 MICHAEL HAGBERG (s) replik	83
Anf. 127 NILS OSKAR NILSSON (m) replik.....	83
Anf. 128 MICHAEL HAGBERG (s) replik	84
Anf. 129 NILS OSKAR NILSSON (m) replik.....	84
Anf. 130 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	84
Anf. 131 NILS OSKAR NILSSON (m) replik.....	85
Anf. 132 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	85
Anf. 133 NILS OSKAR NILSSON (m) replik.....	85
Anf. 134 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	85
Anf. 135 NILS OSKAR NILSSON (m) replik.....	86
Anf. 136 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	86
Anf. 137 NILS OSKAR NILSSON (m) replik.....	87
Anf. 138 EVA SELIN LINDGREN (c).....	87
Anf. 139 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	89
Anf. 140 EVA SELIN LINDGREN (c) replik	89
Anf. 141 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	90
Anf. 142 EVA SELIN LINDGREN (c) replik	90
Anf. 143 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	90
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)	91

12 § Vatten- och luftvård..... 91

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2007/08: MJU15	91
Anf. 144 DAN NILSSON (s)	91
Anf. 145 JACOB JOHNSON (v)	94
Anf. 146 PER BOLUND (mp)	96
Anf. 147 SOFIA ARKELSTEN (m)	99
Anf. 148 PER BOLUND (mp) replik	101
Anf. 149 SOFIA ARKELSTEN (m) replik	102
Anf. 150 PER BOLUND (mp) replik	102
Anf. 151 SOFIA ARKELSTEN (m) replik	103
Anf. 152 DAN NILSSON (s) replik	103
Anf. 153 SOFIA ARKELSTEN (m) replik	103
Anf. 154 DAN NILSSON (s) replik	104
Anf. 155 SOFIA ARKELSTEN (m) replik	104
Anf. 156 EVA SELIN LINDGREN (c)	104
Anf. 157 PER BOLUND (mp) replik	107
Anf. 158 EVA SELIN LINDGREN (c) replik	108
Anf. 159 PER BOLUND (mp) replik	109
Anf. 160 EVA SELIN LINDGREN (c) replik	109
Anf. 161 ANITA BRODÉN (fp)	110
Anf. 162 PER BOLUND (mp) replik	112
Anf. 163 ANITA BRODÉN (fp) replik	113
Anf. 164 PER BOLUND (mp) replik	113
Anf. 165 ANITA BRODÉN (fp) replik	114
Anf. 166 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	115
Anf. 167 JAN-OLOF LARSSON (s)	117
Anf. 168 ANITA BRODÉN (fp) replik	120
Anf. 169 JAN-OLOF LARSSON (s) replik	120
Anf. 170 ANITA BRODÉN (fp) replik	120
Anf. 171 JAN-OLOF LARSSON (s) replik	121
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)	121
13 § Ny instansordning för arbetsmiljöärenden	121
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2007/08: AU8	121
Anf. 172 ANNA KÖNIG JERLMYR (m)	121
Anf. 173 SYLVIA LINDGREN (s)	122
Anf. 174 TORBJÖRN BJÖRLUND (v)	123
Anf. 175 ULF HOLM (mp)	124
Anf. 176 JAN ERICSON (m)	126
Anf. 177 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik	127
Anf. 178 JAN ERICSON (m) replik	128
Anf. 179 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik	128
Anf. 180 JAN ERICSON (m) replik	129
Anf. 181 SYLVIA LINDGREN (s) replik	129
Anf. 182 JAN ERICSON (m) replik	129
Anf. 183 SYLVIA LINDGREN (s) replik	130
Anf. 184 JAN ERICSON (m) replik	130
Anf. 185 LENNART LEVI (c)	131
Anf. 186 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik	132
Anf. 187 LENNART LEVI (c) replik	133
Anf. 188 TORBJÖRN BJÖRLUND (v) replik	133

Anf. 189 LENNART LEVI (c) replik.....	134	Prot. 2007/08:112
Anf. 190 SYLVIA LINDGREN (s) replik	134	15 maj
Anf. 191 LENNART LEVI (c) replik.....	135	
Anf. 192 SYLVIA LINDGREN (s) replik	135	
Anf. 193 LENNART LEVI (c) replik.....	136	
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)	136	
14 § Prövningstillstånd i Arbetsdomstolen m.m.	136	
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2007/08:AU9	136	
Anf. 194 SVEN YNGVE PERSSON (m)	136	
Anf. 195 LARS LILJA (s).....	137	
Anf. 196 JOSEFIN BRINK (v)	138	
Anf. 197 JAN ERICSON (m).....	139	
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)	141	
15 § Bordläggning.....	141	
16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	141	
17 § Kammaren åtskildes kl. 21.03.....	142	

Tryck: Elanders, Vällingby 2008